

СИЛА и ЖИВОТЪ

БЕСЪДИ

ДЪРЖАНИ ОТЪ ДЖНОВЪ

(ПО СТЕНОГРАФСКИ БЪЛЪЖКИ)

ВТОРА СЕРИЯ

I.

ДУХЪТЪ И ПЛЪТЪТА

Духътъ и плътта.

Приливи и отливи въ живота.

„Защото плътта похотствува противното на Духа, а Духътъ противното на плътта, а тѣ се противятъ едно на друго... А плодътъ на Духа е: любовь, радость, миръ, дълготърпѣние, благость, милосърдие, вѣра, кротость, въздържание“.*)

Изобщо хората иматъ много смѣтани понятия за ония дълбоки закони, върху които почива животътъ. Свѣтътъ, въ който живѣемъ, се управлява отъ закони, отъ правила, които Богъ е положилъ отдавна, когато е устройвалъ вселената. И когато е въвелъ въ нея първия човѣкъ — Писанието тукъ мълчи — Господъ дълго врѣме го е училъ и му е прѣподавалъ небеснитѣ знания. Запозналъ го е съ всичкитѣ основни закони на това голѣмо здание, въ което го е поставилъ да живѣе, показалъ му е свойствата на билкитѣ, запозналъ го е съ качествата и дѣйствиата на елементитѣ, и, като го е поставилъ господарь надъ всичко, казалъ му е: „Ако спазвашъ законитѣ, които съмъ положилъ, ще бждешъ всѣкога щастливъ, радостенъ, блаженъ, и въ всичко, което захванешъ, ще сполучвашъ; но въ деня, въ който прѣстѣпишъ Моята заповѣдь, всичко ще се опълчи противъ тебе“. Че това е фактъ, свидѣтелствуватъ двѣтъ дървета, за които се говори въ Писанието: дър-

*) Гал. 5: 17, 22.

вото на живота“ и „дървото за познание доброто и злото“. Ако бихъ се спрѣлъ да ви обяснявамъ, какви сж тия дървета, бихъ се отвлѣкълъ много; това ще оставя за друга бесѣда. Тия двѣ дървета въ рая бѣха живи, интелигентни, имаха извѣстна сила, извѣстни качества въ себе си. И каза Господъ на първия човѣкъ: „Въ дървото на познание доброто и злото се крие голѣма опасностъ, и, въ който день посегнешъ на него, ще изгубишъ всичко — елементитѣ, скрити въ това дърво, не сж за тебе, ти не си достатъчно силенъ, за да ги владѣешъ. Въ бждеще може да ги изучишъ, но засега ще се ползувашъ отъ всички други дървета, отъ всѣко нѣщо въ живота, но не и отъ дървото за познание доброто и злото“.

Нѣма да се спирамъ да говоря за дълбокитѣ причини, които подбудиха Адама да прѣстжпи божествената заповѣдь. Нѣкои проповѣдватъ, че трѣбва да имаме вѣра. Дѣйствително, вѣра е необходима, било положителна или отрицателна: тя е основа въ живота, безъ нея животъ не може да сжществува. Сжществата, колкото малки и да сж, като започнете отъ микроскопичнитѣ и дойдете до най-висшитѣ, всички иматъ вѣра. Но каква е тѣхната вѣра? Единъ безвѣрникъ казва: „Азъ не вѣрвамъ въ Бога“, но сжщеврѣменно това негово твърдение показва, че той вѣрва въ нѣщо: той вѣрва, че нѣма Богъ, значи, пакъ трѣбва да вѣрва. Бихъ желалъ да видя какъ човѣкъ може да остане съвсѣмъ безъ вѣра, да не вѣрва и въ себе си. Щомъ той вѣрва въ себе си, значи, има вѣра, само че вѣрва въ своя умъ. Когато казваме, че нѣкой е безвѣрникъ, то не е право: то е наполо-

вина истина; оставилъ е вѣрата въ Бога, но има пѣкъ вѣра въ себе си. И тѣй, вѣрата може да бжде положителна и отрицателна. Адамъ и Ева, като сж проявили този принципъ на невѣрване въ Бога, понеже е влѣзълъ Луциферъ въ райската градина, повѣрвали сж въ послѣдния и оставили Бога. Вслѣдствие на това е станало и грѣхопаданието. И апостолъ Павелъ казва въ посланието къмъ Римлянитѣ: „Комуто се подчинишъ, нему слуга ставашъ“.

Тази сутринъ моята бесѣда ще бжде върху двата велики закона, които формулирамъ така: „законътъ на противоположноститѣ“ и „законътъ на подобие“. Това сж закони, които можемъ да провѣряваме всѣки день. Тѣ не сж отвлѣчена философия, не сж като прѣраждането, или трансмигрирането на душитѣ; тѣ сж нѣща, които можемъ ежедневно да провѣримъ въ себе си. И тъмнитѣ страни отъ това гледище на законитѣ ще ви станатъ до извѣстна степенъ ясни. За примѣръ, вие се намирате при морския брѣгъ. Виждате морето тихо и спокойно; но изеднѣжъ забѣлѣзвате, че то почва постепенно да се вълнува и повдига къмъ брѣга, образува течение — туй, което учениитѣ наричатъ „приливъ“. Има мѣста, дѣто морето се повдига до 60 крака височина; тогава трѣбва да избѣгате колкото се може по-скоро: само така можете да се избавите, иначе, ще бждете застигнати и погълнати отъ вълнитѣ. И този приливъ, туй повдигане на вълнитѣ, продължава 12 часа; слѣдъ 12 часа ще забѣлѣжите, че вълнитѣ почватъ да се отдрѣпватъ пакъ назадъ — къмъ морето. Туй може да го наблюдавате често, нѣкога всѣки день: въ 24 часа,

еднѣжъ напредъ, еднажъ назадъ отъ брѣга. Такъвъ приливъ и отливъ става и въ васъ. Кждѣ? Разбира се, не въ планинскитѣ високи мѣста, не въ високитѣ върхове на живота, ами въ низкитѣ мѣста. Често ви се е случвало, може-би, да слизате въ тихо врѣме на брѣга на морето и да запѣвате нѣкоя хубава пѣсень и туку погледнете — дошла вълна и задигнала и васъ съ хубава ви пѣсень, или най-малко свършено ви измокрила. Или пъкъ качили сте се на лодка въ тихо море, дойде буря, обърне лодката, и вие се намѣрите въ развълнуваното море. Може нѣкой да помисли, че това е прѣувеличение на фактитѣ, но това е вѣрно въ живота. Колко пжти хората изчезватъ безслѣдно въ това житейско море съ своитѣ пѣсни, мечти и идеали! Вие казвате: нещастие! Вие търсите причината, безъ да знаете законитѣ на природата. Когато старитѣ философи сж казвали: „Познай себе си!“ подразбирали сж — да познае човѣкъ тия два закона на отмѣренитѣ движения на „приливъ и отливъ“. Въ вашия умъ тия двѣ думи сж смжтни, но ще се постарая да ви ги обясня. Туй проявление въ свърѣменната наука го наричатъ законъ на „ритмичното движение“. Въ всички нѣща има течение отъ центъра къмъ периферията и отъ периферията къмъ центъра; въ всички нѣща има приливане и отливане, повдигане и спадане, зараждане и израждане. Въ химията има „акция“ и „реакция“; „акцията“ е „приливъ“, слѣдъ туй се образува „реакция“, която пъкъ е „отливъ“. Ако наблюдавате нѣкой пжтъ своя часовникъ, ще забѣлѣжите, че гласътъ му, еднѣжъ усиленъ, почва постепенно да отслабва, да замира и като-че по едно врѣме спира,

послѣ пакъ се уси́лва, и пакъ спада; сжщото това става и въ вашето сърце. Ако турите ржка на сърцето си, ще забѣлѣжите, че нѣкой пжтъ то почва да бие по-бърже, и вие се уплашвате, докторътъ казва: „Тоя човѣкъ има сърцебиене“. То е „приливъ“ на вашия организъмъ, който приливъ се отразява върху сърцето. Този законъ дѣйствува навсждѣ, и когато лѣкаритѣ казватъ за нѣкого че ималъ „порокъ на сърцето“, азъ казвамъ чисто и просто, че тоя човѣкъ има извѣстенъ приливъ на своя умъ, на своето сърдце, на своята душа, и че слѣдъ 12 часа този приливъ ще спадне, и сърцебиенето ще мине. Тия 12 часа може да сж 12 секунди, 12 минути, 12 часа, 12 дена, 12 седмици, 12 мѣсеца, 12 години, 12 вѣка, 12 хиляди години, 12 милиона години и т. н. — все едно, отношението на нѣщата си остава все сжщото. Така дѣйствува този законъ.

Ап. Павелъ, въ прочетената отъ мене глава, говори за закона на плътта — то е законътъ на „отлива“; законътъ на Духа — това е законътъ на „прилива“. Законътъ на „противоположноститѣ“ включва въ себе си закона на „отлива“, а законътъ на „подобиеето“ — закона на „прилива“. Въ нѣкои мѣста се образуватъ миазми, изпаренията може да разпространятъ микробитѣ, и около тази мѣстность се явяватъ болести. Този законъ дѣйствува въ нашия мозъкъ, въ нашето сърце и въ нашата душа. Въ организма оставатъ често утайки, отъ които се образуватъ болеститѣ и които ние наричаме „ревматизъмъ“ въ ставитѣ, въ краката и въ главата; тогава ние усѣщаме болки и почваме да се оплакваме. Ако сме умни и разбираме закона, тамъ, дѣто

има „приливъ“, можемъ да туримъ силна прѣграда, голѣма стѣна. Ако ли сме глупави, зѣпаме по брѣга на бурното море. Хората постоянно казватъ: „Свѣтътъ е лошъ“. Но въ какво е лошъ? Ами тази обща война! Тя е приливъ на силитѣ, и въ този приливъ има сблъскване, та всички бѣгатъ и казватъ, че морето иде. И това бѣгане наричатъ „война“. Питатъ, какво ще стане съ свѣта. Казвамъ: слѣдъ 12 часа или слѣдъ 12 седмици, или слѣдъ 12 години, всичко това ще утихне, напоенитѣ съ кръвъ мѣстности пакъ ще прѣсъхнатъ, и хората ще се попитатъ: каква бѣше тази работа, коя бѣше причината, защо туй море се разяри срѣщу насъ? Морето не се е разярило, то диша и, когато се напъне въ дишането, неговата коруба, неговитѣ гърди се подигатъ на 60 крака; само че, когато морето диша и поема своя дъхъ, ти трѣбва да бждешъ 60 километра далечъ отъ брѣга — на нѣкой високъ върхъ. Когато издиша, можешъ да отидешъ на брѣга и да се поналюбувашъ, но, щомъ видишъ, че почва да поема въздухъ, пакъ бѣгай тамъ — на високо мѣсто.

Тия два закона на противоположноститѣ и подобие то, ако можемъ да ги разберемъ, сж двѣ велики нѣща въ свѣта. Единиятъ законъ — на подобие то е законъ на Небето; другиятъ законъ — на противоположноститѣ — това е законътъ на земята, на органическия свѣтъ, на плътта. Ставате сутринъ неразположенъ духомъ, цѣлиятъ свѣтъ ви е кривъ, не ви се работи, умътъ ви е смжтенъ; казвате: Господъ не е направилъ свѣта, както трѣбва; всички дяволи сж въ вашия умъ, вие сте готови да се карате съ всѣкого — пуснали сте си

пояса и чакате нѣкой да го настѣпи, готови да избухнете — това е законътъ на противоположноститѣ. Него день жената, като види мъжа, че си е пусналъ пояса, ако разбира закона, трѣбва да бѣга два километра далечъ и да си каже: у мъжа ми днесъ има отливъ на духа и приливъ на плътта. Не трѣбва да се смѣете, защото утрѣ пъкъ жената ще си пусне пояса. То е законъ. Всички едновременно не си пушатъ пояса. Прѣди десетъ години живѣехъ въ едно сѣмейство; то състоеше отъ седемъ члена: баща, майка, единъ синъ и четири дъщери; правѣхъ малки наблюдения и провѣрявахъ този законъ: вървѣше като часовникъ. Всички членове отъ тази фамилия всѣки день въ седмицата се редуваха. Въ понеделникъ бащата неразположенъ, поясътъ му пуснатъ; всички казватъ: „Тато е неразположенъ, навжсенъ, вика, крѣска“; всички се спотайватъ и търсятъ само причината. Въ вторникъ бащата е веселъ, но гледагъ — майката си пуснала пояса. Бащата се подсмива и дума: „Днесъ майка ви е дежурна“. Интересно е, че въ срѣда голѣмиятъ синъ си пусналъ пояса. Всички се смѣятъ, защото си го знаятъ, и по тоя начинъ се изреждатъ всички. Азъ знаехъ, кой кога е дежуренъ, и програмата вървѣше ненарушимо. Хубаво, туй донѣкждѣ е приятно. Ако единъ си пусне пояса, а другиятъ не, лесно е, но, когато и двамата сж дежурни и сж пуснали пояса си, казано на наученъ езикъ — когато и двамата иматъ „отливъ“, тогава е лошо. Ето какво казва Ап. Павелъ въ прочетената глава — че плътта противодѣйствува на духа, и обратното. Не можемъ да примиримъ тия два закона; то е немислимо, защото тѣ иматъ диаметрално проти-

воположно движение — единиятъ се движи напредъ, а другиятъ назадъ. Законътъ на противоположноститѣ е законъ, който разрушава, той руши хармонията, щастието; щомъ дойде въ васъ, като се връща, той задига всичката ви покъщнина. Когато попаднете дълго време въ този законъ на противоположноститѣ, той може да има влияние върху вашия умъ 12 минути, 12 часа, 12 години. Има известни периоди въ живота, които влияятъ върху характера на човѣка още отъ самото начало. Ако нѣкое дѣте се зачне и роди въ периода на противоположноститѣ, то ще стане непрѣмѣнно прѣстѣпникъ, най-голѣмиятъ вагабонтинъ, не може да избѣгне послѣдствията, защото тѣ сж му дали ония елементи, които потикватъ живота въ друга посока. Ако бащата и майката сж подъ влиянието на закона на подобие, у тѣхъ ще се роди много благороденъ синъ или дъщеря, съ добъръ и развитъ умъ. Така дѣйствуватъ тия велики закони, и първитѣ хора, прѣди да съгрѣшатъ, сж ги разбирали, но слѣдъ съгрѣшаването сж ги забравили.

Хората искатъ свещеникътъ слѣдъ черква да имъ проповѣдва, но той е въ закона на противоположноститѣ, неговитѣ вибрации, неговото настроение, неговата проповѣдь този день не могатъ да донесатъ благословение на хората. Той може да служи отъ нѣмай-къдѣ, длъженъ е. Ако бѣше свободенъ, щѣше да си вземе капата и да отиде нѣкъдѣ; но хората искатъ да имъ проповѣдва. Какво ще имъ проповѣдва? Ще ги кастри: „Вие сте такива, вие сте онакива, вие сте лоши хора“, и ще ги прати въ пѣкъла. Него день той е казалъ една лъжа; той е говорилъ за себе

си, защото туй, което той е говорилъ, се е отразявало въ васъ: вие сте били огледало, и той се е огледвалъ въ васъ, живѣлъ е подъ влиянието на закона на противоположноститѣ. Разправятъ за единъ знаменитъ американски проповѣдникъ въ гр. Нью-Йоркъ, който проповѣдвалъ дълго време подъ влиянието на закона на противоположноститѣ и изказалъ такива ужасни работи, щото изпоплашилъ всички енорияши, като-че-ли свѣтътъ се свръшвалъ. Понеже подъ влиянието на този законъ на противоположноститѣ често остава утайка въ стомаха, който не може тогава да смила и отдѣля соковетѣ и врѣди на цѣлия организъмъ, то взематъ единъ день проповѣдника и го откарватъ въ болницата, за да очистятъ отъ стомаха му тия малки папили. Пъхватъ въ устата му едно черво, пуцатъ 4—5 килограма топла вода, измиватъ еднѣжъ, дважъ стомаха, изчистватъ утайкитѣ отъ него, и втората седмица проповѣдникътъ се явява въ черква и проповѣдва за „Царството Божие“, за „идването на Христа“, за „любовта“ и т. н. Хората си казватъ: „Я вижте, нашиятъ проповѣдникъ се прѣобразилъ“. Та, казвамъ, когато единъ проповѣдникъ или ораторъ излѣзе да проповѣдва въ черква или въ камарата, трѣбва да изхвърли утайкитѣ изъ стомаха си, изъ сърцето си, изъ ума си, и тогава да говори на хората.

Ставате, да кажемъ, сутринъ, малко сте неразположенъ, но не можете да си дадете смѣтка; минатъ се 5—10 минути, почва умътъ ви да се проведрява и казвате: Слава Богу, свѣтна ми. Минава се извѣстенъ периодъ време, налегнатъ ви пакъ лоши мисли и пакъ казвате: този дяволъ от-

кждѣ се намѣри. Хората не могатъ да разбератъ, че тукъ има законъ, който периодично и систематично дѣйствува въ свѣта; тукъ не е дошълъ нѣкакъвъ дяволъ съ капанъ да ги хване; то е единъ божественъ законъ. Господъ казва: „Азъ ти дадохъ умъ да разсждишъ за наредбата на свѣта, Азъ ти разправихъ едно врѣме за този законъ, но ти го забрави, и сега самиятъ този законъ ще те научи“. Когато съврѣменнитѣ общества додаты да разбератъ дълбокия смисълъ на тия два закона, само тогава ще може да се оправи коренно свѣтътъ, ще се оправятъ сждилищата — всичко. Нѣкои питатъ, какъ може да се оправи свѣтътъ. Може. Когато почнемъ да постъпваме съобразно съ този законъ, свѣтътъ ще се уреди тѣй, както Богъ го е наредилъ първоначално. Еднакви причини произвеждатъ еднакви слѣдствия; противоположни причини произвеждатъ противоположни дѣйствия. Индуситѣ, които знаятъ тия два закона, изясняватъ ги съ думата „карма“ — законъ за причинитѣ и слѣдствията. Но карма може да бжде карма въ приливъ и карма въ отливъ, сир. карма добра и карма лоша. На търговски езикъ то значи да давашъ — да вземашъ: давашъ ли, това е отливъ, вземашъ ли, това е приливъ, и онзи, комуто дължите, ще дойде при васъ точно на падежа да ви покани да си платите дълга. „Падежъ“ — това значи законъ, който регулира нѣщата. Този законъ е обусловенъ отъ такива длъжности и отъ лицето, което има да взема. Слѣдователно, когато Богъ ни постави въ свѣта, Той постави извѣстни условия; ние сме подписали задължително, че ще направимъ това или онова, но сега Му казваме: Не Ти дължимъ нищо. — Тѣй

ли? Азъ ще приложа закона върху тебе, ще приложа закона за противоположноститѣ. Ти биешъ нѣкого, и той ще те бие; ти го обичашъ, и той ще те обича, сир., каквото правишъ, такова и ще ти правятъ. Тия два закона владѣятъ и дѣйствуватъ на земята. Подобното съ подобно всѣкога се отблъсватъ. Единъ пѣтель се качва на купището, другъ по-силенъ отива и го изгонва. Защо и двата не взематъ да кукуригатъ? Законътъ казва тъй: на едно купище само единъ пѣтель трѣбва да пѣе. Тъй че, въ свѣта може да има само добро или зло. Двѣ злини не могатъ да се търпятъ на едно мѣсто, слѣдователно, и двѣ добрини не могатъ да стоятъ на едно мѣсто. Светия съ светия не могатъ да се търпятъ, ученъ съ ученъ — сжщо. Вземете двама лѣкари — пакъ тъй. Върху това една турска пословица казва, че „памукчия отъ бѣло куче хасъ не струва“. Защото тукъ на земята дѣйствуватъ именно тия два закона — на „противоположноститѣ“ и на „подобиеето“. Доброто има стремление къмъ злото, а злото — къмъ доброто; затуй именно онзи, който иска да живѣе на земята, непрѣмѣнно трѣбва да има за приятели лоши хора, па и лошитѣ трѣбва да иматъ за приятели добри хори. На Небето законътъ е другъ, но на земята е тъй. Онзи, който иска да се събира съ добри хора, съ хора като себе си, всѣкога ще има нещастие. Защо? Защото трѣбва да има обмѣна. Да кажемъ, единъ търговецъ има изработени платове за милиони левове, и съсѣдътъ му има сжщо такива платове, кому ще ги продаватъ и двамата? Интереситѣ имъ не съвпадатъ. Единиятъ ще каже на другия: „Махни се отъ тукъ, иди на друго мѣсто, на другия край на

земята, азъ ще търгувамъ тукъ“. То е, значи, законътъ на противоположноститѣ. Затуй казва Христосъ, Който е разбиралъ този законъ: „Да се отречемъ отъ себе си, да оставимъ на това мѣсто други да живѣятъ“. Щомъ човѣкъ се отрича, става слуга, и, като стане слуга, Господъ казва: „Азъ те обичамъ“. Ама, ако каже нѣкой: „И азъ искамъ да бжда господарь“, Богъ казва: „Двама не могатъ да бждатъ господари; единиятъ трѣбва да бжде господарь, а другиятъ — слуга“. Злото се ражда, когато и двамата искатъ да станатъ господари. А щомъ искатъ да станатъ господари, и настояватъ на това, Богъ каже: „Двама господари не може да бждатъ при Мене; щомъ настояватъ на това, хайде на другия край на свѣта“! А кой е другиятъ край на свѣта? Земята. Затуй Господъ е пратилъ хората на земята. Въ всички васъ, които искате да разберете закона на подобие, дѣйствиува законътъ на контраститѣ, и затова сте несчастни; трѣбва да излѣзете отъ закона на противоположноститѣ и да влѣзете въ закона на подобие, а законътъ на подобие е самоотричане. Да се самоотречешъ не значи да изгубишъ живота си, ни най-малко; ще замѣнишъ само една служба съ друга. Да кажемъ, двама кандидати искатъ да бждатъ директори на една гимназия; единиятъ, ако дѣйствиува по закона на подобие, ще каже на другия: „Ти стани директоръ, азъ ще стана учителъ“, но, ако и двамата искатъ непрѣмѣнно да станатъ директори, ще има интриги прѣдъ министра, всѣки отъ тѣхъ ще му казва: „Азъ съмъ по-способенъ“. Кой ги управлява тукъ? Законътъ на контраститѣ. А учението на Христа спада къмъ закона на подобие. Хри-

стосъ слѣзе на земята, за да установи закона на „подобиеето“. Той казва: „Азъ не искамъ да господарувамъ надъ васъ; а искамъ да ви науча, какъ да бждете щастливи, и, ако ме обичате и изпълнявате Моя законъ, ще бдете честити“. Неразположенъ си, мразишъ, одумвашъ, нещастенъ си — ти си въ закона на противоположноститъ. Трѣбва да го напуснешъ, или, въ научна форма казано, да излѣзешъ отъ закона на „контраститъ“ и да влѣзешъ въ закона на „подобиеето“. Съ други думи, да измѣнишъ условията и срѣдата. Почни да обичашъ. „Какъ ще обичамъ“? Ти, наистина, не можешъ да се научишъ да обичашъ, докато не отидешъ въ мѣстото на любовта. То е все същото да те затворятъ въ тъмна стая и да ти кажатъ „гледай!“ — какво ще гледашъ? мрачна стая не е област на „подобиеето“; трѣбва да излѣзешъ изъ нея. Ако имашъ свѣщъ, можешъ да драснешъ кибритъ и да я запалишъ. И когато Христосъ казва: „Трѣбва да се отречемъ отъ себе си“, разбира да излѣземъ отъ тая мрачна стая на своя егоизъмъ и да влѣземъ въ закона на „подобиеето“, на любовта. Виждате, колко е разумно това. Излѣзте и идете въ ония мѣста, дѣто можете да черпите елементи, необходими за вашето щастие, за вашето сърце. Не може да направите това, ако сте въ закона на противоположноститъ. Тогава за единъ столъ, за една професорска катедра ще се борите мнозина. Еднѣжъ въ Франция устроили конкурсъ за една катедра, и се явили 15 хиляди души кандидати. Е, колко души могатъ да седнатъ на нея? Единъ кандидатъ за единъ столъ. Въ този свѣтъ често се раждатъ извѣстни желания. Защо? За-

виждате — вие искате тази катедра. Мразите нѣкого и се стараете да го прѣмахнете отъ пѣтя си, явно мога да ви отговоря: азъ зная, защо го мразите — или вие, или той искате тази катедра. Законътъ за контраститѣ въ живота е неумолимъ: този законъ дѣйствува и въ нашитѣ мисли, и въ нашитѣ сърца, и въ нашитѣ тѣла. Клѣткитѣ, тия милиарди клѣтки, отъ които сме сглобени въ нашитѣ кости, въ нашата нервна система, въ стомаха, въ бѣлитѣ дробове, въ сърцето, въ мозъка, — всички клѣтки на тия органи подпадатъ въ извѣстенъ периодъ подъ тия два закона на противоположноститѣ и подобие, защото въ тѣхъ става приливъ и отливъ. Човѣкъ се гнѣви, неразположенъ е, значи, има отливъ. Ще трѣбва непрѣмѣнно да дойде въ него приливъ. Какъ? Ще се съсредоточи, ще отправи ума си нагорѣ къмъ Бога, ще се качи на тази планина, на която е Господъ, ще отиде да се разговори съ Него и, когато мине отливътъ, ще си дойде на земята.

Приливъ не разбирамъ, само когато е въ морето, но и когато се повдига приливъ и въ растителността, когато има влага въ въздуха. Щомъ узрѣе, всѣко нѣщо почва да съхне — имаме законъ на контраста, който пригатвя почва за идущата година. И другиятъ законъ, значи, има своето мѣсто. Законътъ на контраститѣ трѣбва да снесе старитѣ дрехи. Вие се събличате — това е законъ на контраститѣ; обличате се — това е законъ на подобие. Окирливи ви се тѣлото — имате закона на контраститѣ; окжпете се — сте въ закона на подобие. Всѣкой день ставаме сутринъ и си миємъ лицето; защо? По навикъ. Днесъ трѣбва да

отидете прѣдъ Господа, защото въ васъ има отливъ, вие си омивате лицето и казвате: Ще снема отъ сърцето си товара, ще смъкна надолу утайкитѣ на моя умъ, и тогава ще отида горѣ прѣдъ Господа. Миенето на лицето съ тегленето ржцѣ отгорѣ надолу — това показва. Но вие, като не можете да изтълкувате това, омивате се и цѣль день пакъ бъркате вжтрѣ въ калъта. И работата не върви. Какъ ще върви, калъта е у васъ! Трѣбва да бждете на нѣкое високо планинско мѣсто.

Трѣбва да приложимъ този законъ, както казва ап. Павелъ въ „плодоветѣ на духа“. А тѣ сж: „любовь, радость, миръ, дълготърпѣние, благость, милосърдие, вѣра, кротость, въздържание“. — Любовьта — това е бащата, радостъта — това е майката, мирътъ — това е тѣхното дѣте, значи, тѣ сж единъ трижгълникъ, който спада въ божественитѣ нѣща. Който иска да бжде блаженъ, трѣбва да притежава тия нѣща. Тогава той е на Небето. Слѣдъ това идва втората категория, която отива къмъ Ангелитѣ: дълготърпѣние — това е бащата; благость — майката; милосердието — тѣхното чадо. Придобийте ги и ще бждете между ангелитѣ. Третата категория: вѣрата — това е бащата; кротостъта — майката; въздържанието — тѣхното дѣте. И тъй, азъ казвамъ, споредъ този законъ на подобие, вие трѣбва първомъ да имате баща. Кой е вашиятъ баща? Вѣрата. „Ама азъ нѣмамъ вѣра“. За тебе, приятелю, азъ имамъ лошо мнѣние. Щомъ нѣмашъ баща, та си роденъ отъ незаконни родители; тебе майка ти не те е родила по божественъ начинъ. Туй подразбирамъ, когато нѣкой каже: „Нѣмамъ вѣра“. А когато каже: „Имамъ

вѣра“, — ублажавамъ те, ти имашъ баща, който е много благороденъ, който е отъ високо произхождение, отъ царска фамилия. „Ама не вѣрвамъ въ този баща“, ти си послѣденъ негодникъ. Да дойдемъ на думата „кротость“. Казахме, кротостъта е майка; тя е отъ царска фамилия. Вѣрвашъ въ кротостъта, значи, имашъ майка. „Ама не искамъ да бжда кротъкъ“, — тогава, ти си безъ майка. Следователно, единъ християнинъ трѣбва да има баща и майка — вѣра и кротость, и самиятъ той е въздържанието. Когато кажемъ „въздържание“, трѣбва да подразбираме себе си — дѣтето на нашия баща — вѣрата и на нашата майка — кротостъта. Нѣкои казватъ: „Азъ искамъ да отида между ангелитѣ“. Може да отидешъ; но трѣбва да се родишъ отъ баща — дълготърпѣнието, и трѣбва да те зачене майка ти — благостъта, тя да те носи въ своята утроба и ти, като се родишъ, какъвъ ще бждешъ? Милосърдие — ангелъ, светия. Милосърденъ ли си, ти си ангелъ, ти имашъ горѣ, между ангелитѣ, баща — дълготърпѣние и майка — благость. Този е законътъ, който регулира човѣшкия животъ: той е основание на една философия, която може да се прослѣди всѣки день. Той не е никакво прѣдположение; той може да се провери отъ всѣкиго. Не лъжа, както не обичамъ да ме лъжатъ. Да лъжа, значи да бжда глупавъ, както, и ако ме лъжатъ, ще бжда глупавъ. Изключвамъ закона за контраститѣ отъ себе си. Ако съмъ въ отливъ, отивамъ при Бога; ако съмъ въ приливъ, дохождамъ на земята на работа. А ако съмъ при Бога, кой ще ме излъже? Затуй казвамъ въ една минала своя бесѣда: „Тамъ, където Господъ

влиза, дяволъ не може да влѣзе“. Дѣто не е Богъ, тамъ е дяволътъ. Когато нѣкой каже: „Дяволъ ме гази“, азъ разбирамъ какво иска да каже. Ако Господъ е въ твоето сърце, дяволътъ не може да те гази. По този законъ за подобието, злото не можемъ да прѣвърнемъ въ добро, нито доброто въ зло. При единъ светия, който живѣлъ 20 години въ пустиня, се явилъ единъ бѣлобрадъ старецъ и рекълъ: „Азъ съмъ много голѣмъ грѣшникъ, моля те да се помолишъ на Господа да ми прости грѣховетъ“. Като заминалъ старецътъ, светията почналъ да се моли Богу за него. Явилъ се единъ ангелъ и му казалъ: „Твоята молитва не е приета прѣдъ Бога, защото този старецъ е дяволътъ. За да го опиташъ, истина ли ти говори, кажи му така: азъ ще се помоля за тебе, но ти трѣбва да изповѣдашъ грѣховетъ си и да отидешъ горѣ на една скала и да речешъ: Господи, бжди милостивъ къмъ мене, който съмъ голѣмъ грѣшникъ, мерзостъ на запусѣнието, и цѣла година да повтаряшъ тия думи“. Слѣдъ нѣколко врѣме старецътъ дошълъ пакъ при пустинника, но послѣдниятъ му рекълъ това, що му поржчалъ ангелътъ. „Какъ? — извикалъ дяволътъ — не мога да го направя. Азъ, който управлявамъ свѣта и му заповѣдвамъ, не искамъ да се моля, ти се помоли“. Тогава той му рекълъ: „Старата злоба не може да бжде нова добродѣтель“. Онѣзи, които проповѣдватъ Евангелието, трѣбва да знаятъ, че никога не можемъ прѣвърна закона на противоположноститѣ въ законъ на подобието, сир. не можемъ обърна къмъ Господа единъ човѣкъ, който живѣе постоянно въ закона на контраститѣ, не можемъ го направи щастливъ, както не

можемъ прѣвѣрна жена въ мъжъ. Една жена иска мъжъ ѝ да я направи щастлива; какъ ще я направи щастлива, когато тя не го обича? Купува ѝ костюмъ — недоволна; донася месо — не било хубаво; кжщата не била съградена, както трѣбва; това и онова не било на мѣстото. Че какъ ще я задоволи, когато тя се намира въ областъта на противоположноститѣ на своя умъ и когато всичкитѣ нѣща, които мъжътъ може да направи, не сж въ състояние да измѣнятъ нейния нравъ? Нито пъкъ жената може да угоди на мъжа, ако той е съ таквъ нравъ. Може да му сготви, да ошѣта кжщата, но той ще бжде все недоволенъ, защото живѣе въ закона на противоположноститѣ. И тогава нѣкои идватъ при мене и ми казватъ: „Не знамъ какъво да правя, моятъ мъжъ е станалъ opakъ, като оса“. Азъ разсжждавамъ хладнокрѣвно и казвамъ: „Той се намира, по нещастие, подъ закона на контраститѣ, намира се въ отливъ; турете го въ вашата каруца, впрегнете коня, изведете го на високо мѣсто, да си отдѣхне — туй иска вашиятъ мъжъ. Вземете юздата на коня — „хайде, днесъ, мъжо, да направимъ една разходка“. И когато една жена иска да заведе мъжа си на черква, тя взема файтонъ и казва: „Ще отидемъ при Господа; въ черквата ще проповѣдва еди-кой и ще научимъ нѣщо“.

Сега, ние седимъ и казваме: „Да се оправи свѣтътъ“. Че какъ ще се оправи? Ако една свиня милиони години е грухтѣла подъ дървото и, слѣдъ като изяла крушитѣ на дървото, почне да рови коренитѣ му въ земята и да пита: „Кждѣ се скриха тия круши?“ какъ ще роди дървото други круши?

Тя ще развали цѣлото дърво. И вие, като не намѣрите круши горѣ, почнете да ровите долу; казвате: „Паритѣ, които търсимъ, сж закопани въ земята“, и ставате малджии. Азъ ви казвамъ: „Вие се намирате въ тази област на закона на контраститѣ; нѣма никакви круши, никакво имане; не трѣбва да ровите на едно мѣсто, а трѣбва да си турите торбата на рамо, да си вземете тояжкитѣ и да отидете на друго мѣсто; защото, когато дойде Господарѣтъ и види, че ровите на едно мѣсто, ще ви набие хубаво. Ето това е, което Господъ прави сега на земята. Ние ровимъ и търсимъ круши, а Господъ казва: „Ударете на всѣкиго едного по 25“.

Затуй казвамъ: приложете този законъ, жената да не рови около корена на мъжа си: като нѣма круши, да чака; мъжѣтъ, и той да не рови около корена на жена си; поповетѣ — около коренитѣ на своето паство; ученицитѣ — около коренитѣ на своитѣ учители. Приложете всички закона, и ще дойдете да разберете живота, както Господъ го е направилъ. То е философия, която можемъ да приложимъ въ този свѣтъ, и тя е толкова проста, че всѣки може да я разбере. Ако ли речете: „Азъ туй не мога да направя“, ще ви кажа, че вие сте въ блатото, въ тинята на противоположноститѣ. Като кажете „Мога“, вие сте въ закона на подобieto, вие ще направите крачка напредъ и ще влѣзете въ пътя на спасението. Казватъ нѣкои: „Азъ не мога да любя“ — съжалявамъ, не мога да ви помогна, понеже вие сте въ областта на противоположноститѣ, дѣто събирате утайкитѣ, тинята. „Мога да любя“ — вие сте въ закона на подобieto, и Господъ ще бжде въ васъ.

Ставате сутринъ неразположенъ, кажете въ себе си: „Днесъ имамъ отливъ, чакай да впрегна каруцата, да взема хомотя на коня, ще пжтувамъ“. Не стойте тамъ. Не ходете около дървото да берете круши, когато не му е врѣмето, ще ги намѣрите на друго мѣсто, по-далечъ. Станете, идете и помолете се, ако знаете какъ да се молите. Въ силата на молитвата ще укрѣпнете. Да се моли човѣкъ — това е най-високото и благородно занимание, което може да се върши въ тоя свѣтъ. Само така се въздига и облагородява човѣшкото сърце. Не говоря тукъ за външната страна на молитвата, дѣто взема участие само езикътъ; но за оная молитва, въ която се изразява съзнателниятъ стремежъ на душата къмъ Бога — вишата любовъ. Но не всички гледатъ така. Нѣкои хора казватъ: „Азъ не мога да се моля“, други се смѣятъ и казватъ: „Заблуждение е да се молимъ, азъ — ученъ, който съмъ свършилъ, да се моля на Господа“. Но нашитѣ учени сж непослѣдователни, и ето защо: Тѣ искатъ длѣжностъ и правятъ прошение: „Понеже баща ми е билъ такъвъ, майка ми такава, понеже имамъ нужда, моля най-учтиво да благоволите да ме назначите, като обѣщавамъ да изпълнявамъ точно и акуратно длѣжността си“. Това не е ли молитва? Да, молитва доста характерна. А щомъ е молитва за Господа, било ъ срамота! Докато имаме хора, които се молятъ само на подобнитѣ на себе си, а не на Господа, висшето благо, свѣтътъ ще бжде такъвъ. Тѣ живѣятъ въ закона на контраститѣ. Какъ можемъ да бждемъ добри, когато на всѣка стѣпка лъжата е наша съпжтница? мамимъ себе си, ближнитѣ си и Го-

спода. Несъзнателно сме дали гражданство на лъжата. Ние дѣйствуваме подѣ страхъ. Нека се освободимъ отъ страха, нека си туримъ за девизъ да говоримъ истината поне прѣдъ Бога. Нека кажемъ: „Днесъ нѣма да говоря измама прѣдъ Господа“. Направимъ ли грѣшка, да кажемъ: „Съгрѣшихъ“. а не: „Еди-кой-си е причината; азъ седя малко по-високо отъ него — като фарисейна — имай за мене по-високо мнѣние“. Тогава сме въ областъта на закона на контраститѣ, въ тъмница. Нека си кажемъ правото: „Азъ направихъ това“, защото, като изповѣдваме грѣшкитѣ си, ще се поправимъ. Ако прочетете изповѣдъта на Толстоя, ще намѣрите добъръ примѣръ за това: Той стана великъ, когато изповѣда прѣгрѣшенията си. Само единъ-два такива примѣра има въ историята. Можете ли да направите такава исповѣдь? Ако искате да станете благороденъ, ангелъ, светия, то е много лесно. На' денъ можете да станете десетъ пѣти и ангелъ и дяволъ. Нѣкои не вѣрватъ въ прѣбраждането, ама вие десетъ пѣти на денъ можете да се прѣродите. Вие сте прѣроденъ дяволъ, щомъ искате да убиее човѣкъ, — тогава се намирате въ областъта на противоположноститѣ и сте въ състояние да направите всѣкакво зло. Въ закона на подобие ли сте, вие сте ангелъ. Готови ли сте да се самопожертвувате или да направите благородно дѣло, вие сте светия. Само че не можете да задържите това положение дълготрайно. Казватъ, че човѣкъ е направенъ по образъ и подобие Божие. Какво разбирамъ подѣ това, ще изтълкувамъ. Когато кажатъ: Направили нѣкого генералъ или министъръ, той не е ли сѣществувалъ по-рано? Той

е сжществувалъ, билъ е простъ гражданинъ. И когато Господъ казва: „Да направимъ човѣка по образъ и подобие Божие“, Той иска, значи, да произведе, да направи човѣка генералъ, да го облѣче съ мундиръ генералски, да му тури генералски еполети. Обаче, човѣкъ не изпълнилъ волята и заповѣдта Божия, и Господъ го разжалвалъ, снелъ му еполетитѣ и дрехитѣ. Това е грѣхопадането. „Свалете му мундирия“, казалъ, „защото не изпълнява генералската длъжностъ, както трѣбва“. Обърнете се къмъ Господа. Той каже: „Днесъ си по образъ и подобие на генералъ, турете го въ рая“. Слѣдъ 5—10 минути не изпълните закона, казва: „Разжалвайте го“. Гнѣвни ли сте, неразположени ли сте, извънъ рая сте. Мине година, двѣ, почнете да се разкайвате, Господъ казва: „Доведете го, ще го произведа пакъ генералъ“. Господъ много пжти — всѣки день, всѣки часъ, може да ви направи генералъ или да ви разжалва. Ако сте днесъ добръ, вие сте ангелъ на небето; утрѣ сте злѣ, той ви праща на земята. Не се ли молите, не спазвате ли закона, ще бждете дяволъ. Тия два закона на противоположноститѣ и подобие то регулиратъ свѣта. Онѣзи духове, които живѣятъ подъ закона на противоположноститѣ, нѣматъ разположението да се върнатъ въ закона на подобие то, и затова тѣхъ Господъ не може да прѣнесе отъ една областъ въ друга. Първото нѣщо въ християнството е границата, която сжществува между тия два закона. Като дойдемъ до границата, трѣбва да оставимъ всичкия багажъ — мисли и желання, които сж подъ закона на контраститѣ, и да влѣземъ чисти въ закона на подобие то. Тогава Господъ ще ни тури Своитѣ

дрехи, пакъ ще ни произведе генерали. Поради непослушание заповѣдта Божия — да не посѣга на забранения плодъ — човѣкъ оголѣ, Господъ му съблѣче генералскитѣ дрехи, и човѣкъ бѣ принуденъ да си направи такива отъ листа. Господъ каза: „Скоро му направете дрехи отъ кожа“; затуй сте облѣчени въ тази кожа, която имате. Ако искате да хвърлите вашата кожа, кога ще я хвърлите? Когато влѣзете въ закона на подобieto. Тази кожа ще падне отъ васъ, и Господъ ще ви даде генералска дреха съ еполети, които ще бждатъ много пѣстри. Такава е тази християнска философия. Нея можете да я приложите въ живота. Това не е философия на миналото, то е философия, която се прилага на практика. Вие всѣки день се прѣраждате отъ ангели на дяволи и обратно. Ето това е прѣраждане. Сега, спорятъ и казватъ: „Който вѣрва въ прѣраждането, ще го изхвърлимъ изъ црѣквата“. Какъ ще ме изхвърлите, като вѣрвамъ въ законитѣ на контраститѣ и подобieto и живѣя споредъ тѣхъ? Когато азъ живѣя споредъ закона, да-ли ще ме изхвърлите изъ црѣквата или ще ме държите въ нея, то малко може да засегне душата ми. Когато азъ живѣя при Бога, когато никого не мразя на земята, и се старая да обичамъ всички чистосърдечно, може ли нѣкой да ме изхвърли? Може да ме изхвърли само единъ Богъ. Това е учението, което ви проповѣдвамъ. И казвамъ ви, че само въ деня, въ който съгрѣшите, вие сте изпждени изъ божествената црѣква — рая. Що сж съврѣменнитѣ црѣкви? Тѣ сж само едно далечно възпоминание за величието на миналото. Знаете ли, какви тайни се криятъ въ тия црѣкви? Ако бихъ седналъ да ви

тълкувамъ, какво значи цръква, какво значатъ тия камъни, отъ които сж съградени черквитъ, да ви разправамъ за свещеническитъ одежди, за свѣщитъ, които се палятъ, въ всичко туй има дълбока философия. Върху тия дрехи на священниците сж написани всичкитъ божии закони. Тъ всѣки день ги обличатъ, но забравятъ да четатъ, какво пише върху тѣхъ. Знаете ли, какво значатъ тия дрехи, които носи владиката — короната, патерицата, завъртена отгоръ съ нѣщо като двѣ змии и т. н.? Ами кадилницата и тимянтъ? Ние сме затворили книгата и казваме: „А, тя е много свята книга, не барайте“! Обаче, Господъ казва: „Гледайте да я не охлузите извънъ, пазете я чиста, но отваряйте я внимателно, прочитайте всѣкой день по-малко и забѣлжете тия цѣнни нѣща, които тя съдържа“. Тия нѣща — цръквата, одеждитъ, иконитъ, свѣщитъ, кадилницата, книгитъ — всички сж на мѣсто. Трѣбва внимателно да пазите съдържанието на Свещената Книга; по нея ще разбирате законитъ за противоположноститъ и подобие. И когато ги разберете и понесете на рамо кръста Христовъ, готови да ви приковатъ, тогава ще каже Богъ: „Ето, тоя ще бжде съ мене въ рая“ — ще бждете спасени. То става моментално: ей-сега мога да бжда въ Небето и сжщо сега да бжда въ пъкъла — въ единъ мигъ, въ момента, когато се поклѣбая въ Бога и мисля лошо за него, съмъ въ дъното на пъкъла. Въ момента, когато възлюбя Бога въ душата си и кажа: „Прости ме Господи“! азъ съмъ при Него, и Той простира Своята дѣсница и ме прибира.

Сега ще ви приведа единъ примѣръ и съ него ще заключа. Въ миналото нѣкой си човѣкъ

умрѣлъ, и го занесли въ пѣкъла. Живѣлъ той дълго време, съ вѣкове тамъ, мжчилъ се и се молилъ на Господа да го прости. Най-послѣ, Господъ казалъ: „Отворете книгата на живота и вижте, да-ли е направилъ поне едно добро въ цѣлия си животъ“. Като разтворили книгата, намѣрили, че еднѣжъ билъ далъ единъ морковъ на единъ бѣденъ човѣкъ. Тогава казва Господъ: „Този човѣкъ може да бжде пуснатъ“. Заповѣдва на единъ ангелъ: „Ще подадешъ този морковъ да се хване той за него и така ще го изтеглишъ изъ ада“. Обаче, заедно съ него се хванали и други грѣшници — наловили се единъ на другъ за краката, и ангелътъ ги понесълъ къмъ рая; но този, чийто билъ морковътъ, рекълъ на другитѣ: „Този морковъ е мой“, и, щомъ издумалъ, веригата се скжсала, та всички паднали пакъ въ пѣкъла. Нека вашиятъ морковъ послужи за спасението и на други хора, за да се издигнатъ къмъ Небето, защото иначе, ако кажете: „Този морковъ е мой“, ще паднете пакъ долу. Може да се хванатъ за вашитѣ дрехи, за вашитѣ крака, мълчете, нищо не казвайте. Него день, когато кажете: „Този морковъ е мой“, вие сте далечъ отъ Господа. Безкористието живѣе всѣкога подъ закона на подобieto. Жертва и себеотричане за другитѣ — това е християнството.

(Бесѣда държана на 2. ноемврий 1914 г.).

СИЛА и ЖИВОТЪ

БЕСЪДИ

ДЪРЖАНИ ОТЪ ДЖНОВЪ

(ПО СТЕНОГРАФСКИ БЪЛЪЖКИ).

ВТОРА СЕРИЯ

II.

НОВОТО ОСНОВАНИЕ

София — 1915.

Новото основание.

„Защото никой не може да положи друго основание, освѣтъ положеното, което е Исусъ Христосъ“¹⁾

„Азъ съмъ пътътъ, истината и животътъ“²⁾

Тия два стиха иматъ съотношение. Какво трѣбва да разбираме подъ думитѣ: „Никой не може да положи друго основание“? Азъ ще взема стиха въ неговия обикновенъ, широкъ смисълъ. Основа—това е една прозаична дума. Кой не говори за основа? Градишъ кжща, казвашъ: „Турямъ основи“; насновавате платно, казвате пакъ: „Турямъ основа“; правите нѣкое химическо съединение, търсите пакъ основата. Въ геометрия основа наричатъ опорната точка. Слѣдователно, и за сжществуването на самия животъ потрѣбна е такава основа, такава опорна точка. Въ какво седи именно тази основа? Казва се, че не може да се положи друга основа, сир., ние не можемъ да измѣнимъ основата на живота; не можемъ да измѣнимъ човѣшката мисълъ, човѣшкитѣ желанія, човѣшката воля, сир., не можемъ да ги измѣнимъ въ тѣхната сжщина. Вие не можете да направите една мисълъ да не е мисълъ; вие можете да я направите добра, лоша или неутрална, но повече отъ това не можете да я

1) 1. Кор. 5: 11.

2) Ев. Иоанъ 14: 6

измѣните. Значи, вие можете да измѣните нейната външна форма, но никога не и нейната сжщина. Следователно, азъ ви говоря за единъ основенъ законъ: „Никой не може да измѣни това основание, което Христосъ е турилъ“. Това основание е, че ние се намираме подъ властта на единъ законъ, подъ една основа на добро и зло; ние стоимъ върху една основа, която сжщеврѣменно произвежда: и радостъ и страдание, и въздигане и падане, и забогатяване и осиромашаване, и здраве и болестъ. Туй основание, което Христосъ е положилъ, — и по тази причина той слѣзе отъ Небето на земята, — има двѣ опорни точки. Това е принципъ. Когато вие правите единъ мостъ върху нѣкоя рѣка, може да построите този мостъ само върху двѣтѣ опорни точки, двѣтѣ крайнини, и всичката тежестъ ще пада или върху едната, или върху другата страна. Е добръ, Небето и земята сж двѣтѣ опорни точки, върху които е съграденъ човѣшкиятъ животъ. Най-дълбоката мисль, до която ние проникваме, то е първата основа, първата опорна точка; желанията — това сж втората основа, втората опорна точка; а това, което ние наричаме воля, това е процесътъ на градене. Когато нѣкой говори за човѣшка воля, ние разбираме, че трѣбва всѣкога двѣ опорни точки: като почнемъ да градимъ върху тѣхъ, ще се прояви нашата воля. Следователно, споредъ този принципъ, човѣшката воля никога не може да се прояви, ако нѣма двѣ опорни точки; само при граденето може да се прояви. Ние трѣбва да разбираме добръ дълбокия смисль на Христовото учение. Да не си мислимъ само, че го разбираме, а

въ сжшность да не го разбираме. Една госпожа ми разправяше слѣдния анекдотъ за една мома софиянка, която, прѣди да се ожени, учила всичко, но по готварство не свършила, и, като се оженила, искала да сготви на мъжа си бобъ, но не знаела какъ; отива при една своя съсѣдка и я пита: „Какъ готвите вие бобъ?“ — ама не казва, че тя не знае. — „Е, отговаря съсѣдката, туримъ го де се свари, тъй нарѣжемъ лукъ, тъй туримъ масло. — Е, казва другата, и ние тъй готвимъ“. Слѣдъ една седмица тя пакъ пита съсѣдката си: „Ами месото какъ го готвите? — Еди-какъ. — И ние тъй го готвимъ“. — Но съсѣдката, като искала да я изпита, да-ли наистина знае да готви, намислила да я излъже. И когато единъ день мъжътъ на неопитната млада булка донесълъ охлюви, и послѣдната отишла да попита пакъ съсѣдката си какъ готви охлюви, тогава съсѣдката ѝ казала: „Счукваме ги въ чутура, туряме оризъ и вода и ги сваряме. — И ние, казва другата, така ги готвимъ“. Връща се у дома и наготвя охлювитъ по сжщия начинъ. Идва мъжътъ ѝ на обѣдъ и, като видѣлъ сготвенитъ охлюви, разбралъ колко жена му знаела да готви. Въ съврѣменнитъ религиозни вѣрвания има сжщо такива сготвени охлюви. Не се готвятъ, обаче, такива охлюви; трѣбва едно коренно рѣзбиране на нѣщата. Въ какво седи чо вѣшката мисль — единъ отъ основнитъ велики закони, който твори? Прѣди всичко, ние сме мислящи сжщества; второ, сжщества, които чувствуваме, и трето, които дѣйствуваме и градимъ. Вънъ отъ това, вие не можете да положите друго основание, не можете да дѣйствувате по другъ начинъ;

ако дѣйствувате по другъ начинъ, може да се деградирате. Може да вървите само по двѣ посоки: или нагорѣ, или надолу; срѣденъ пътъ въ този свѣтъ нѣма; понеже всичко се движи, не можете да седите върху една опорна точка. Двѣтѣ опорни точки сж всѣкога неподвижни, но всичко около тия точки е подвижно.

За изяснение ще ви приведа единъ примѣръ отъ съврѣменната наука, за да видите какви сж нашитѣ илюзии за живота. Ако пуснемъ електрически токъ подъ купчина желѣзни стѣрготини, известна стѣрготина, която е най-близо до тока, ще се намагнитиса и ще привлѣче къмъ себе си всички други. Тая стѣрготина се обръща къмъ другитѣ съ думитѣ: „Видите ли, какъ азъ съ своята сила ви привлѣкохъ? ако азъ не съмъ тукъ, и вие нѣма да бждете около мене“. Но, ако прѣмѣстимъ тока, друга стѣрготина ще се намагнитиса и ще стане центъръ, около който ще се събератъ всички други. И когато казвате: „Азъ мога да направя това“ или: „Хората се събиратъ около мене, азъ съмъ влиятеленъ“, това значи, че токътъ дѣйствува близо до васъ; въ момента, когато токътъ се измѣни, вие ще идете къмъ периферията. Следователно, трѣбва за знаете, че основата не е вътрѣ въ васъ, въ туй, което вие мислите и чувствувате въ даденъ моментъ. За да може да познаете дали имате основа, дали сте я намѣрили, трѣбва въ момента, когато намѣрите своитѣ опорни точки, да почувствувате въ себе си дълбокъ миръ. Редъ философи учатъ свѣта, а самитѣ тѣ не сж намѣрили своитѣ опорни точки, не сж спокойни.

Когато Христосъ е казалъ: „Азъ съмъ пътътъ

и истината“, съ това Той е посочилъ двѣтъ опорни точки, а „животътъ“ е единъ процесъ, който произтича отъ този пътъ и отъ истината. Върху тази основа ние не можемъ да градимъ другояче. Напр., какво нѣщо е стремежъ? Стремежътъ на единъ духъ въ пространството е да се въплѣти; стремежътъ на едно дѣте, което се е въплѣтило, е растенето; въ този растежъ то захваща отъ едната точка, стига до извѣстна височина, послѣ почва да слиза, образува крива линия, която се свършва на другата опорна точка: младина и старина сж двѣтъ опорни точки отъ живота. Като минете отъ дѣтство до старостъ, ще намѣрите двѣтъ опорни точки на вашия животъ; слѣдъ туй, като се върнете втори пътъ, ще градите върху тия точки, ако не сте ги забравили; но, ако сте ги забравили, ще почнете отново. Има хора, които само кръстосватъ, но никога не градятъ. Върху двѣтъ опорни точки трѣбва да се тури една крива линия. Това е законътъ на движението. Туй движение се изразява въ човѣшката мисль Въ какво седи човѣшката мисль? То е законътъ на полагане, на трупане материалъ върху тия двѣ отнови. Трѣбва да градимъ пакъ по единъ извѣстенъ планъ. Нека дойдемъ до човѣшкото тѣло. Да ви приведа друго едно изяснение. Когато човѣкъ се заражда въ този свѣтъ, той си образува най-напрѣдъ крайнинитѣ на тѣлото. Отъ всички органи най-послѣ се образува бѣлиятъ дробъ. Когато се образува дихателната система, дѣтето трѣбва веднага да се роди. Ржцѣтъ сж продуктъ на човѣшката воля; лицето, носътъ, устата, дробоветъ, стомахътъ, — това сж човѣшкитѣ желания: тамъ изпитваме това, което искаме да вкусимъ. Мозъкътъ

на човѣка е органъ на човѣшката мисль, тамъ ние можемъ да изпитае мисльта. Когато говоримъ за мисль, подразбираме мозъкъ. Но, като дойдемъ до човѣшкия мозъкъ, ще видимъ, че споредъ дебелината на сивото вещество е и производителността на човѣшката мисль. Колкото по-голъми набраздявания има въ туй сиво вещество, толкова по-силна е тази мисль. Нѣкои казватъ, че мозъкътъ самъ по себе си произвежда мисльта. Това не е право, Човѣшкиятъ мозъкъ е подобенъ на земята, която сама по себе си не ражда, а творческата сила иде отъ пространството — тя е слънцето, което дѣйствува върху повърхността на земята, и понеже има основа, върху тази основа слънцето гради, произвежда, твори. Човѣшкиятъ духъ е човѣшкото слънце, което, като грѣе върху човѣшкия мозъкъ, поражда тия мисли. Всѣко едно същество мисли. Вие мислите, че вольтъ не мисли? И той мисли, но по волски, ограничено; и змията, и гущерътъ, и мухата, и всѣко същество мисли и, споредъ своята мисль, създава своята кжща за живѣне или своето тѣло, своя организъмъ. Сегашниятъ нашъ организъмъ е плодъ на мисльта, която имаме: споредъ тази мисль, която е вжтрѣ въ насъ, се гради човѣкътъ. Вие можете да направите вашитѣ дробове много широки — единъ метъръ, напр. Ако човѣшкиятъ духъ прави усилие, може да направи главата си много голѣма, но не е важно само голѣмината на главата; важното е дали той ще може да я обработва. Защото и земята е голѣма, но, когато Господъ прати човѣка на земята, каза му: „Иди завладѣй земята, елементитѣ“, и понеже ние не можахме да завладѣемъ

земята, Господъ ни даде една малка земя, която е вжтрѣ въ нашата глава, — нашиятъ мозъкъ: като знаемъ какъ да завладѣемъ нашия мозъкъ, ще намѣримъ законитѣ, чрѣзъ които ще завладѣемъ и земята. Ако не можете да владѣете вашитѣ мозъчни центрове, вашитѣ чувства, ако не можете да насочвате вашата воля, какъ ще насочвате друго извънъ васъ? Значи, не можемъ да положимъ друго основание. Има извѣстенъ законъ, който ограничава нашата дѣятелностъ; само по извѣстно направление и вжтрѣ въ него ние можемъ да сторимъ всичко, да бждемъ всесилни. И нашето щастие или нещастие ще почива върху тази велика мисль — доколко ние правилно вървимъ.

Съ тази бесѣда искамъ да ви наведе на мисльта да започнете да градите вашия животъ. Единъ примѣръ за изяснение. Въ диритѣ на единъ пжтешественикъ, който ходилъ да прави изслѣдвания на изтокъ, попадналъ единъ дивъ бикъ, който го погналъ. За да се избави, този пжтешественикъ намѣрилъ единъ празенъ кладенецъ, влиза вжтрѣ и се хваща за едно дръвче, което е било израснало въ този кладенецъ. Бикътъ дошълъ отгорѣ, почналъ да го гледа, обаче сжщеврѣменно пжтешественикътъ забѣлѣжилъ, че долу въ кладенеца го чака змия, и той се замислилъ какво да прави: нагорѣ не може да излѣзе, надолъ сжщо не може да се пусне, държи се здраво за една вѣтвя. По едно врѣме забѣлѣзва, че горѣ на това дръвче има малко медецъ и като забравилъ, че горѣ е бикътъ, почналъ да ближе меда и да се радва, обаче слѣдъ малко забѣлѣжилъ, че отъ стѣнитѣ на кладенеца излѣзла една мишка,

която почнала да прѣгризва туй дръвче. Казалъ си пжтешественикътъ тогава: „И този медъ нѣма да ме спаси: единъ день дръвчето ще бжде прѣгризено, и азъ ще падна долу при змията“. Този бикъ е сждбата, която тласка човѣка, а змията е смъртъта, която очаква човѣка. Но въ сжщностъ бикътъ — това е рождението, змията — това е старостъта; тѣ не сж нѣща опасни. Защо ви гони бикътъ? За да работите. Мързеливи сте, иска да ви накара да бѣгате. Шо сж всички страдания въ свѣта? Тѣ сж този бикъ, който днесъ гони свѣта: и царе, и генерали, и офицери, и сждии — всички бѣгатъ и проповѣдватъ свобода на хората. Като ги срѣщнешъ, всички сж умни философи; разсжждаватъ, че свѣтътъ билъ злѣ устроенъ. Но какъ вие можете да разсжждате, когато нѣмате основа? Човѣкъ, който бѣга, може ли да разсжждава? Не е злина, че този бикъ ни гони, защото, ако сме силни, ние можемъ да се повърнемъ да го хванемъ за рогата, и той ще се спре. Въ еврейската история има единъ герой — Самсонъ, срѣщу когото излѣзълъ нѣкакъвъ си лъвъ, но той го хваналъ за устата и го разчекналъ. Този страхъ отъ бика се дължи на факта, че ние не сме намѣрили двѣтъ опорни точки.

„Никой не може да положи друга основа, освѣнъ тази, която Христосъ положи“. Е, каква основа положи Христосъ, какъ живѣ Той на земята? Като вземете деветътъ блаженства, Той е далъ деветъ правила, по които човѣкъ трѣбва да живѣе. Той е далъ и два велики закона: любовь къмъ Бога и любовь къмъ ближния. Това сж двѣтъ опорни точки, върху които трѣбва да градите вашия животъ; върху тѣхъ трѣбва да се гради и съврѣмен-

ниятъ общественъ животъ и сѣмейството. Жена, която не обича Господа, която не обича мъжа си, кжща не върти; мъжъ, който не обича ближния си — жена си, кжща не върти. Разбира се, когато азъ говоря за мъжъ и жена, не подразбирамъ вашитѣ тѣла, тъй както сте си въ вашитѣ кжщи, защото, както ги виждамъ, тѣ сж доста скромнички. Азъ подразбирамъ човѣшката душа въ нейното високо проявление, тази душа, която въ бъдеще може да си направи много по-хубава кжща, отколкото сега има. Тази душа, която се показва невѣжа, единъ день може да има много по-голъми знания, може да бъде много по-учена. За да намѣрите двѣтъ опорни точки, върху които трѣбва да градите вашия животъ, трѣбва да направите крива линия и да започнете да градите. Не трѣбва да се лутате като съврѣменнитѣ философи. Измежду ония, които въ науката изслѣдватъ слънцето, едни казватъ, че то имало петъ милиона градуса топлина, други казватъ два милиона, трети — 100 хиляди; единъ господинъ си позволява да казва, че има само 32 градуса, другъ — че топлината му е подъ нула, трети — че слънцето било разтопено, затова пращало топлина. Обаче, сега се намиратъ други учени, които възразяватъ на това и казватъ: „Ако това би било вѣрно, тогава цѣлото пространство трѣбваше да бъде топло, а фактъ е, че, колкото отива човѣкъ по-нагорѣ, тамъ настава такъвъ студъ, че може да замръзне“. Затова тия учени казватъ, че слънцето изпраща само енергия, а послѣдната се трансформира само тукъ на земята: именно земята произвежда топлина и свѣтлина, защото, наистина, като се изкачите нагорѣ, ще видите, че тамъ, въ небето, е

тъмно, мракъ. Тия хора спорятъ, обаче фактитъ показватъ, че и еднитъ сж прави, и другитъ сж прави, но има едно неразбиране. Азъ казвамъ: ако сте много чувствителни къмъ топлината, слънцето има топлина, но, ако не сте чувствителни, слънцето нѣма да има никаква топлина за васъ; топлината е относително нѣщо. Нѣкои хора турятъ въ чая си петъ бучки захаръ, други една, и пакъ имъ е сладко. Ето защо най-първо ние трѣбва да се избавимъ отъ тая илюзия да мислимъ, че знаемъ всичко, като онази жена, която мислила, че знае да сготви счукани охлюви. Не трѣбва да готвимъ така и истинитъ. По сжщия начинъ и Европа сега готви охлювитъ; втори пжтъ европейскитъ народи ще готвятъ по другъ начинъ.

Но да се върнемъ на сжществената мисълъ. Трѣбва да творимъ. Нѣкои отъ васъ, които ме слушате тая сутринъ, сж нещастни, нѣкои недоволни отъ живота, пъкъ нѣкои иматъ голѣми амбиции, голѣмо мнѣние за себе си. Прѣди нѣколко дена единъ мои приятелъ ми казваше: „Прѣди да почна да изучавамъ науката за ржката, имахъ много високо мнѣние за себе си; като почнахъ да гледамъ ли ниитъ, намѣрихъ, че на ржката ми има само малко гордостъ и щестлавие, почнахъ да се срамувамъ отъ себе си. Така и вие мислите, че знаете много, но, като влѣзете въ живота, не можете да се справите съ него. Нѣкоя мома, прѣди да се ожени мечтае: „Като се оженя, тъй ще си наредя кжщата, тъй ще се обличамъ, съ мъжа си тъй ще живѣя“ — нареди си единъ проектъ, както се редатъ проектитъ за закони — но, като се ожени, слѣдъ единъ мѣсець и двамата тръгнатъ разчорлени,

значи, проектът не се е изпълнилъ, както и законитъ, приети въ камарата, често оставатъ неприложени, защото не сж били нагодени съобразно съ нашитъ условия. И когато нѣкоя наша мисль не се приложи въ дѣйствие, ние казваме: „Нешастни сме, сждбата ни гони“. Никаква сждба не ви гони, а вашата глупость ви гони на всѣка една крачка. Трѣбва да се научимъ да мислимъ правилно. Като дойде единъ човѣкъ при васъ, трѣбва да си съставите за него едно правилно понятие и да постъпите съ него така, както вие бихте желали да постъпятъ съ васъ въ дадения случай. И трѣбва да постъпимъ добръ, понеже, каквото вършимъ, това ще ни постигне. Прѣди 45 години въ Варна нѣкой си господинъ, свършилъ въ Европа по музика, станалъ учителъ и започналъ да учи дѣцата на варненскитъ чорбаджии да свирятъ, да танцуватъ и пр. Обаче, единъ день този господинъ се скаралъ съ гражданитъ, и тѣ го уволнили. Човѣкъ крайно честолюбивъ, гордѣливъ, изхарчилъ си паритъ и три дена седѣлъ гладенъ. Срѣща го единъ свещеникъ, който билъ запознатъ съ него, и го поканилъ на гости. Слѣдъ като се поразговорили, свещеникътъ го нагостилъ. Господинътъ му благодарилъ и, слѣдъ като му разправилъ историята си, свещеникътъ изважда и му дава двѣ бѣли меджидии: „Като ги похарчишъ, идвай пакъ у дома, докато си намѣришъ работа“. Минали се единъ-два мѣсеца, и понеже господинътъ владѣялъ много добръ турския езикъ, назначаватъ го секретаръ на тогавашния турски валия. Слѣдъ една година набѣдяватъ свещеника, че билъ комита: ималъ писма и книги подозрителни, взематъ ги и ги даватъ на този ученъ

българинъ секретаръ да ги прѣгледа. Той ги разгледалъ, отдѣлилъ всички подозрителни книжа, скрилъ ги, и така свещеникътъ се оправдалъ, но останалъ очуденъ отъ поведението на секретаря, който му казалъ: „Двѣтъ бѣли меджидии, които ми даде, когато не бѣхъ ялъ три дена, тѣ ти спасиха главата“. Ако този господинъ знаеше какъ да постѣпва, не щѣха да го изпждятъ гражданитѣ, но, ако и свещеникътъ не бѣше поканилъ този човѣкъ, който е гладувалъ три дена, да го нахрани, и да му даде двѣтъ меджидии, послѣдниятъ, като секретаръ, щѣше да му окачи вжжето. Така и ние трѣбва да се справяме съ всѣка наша мисль и дѣйствиe въ нашия животъ, като се запитваме кои сж причинитѣ на нашето нещастие, ако сме нещастни; кои сж причинитѣ на нашата гордостъ, жестокость, алчность за богатства и пр.

Слѣдователно, трѣбва да почнемъ да мислимъ. „Ти си жестокъ“ — това не е твое; то е единъ капиталъ фалшивъ, може-би, оставенъ тебѣ въ наследство отъ нѣкого. Единъ примѣръ за изяснение. Прѣди години въ София при единъ еврейнъ се явява единъ ерменецъ съ мостра отъ диаманти, каквито той ималъ цѣла торба, но искалъ да му ги продаде много евтино — за 20 хиляди лева — понеже успѣлъ да ги внесе безъ мито. Еврейнътъ се зарадвалъ и се условили ерменецътъ да му донесе диамантитѣ на еди-кое мѣсто, дѣто той му броилъ 20-тъ хиляди лева и взелъ торбата съ мисльта, че е станалъ притежателъ на много голѣмо богатство; като си отива у дома, еврейнътъ разгърналъ торбата, но що да види? Само мострата била истински диамантъ, а другото — обикновени стѣ-

кла. Така и вие може да носите тази торба у васъ и да мислите, че сте богати, но, като я разтворите, ще видите, че е пълна съ джамчета. По закона за наслѣдството нашитѣ прадѣди ни оставятъ нѣкое богатство, и то е добродѣтель, а другото е джамчета — то е злото у насъ. И тъй, ние имаме едно фалшиво схващане за живота; ние мислимъ, че сме добри, когато не сме, сир., мислимъ, че имаме извѣстенъ капиталъ, когато, въ сжщностъ, още го нѣмаме. Значи, имаме една фалшива основа за живота. Апостолъ Павелъ, като се обръща къмъ тогаващнитѣ християни, казва: „Никой не може да положи друго основание, освѣнъ това, което Христосъ е положилъ“. А Христосъ казва „Не дойдохъ да сторя Своята воля, а волята на Бога“ — първата опорна точка — и послѣ: „Не дойдохъ да взема живота на хората, а дойдохъ да дамъ Своя животъ на тѣхъ“ — втората опорна точка. И наистина, заради това дойде Христосъ — да ни даде животъ. Той проповѣдва и осжществи любовта къмъ ближния, защото християнството е любовъ къмъ ближния; то е наука за любовта, и, който научи тази наука, той може да гради. Но тази наука не седи въ сладки думи, цѣлувки и подаръци, защото азъ се съмнѣвамъ, когато единъ човѣкъ почне да дава подаръци нѣкому, че му мисли добро. Примѣръ за изяснение. Мухата се спрѣла при единъ паякъ, който почналъ да я хвали: „Колко си красива, какви хубави очички имашъ; пѣкъ крилцата ти колко сж напѣстрени — такава хубавица азъ никога не съмъ виждалъ. — Нима може да бжде вѣрно това? запитала мухата. — А, казалъ паякътъ, като тебе красиви сжщества нѣма.

Азъ имамъ едно огледало, влѣзъ да ти го подаря да се оглеждашъ“. И влѣзла мухата да се огледа, но никога не излѣзла. Когато нѣкой ти казва: „Ти си много хубава, ела, азъ ще ти направя това и това“, ти ще влѣзешъ, но нѣма да излѣзешъ, като мухата. Това сж то подаръцитѣ, то е развратъ. Не казвамъ да не давате и да не приемате подаръци, но въ подаръка трѣбва да взиматъ участие и устата, и мисълта, и сърцето, вжтрѣ въ него трѣбва да сж вложени човѣшката мъдростъ, знание, любовъ. Азъ знаая много жени, развратени отъ мъже съ подаръци. Жената придобие часовникъ, пръстенъ, капелчица, но тя еднѣжъ завинаги е изгубила своята честность, опозорила се е. Знаая мнозина качили се на власть, но слѣзли опозорени, опетнени, изгубили своята чистота. Обществото ги хвали: „Този е знаменитъ човѣкъ“. Да, знаменитъ е, ама едно врѣме бѣше диамантъ, а сега е калъ. Значи, ние не можемъ да туримъ друга основа. Ако можемъ да изпълнимъ своитѣ длѣжности въ свѣта тъй, както изискватъ законитѣ, по които ние вървимъ, движимъ се и развиваме, добрѣ; ако ли не можемъ — никакъ не ги изпълняваме. Не се качвайте на власть да управлявате хората, когато се опозорите, когато се продадете. Извършете всѣко едно дѣйствиe безкористно, както Христосъ. Нѣкой казва: „Не мога“. Какъ не можешъ? А да одумвашъ можешъ; да мразишъ можешъ. Човѣкъ, който може да хвали, трѣбва да може и да люби; както едното е възможно, тъй и другото е възможно. Който не може да мрази, той не може и да обича, но, който мрази, може и да обича. Законътъ е сжщъ. Ти имашъ само едната опорна точ-

ка, намѣри и другата, и като се съединятъ умразата и любовта, ще дадатъ необходимото въ живота, ще ви дадатъ насоката въ живота. Азъ не ви прѣпоръчамъ да бждете светии въ обикновенъ смисълъ на думата. Истински светия значи да можешъ да владѣешъ двата принципа на живота тѣй, че да ги употребишъ за твоето повдигане; както можешъ да укротишъ единъ лъвъ, една змия, по сжщия начинъ можешъ да укротишъ и единъ дяволъ; не можешъ да го направишъ добъръ, но можешъ да го направишъ безвръденъ. Започнете отъ вашитѣ мисли. Една мисълъ, която ви терзае, това е единъ лъвъ, една змия. Не се старайте да ги изпждите или убиете, а ги укротете, побѣдете. Имайте смѣлостта на негритѣ, които сж схванали психологията на лъвоветѣ, та, когато нѣкой негръ срѣщне лъвъ, не се отбива отъ пжтя си, защото при най малкото отклонение или обръщане назадъ, лъвътъ ще се хвърли върху му и ще го разкъса, а напотивъ той трѣгва насрѣща му и започва да му говори: „Ти си безобразникъ“ и почне да го плюе и върви право срѣщу него. Лъвътъ, като наближи три-четири крачки до негъра, прави му пжтъ. Така трѣбва да правите и вие. Срѣщнете ли на пжтя си лъвъ, не се обръщайте назадъ или налѣво или надѣсно, а го гледайте право въ очитѣ, кажете му: „Махай се, безобразнико, отъ очитѣ ми“, и той ще се махне. Ама ще кажете: възможно ли е това нѣщо? Който е сръченъ, може да го направи, който е страхливъ не може. Когато се срутва една къща, и да бѣгаме, пакъ може да бждемъ затиснати. Ако единъ день земята почне да се разрушава, ако

сме хора съ вѣра, ще се издигнемъ и ще идемъ къмъ небето — на другата опорна точка, на другия край на моста. Има ли опасностъ на единия край, ще минемъ на другия и ще защищаваме позициитѣ си. Затова, като имате този мостъ, неприятельтъ никога не ще може да ви направи лошо, понеже вие ще бъдете силни да вдигнете този мостъ, и между васъ и неприятельтъ ще остане всѣкога единъ трапъ, който неприятельтъ нѣма да може да прѣмине. Този неприятель трѣбва да знае много добръ законитѣ, за да може да ви атакува на това положение. Затова добритѣ хора не могатъ да ги побѣждаватъ, защото тѣ иматъ двѣ опорни точки и, щомъ се намѣрятъ въ голѣма опасностъ на едната, тѣ отиватъ въ другата и оттамъ защищаватъ позициитѣ си. Туй е основанието, което трѣбва да положимъ. Иисусъ и Христосъ — двѣтѣ думи означаватъ двѣтѣ опорни точки. Иисусъ — това е страждущиятъ човѣкъ на земята, човѣшката душа, която страда, която изработва своето спасение; Христосъ е Човѣкътъ, Който е побѣдилъ, Който служи на Бога, Който е готовъ да се жертвува. Слѣдователно, и вие трѣбва да бъдете Иисусъ и Христосъ. Нѣкой казва: ама той е Иисусъ. Да, Иисусъ всѣки може да бъде, като страда и като герой носи страданията; ако му турите кръстъ, ще го носи; нѣма никога да роптае. Той ще бъде като Сократъ, който се оженилъ за най-лошата жена въ Гърция и, като го попитали защо се е оженилъ за такава жена, отговорилъ: „Ако азъ мога да побѣдя тази жена, ако мога да се справя съ нея, тогава другитѣ мъчнотии сж нищо зарадъ мене“. Слѣдователно, ако вие, мъже и

жени, можете да се справите единъ съ други, вие сте разрѣшили една отъ най-великитѣ задачи, но, ако не можете да се справите, съ нищо на свѣта не ще можете да се справите. Нѣкои питатъ защо се женятъ хората? — Затова—да се справятъ единъ съ другъ. Мжжътъ и жената — това сж двѣтъ опорни точки, върху които се гради животътъ. Казватъ: защо му е трѣбвало на Адамъ жена, да го туря въ беля? — Не му създаде Богъ беля, а му създаде работа. У Ева имаше инициатива и умъ. Тя бѣше много умна жена, много по-умна отъ васъ, които се мислите за умни. Съврѣменната култура и знания се дължатъ на нея. Тя направи грѣхъ, но послѣ се яви, че го изправи, като каза на мжжа си: „Азъ те турихъ долу, азъ ще те вдигна горѣ; сега ще те спася, да се научишъ на умъ, защото ти нѣмаше умъ; ако бѣше уменъ, не щѣше да ме искашъ да дойда на земята“. Ако вие, женитѣ, разбихте този законъ, както вашата стара майка, бихте били много умни, но не го разбирате, а се само сърдите. Азъ не ви харесвамъ. Вие сте лоши дъщери; майка ви е много по-умна отъ васъ. Осемъ хиляди години какъ тя работи и много умѣло. Не мислете, че Ева не работи. Днешната цивилизация на нея се дължи. Адамъ само изпълнява нейнитѣ заповѣди. Той знае само да се бие, ножъ да вади, и, като се върне при жена си, тя го пита: „Свършили го? — Свършихъ го. — Хубаво си го свършилъ“. Тука трѣбва да положимъ ние основание. Напуснете онѣзи илюзии да мислите, че, като идете на Небето, тамъ ще ви научатъ. За да ви научатъ на Небето, трѣбва да носите рохъкъ материалъ съ себе си. Какво носите съ васъ, кажете ми? Азъ

бихъ наелъ единъ тренъ да ви заведе на Небето. Но колко дена бихте седѣли тамъ? Нѣкои отъ васъ на-да-ли щѣха да иматъ пари да седятъ единъ — два дена; други слѣдъ десетина дена ще си похарчатъ паритѣ и ще кажатъ: да се върнемъ на земята да печелимъ. Значи, ние трѣбва да туримъ една основа, като разберемъ въ какво седи дълбочината на християнския животъ. Азъ нѣма да ви говоря за спасение и пр., както сж ви говорили нѣкои, — тѣ сж елементарни работи. Сега се изисква едно разумно градене върху този общественъ строй. Трѣбва да се запитаме: какъ трѣбва да се възпитаваатъ нашитѣ поколѣния, какви трѣбва да бждатъ нашитѣ бждещи сждии, учители, свещеници, бащи, майки, сестри, приятели, търговци, машинисти и пр. Врѣмето, казватъ, ще ги създаде. Но врѣмето не пита: какво искате да създамъ за васъ? Както при Ева се явила змията и казала: „Защо не ядете отъ плода на дървото за познание доброто и злото“, така сега и Христосъ се явява при нея и казва: „Защо отъ хиляди години не ядете отъ плода на дървото на живота“? — „Защото ни е забранено“, казва Ева. — „Защо ви е забранено?“ На Ева се иска да излъже, но послѣ се рѣшава да каже истината: „Защото съгрѣшихме. — „Ха“, казва Христосъ, „щомъ изправите вашия грѣхъ, щомъ го хвърлите отъ себе си, ще ви се позволи да ядете отъ това дърво на живота и както, когато ядохте отъ забранения плодъ на дървото за познание доброто и злото, изпитахте неговата зараза, така и сега, като вкусите отъ плода на дървото на живота, ще послѣдва друга наука, другъ общественъ строй, диаметрално про-

тивоположенъ на съврѣмения“. За васъ тия нѣща може да сж алегорични, но за мене сж една дѣйствителностъ. Тия дървета сж въ нашия мозъкъ: едното дърво за познание доброто и злото е отзадъ, а другото — на живота отпрѣдъ. Руситѣ казватъ: „Рускій чловѣкъ живеть заднымъ умомъ“. Сега руситѣ почватъ да живѣятъ съ прѣдния умъ — отказаха се отъ пиянството. Въ Русия никой досега не мислѣше, че хората могатъ да живѣятъ трѣзвено. Сега съ единъ царски указъ се запрѣти пиенето. Значи, сжщиятъ законъ, който произвеждаше едно зло досега, произвежда едно голѣмо добро.

Та сега Христосъ казва: „Готови ли сте вече да мислите? не да живѣете съ задния си умъ, не да опитвате, а да мислите, да градите, както Азъ ще кажа“. Ама ние казваме, както съврѣменнитѣ неутрални държави: „Какви гаранции ни давашъ?“ Всѣки иска гаранция: и Италия, и Сърбия, и Гърция, и Ромъния, и България — безъ гаранция не можемъ да напуснемъ неутралитета. Така и ние казваме на Христа: Ние вкусихме отъ дървото за познание доброто и злото и видѣхме какво зло ни сполетѣ; чакайте да обмислимъ малко да-ли нѣма да ни сполети сжщото зло, ако вкусимъ пѣкъ отъ дървото на живота. „Неутралитетъ пазимъ“, ни казва дѣдо Радославовъ, но съ неутралитетъ нѣма да се свърши работа. Неутралитетътъ — това е едната опорна точка. Трѣбва да се намѣри слѣдующата, за да почнемъ да сновемъ. Така и въ християнския животъ, неутралитетъ се пази до извѣстно врѣме, слѣдъ това трѣбва да започнемъ да воюваме. Имашъ една лоша мисль, то е война; раждашъ се, уми-

рашъ, това е война; богатъешъ, сиромашеешъ, това е война: животътъ отъ единия край до другия е война, само че тая война трѣбва да бѣде обоснована на принципа да печелимъ, а не да губимъ. На Италия тройното съглашение или съюзътъ даватъ гаранции, но въ състояние ли сж тѣ да изпълнятъ докрай своитѣ обѣщания? Отдѣ знаемъ, че слѣдъ врѣме нѣма да се откажатъ отъ тия си обѣщания? Единъ вълкъ като ялъ една овца, заклѣщила се една голѣма костъ въ гърлото му, и почналъ да реве. Докожда му на помощъ единъ щъркелъ, бръкналъ съ своя клюнъ въ устата на вълка и му извадилъ костъта, и слѣдъ това му поискалъ да му се отплати за услугата: „Ти се благодари“, му казалъ вълкътъ, „че не ти отхапнахъ врата“. — Това е то гаранция. Ние, които градимъ по сжщия законъ, и ние рѣшаваме единъ великъ въпросъ въ живота. Не само България рѣшава дали да воюва или не, но и ние рѣшаваме съ Небето. Христосъ ни поставя на всинца ни въпросъ: съ насъ или противъ насъ? И ние трѣбва да рѣшимъ: съ Христа или противъ Христа? Неутралностъ сега нѣма: има голѣмо състезание въ свѣта, всички воюватъ, и всѣки ще трѣбва да иде на една или на друга страна, и ще се рѣши единъ великъ въпросъ. Туй, което става въ свѣта, става сжщеврѣменно и вътрѣ въ насъ. Сега искамъ само да ви избавя отъ заблуждението, да не мислите, че, безъ да пострадаме, можемъ да спечелимъ. Не! печалбата всѣкога се обуславя отъ една голѣма загуба; радостъта всѣкога се обуславя отъ едно голѣмо страдание. Ако майката не изгуби своята красота, никога не би имала дѣца. Ако младата мома не би напуснала

своята дѣвственостъ, никога не би станала майка. Въ природата такъвъ е великиятъ законъ. Ние трѣбва да знаемъ какъ да смиламе нашитѣ мисли, какъ да мислимъ. Дойде ви една лоша мисль да извършите едно прѣстѣпление — да откраднете. За да се отгървете отъ нея, насочете ума си въ друга посока; обърнете погледа си къмъ душата на този човѣкъ, залюбете го, кажете си: ако азъ бѣхъ на негово мѣсто, бихъ ли желалъ да ме ограбятъ така? Дойде ли ви мисль да направите зло нѣкому, спрете се веднага и си помислете: ако азъ бѣхъ на негово мѣсто, бихъ ли желалъ той да постѣпи така спрѣмо мене? Вие, жени и мъже, какъ рѣшавате тия въпроси? Нѣкой пѣтъ вие се разгнѣвявате на мъжетѣ си, и ви минаватъ лоши мисли прѣзъ ума: да се махнатъ тия мъже, и да си намѣрите други, съ които да живѣете. Или пѣкъ мъжътъ казва: да се махне тая жена, по-добрѣ ще ми бѣде да си намѣря друга. Все жена, все отъ сѣщата калъ сѣж направени. Затова не трѣбва ние, мъжетѣ, да се заблуждаваме отъ външността на женитѣ. Нека мъжътъ и жената въ такива случаи, когато се разгнѣвятъ, да си поставятъ въпроса така: ако азъ бихъ билъ на мѣстото на моята жена, какъ бихъ желалъ моятъ мъжъ да постѣпи съ мене, и обратно, и какъвто отговоръ получатъ, така да разрѣшатъ въпроса. Ако жената каже: мъжъ ми е лошъ, не мога да го търпя, тя не е жена, тя не мисли правилно. Зная случаи, когато синъ и дѣщеря искатъ да убиятъ баща си, защото билъ лошъ. Отдѣ знаятъ, че е лошъ? Какво нѣщо е лошо? Този, който днесъ е лошъ, утрѣ може да стане много добъръ. Днесъ жената мрази мъжа си, пѣкъ

не се минава единъ-два дена, казва: обичамъ го. Какъ така? Може ли нѣкого, който не е добъръ, да го обичашъ? Не може. Значи, има една привидность, трѣбва да мислимъ правилно.

Туй основание трѣбва да се приложи въ живота. Това не е мжно: дойде ли ви мисль да извършите нѣщо лошо, кажете си: азъ съмъ единъ слуга или синъ на Господа, Който ме е изпратилъ отъ Небето на земята, и въ тоя моментъ моятъ Господарь или Баща ме гледа, — и веднага вашата мисль ще се измѣни, защото ще си помислите, че Той нѣма да ви похвали. Какво ще каже бащата, когато види дъщеря си, че изтезава мжжа си? Има една поговорка, че на този свѣтъ има три вида жени и три вида мжже, но азъ ще говоря само за женитѣ, защото, каквито сж тѣ, такива сж и мжжетѣ. Единъ анекдотъ казва, че едновременно Ной ималъ само една дъщеря, за която се явили трима кандидати, които дотолкова я обичали, че никой не искалъ да я отстъпи другому. Ной се намѣрилъ въ чудо. За да задоволи и тримата, той прѣобърналъ и магарето си, и котката си на красиви момичета като своята дъщеря и оженилъ и тритѣ за тримата кандидати. Слѣдъ една година отишълъ да ги обиколи. Като попиталъ единия си зетъ: „Харесва ли ти се дъщеря ми? — Хубава е, ама понѣкога драще. — Е, казалъ Ной, природата ѝ е такава“. Отишълъ при втория зетъ: „Харесва ли ти се дъщеря ми? — Хубава, ама по нѣкой пжтъ рита. — Природата ѝ е такава“. Отива при третия зетъ: „Харесва ли ти се дъщерята? — А, казва, тя е ангелъ“. Ной си казалъ: това е сжщинската дъщеря. Значи, за да

бждете сжщинската дъщеря, не трѣбва нито да ритате, нито да хапете. Това е то основното Христово учение — нито да хапешъ, нито да риташъ, а като човѣкъ да размишлявашъ и да изпълнявашъ своитѣ длѣжности на земята: дѣто влѣзешъ, радостъ и веселие да внасяшъ; като видишъ натжженъ човѣкъ, да го утѣшишъ, да освѣтлишъ ума му. А за това знания ни трѣбватъ. Да изучавате вашитѣ глави, ржцѣ — това е наука. Като почнете да ги изучавате, ще си съставите правилно понятие за своето развитие; ще видите какъ сж живѣли редъ поколѣния прѣди васъ, и вие на каква степенъ на развитие сте, ще имате правилно схващане и ще знаете правилно да се ориентирате. Ржката никога не лъже. Чрѣзъ пипането можете да имате най-вѣрно понятие за човѣка: като се ржкувате съ него, можете да му познаете и сърцето, и характера, и разположението. Казватъ, че нѣкой човѣкъ е глупавъ. Глупавъ е, защото нѣма много вжзли на усѣщания, на впечатлѣния по ржката, защото забѣлѣзано е, че по ржцѣтъ на глупавитѣ, на лошитѣ хора тия вжзли сж по-малко. Защо? Защото на тѣхъ това имъ не трѣбва, онова имъ не трѣбва, а само ядене и пиене. Човѣкътъ иска култура, и въ тази култура Христосъ е внесълъ основанието: „Азъ съмъ пжтътъ, истината и животътъ“, „любовъ къмъ Бога и любовъ къмъ ближния“. Ако можете да приложите тия два закона — „любовъ къмъ Бога и любовъ къмъ ближния“, нѣма да има въ свѣта сила, която да може да ви се противи; нѣма да има мисълъ, която да не ви се подчини и да не дойде да послужи за вашия идеалъ. Единиятъ законъ на любовта стои отзадъ; ако го прилагашъ,

ще обичашъ хората, но, ако нѣмашъ божествения законъ на мисълта, първиятъ законъ ще те въведе въ много лоши работи. Само божествениятъ законъ може да регулира и облагороди човѣшката любовъ, защото отъ голѣма любовъ човѣкъ може да умори този, когото обича, да му изсмучи всички чувства, да му открадне сърцето — да го умори. Това не е любовъ, това е незнание, това е паразитство. Така правятъ ахтаподитѣ, които, като уловятъ жертвата си, отъ обичъ изсмучатъ ѝ кръвта съ своитѣ пипалца, и тя ослабне, укроти се. Нѣкои мъже така укротяватъ женитѣ си. Не е укротяване да вземешъ силата ѝ и да кажешъ: жена ми сега е станала по-умна, поумнѣла. Това не е поумнѣване. Днесъ вие ще уморите една жена, утрѣ друга жена ще умори васъ. Христосъ казва: „Азъ дойдохъ да дамъ животъ, а не да взема живота на другитѣ“. Можете ли вие да дадете животъ на мъжа си, сир., да го накарате самъ да мисли, а не вие да му казвате: азъ искамъ да те накарамъ да мислишъ? Вие можете да направите вашия мъжъ да стане точно такъвъ, какъвто искате, но трѣбва да го турите не на наковалнята, а между тия двѣ сили, между тия два закона, които ще го нагорещатъ, и той ще се измѣни. Красотата на човѣка зависи отъ това нагорещяване; колко по-далечъ сте отъ центъра на тия два закона, толкова по-грозенъ ще бъдете. Желѣзото е черно, но, като го нагорещите, става червено — имаме червена раса — слѣдъ туй ще пожълтѣе и най-послѣ ще стане свѣтло, и ще кажете: желѣзото стана красиво. Да, красиво е, но, прѣмахнете ли топлината, пакъ ще стане грозно. Слѣдователно, можете да

бждете красивъ, уменъ, свѣтъль дотолкова, до колкото тия два закона дѣйствуватъ върху васъ. Това не е само една хипотеза. Направете вашия заденъ и прѣденъ мозъкъ да работятъ по-съразмѣрно, да иматъ една опорна точка, и веднага можете да придобиете това, което искате: и най-добри дѣца, и приятели, и всичко въ свѣта. Но трѣбва да почнете да работите вжтрѣ въ себе си и, като прилагате закона на Иисуса Христа: „любовъ къмъ Бога и любовъ къмъ ближния“, да правите опити. Когато е за добро, думата „не мога“ да се заличи ѿтъ васъ и да се замѣсти съ думата „мога“; когато дойдете да грѣшите, кажете „не мога“; щомъ е за добро, кажете „мога“. Дойде ли ви добра мисль, кажете „мога“; дойде ли ви лоша мисль, кажете „не мога“. Както жената изтъкава своето платно, като мѣсти совалката ѿтъ едната ржка до другата и послѣ ѿтъ нея пакъ въ първата, по сжщия начинъ нека изтъкава тя и своитѣ мисли, своитѣ желання, своя характеръ, като се мѣсти ту на отрицателния полюсъ, когато ѿ дойде лоша мисль, ту на положителния полюсъ, когато ѿ дойде добра мисль; и, като изтъче така своя характеръ, Христосъ ще ѿ прати единъ майсторъ да ѿ скрои единъ костюмъ, въ който всичко ще бжде намѣсто, и тогава всѣки ще я обича. Сжщото се отнася и до мъжетѣ.

Това е новото основание, което Христосъ иска да тури — да знаемъ какъ да работимъ. Не се съмнѣвайте въ Господа. Нѣкои казватъ: Има ли Господъ? Оставете тази глупава мисль на една страна. Единственото най-силно доказателство за Бога, е: азъ сжществувамъ, слѣдователно, и Богъ сжществува. По-силно доказателство ѿтъ това нѣма.

Азъ мисля, слѣдователно, и Богъ мисли: моята мисль подразбира мисльта на Бога; моето дѣйствие подразумѣва дѣйствието на Бога. Всѣки, който би мислилъ другояче, той нѣма логика, той не разбира основнитѣ правила на логиката. Азъ любя, значи, Господъ люби. Богъ е съвършено, велико сжщество, което движи и направлява всички хора. И когато нѣкой човѣкъ почне да се съмнѣва въ Бога, той вече се е усъмнилъ въ себе си и въ своя ближень. 'Че мислете, че ние ще го смутимъ съ това. Нему е много приятно, когато види, че не Го слушаеме. Когато дяволътъ съгрѣшилъ, Господъ го турилъ на единъ огънь да го гори, докато призналъ, че Той му е Господарь. Така и за този, който философствува много на земята, Господъ казва: „Я ми донесете този човѣкъ и го турете на огъня“, и като почне да го нагорешява, ще го пита: „Какви сили дѣйствуватъ върху тебе? — Мжча се. — Не, разсжждавай, какви сж причинитѣ, дѣ ти е умътъ?— Ами това е адъ. — Защо е адъ, кои сж причинитѣ на това нѣщо?“ Адътъ е едно мѣсто, дѣто Господъ учи хората да разсжждаватъ. Нѣкои питатъ: Ами кждѣ е адътъ? Ние всички сме въ ада, земята е тринайсетата сфера. Ще ни тури Господъ на този огънь и, ако сме добри, ще излѣземъ изъ този адъ, безъ да ни изгори огънятъ, както сж били хвърлени въ огнена пещъ и тримата отроци еврейски, които ходѣха, пѣеха и славѣха Господа посрѣдъ пламъцитѣ. Да, ако азъ ида въ огъня, въ ада, тамъ ще пѣя. Нѣкои треперятъ отъ ада. Ако азъ ида тамъ, ще пѣя сжщата пѣсень, която вие пѣете. Нѣма лошо мѣсто. То е нѣщо относително. Е ли Богъ съ тебе, нѣма мжчнотия, всѣкждѣ е добро. Не е ли, не разбирашъ ли законитѣ Му,

всѣкждѣ е лошо. Значи, първото основание, първата опорна точка сте вие; втората е Христосъ — съединете се, както се съединява мъжътъ съ жената, както братъ и сестра се съединяватъ, защото въ съединението е силата, въ съединението има работа, градежъ, мисли, чувства, стремежи, цивилизация.

Това е мисълта, която ви оставямъ: „Никой не може да положи друго основание“. А основанието е, че този животъ, който сега живѣете, е най-добриятъ животъ, който Господъ ни даде на земята; по-добъръ отъ него Господъ по никой начинъ не може да ни даде. Той е отличенъ, пъленъ съ такива блага, че ние можемъ да направимъ чудеса; вие още не подозирате какво голѣмо богатство е вложено въ него. Вие не подозирате какви сили носи зарадъ васъ бъдещето, какво можете да бъдете, какво можете да постигнете. Малкото дѣте въ утробата на майка си е микроскопично, но на деветия мѣсецъ става самостоятеленъ организъмъ, и майката го ражда, дава му условия да се повдига и расте; слѣдъ други 20 години то става мъжъ и почва да мисли. По сѣщия законъ човѣкътъ сега е микроскопично същество спрѣмо Бога, но единъ день, като се развие и роди наново, като се издигне по-високо, ще разбере по-великитѣ работи. Но, за да можемъ да се повдигнемъ, трѣбва да измѣнимъ формата на своята глава, на своя умъ, на своето сърце, на своя херактеръ, да почувствуваме великото съзвучие на живота въ своя духъ, и тогава ще минемъ въ чина ангелитѣ, ще се приближимъ къмъ Небето. Това е то новото основание на човѣка.

(Бесѣда държана на 10 май 1915 г.)

СИЛА и ЖИВОТЪ

БЕСЪДИ

ДЪРЖАНИ ОТЪ ДЖНОВЪ

(ПО СТЕНОГРАФСКИ БЪЛЪЖКИ).

ВТОРА СЕРИЯ

III.

ВЕЛИКДЕНЬ

София — 1915.

Великдень.

„Идете прочее, научете всички народи и кръщавайте ги въ името на Отца и Сина и Светаго Духа, и учете ги да пазятъ всичко, що съмъ ви заповѣдалъ и ето Азъ съмъ съ васъ прѣзъ всичкитѣ дни до скончанието на вѣка“ *)

Въ проповѣдитѣ на цѣлия християнски свѣтъ днесъ се взема текстътъ за Христовото възкресение: само въ Америка има 80—90—100 хиляди проповѣдници, а въ България 3300 свещеници, които проповѣдватъ днесъ върху възкресението — навсѣкждѣ се говори за него. Понеже толкозъ души говорятъ за възкресението, азъ искамъ да направя едно малко отклонение.

Разбира се, мнозина разглеждатъ въпроса исторически и философски — възможно ли е възкресение? Спорътъ е и отъ чисто физиологическо гледище — възможно ли е човѣкъ да възкрѣсне? Идеолози и богослови пишатъ и се мжчатъ да доказватъ, че възкресението е възможно, но и тѣ не могатъ да го докажатъ.

Спирамъ се върху тия думи: „Идете, прочее, научете всичкитѣ народи и кръщавайте ги въ името на Отца и Сина и Светаго Духа“. Учението върху Отца и Сина и Светаго Духа е дълбоко учение

*) Мат. 28. 19.

Каква е тази наука? Често вие изговаряте тия думи „Отецъ, Синъ и Свети Духъ“, но какъвъ смисълъ иматъ тия думи за васъ? Тѣ ще иматъ смисълъ за васъ, само когато могатъ да произведатъ извѣстенъ ефектъ. Когато държите една кибритена клѣчка, никога не може да опитате нейната сила, ако не умѣете да я запалите; само когато я запалите, можете да усѣтите нейната сила. И възкресението ще бжде прѣдметъ неизвѣстенъ за васъ, ако вие не запалите тази дума като кибрита — да произведе въ вашия умъ и въ вашето сърце свѣтлина, или ако я не посѣете като сѣме — да изникне, да видите плода ѝ. Доста е въ живота на човѣка да има двѣ или само една такава дума, която да разбира както трѣбва, и той ще стане гений; когато разбере двѣ такива думи, човѣкъ става светия, а разбере ли три, той ще стане едно съ Иисуса Христа. Тѣй, въ всѣки езикъ, който говоримъ, има думи, които, като ги разберемъ, добиватъ за насъ магиченъ смисълъ. Мойсей, когато дигна своя жезълъ при Червеното море, изрече една дума, и то се раздѣли. И Христосъ, когато бѣ прѣдъ гроба на Лазара и дигна очи нагорѣ, каза само една дума — „Лазаре, излѣзь изъ гроба!“ И въ началото Господъ рече само една дума, и свѣтътъ стана. Ние знаемъ да говоримъ и пишемъ правилно, граматически — съ запетайтъ и точкитѣ му, съ въпросителнитѣ и възклицателнитѣ му. Разискваме много философски въпроси, но не знаемъ какъ да наредимъ живота си. Ние приличаме на онзи философъ, който излѣзълъ да се разхожда по морето и въ разговоръ запиталъ лодкаря: „Ученъ ли си, знаешъ ли нѣщо отъ астрономия?“ И като

му отговорилъ: „Не зная“, той му казалъ: „Изгубилъ си $\frac{1}{4}$ отъ живота“. Слѣдъ това го запиталъ: „Знаешъ ли нѣщо отъ геология?“ — „Не знамъ“. „ $\frac{2}{4}$ си изгубилъ отъ живота си“. „Ами знаещъ ли математика?“ „Не знамъ“. — „ $\frac{8}{4}$ отъ своя животъ си изгубилъ“. По едно врѣме се дигнала страшна буря, и се явила опасностъ да се прѣвърне лодката; тогава лодкарьтъ отъ своя страна попиталъ философа: „Умѣешъ ли да плаващъ?“ Последниятъ отговорилъ: „Не умѣя“. Лодкарьтъ сега на свой редъ му казалъ: „ $\frac{4}{4}$ отъ живота си изгубилъ“. Сега, ние седимъ като този философъ и питаеме какъ се е родилъ Христосъ и какъ е дошълъ на земята, но, щомъ се подигне буря въ нашия животъ, дойдатъ извѣстни мжчнотии и страдания, не знаемъ да плаваме и почнемъ да потъваме. Тогава, кждѣ е вашата философия, математика, въ какво ви помагатъ тѣ? А математиката е наука — какъ трѣбва да построимъ разумно живота си; биологията — какъ трѣбва да туримъ клѣткитѣ въ редъ и порядкъ; геологията — какво е нашето отношение къмъ земята и така нататъкъ.

Въ живота на Христа има три периода, които сж важни — има ги въ всѣкой животъ — раждане, смъртъ и възкресение. Забѣлѣжете, че, когато Христосъ се роди, ангелитѣ се явиха на небето и възвѣстиха „миръ между чловѣцитѣ“; значи, Христосъ се роди тържествено, но виждаме, че този тържествующъ Христосъ трѣбваше да умре съ най-позорна смъртъ. А пита се: защо трѣбваше така да умре? Съврѣменнитѣ хора умираатъ, и често сж ме питали защо умираатъ. Има причини. Христосъ умрѣ позорно и най-послѣ възкрѣсна. Сега ще направя

едно малко съпоставяне. Какъ се появи смъртта въ свѣта? Знаемъ, че, когато Адамъ бѣше въ рая, Богъ изрази живота и смъртта въ видъ на двѣ плодни растения, отъ които едното нарече „Дърво на Живота“, а другото — „Дърво за познание доброто и злото“. Въ чисто окултенъ и мистиченъ смисълъ, подъ „Дърво на Живота“ се разбиратъ всичкитѣ стремежи на природата къмъ Божеството, стремежътъ, който върви отдолу нагорѣ. То е приливътъ, който расте. „Дървото за познание доброто и злото“, обаче, идва отгорѣ надолу. Сега, какъ се е родила смъртта? По най-естественъ пжтъ. Ако пуснемъ два влака отъ двѣ противоположни страни да се движатъ къмъ една и сжща точка, какво ще стане? — Катастрофа. Адамъ се намѣри между два такива влака и, като не зная какъ да избѣгне катастрофата, умрѣ. И всѣкой отъ васъ по сжщия начинъ ще завърши, ако пипне отъ забраненото дърво — въ деня, въ който пипне, сжщото нѣщо ще се случи съ него. Но, понеже, когато пипне, той ще влѣзе въ това велико течение отгорѣ надолу — къмъ земята, него може само Божествената сила да избави отъ това течение. Именно затова Христосъ дойде на земята, за да вмъкне хората пакъ въ първоначалния потокъ на живота, въ обратния процесъ, който ние наричаме възкресение. За да можемъ да разберемъ това учение, трѣбва да разберемъ учението на Отца и Сина и Светаго Духа. Какво трѣбва да се разбира подъ Отца? — Учението на Божествената мждрость. Подъ Сина? — Учението на Божествената любовъ. Подъ Духа? — Учението за въздигането, еволюцията на човѣка. И казва се

въ Писанието: „Който повърва въ това учение, спасенъ ще бжде“. Тръбва да разберемъ законитъ на туй учение. Какво се изисква отъ насъ? Всѣкой отъ васъ е баща; но разбирате ли като бащи своето призвание? Всѣкой е билъ въ положението на синъ, но знаете ли какви трѣбва да бждатъ отношенията на сина къмъ бащата? Като Духа не сте, но ще бждете; сега сте именно въ процеса на Духа, този именно Духъ, който въздига хората и който сега трѣбва да въздигне Христа въ насъ.

За да можемъ да разберемъ правилно Христовото учение, трѣбва да се освободимъ отъ много закачки въ този свѣтъ; не да се отречемъ отъ свѣта, защото това би било криво разбиране. Свѣтътъ има двѣ лица: едно чисто божествено лице и едно вънкашно лице на нѣщата, и, когато се говори, че трѣбва да се отречемъ отъ свѣта, трѣбва да се разбира — да се отречемъ отъ всички ония елементи, които иматъ прѣходенъ, измамливъ характеръ, които не носятъ нищо сжществено въ нашия животъ; обаче, всичко онова, което служи за нашето повдигане на земята, ние трѣбва да го пазимъ, защото на друго мѣсто Писанието казва: „Богъ толкова възлюби свѣта, щото даде Сина Си Единороднаго, за да му помогне“. Че свѣтътъ има двѣ страни, се разбира отъ другъ стихъ на Апостолъ Павелъ, който казва: „Образътъ на този свѣтъ прѣхожда, а има образъ, който не се мѣни“. Човѣкъ се роди, израсте и мисли, че ще оправи и ще завладѣе свѣта, но дойде къмъ 45—50 годишна възраст и забѣлѣжи извѣстно отслабване, почувствува, че силитъ му го напущатъ, и той поумнѣва и почне да кара младитъ да работятъ за него.

Стане по-мекъ, по-любезенъ, защото е слабъ и защото въ него се заражда мисълъ, че той остарѣва и че утрѣ може да умре; въ него не се зараждатъ такива мисли, които могатъ да го направятъ да възкрѣсне: съврѣменнитѣ хора сж заразени изобщо отъ възгледа, че човѣкъ не може да възкрѣсне, да оживѣе изново. Именно тамъ е най-големата измама въ сегашния животъ. Човѣкъ може да възкрѣсне тѣй, както може и да умре; тѣ сж двѣ нѣща относителни: влѣзешъ ли въ противорѣчие съ силитѣ, които дѣйствуватъ въ природата, твоята форма ще се разруши; не разберешъ ли законитѣ, ще бждешъ смачканъ. Трѣбва да се освободимъ отъ извѣстни спънки, които сжществуватъ по наслѣдство въ нашитѣ души.

Ще приведа единъ примѣръ и ще обясня единъ великъ законъ, който регулира живота. Нѣколко души моряци, англичани, излѣзли изъ парахода да посѣтятъ единъ европейски градъ. Обикаляли насамъ-нататъкъ изъ града, влизали въ разни кръчми и се напили. На връщане качватъ се въ лодкитѣ, обаче, забравятъ да ги развържатъ отъ колцитѣ, о които били привързани, и почнали съ веслата да гребатъ; гребали, гребали цѣла нощъ, като мислѣли, че приближаватъ парахода; на сутринята, обаче, виждатъ, че все на брѣга стоятъ. Защо не сж стигнали парахода? Това малко вжже, което е било завито около колцитѣ, то ги е свъръзвало. Хората не могатъ да възкрѣснатъ именно по тази причина — завързани сж за колецъ. Азъ съмъ виждалъ често малки дѣца да хващатъ птичка и да я пушатъ да хвърчи съ конецъ; птичката литне нагорѣ, но пакъ падне на земята. Така сж вързани всичкитѣ човѣци.

Хората трѣбва да иматъ идеалъ. Какъвъ? — Такъвъ, който да ги тегли къмъ небето. „Хвъркнахъ, ама паднахъ, не знаая защо“ — вързанъ си. Имашъ съмнѣние въ ума си, имашъ важни въпроси, които не си разрѣшилъ — отвържи лодката си, загреби съ веслата си и върви къмъ цѣльта. Ние не можемъ да избѣгнемъ послѣдствията на причинитѣ. Мислимъ си, че нашитѣ мисли и желания не упражняватъ никакво влияние; а въ сжщностъ всѣка мисль, колкото слаба и да е, упражнява влияние. Мойсей, мисля, казва въ Второзаконието, че Богъ въздава за прѣстѣпленията до четвъртия родъ. Въ сто години едно прѣстѣпление трѣбва да се ликвидира. Тѣзи, които сж изучвали закона, сж забѣлѣзали слѣдното нѣщо: ако нѣкоя черна жена има сношение съ бѣль мъжъ, въ първото поколѣние може да се роди бѣло дѣте и, ако не въ второто, или третото, въ четвъртото непрѣмѣнно ще се роди черно дѣте. Ако се роди въ началото, добръ — ще свърши кармичността. Законътъ дѣйствува и обратно: ако бѣла жена има сношение съ черенъ мъжъ, черното дѣте може да се роди въ началото и, ако не се роди тогава, то слѣдъ сто години непрѣмѣнно ще се роди. И чудятъ се хората: откъдѣ Господъ ни е далъ това черно дѣте? Нѣкоя ваша прѣбаба прѣди сто години е имала сношение съ черенъ мъжъ. Този законъ работи и въ нашитѣ чувства и мисли. Седите денемъ и ви се явява лоша мисль. Защо? — Прѣди сто години вашата душа е имала сношение съ черенъ мъжъ. Този черенъ мъжъ ние наричаме дяволъ. Едно лошо ваше желание, то е сжщо ваше дѣте. Този законъ на кармичността е строгъ; ние трѣбва да се пазимъ добръ, защото

не можемъ да избѣгнемъ послѣдствията. Никога не трѣбва да даваме мѣсто въ ума си на лоша мисль, защото тя ще изработи своя форма и въ бждеще, когато и да е, ще ни спъне. Не е въпросътъ тука, че нѣкой се родилъ отъ бѣль или отъ черенъ мъжъ; въпросътъ е, че има вибрации на черни и бѣли хора, които се различаватъ. Чернитѣ хора иматъ стремежъ къмъ земята, а не къмъ небето; тѣ сж хората на онова дърво, отъ което вашата първа майка е яла; бѣлитѣ хора, които сега идватъ, сж хората на „Дървото на Живота“. Слѣдователно, отъ което дърво ядемъ, туй ще станемъ. А „Дървото на Живота“ — то е Христосъ. Когато проникне въ васъ тази велика мисль за Христа — не отвлѣчената мисль, че Христосъ стои отъ дѣсна страна на Отца, но Христосъ — силата, която е проникнала цѣлата наша земя, и когато тази струя проникне въ всички сжщества отъ малки до голѣми, тогава ще настѣпи спасението. Когато Христосъ умрѣлъ, станало тъмно, хората почувствували тази тъмнота, и Писанието казва, че Христосъ влѣзълъ въ ада и проповѣдвалъ това учение тамъ, и всички, които го послушали, излѣзли изъ ада и дошли на земята. Не бѣхте ли и вие тамъ, когато е проповѣдвалъ Христосъ? Бѣхте, но сте забравили. И какво ви каза Христосъ, когато слѣзе тамъ да ви извади изъ тъмнотата? „Идете и не грѣшете вече“, защото ще раждате, както ви казахъ прѣди малко, черни дѣца, ще идватъ страдания слѣдъ страдания. И понеже Христосъ е на земята, Той е рѣшилъ да избави човѣчеството и ще го избави. Нѣма въ свѣта нѣкоя сила, колкото мощна и да е, която да може да противодѣйствува на Христовата сила. Той

казва: „Овцитѣ, които Отецъ Ми е далъ, никой не може да ги вземе отъ ржцѣтъ Ми, понеже нѣма по-голѣмъ отъ Отца Моего“. И ако нѣкой пжтъ проникне съмнѣние въ вашата душа, то е вашиятъ черенъ баща. Скъсайте връзкитѣ си съ него! Чистата душа никога не трѣбва да се прѣплита съ нечиста. Когато дѣтето на една майка се много оцапа, майка му взема ли изеднѣжъ да го пригърне? Не: По-напрѣдъ го понашари добрѣ, послѣ го измие, прѣчисти го, облѣче го съ чиста дреха и тогава го цѣлува. Това е простата философия на живота. Нѣкой ще доде да ви каже: „Ама ти не ме обичашъ“. — „Кални сж дрехитѣ ти, приятелю, кална си, сестро, ела, ще ти платя за банята, поизчисти се, измий си както трѣбва тѣлото, така и сърцето, и, слѣдъ като направишъ това, само тогава ще възкрѣснешъ“. Сега, знаете ли защо страда Христосъ? Кръстътъ показва човѣшката кжща — кубътъ разгнать дава кръстъ; а Христосъ бѣше разпнать на този кръстъ, и Богъ казва сега: „Измий кжщата си, разтвори прозорцитѣ, всичко прѣчисти“. Нѣкои казватъ: „Цѣлуни този кръстъ“; но този кръстъ трѣбва да се прѣчисти. Кръстътъ е вжтрѣ въ ума, въ сърцето. Този кръстъ не могатъ да цѣлуватъ хората, докато не го прѣчистите. Всички сме кръстове — живи кръстове; трѣбва да въздигнемъ тия божествени кръстове въ сърцата си и, когато направимъ това, ще туримъ една окръжностъ, която означава вѣчността, и ще направимъ отъ кръста едно колело или витло да се движи.

Слѣдователно, Христосъ съ Своето учение иска да покаже основнитѣ закони, чрѣзъ които да измѣнимъ реда на нѣщата. И можемъ да го измѣ-

нимъ. Трѣбва да имаме първо идея за това, и второ, да се стремимъ да я постигнемъ. Съврѣменнитѣ хора не могатъ да я постигнатъ поради една проста причина: въ тѣхъ сѣществува единъ неумолимъ егоизъмъ — всѣкой желае да бѣде пръвъ. Единъ художникъ много добръ е прѣдставилъ това съ една своя картина: нарисувалъ планински връхъ, на който се издига идолъ, и милионитѣ хора гледатъ нагорѣ къмъ този връхъ и, ако единъ рече да възлѣзе и да стигне до идола, другитѣ го хващатъ и го не пущатъ. И така хората се постоянно борятъ, и никой не може да отиде горѣ. При надбѣгванията въ олимпийскитѣ игри въ стара Гърция онзи, който достигнѣлъ цѣльта пръвъ, той вземалъ вѣнеца. Въ подвига за Христа, обаче, всѣкой може да вземе този вѣнецъ, стига да се постараетъ да изпълни Христовото учение.

И тъй, ние имаме тия три нѣща въ учението за Отца и Сина и Светаго Духа. Ако можемъ да произнесемъ тия три думи въ тѣхния пълень смислъ — като произнесемъ „Отецъ“, да почувствуваме пулса на туй сѣщество, което движи свѣта; да го почувствуваме така, както една майка може да усѣща пулса на своето дѣте; а да почувствуваме божествената мисль, то значи да я разбираме и познаемъ, — „тогава“, както казва Господъ, „прѣди да сте поискали нѣщо, Азъ ще отговарямъ на вашитѣ желания“. Всинца трѣбва да имаме отлични синовни отношения къмъ Бога — да изпълняваме длъжноститѣ, които имаме къмъ своя Баща. Той не слѣзе на земята; но Той прати Сина Си. И ние трѣбва да се жертвуваме въ този свѣтъ. Мнозина ги е страхъ отъ жертва и казватъ, че въ жертвата

нѣма животъ, и мнозина въ недоумѣние се спиратъ прѣдъ думитѣ на Христа, Който казва: „Ако не ядете отъ плътта Ми и не пиете отъ кръвта Ми, нѣма да имате животъ вѣченъ“. Ние всѣки день ядемъ, за да живѣемъ — нима това житно зърно, тия трѣви, чиито сокове гълтаме, не умиратъ и не се жертвуватъ за насъ? Но тѣ казватъ: „Ние умираме, стига вие да станете хора“. Колко милиарди сжщества ни слугуватъ! А какво правимъ ние сега на земята? Ние се занимаваме съ схоластични въпроси, като ония стари богослови въ срѣднитѣ вѣкове, които философствували колко дяволи могли да играятъ на бода на единъ ножъ. Все съ това се занимаваме и ние.

Казвамъ, че Христовото учение съдържа въ себе си смисъла на живота. Всѣкога въ двѣ велики епохи има една низина. Ако разгледаме нашия мозъкъ, ще видимъ, че и той има вдлъбнатини и издигнатини; благодарение на тия бразди може да циркулира човѣшката мисълъ. И земята е съ такива вдлъбнатини, които създаватъ извѣстни течения, благодарение на които ние можемъ да живѣемъ. Нѣкой казва: „Азъ не искамъ да живѣя въ долина“. — Ами кждѣ искашъ да живѣешъ? Колко дяволи могатъ да живѣятъ на единъ планински връхъ? Всички не могатъ да живѣятъ тамъ. Всѣкой въ браздитѣ на своя животъ: еднѣжъ въ долина, другъ пѣтъ на връхъ, трети пѣтъ пакъ въ долина, четвърти — на връхъ, ще има слизане и качване, докато се разбере законътъ, че еволюцията е движение по една чупена линия. Обаче, когато човѣкъ научи Христовото учение за кръглото движение въ вѣчността, ще влѣзе въ друга еволюция, която нѣма да върви нагорѣ-надолѣ, а ще върви въ кръгъ.

Отъ друга страна, учението на Духа е учение реално, което съвременнитѣ хора отказватъ. Когато Божествениятъ Духъ у насъ работи, Той подразбира единство, подразбира и множество. Отецъ е сътворилъ нѣщата, Духътъ е множество отъ единия и другия полюсъ, а Христосъ прѣдставлява соковетѣ, които постоянно текатъ въ „Дървото на Живота“. Духътъ прѣдставлява условията, въ които живѣемъ. Съвременнитѣ астролози казватъ, че човѣкъ се намира въ съобщение съ цѣлата вселена, сир, че всички сжщества се намиратъ въ извѣстно съотношение; сърцето, умътъ, ушитѣ, очитѣ съотвѣтствуватъ на извѣстни сжщества въ пространството и, когато между тѣхъ стане борба, тогава човѣкъ усѣща въ съотвѣтната частъ, въ краката или главата, нѣкои дѣйствия. Нѣкой пжтъ те заболи ржка или коя да е друга частъ, това е влияние, което иде отъ вѣнъ, — влияние, както го наричатъ, на Юпитера, на Сатурна, на Марса. Може да възрази нѣкой: „Какъ Марсъ може да влияе на хората“? Ние казваме: Англия упражнява извѣстно влияние, земята на Англия, или народътъ, който живѣе тамъ, английскиятъ народъ съ своитѣ мисли упражнява това влияние. Слѣдователно, и ония сжщества, които живѣятъ на Марса, ни влияятъ, чрѣзь своитѣ мисли прѣзь пространството, като образуватъ едно течение, и ние, когато дойдемъ подъ това течение, ставаме войнствени. Сега всички хора сж подъ влиянието на Марса; ще се биятъ, докато туй влияние извърши своята цѣль, за която то сжществува въ свѣта. Не мислете, че учението на Христа е учение на мира; то е на мира, но, нарушили се това равновѣсие, ще има война; а само

чрѣзъ войната може да се възстанови слѣдъ врѣме нарушеното равновѣсие. И ние знаемъ този законъ отъ практическия животъ: жената, когато иска да извади масло отъ млѣкото, бие го въ буталката. И войната въ свѣта ще прѣстане, само когато се добие масло. Сега, защо воюватъ хората? Христосъ казва: „Азъ искамъ масло — като се намажете, ще станете по-мекички, защото сега сте твърди и груби“. Сега се бие маслото и, като ви намаже Христосъ, вие ще станете по-нѣжни. Че това е тѣй, показва и притчата за ония глупави дѣвици, които забравили да взематъ масло за свѣтилниците си и останали вънъ. За да влѣзешъ въ Царството Божие, непрѣмѣнно трѣбва да имашъ масло.

Това е учението на Духа Азъ говоря въ алегориченъ смисълъ; но, ако и вие размислите, ще разберете отношенията на ония сили, които дѣйствуватъ смекчително. А Господъ е създалъ съврѣмения свѣтъ, знаете ли защо? Ония духове, които бѣха създадени най-първо, станаха кристали; слѣдъ това трѣбваше да се създаде нашата земя, за да се образуватъ нови клѣтки, не по кристална, чупена, геометрическа форма, а въ кръгообразна форма. Единъ кристалъ, единъ диамантъ трѣбва да стане жива клѣтка, за да може да се развива — като растение Ако вникнете добръ въ тази мисълъ, ще разберете, че и най-благородното растение трѣбва да прѣобърне своитѣ дървени неподвижни клѣтки въ месо и нерви, за да може да чувствува и да се движи, както се чувствуватъ и движатъ животнитѣ. Така и ние трѣбва да платимъ всичко, за да образуваме оная клѣтка, която създава светиитѣ. Ние сме сега мъртви; въ небето ние сме насадени съ

главата надолъ. Трѣбва да се пожертвуваме, за да станемъ разумни клѣтки, да станемъ едно съ Христа и, като минемъ прѣзъ Неговото тѣло, прѣзъ Неговия умъ, прѣзъ Неговото сърце, само тогава ще можемъ да се тонираме, да разберемъ дълбокия смисълъ на нѣщата. Разбира се, тия нѣща сж много отвлѣчени и, ако бихъ се впусналъ да ги обяснявамъ, ще се отвлѣка отъ темата си, а това нѣма да ви ползува.

Първото нѣщо въ живота е послушанието. Единъ гръцки ученикъ въ древността искалъ да изучи тайнитѣ науки и затова отишълъ въ Египетъ, въ училището на тъй нареченото Бѣло Братство. Главниятъ жрецъ на храма на Изида, като го развеждалъ, завелъ го прѣдъ една статуя и му казалъ: „Това е Истината“. — „Защо не ме доведохте по-напрѣдъ при Истината, ами ме развеждахте другадъ? Трѣбваше още първия пътъ да ме доведете тукъ“, — възразилъ ученикътъ. „Не може“, рекълъ жрецътъ и добавилъ: „Да не вдигашъ завѣсата на тази статуя, не се докосвай до нейното було, изучавай я отъ вънъ“. У ученика се заражда голѣмо желание да види какво има отъ долу, подъ туй було; рекълъ си: „Като вдигна това було, ще намѣря Истината и, когато се върна въ Гърция, ще обладавамъ голѣма сила“. Една вечеръ излиза тихичко, докопва се и влиза въ храма, вдига завѣсата, обаче, сутринята го намѣрили падналъ мъртавъ прѣдъ статуята. Какво е научилъ той? Нѣкой казва: „Я вдигнете завѣсата, искамъ да видя Истината“ Опасно е, ако се вдигне булото: човѣкъ трѣбва да е готовъ за момента. Христосъ е дошълъ на земята да ни приготви да посрѣщнемъ безъ страхъ този моментъ. Най-първо трѣбва да разбе-

ремъ кой животъ ни води къмъ спасението; слѣдъ туй трѣбва да минемъ прѣзъ другъ процесъ, — за което Той казва: „Ако се не родишъ свше, нѣма да видишъ Царството Божие“. И на Никодима е казалъ, че, ако не се роди отъ вода и духъ, не може да влѣзе въ Царството Божие. Значи, има двѣ раждания, но не прѣраждания, защото прѣраждането подразбира всѣки процесъ на прѣсѣкването. Прѣраждането е законъ на дисхармонията въ свѣта: да се прѣродишъ, то значи да почнешъ изново работата, която си напусналъ. Улавятъ те, затварятъ те и, като излежишъ 20 години, останатъ ти 15, избѣгашъ, връщатъ те и те турятъ още 10 години, та ставатъ пакъ 25 за излежаване: слѣдъ петъ години пакъ избѣгашъ, хващатъ те наново, затварятъ те за трети пжтъ и ти налагатъ още по-голъмо наказание. Туй е и прѣраждането — човѣкъ, който не иска да си излежи затвора; или въ другъ смисълъ — когато вие сте пратенъ на земята и не искате да живѣете както Богъ е опрѣдѣлилъ, а искате по лесенъ начинъ да избѣгате, тогава ще ви хванатъ и ще ви турятъ въ затвора и, ако все бѣгаге, нѣма да се свърши вашето затваряне во вѣки вѣковъ. Законътъ на новото раждане подразбира — да изпълни човѣкъ волята Божия. И не е мжно да я изпълните. Мжнотията лежи винаги въ дълбокитѣ причини на неразбиране живота. У съврѣменнитѣ хора има склонность да критикуватъ; всѣкой вижда грѣшкитѣ на другитѣ: „Еди-кой-си не живѣе така, както трѣбва“; ами ти живѣешъ ли така? — „Той не мисли правилно“; ами ти мислишъ ли правилно? — „Той не е добъръ“; ами ти добъръ ли си? Прѣди всичко човѣкъ трѣбва

да познае себе си. Трѣбва да проучи своята конструкция. Проучили ли сте защо Господъ ви е турилъ носъ, защо ви е турилъ двѣ очи и защо на нѣкои очитѣ сж черни, на други сини или зелени, и защо сж тия вѣждички отъ горѣ? Образува се една осморка; какво значи туй число? То показва числото на работата. И носътъ, то е рало. Като турите човѣка хоризонтално, това показва, че той трѣбва да оре, и тогава Божествената благодать ще слѣзе, и ще изникне онова, което е посѣялъ. Въ какво състои мисленето? — Да съсредоточишъ мислитѣ си. А въ какво състои това съсредоточаване? Срѣщнахъ еднѣжъ въ Варна единъ българинъ, невѣрующъ, съ свободни възгледи, който ми се оплака: „Бѣхъ спечелилъ осемъ хиляди лева, дадохъ ги на единъ търговецъ, който фалира, и така изгубихъ; но, добъръ Господъ, ще спечеля пакъ“. Казахъ, този човѣкъ е разбралъ закона: той не е окултистъ, но признава единъ законъ, който ще го научи да спечели пакъ — Господъ дава, Господъ взема. Тия нѣща сж прѣходни въ живота; Господъ съ тѣхъ ни опитва, както майка опитва дѣцата си. Вие може да опитате какво ще бжде вашето дѣте. Майкитѣ често казватъ: „моето ангелче“; но опитайте и вижте да-ли ще стане то ангелъ. Дайте му една ябълка и му я поискайте пакъ; ако ви я върне, ще стане ангелъ; не върне ли ви я, ще стане дяволъ. Господъ ви дава едно благословение и казва: „Дайте го и на други“. — „Не мога да го дамъ“ — ето едно неизвѣстно, което не си разрѣшилъ. — „Не вѣрвамъ въ живота“ — имашъ друго неизвѣстно, другъ Х, който не си разрѣшилъ; бѣгашъ отъ живота — имашъ

грети Х. Казваме: Х е равенъ на еди-какво, а не можемъ математически да намѣримъ на какво е равенъ. Този Х има съдържание, неговата стойностъ ще намѣримъ, като работимъ. За да разрѣшимъ този Х, трѣбва да впрѣгнемъ своитѣ мисли и чувства. Често човѣкътъ, като не може да разрѣши иксоветъ на живота си, плаче и е нещастенъ. Свѣтътъ е училище — кой те кара да влизашъ въ това училище, като не искашъ да се учишъ, да се съсредоточавашъ? Тогава по-добрѣ влѣзъ въ растението, въ минерала. Чрѣзъ упорно съсредоточаване ти ще научишъ учението на Отца и Сина и Светаго Духа — и ще възлюбишъ Господа. Казватъ: любовта е глупостъ. То е пакъ Х, който има извѣстна стойностъ, и азъ мога да разрѣша, споредъ това учение, загадката на любовта.

Сега, Учителътъ на това учение идва всѣка сутринъ и хвърля въ душитѣ ни по една мисълъ, но ние, въпрѣки това, убѣдиняваме. Защо убѣдиняваме? Понеже не можемъ да оцѣнимъ тази мисълъ, която Христосъ ни дава. „Азъ искамъ слава, искамъ това и онова“. Благата, които дава Христосъ, сж много по-сжществени: славата Божия въ този случай струва много повече, отколкото славата на чловѣцитѣ. Христосъ иска всинца ви да тури на властъ, да станете господари надъ живота и смъртъта. И знаете ли кой създава смъртъта? Тия милиарди духове, които постоянно разрушаватъ. Всѣки день вие се изпълвате съ съмнѣния, зависти, и искате при това да бждете хора на прогреса! Срѣщатъ се дори хора, които за окултизъмъ говорятъ, а мисълъта имъ не е свободна, и тѣ не разбиратъ живота. Христосъ възкрѣсна; Той показва

пжтя, по който трѣбва да минемъ — прѣзъ процеса на раждането. А знаете ли що е раждане? Толстой разправя за единъ свой сънъ — какъ сънувалъ една нощъ, че е труденъ и се мжчилъ да роди, и усѣщалъ такива болки, щото, когато на сутринята се събудилъ, попиталъ такива ли болки усѣщатъ женитѣ при ражданието, и, като му отговорили утвърдително, рекълъ: „Мжчно е човѣкъ да бжде жена“. Въ вашия умъ се зароди една мисль, докато родите, колко страдания тя ще ви причини. Но да не мислите, че страданията сж лошъ признакъ: както майката, така и вие трѣбва да дадете нѣщо отъ себе си на вашата рожба, трѣбва да дадете животъ и сила на нѣкоя благородна мисль — и най-послѣ трѣбва да имате смѣлостъта да отвалите камъка, да не седите като съврѣменнитѣ философи и да питате и разсжждавате да-ли може да възкрѣсне Христосъ или не. Има хора, които сж били тамъ, когато Христосъ възкрѣсна. Ще каже нѣкой: „Докажи!“. Мога да ви го докажа; но ще заемете сжщитѣ отношения. Има извѣстенъ законъ, който трѣбва да се спази. А що е доказване? Ще заведешъ човѣка на извѣстенъ пжтъ, ще му посочишъ начина, ще опита и ще провѣри истината.

Настаналъ е послѣденъ часъ, всинца трѣбва да възкрѣснемъ, и ще възкрѣснемъ. И при туй възкресение трѣбва да се запитаме не да-ли Христосъ е възкрѣсналъ, а да-ли е наближило нашето врѣме да възкрѣснемъ — ето въпросътъ. Питатъ да-ли Христосъ е лежалъ три дена въ гроба. Вие отъ осемъ хиляди години лежите все въ този гробъ, и не е ли достатъчно това врѣме? Достатъчно е. И този ангелъ отъ горѣ е зовъ Христовъ, че второто

пришествие иде. Какъ ще ви намѣри Христосъ? Ако камъкътъ на вашия гробъ е затворенъ, какъ ще каже Христосъ: „Лазаре, излѣзь вѣнъ?“ Вашитѣ ближни и приятели трѣбва да ви направятъ тази услуга, да отвалятъ камъка отъ гроба ви, и тогава Христосъ ще каже: „Станете!“ — и ще възкръснете.

На всички, които ме слушате тази сутринь, азъ отвалямъ вашитѣ надгробни камъни: Христосъ иде... Той ще застане прѣдъ вашитѣ отворени гробове и ще каже: „Излѣзте вѣнъ!“

(Бесѣда държана на 22 мартъ 1915 г)..

СИЛА и ЖИВОТЪ

БЕСЪДИ

ДЪРЖАНИ ОТЪ ДЖНОВЪ

(ПО СТЕНОГРАФСКИ БЪЛЪЖКИ).

ВТОРА СЕРИЯ

IV.

МНОГОЦЪННИЯТЪ БИСЕРЪ.

София — 1915.

Многоцѣнниятъ бисеръ.

„ . . . който, като намѣри единъ многоцѣненъ бисеръ, отиде и продаде все, що имаше, и купи го**).

Тази сутринъ ще ви говоря върху най-маловажния нагледъ стихъ отъ прочетената глава изъ Евангелието на Матей, въ свръзка съ другъ единъ законъ, седмиятъ и най-великъ законъ на природата — законътъ за рода.

Въ всѣко нѣщо има родъ — мъжки и женски. Кой не знае що е мъжъ и що е жена? Има само споръ кой отъ двата пола седи по-високо. Казватъ: „Въ началото, когато Богъ създаде човѣка, направи мъжа“; и мъжете, като защищаватъ този въпросъ отъ свое гледище, изкарватъ, че тѣ, поради това, стоятъ по-високо; женитѣ пъкъ, като защищаватъ своята кауза, казватъ, че тѣ именно седятъ по-високо отъ мъжете. По този въпросъ има споръ и въ науката — между ученитѣ хора. Дълго врѣме ученитѣ хора сж прѣтеглявали мозъцитѣ на мъжа и жената, за да видятъ колко грама тежатъ, и по тежестта сж опрѣдѣляли тѣхнитѣ качества и сж казвали, че, понеже мозъкътъ на мъжа е по-тежъкъ, мъжътъ седи по-горѣ. Обаче, има аксиома въ херметическата философия, че всѣка истина е наполовина истина, и обратното, че

*) Ев. Мат. 13-46.

всѣка лъжа е наполовина лъжа, сир., че всѣко твърдѣние е наполовина вѣрно, и всѣко отрицание — пакъ наполовина вѣрно. Слѣдователно, когато човѣкъ твърди нѣщо, ако иска да е правъ, трѣбва да снее 50% отъ своитѣ твърдѣния. На-ли знаете онази българска поговорка за мжжа, който се уплашилъ и рекълъ: „Жено, видѣхъ 100 мечки и избѣгахъ!“ — „Посмали малко“, рекла жената. — „Да, нѣмаше 100, но 80 сигурно имаше“. — „Посмали, посмали“. — „Поне 60 имаше“. — „Много сж — кждѣ ще се събератъ 60 мечки да те гонятъ!“ — и мжжътъ свалялъ, свалялъ, докато ги докаралъ до една и най-послѣ рекълъ: „А бе, нѣщо шумна въ храсталака, приличаше на мечка, ама мечка ли бѣше, не зная“. И въ съврѣменната философия има много прѣувеличени нѣща. Туй произлиза отчасти отъ това, че хората не разглеждатъ прѣдметитѣ обективно, но ги разглеждатъ субективно; не разглеждатъ прѣдметитѣ обективно, значи, отъ мжжка страна, а субективно — отъ женска страна. Съзнателното — това е мжжката страна, подсъзнателното — женската страна. Въ философията има термини: казватъ, че единъ човѣкъ има обективенъ умъ, а другъ — субективенъ умъ. Всѣки прѣдметъ трѣбва да се разглежда отъ гледището на тия два ума, и тогава ще имаме едно вѣрно понятие.

Сега, ще кажете: „Какво отношение има прочетениятъ стихъ къмъ мжжа и жената?“ Има. Вземете прѣдъ видъ какъ се образуватъ бисеритѣ. Казватъ, че нѣкой пжтъ попада въ мидата малко, пѣсъче, и мидата почва да изпуска изъ себе си една течностъ, която обвива това малко пѣсъче, за да не я безпокои — извайва го, като скулпторъ.

Не само че го направя гладко, но сжщеврѣменно и цѣненъ бисеръ. Това пѣсѣче, ако не попадне въ мидата, не ще има никаква цѣна. Понеже то има извѣстна грапавина, почва да безпокои мидата и я накарва да мисли: да го изхвърли не може, да го изрита, крака нѣма; да му каже: „Излѣзъ вѣнъ!“ езикъ нѣма; дохожда ѝ на умъ да го направи цѣнно — „Ти си мой неприятель, но азъ ще те възлюбя и ще те направя цѣнно“. Ето учението на Христа, Който казва: „Възлюбете враговетѣ си“. Вие бихте изхвърлили това пѣсѣче навѣнъ, но мидата отъ него създава бисеръ, за който вие плащате скжпо. Не само това, но Христосъ похвалва тази мида, че е извършила прѣкрасна работа. Питамъ: ако дойде Христосъ, ще намѣри ли вашитѣ работи така свършени, както работата на тази мида — ще намѣри ли бисери? Вие казвате: „Условия нѣмаме“; женитѣ казватъ: „Когато ние трѣбва да работимъ, мжжетѣ ни спѣватъ, условия нѣмаме, кжща нѣмаме, това и онова нѣмаме, не можемъ да работимъ“; а мжжетѣ, отъ своя страна, казватъ: „Не можемъ да работимъ, защото женитѣ ни смущаватъ; това нѣмаме, онова нѣмаме, обществото ни прѣчи“ и спиратъ. А тази мида не казва, че нѣма условия; безъ крака, безъ ржцѣ, безъ езикъ и безъ човѣшки мозъкъ, тя отъ пѣсѣче създава бисеръ, и Христосъ я похвалва. Азъ ви питамъ: не можете ли и вие да направите толкова, колкото тази мида? Можете и повече.

Но да дойдемъ до основния законъ. Външнитѣ форми сж резултатъ на вжтрѣшнитѣ различия, които сжществуватъ между мжжа и жената. Всѣки отгнѣкъ, всѣка черта на човѣшкото лице се дължи

на една вътрѣшна, дълбока причина въ душата на човѣка. Като разглеждате прѣдмета, вижда ви се, че между мъжа и жената нѣма разлика. Нѣкой пътъ жената иска да стане мъжъ, но мъжътъ се отвърща да стане жена. Ако ви попитамъ: какви искате да се родите, всички ще пожелаете да се родите мъже. Какъвъ прогресъ би имало, тогава, въ свѣта, ако всички биха се родили мъже? На-ли Богъ най-първо направи мъжа; послѣдниятъ, обаче, каза: „Тази работа не може да я бжде, самъ не мога да я свърша, какъ ще обработвамъ самъ тази толкова голѣма градина — раятъ, дърветата, които сж въ нея, па и животнитѣ, които сж въ нея, не могатъ да ме разбератъ“. Тогава Богъ каза: „Много добрѣ, азъ ще ти направя другаръ, като тебе, да ти помага“. И тъй се яви на сцената този великъ законъ, този процесъ, който движи свѣта. Никакъвъ прогресъ, никакво развитие, никакво облагородяване не би имало, ако не съществуваше този законъ. Вие гледате само външната страна на нѣщата, но въ тѣхъ има много по-дълбокъ смисълъ. Единственото нѣщо, което знаете въ природата, то е само женскитъ полъ: мъжкитъ полъ е невидимъ. Туй слънце, което виждате, то е женско слънце — мъжкото слънце не се вижда; това слънце черпи енергия отъ мъжкото слънце. И съвременната наука го потвърждава — че всѣкога енергията се проявява въ отрицателния полюсъ на електрическитѣ токове. Думата „отрицателенъ“ или „пасивенъ“ нѣкои хора взематъ въ лошъ смисълъ: подъ „пасивенъ“ разбиратъ: слабъ, безхарактеренъ, безволенъ; но то е криво разбиране. И затуй сж замѣнили думата „отрицателенъ“ съ израза катод-

ни лжчи — полюсътъ, въ който се появява всѣка енергия. Възъ основа на този принципъ ще изясня много нѣща. Човѣкъ има мозъкъ, но нѣкой пжтъ вие си казвате: „Нищо нѣма въ ума ми“. Защо нѣма нищо? Защото вие сте една безплодна жена, която не ражда. „Не мога да обичамъ“ — вие сте безплоденъ. Онзи, който не може да мисли и чувствува, билъ той мжжъ или жена, не може да ражда, а всѣко нѣщо, което не ражда, — въ Писанието е казано, — е близо до пѣкъла. Всѣки отъ васъ бихъ желалъ да знае да ражда: най-го-лѣмото благословение е, когато човѣкъ знае да създава и отхранва. Какъ може човѣкъ да не ражда, да не създаде една добра мисль, едно добро желание въ себе си? То е творчески принципъ, който е достоенъ зя мислящи сжщества. Разбира се, не говоря за онзи творчески принципъ, който отъ нищо може да създаде нѣщо — за Тво-реца, а за туй сжщество отъ мжжки и женски полъ; туй, което въ Християнската философия наричаме Христосъ—Богочеловѣкъ. Онзи принципъ, за който Христосъ казва: „Отецъ живѣе въ Мене“, никой не го е видѣлъ: Бога никой не е видѣлъ; никой не е видѣлъ Бащата на свѣта. Майката знаемъ. Богъ се явява въ насъ като майка, която твори, храни и възпитава; Него ние знаемъ. И казва се въ Пи-санието: „Христосъ дойде на земята да ни изяви Отца“. По сжщия законъ човѣкътъ, който е слѣзълъ отъ небето, първоначално е приличалъ на онова малко пѣсъче, безформено, нищожно, и божестве-ниятъ Духъ, слѣдъ като е работилъ дълго врѣме, направилъ е единъ бисеръ. И за туй, което има въ васъ, трѣбва да благодарите на тази мида, въ

която сте влѣзли; ако имате сега нѣкаква цѣна, трѣбва да благодарите на туй божествено съзнание, което е работило дълго врѣме надъ васъ.

И споредъ това схващане, нѣкой пжть цѣнността на нѣщата стои въ тѣхното съдържание, нѣкой пжть въ тѣхната поврхностъ. Вземете единъ мраморенъ камъкъ изработенъ, изваянъ отъ единъ великъ скулпторъ, който е вложилъ въ камъка една прѣкрасна идея — кждѣ лежи тази идея? Въ ония гънки чертици, които този художникъ е прѣкаралъ надъ камъка. Ако нѣкой глупакъ дойде и разруши тѣзи чертици, ще остане единъ простъ камъкъ, който нѣма никаква стойностъ. Всичко, което ви придава цѣна, то сж ония ваши благородни мисли, желания и дѣла, които единъ божественъ Духъ е начѣрталъ върху васъ. Само ония черти, които може да тури Богъ върху вашия мозъкъ, върху вашето сърце и вашата душа, тѣ ви даватъ цѣна. И въ научна форма пакъ сжщото е казано: съврѣменнитѣ учени хора твърдятъ, че толкова повече мисли може да произведе вашиятъ мозъкъ, колкото повече гънки има. А що сж гънкитѣ? То сж ония вложени черти, които се виждатъ върху него. Тия гънки, тия вадички канализиратъ вашитѣ мисли. Нѣкои хора искатъ лицето имъ да е гладичко, като топка: мислятъ, че човѣкъ е красивъ, когато е гладкъ. Не, тогава лицето е маска. Трѣбва да има извѣстни черти върху него, да показватъ: първо, че е добъръ; второ, че е справедливъ; трето, че има въ него любовъ, че е мждъръ, че е истинолюбивъ — всичкитѣ тѣзи нѣща трѣбва да се проявяватъ навънъ. Слѣдователно, всички хора сж една написана книга, върху която се четатъ тѣхнитѣ качества.

Нѣкои хора ме питатъ: „Ти слушалъ ли си Господа, чулъ ли си Го?“ Отговарямъ: не само Го слушамъ, но Го и виждамъ, виждамъ Го, като ми говори, и слушамъ и чувамъ Неговитѣ думи. Човѣшкитѣ думи може само да се слушатъ, но Господнитѣ може да се виждатъ. Богъ, Който е слава, се е въплѣтилъ въ Христа и е станалъ видимъ. И всѣки единъ отъ васъ е божествена слава, изказана, въплѣтена, видима — и ме питате чулъ ли съмъ и говорилъ ли съмъ съ Господа. Двѣ хиляди години Го чувамъ. Христовото учение е една отлична философия — не философия, съ която пипаме въ мрачината, но философия, съ която може да виждаме, да пипаме, да миришемъ и да вкусваме. Има анекдотъ, че единъ ученъ европейецъ, който се занимавалъ съ окултни науки и искалъ да прослѣди дълбокитѣ тайни на природата, попадналъ еднѣжъ въ едно общество, дѣто всички хора били слѣпи, съ очи вдлѣбнати навжтрѣ; като се разговаряли съ него, рекли: „Ами този човѣкъ по що се отличава отъ насъ“, и, като го барали, разбрали, че неговитѣ очи били изпъкнали — само тази била разликата! Рекли си: „Чакайте да му мръднемъ тази височина навжтрѣ, за да прилича на насъ“. И съврѣменнитѣ философи сж отъ този калибъръ — като намѣрятъ човѣкъ съ изпъкнали очи, оглаждатъ ги и казватъ: „Ти сега ще разсжждавашъ като насъ, ще имашъ понятие за свѣта, за мъжа и жената тѣй, както ние мислимъ“. Добрѣ, но тази философия има отношение къмъ живота, къмъ една велика реалность, която трѣбва да провѣрваме всѣки день, всѣки часъ, всѣка минута, всѣка секунда, защото трѣбва да работимъ, да градимъ.

И се питаме: защо сж тѣзи нещастия? На-ли имате положителна философия, вие сте умни хора, измѣрвате пространствата, небето; знаете колко звѣзди има на небето; знаете да правите разни съединения, знаете какво е кислородъ, водородъ, азотъ, а не знаете да уредите вашия домъ. Значи, има нѣща, които не знаете. Нѣкои казватъ: „Тамъ има нѣща непостижими“. Но, като говоримъ върху тия нѣща, всѣко нѣщо е относително — не е абсолютно непостижимо. Всѣко нѣщо е постижимо, но се изисква врѣме за разбирането му. Едно дѣте първо почне да разбира малко, послѣ повечко и повечко и, като стане възрастно, неговиятъ възгледъ върху свѣта се измѣнява. И сега задавамъ ви този въпросъ: като дойдете пакъ слѣдъ хилядо години на земята, какви ще бждатъ вашитѣ възгледи? Разбира се, ще бждатъ като сегашнитѣ, плюсь нѣщо — едно и отгорѣ плюсь.

Да се повърна. Туй различие защо е? Хората не трѣбва да бждатъ еднакви. Законътъ е такъвъ, че хората по сжщество сж еднакви, но различни по степенъ: всѣкога трѣбва да сжществува разлика между хората. Това е божественъ законъ. И ако искате нѣкой човѣкъ да ви обича, между него и васъ трѣбва да има разлика, но тя трѣбва да бжде хармонична — както въ тоноветѣ на музиката има различие, и именно въ това хармонично съчетание на това различие седи хармонията, отъ която ние се възхищаваме. Да дойдемъ до обяснение на тази хармония, която трѣбва да сжществува у мъжа и у жената, да приложимъ този божественъ принципъ. Жената е емблема на любовта. Любовта не може да се появи у мъжа — не въ мустакатия мъжъ,

защото и жена може да има мустаци, както иматъ и нѣкои животни, но има извѣстни качества, които я отличаватъ, и тия качества вѣчно ще прѣбждватъ въ нея — но у мъжа се намира оная друга божествена сила, която се казва мъдростъ. Когато любовта и мъдростта се оженятъ, ражда се истината. Искате ли да узнаете истината, трѣбва да намѣрите баща си — мъдростта, и майка си — любовта, и тѣ, като ви родятъ, ще ви кажатъ кое е истина — ще се прояви тази истина. Истината е по бащина линия, тя е пакъ мъжки полъ — тя е синътъ на тия двама. Бащата и майката, сир., мъдростта и любовта, като зачатъ, пакъ ще родятъ добродѣтелята; това е вашата сестра. А добродѣтелята и истината съединени, това е правдата. Така седи този въпросъ.

Искате ли да създадете този бисеръ, вашата душа именно трѣбва да го обработи. А хората съ какво се занимаватъ? Често питатъ: „Ами ти проповѣдвашъ ли нѣща съобразни съ црѣквата?“ Отговарямъ: азъ проповѣдвамъ нѣща, които сж съобразни съ великия божественъ законъ; прѣдъ Господа не лъжа; да-ли моето учение е съгласно съ вашитѣ възгледи, за мене е безразлично; за мене е важно, моитѣ възгледи да бждатъ съгласни съ великия законъ, да не бжда лъжець прѣдъ Бога, прѣдъ Небето, прѣдъ ангелитѣ, прѣдъ светиитѣ — то е важниятъ въпросъ за мене. Ако всички така схващатъ учението и така мислятъ, нѣма отъ какво да се плашимъ. Нѣкои казватъ: „Ама ти имашъ цѣль да образувашъ нѣкоя секта“. Ония, които образуватъ секти, сж, споредъ мене, много дребнави хора. Секта всѣки може да образува — вземи брадва,

нацѣпи дървото, ще направишъ секта; или вземи чукъ и начукай камъка, ще направишъ секта; влѣзъ между хората, скарай ги, ще образувашъ секта. Секти лесно се правятъ. Въ една американска черква се скарали по единъ въпросъ — когато се освещава причастието, да-ли да се вдигне чашата; но ония, които викали, че трѣбва да се вдигне, забравили да я вдигнатъ. Често и ние забравяме това, което проповѣдваме, и оня принципъ, който ни съединява. Нашата задача е въ въдворяване Царството Божие на земята. Искамъ да образуваме една секта, но каква? Да станемъ проводници на Божия Законъ, който да завладѣе всички умове и сърца, да станатъ всички — и мъже, и жени, и дѣца — синове на Царството Божие, да заживѣятъ на земята животъ какъвто трѣбва. И сега, когато хората ми се оплакватъ: „Голѣми нещастия настанаха“, азъ имъ казвамъ: „Радвамъ се, че вашитѣ затвори се разрушаватъ, вашитѣ стари убѣждения падатъ, защото, ако отъ едно шише не се излѣе застарѣлата вода, не може да се сипи въ него нова“. Когато Христосъ дойде, евреитѣ трѣбваше да се очистятъ по сѣщия начинъ и да заживѣятъ новъ животъ; но тѣ казаха: „Ние Мойсея познаваме, тебе не познаваме; ти искашъ да образувашъ секта“. Но Той, както виждате, секта не образува, макаръ че отъ еврейско гледище Той бѣше еретикъ. Нѣкои ме питатъ: „Ти правовѣренъ ли си?“ Може да бжда правовѣренъ прѣдъ Бога, но отъ гледището на црѣквата да не бжда такъвъ. И на Христа казваха: „Той иска да унищожи нашия народъ“; но слѣдъ 2.000 години не трѣбва вече да разсѣждаваме като евреитѣ. Питамъ: какво спечелиха

евреитѣ, като разпѣнаха Христа? Нищо; разпрѣснаха се по цѣлия свѣтъ. Да се разпне човѣкъ, отъ това по-лесно нѣщо нѣма — четири гвоздеа стигатъ.

Да се повърна на нашия прѣдметъ. Искамъ отъ васъ да разсжждавате, да мислите дълбоко върху нѣщата. И ще ви кажа въ свръзка съ този принципъ за мъжа и жената още едно нѣщо. Първо, трѣбва да любите Господа съ всичкото си сърце, съ всичката си душа, съ всичкия си умъ, съ всичката си сила; второ, да любите ближнитѣ си, както себе си; трето, да любите и враговетѣ си. Азъ туку-що ви говорихъ за враговетѣ ви — за онова малко пѣсѣче. И Христосъ, като дойде на земята, не дойде да спасява благороднитѣ, праведнитѣ, а ония остри пѣсѣчета — за тѣхъ слѣзе въ ада, да ги извади навънъ. И за да се извадятъ тия бисери отъ мидата, трѣбва тази мида да се хване и разтвори. По сжщия законъ се хващатъ хората на Небето, и, като се разтворятъ и се намѣри въ тѣхната душа този бисеръ, той се изважда. Нѣкой като умре, казватъ: „Умре мидата“, и трѣгнатъ подиръ мидата и редятъ: „Горката мида, отиде!“ Азъ казвамъ, че тя е отишла на Небето, за да занесе бисера, който е създала и обработила, защото, ако не бѣше го направила, тя нѣмаще да отиде на Небето, не щѣше да струва нищо.

Да се върна върху нѣкои основни черти на мъжа и жената. Онѣзи, които дълго време сж изучвали човѣшката конструкция, казватъ, че външнитѣ черти на човѣка се дължатъ на вътрѣшното негово естество, сир., какъвто е човѣкъ вътрѣ, такъвъ е и вънъ. За това двѣ убѣждения нѣма. Тѣ казватъ, че ходилата на краката у пра-

вилния мжжъ или жена трѣбва да съставятъ една шеста часть отъ неговия ръстъ: лицето трѣбва да съставлява една десета отъ ръста; гърдитѣ — една четвъртъ; дължината на ржката отъ китката — пакъ една десета; мърката два пжти около китката на ржката трѣбва да е мърката на врата. Разбира се, като дойдемъ до отдѣлния човѣкъ, има извѣстни дребни различия: нѣкои мжже и жени сж съ по-продълговати, крушообразни, други съ валчести лица. На какво се дължи това? Хората съ валчести лица не сж толкова активни, тѣ сж хора примирителни, дипломати — били тѣ мжже или жени. Валчеститѣ лица сж по-свойствени на женитѣ, тѣ спадатъ къмъ категорията на майка си. Като ви описвамъ тѣзи работи, искамъ да дамъ ново направление да схващате християнството въ неговия дълбокъ смисълъ, като наука за живота. Християнството е положителна наука, която трѣбва да ни научи какъ да живѣемъ. Само въ приложението хората се различаватъ — има едно приложение въ физическия животъ, друго въ духовния животъ. Мжжетѣ и женитѣ не могатъ да бждатъ еднакви — трѣбва между тѣхъ да има разлика. Ако мжжътъ е активенъ и пѣргавъ, ти се радвай и не казвай: „Азъ искамъ да бжда мжжъ“. Въ всѣко проявление трѣбва да има активностъ — ако не на физическото поле, то въ умственото; ако не въ ума, трѣбва да бжде въ сърцето; но винаги човѣкъ трѣбва да бжде активенъ. Активностъ значи работа, произвеждане, въ трояко направление — физическо, умствено и духовно. Всички хора не могатъ да работятъ едноврѣменно на едно и сжщо мѣсто, въ едно и сжщо направление, а въ

различни полета. Туй различие, което е между васъ, може да роди и дисхармония и хармония — зависи отъ васъ. Когато и двамата сж сприхави, единиятъ като каже нѣщо, другиятъ трѣбва да го изслуша; единиятъ като свирѣ, другиятъ трѣбва да слуша. Този е законътъ, който дѣйствува въ физическия свѣтъ. Ако единиятъ мълчи, другиятъ оцѣнява това чувство на търпѣние и ще се отплати въ друго отношение. Обаче, ако жената не държи това поведение, мъжътъ ще каже: „Отъ моята жена по-лоша нѣма; тя има много дълъгъ езикъ; да ни освободи Господъ: или мене отъ нея, или нея отъ мене“. Не мислете, че ще бъдете освободени: на другия свѣтъ пакъ ще се прѣслѣдвате, ако тукъ сте се прѣслѣдвали. Туй, което може да измѣни вашия животъ, то е разбирането на Божествения Законъ и приложението му въ живота. Ще правите много грѣшки, може да правите съ хиляди, за тѣхъ Господъ нѣма да ви сѣди, Той ще ви прости — увѣрявамъ ви, че ще ви прости — ако само научите Божествения Законъ и работите.

Но, ако слѣдъ сто грѣшки не сте научили никакъвъ урокъ, Господъ нѣма да ви ги прости. Всички нѣща въ свѣта трѣбва да се използватъ. Ако крушата има тръне, ако розата има бодли, то е въ реда на нѣщата — тѣ не сж туку-така поставени. Ама, ще кажете, има бодли. Онзи, който ще се качи на крушата, не трѣбва да се качва съ меки дрехи, за да не се съдератъ. Азъ съмъ видѣлъ много дѣца да оставатъ на крушата, че послѣ съ стълба ги снематъ. Който не знае закона, казва: „Тази круша е бодлива, трѣбва да се отсѣче“. Бодлива е, но хубави круши дава.

Ще ви кажа другъ единъ примѣръ, който еднакво засѣга мъжа и жената, но примѣрътъ е за послѣдната. Една жена, която е била много нервна, упорита, не изпълнявала никакъ волята на мъжа си: каквото ѝ кажелъ, тя все противното вършела. Единъ пътъ искала да седне върху кладенеца. Той ѝ казвалъ: „Не сѣдай, жено, че ще паднешъ, и ще остана безъ жена“. Тя не го послушала — „Ще седна“. Седнала, но паднала въ кладенеца и потънала въ водата. Той взелъ да плаче и да вика: „На-ли ти казвахъ да не сѣдашъ; да бѣше ме послушала, нѣмаше да паднешъ“. Слѣдъ единъ часъ гледа, че отъ кладенеца изкача единъ дяволъ съ побѣлѣла коса. „Какво има?“ пита го мъжътъ. — „А, казва, главата ми побѣлѣ въ единъ часъ отгорѣ отъ една жена“. Казалъ това и избѣгалъ. Мъжътъ почналъ да мисли какъ може да използува този случай, и най-послѣ намислилъ. Като почналъ да посѣщава домоветъ, въ които имало зли духове, и като употребявалъ всички сръдства — заклинания, молитви — за да ги накара да излѣзатъ отъ тия домове, и тѣ пакъ не излизали, сътиль се да каже: „Бѣгайте, че жена ми иде!“, и тогава всички избѣгали. По този начинъ жената, която паднала въ кладенеца, направила много голѣмо добро на свѣта, защото, като влѣзла въ кладенеца, и мъжътъ ѝ видѣлъ, че изплашила дявола, разбралъ, че дяволътъ само отъ жена се страхува, а не отъ мъжъ, и, като извика само: „Бѣгайте, че жена ми иде!“, пропжжда всички дяволи. Като пострадалъ единъ, хиляди се освободили.

Ето защо женитѣ иматъ ключоветъ на Царството Божие. И когато Христосъ каза на Петра:

„Давамъ ти ключоветъ на Царството Божие“, Той подразбираше този дълбокъ вътрѣшенъ законъ, че между мъжа и жената трѣбва да има всѣкога едно съществено различие. Въ това различие седи основата на обичьта, която има мъжътъ спрямо жената. Въ деня, въ който жената измѣни позицията, въ която Богъ я е поставилъ, мъжътъ нѣма да я обича: каквито ще диаманти, прѣстени, огърлици и копринени рокли да си тури, никаква външна сила не е въ състояние да накара мъжа ѝ да я обича. Мъжътъ е Господъ за жената; тя трѣбва да вижда, че Господъ живѣе въ него, и, за да я обича Господъ, тя трѣбва да заслужи Неговата обичъ, като извърши нѣкаква работа заради Него. Понеже самъ не може да слѣзе на земята да работи, Той ни дава и умъ, и сърце и сила, — всичко за да завладѣемъ земята, да туримъ редъ и порядъкъ, въ замѣна на което Той ще ни изпрати всички добрини.

Нѣкои казватъ: „Господъ ще дойде да оправи свѣта“. Той и сега го оправя, но не самъ, а чрѣзъ други; нѣмцитъ, отъ една страна, руситъ, френцитъ, англичанитъ, отъ друга страна, го оправятъ съ своитъ топове. Нѣкои питатъ: „Кога ще прѣстанатъ да се биятъ?“. Естествено, когато се разчупи тая стѣна, която разбиватъ. Математически може да се изчисли, колко удара може да издържи извѣстенъ камъкъ. Нѣкой камъкъ се счулва отъ 100 удара, другъ — отъ 200, трети — отъ 500. Така също може да се отгадае и кога ще се свърши войната. Естествено, когато се изгърмятъ потребното количество снаряди и патрони — когато се всели у хората едно ново съзнание за тѣхното назначение

на земята. И тогава хората ще кажатъ: „Свършихме една прѣкрасна работа“.

И Христосъ, като се обръща къмъ Своитѣ ученици, казва имъ, че този човѣкъ, който търсилъ „бисера“ — смисъла на своята душа — като го намѣрилъ, отишълъ, че продалъ всичкото си имане, за да го купи. Ако вие не сте готови въ този свѣтъ да пожертвувате всичко, трѣбва да пожертвувате нѣщо, но да спечелите нѣкакъвъ бисеръ, нѣщо разумно, защото има хора, които жертвуватъ цѣлото си състояние, но никакъвъ бисеръ не спечелватъ — жертвуватъ го за пиянство, за билиардъ, за карти. Ако азъ бихъ намѣрилъ у сиромаша този бисеръ, за който говори Христосъ, бихъ продалъ всичкото си имане. Не е достатъчно да раздаде нѣкой цѣлото си имане на сиромаситѣ, за да направи добро, защото, когато Христосъ казва, че трѣбва да се прави добро, той иска да каже, че това добро трѣбва да се прави разумно. Не би било разумно да давашъ на единъ вѣлкъ всѣки день по едно агне. Въ зоологическата градина го правятъ, защото тамъ държатъ вѣлцитѣ за чешитѣ, но въ едно общество този законъ не можемъ да го приложимъ; ние не можемъ да жертвуваме агнетата за вѣлцитѣ: за хората можемъ да ги жертвуваме — има си смисълъ.

Другъ единъ примѣръ. Въ миналитѣ прѣдисторически врѣмена сѣществували двѣ царства, прѣградени съ една непроходима планинска верига. И въ двѣтѣ царства се явявали учени хора да казватъ, че онзи човѣкъ, който може да прокопае тази планина, за да направи пътъ между двѣтѣ царства, той ще принесе най-голѣмо благо на тия

два народа. И това можело да стане, обаче при условие, щото този човѣкъ, който почне да работи, никакъ да не се обръща назадъ докато прокопае планината. Мнозина се явявали, започвали да копаятъ, но, като дохождали до нѣйдѣ, нѣкой минавачъ дойде, бутне го: „Какво работишъ, байно?“, той се обърне да му разправи, и въ това врѣме всичко изкопано се засипва. Най-послѣ явилъ се единъ царски синъ и започналъ да работи. Минавали хора, запитвали го какво работи, но той си мълчалъ. Добрѣ, но дошълъ единъ философъ, който искалъ да му покаже по-лесенъ начинъ, за да пробие планината. Тогава и той се измамилъ, обърналъ се да го изслуша, но, когато погледналъ напредъ си, видѣлъ, че дупката, която билъ прокопалъ, пакъ се запълнила съ прѣстъ. Зарекълъ се за последенъ пжтъ, че, кой за какво ще да го заприказва, нѣма да се обръща, и, като започналъ да копае, идвали пакъ да го запитватъ, но той дѣйствително останалъ глухъ за тѣхъ докато прокопалъ планината, съединилъ тия двѣ царства, и тогава се оженилъ за царската дъщеря на другото царство, и тия два народа заживѣли още по-щастливо. Това не е само една алегория, това е една велика истина. Голѣмата планина, която раздѣля тия двѣ царства, е човѣшкиятъ грѣхъ, който раздѣля земята отъ небето. И ако сте ясновидецъ, ще видите между земята и небето тази черна стѣна съ крѣпости, орждия и стражи. Тази планина Христосъ прокопа, направи дупка — затова слѣзе — и когато Той казва: „Само единъ пжтъ има, който води въ Царството Небесно“, Той подразбира тази дупка, този тѣсенъ пжтъ. Двѣ хиляди години има какъ

е прокопанъ този тѣсенъ пжтъ, но малцина сж онѣзи, които ходятъ изъ него. Широки пжтища има много, но тѣ не водятъ тамъ, кждѣто води тѣсниятъ. Мнозина хора не вѣрватъ и казватъ: „Докажете ми това нѣщо“. Разбира се, че то може да се докаже, стига човѣкъ да излѣзе навънъ отъ кжщата си. Но той казва: „Не излизамъ“. Обаче, ще отиде до тази стѣна и пакъ ще се върне. Затуй, като знаете, че вие ще минете прѣзъ тази дупка само чрѣзъ закона на рода между мъжа и жената, вие трѣбва да се сродите. И когато ние говоримъ за новорождение, за покаяние, подразбираме, че трѣбва да се образува една хармония между насъ и Бога. Ако Господъ не ви обича, кой може да ви обича? Нѣкой казва: „Нѣмамъ приятели; този не ме обича, онзи не ме обича; Господъ не ме обича“. Не е вѣрно: Господъ ви обича; научете се и вие да Го обичате. Той не е невидимъ; навсѣкждѣ може да Го видите. Този Господъ, за Когото ви говоря, всѣки день най-малко по 10 пжти ви говори, Той ви срѣща, съвѣтъ ви дава и пр. Когато мислите да направите нѣщо и срѣщнете на улицата нѣкой приятелъ, който ви каже: „Не го правете“, Господъ ви е говорилъ чрѣзъ този, който ви е срѣщналъ. И сега, когато азъ ви говоря, пакъ Господъ ви говори. Думитѣ сж мои, обвивката е моя, но съдържанието е отъ Господа. Вие приемате единъ подарѣкъ, ще снемете опаковката, обвивката и ще намѣрите съдържанието. Слѣдователно, вие, мъже и жени на земята, трѣбва да се разберете. Вие имате извѣстна опаковка наоколо, искате да станете велики въ свѣта, богати, да имате кжщи, да имате знания, сила, да ви обичатъ всички; каквото пожелаете, съ

единъ замахъ да го направите. Е добръ, но туй съ лотария не става. Тръбва да научите този Божественъ Законъ и отвжтрѣ отъ себе си да започнете. И ако, примѣрно, вземете този стихъ за бисера и въ годината или мѣсеца прѣкарвате само по 10 дена въ дълги размишления върху него, знаете ли какви тайни щѣхте да научите отъ него? Както единъ ученъ, като вземе нѣколко призми и ги тури въ извѣстно съчетание, може да види подъ тѣхъ най-малки микроскопически животни, които съ просто око не може да види, така и вие, ако турите въ извѣстно съчетание призмитѣ, които съществуватъ въ вашия умъ, ще видите много работи, които съ просто око не се виждатъ. Както учениятъ, като разгледа една капка вода подъ микроскопъ, ще види вжтрѣ цѣло движение, цѣлъ животъ, цѣлъ свѣтъ, а обикновениятъ човѣкъ нѣма да види нищо, така и онзи, който се ползува отъ божествената мждрость, може да вижда всичко, което другитѣ не могатъ. Вие ставате нѣкоя сутринъ неразположени, не знаете причината. Не успѣвате въ нѣкоя работа — има си причина; боледувате — има си причина; не сте красивъ — има си причина. Красотата трѣбва да бжде идеалъ, както на мъжа, така и на жената, защото всички ангели, светии, Иисусъ Христосъ сж красиви. Когато жената каже: „Мжжътъ ми не ме обича“, азъ подразбирамъ, че тя е грозна. Душата, въ която сж написани: добродѣтель, правда, любовь, мждрость, истина, тази душа е велика, красива, всѣки може да я обича. И ако васъ не обича никой, значи, че вие нѣмате тия черти. Идете при Господа и кажете: „Господи, тури повече твоя чукъ върху мене и напиши тия

добродѣтели“. Ако Господъ не работи съ Своя чукъ върху нѣкого, той ще бжде единъ обикновенъ камъкъ, безъ стойностъ.

Да дойдемъ сега до приложението — какъ трѣбва да работятъ мъжътъ и жената. Тѣ искатъ да иматъ дѣца. Дѣцата сж носители на истината. Вие, които искате да разберете истината, само вашитѣ дѣца могатъ да ви я разправятъ; вие, които искате да научите смиренieto, само вашитѣ дѣца ще ви кажатъ какво нѣщо е смиренieto. Една жена, която никога не е раждала, не може да бжде ни добра, ни смирена, тя всѣкога ще бжде горда. Сжщото се отнася и до мъжа. Всѣка негова мисль, всѣко негово желание, когато се родятъ, тѣ сж живи; въ тѣхъ се крие едно велико сжщество, единъ ангелъ, който единъ день ще ви бжде приятель. Дѣцата, които имате сега, едно врѣме сж били въ вашия умъ само една мечта, на която вие сте дали дреха. Това бисерче, за което Христосъ говори, вие го имате, само че нѣкои отъ васъ искатъ, вмѣсто да го облагородятъ, както мидата — пѣсѣчето, да го изхвърлятъ отъ себе си. Казвате: „Господъ не го е направилъ добръ“, и го поочуквате. Но то си изгубва смисъла. Не очуквайте линиитѣ, които Господъ е турилъ на човѣшката душа. Азъ съмъ противъ онѣзи философи, които казватъ, че свѣтътъ не е направенъ както трѣбва — чакайте да го поодѣламе. Жената, напр., за да бжде малко потѣсна, стѣга се съ корсетъ. За да не затлъстѣватъ, постете. Сега ядете три пѣти на день. Опитайте се единъ пѣтъ или два пѣти да ядете, да видите какъ ще се развиятъ у васъ благородни черти. Вие казвате: „Безъ храна не може“. Знаете ли колко

трѣбва да ядете на день. Въ живота има извѣстни закони, които регулиратъ яденето. Нѣколко дена нѣмате охота да ядете, не яжте; чакайте докато се възбуди у васъ желание да ядете. Но мъжътъ казва: „Жена ми трѣбва да яде, защото, иначе, ще се развали“. Ами че тя е сега развалена, ако не яде, ще се оправи. Има и животни, които, когато сж неразположени, не ядатъ.

Та, казвамъ, бисерчето, за което говори Христосъ, вие го имате, само че нѣкои отъ васъ искатъ да го изхвърлятъ, а то е помѣтане, а най-голѣмото зло на съврѣменната жена е помѣтането. Статистиката констатира, че въ гр. Нью-Йоркъ, прѣзъ 1905 г., е имало 100 хиляди помѣтания. Не е позволено на човѣка да помѣта дѣте нито отъ ума си, нито отъ утробата си, нито отъ сърцето си, ако иска да бжде християнинъ. Дойде ли ви добра мисль, вие казвате: „Ще я пометна“. Ще я пометнешъ, ама послѣ ще боледувашъ. Нѣкой казва: „Азъ помислихъ лошо“. Не е грѣхъ дѣто си помислилъ, но грѣхътъ състои въ помѣтането. Всички помѣтватъ и се чудятъ защо не е оправенъ свѣтътъ. Вие имате вече въ свѣта идиоти. Лошитѣ мисли, които ви мжчатъ, дяволитѣ, тѣ сж ония дѣца, ония мисли, ония желання, които вие сте помѣтали нѣкога, защото тѣ казватъ: „Ти си една недостойна майка“, тѣ ви прѣпятствуватъ въ всѣко едно начинание, и вие ставате единъ нещастенъ човѣкъ. Затова най-добръ е за васъ, ако искате да бждете щастливи, да се удостоите да влѣзете въ Царството Небесно, отсега-нататъкъ да не помѣтате и да се молите на Господа да ви прости за лошото използване на всички ония добри мисли и желання, на

всички ваши дѣца, които сте пометнали, които сте убили и украли тѣхното богатство.

Ето защо въ бждеще ние трѣбва да отхраняваме всѣка една благородна мисль, всѣко едно благородно желание, защото тѣ ще дадатъ единъ отгѣнъкъ върху нашитѣ носове, вѣжди, очи, и ние ще добиемъ аполоновски типове. Сега-засега хората приличатъ на страшилища, грозотии; сега да идатъ на небето, като видятъ хубавитѣ ангели, тѣ ще избѣгатъ отъ тамъ.

Затова трѣбва да се молимъ на Господа да ни помогне да се избѣлимъ. А това не е много мжно. Ако една мида можа да направи единъ бисеръ, за който Христосъ я похвали, вие като влѣзете въ небето, за какво ще ви похвали Христосъ? Нѣкой ще каже: „Азъ бѣхъ въ България пръвъ министъръ“, но Христосъ ще го попита: „Е, какво добро си направилъ за българския народъ? — Никакво. — Бисеръ имашъ ли? — Нѣмамъ. — Ха, навънъ, пакъ долу на земята, дотогава, докогато направишъ бисеръ, защото безъ този бисеръ нѣма да те приема въ Царството Божие“. Дохожда единъ владика: „Ти какво си направилъ?“ ще го пита Христосъ. — Е, учихъ хората на добро, вѣрвахъ въ Тебе. — Направи ли нѣкакъвъ бисеръ? — Не съмъ. — Навънъ!“ А на този, който е направилъ нѣкакъвъ бисеръ, ще му каже: „Радвамъ се, синко, че не си ме засрамилъ, ела, ти си достоенъ синъ“. Сжщо и вие, мжже и жени, като идете въ Небето, ще срѣщнете нѣкой синъ — вашия бисеръ — който ще ви каже: „Благодаря, майко, че, когато бѣхъ единъ голѣмъ грѣшникъ, ти ме взе вътрѣ въ утробата си и ме направи човѣкъ. Сега въ този свѣтъ азъ ще бжда слуга за тебе съ всичката си душа“. Туй ще бжде вашата радостъ.

Туй е, което Христосъ иска да каже съ тия стихове, отъ които азъ избрахъ най-маловажния, а виждате колко нѣщо той съдържа въ себе си. Другитѣ съдържатъ много по-дълбоки работи, които вие ще научите единъ день не тукъ на земята, а като идете въ Небето, понеже тогава ще има у васъ ново разбиране, нови чувства и нови способности. Тогава може да видите други картини, които може да разберете. Засега толкова може да ви се даде. Ако ви се даде нѣщо повече, вие не можете го понесе; то би значило да се надуе единъ сапуненъ мехуръ повече, отколкото трѣбва, — той би се прѣсналъ. Ето защо, когато Христосъ казва: „Вие, жени, сте емблема на божествената любовъ, въ васъ живѣе Богъ“, женитѣ трѣбва да слушатъ мълчаливо, скромно и трѣбва да се показватъ достойни да го носятъ. Вие казвате: „Трѣбва да знаешъ, Господи, че свѣтътъ сега не е такъвъ, какъвто си го направилъ“. Нѣма защо да учимъ Господа. Когато Той говори, ние трѣбва да мълчимъ. А когато Той млъкне, ще започнемъ ние урока си: ще кажемъ: азъ направихъ това тъй, онова иначе, и тогава Той ще каже: еди въ що си правъ; еди въ що не си правъ. Слѣдователно, учението Му е да Го слушате и да приложите това учение въ живота. И когато Христосъ казва на жената: „Обичай ближния си като себе си“, подразбира да обича мъжа си като себе си; също когато казва на мъжа да обича ближния си, подразбира да обича жена си като себе си. И ако вие дадете тѣзи примѣри, тогава вашитѣ синове и вашитѣ дъщери ще ги слѣдватъ. Това е то създаване бисера — алхимическиятъ законъ, приложенъ на физическото поле.

(Бесѣда държана на 19. априль 1915 г.)

Словесното мляко.

„Пожелайте, като новородени младенци, чистото словесно мляко, съ него да порастете; понеже вкусихте, „че Господь е благъ“: при Когото идвайте, като при камъкъ живъ, отъ чловѣцитѣ отхвърленъ, а отъ Бога избранъ и драгоцѣненъ“.)

Въ една заповѣдь на Моисеевия законъ се казва: «Не пожелай», а въ това послание на Петра се казва: «Пожелай». Кой отъ двамата е правъ? И двамата сж прави отъ свое становище. Обаче, ако Моисей бжде на мѣстото на Петра, ще бжде кривъ, и Петъръ, ако бжде на мѣстото на Моисея, сжщо ще бжде кривъ. Моисей казва да не пожелаешъ — какво? — властъ, богатство, жена, а Петъръ казва пожелай — какво? — словесно мляко. Защо? Защото то е необходимо за духовното растене. Първото нѣщо, което потърсва дѣтето, когато излѣзе изъ утробата на майка си, е цицката мляко, защото, като сучи, расте и се развива. И Петъръ казва сжщото — да намѣримъ цицката, която ще ни нахрани духовно, защото, ако не я намѣримъ, по сжщия законъ, както дѣтето, не можемъ да живѣемъ. Подиръ 3—4 години, когато дѣтето порасте малко, изникватъ му зѣби, което ще рече, че неговиятъ организъмъ се пригажда вече за твърда храна. Сжщото е и въ духовния животъ: не бива да се възприематъ още отначалото твърди учения, които може да причинятъ смъртъ.

Пита се: да-ли всички, които живѣятъ на земята, сж смукнали това словесно мляко? Не всички, и затова умиратъ. Майката трѣбва не само да роди дѣтето и

*) I. Петрово послание, 2: 2—4.

да има млѣко, но туй млѣко трѣбва да бѣде и непо-
кварено. Колко майки сж отровили своитѣ дѣца съ
лошото си млѣко! Ако майката се гнѣви по нѣколко
пжти на день, подирѣ нѣколко дена ще отрови съ
млѣкото си дѣтето. Сжщо и свещеницитѣ, които по
отношение на паството си сж на мѣстото на майкитѣ,
когато проповѣдватъ, и учителитѣ, когато прѣподаватъ,
ако се смущаватъ и тревожатъ, тровятъ своитѣ пасоми
и питомци. Съврѣменнитѣ хора страдатъ отъ едно
голѣмо невѣжество: тѣ много нѣща знаятъ — отъ
геометрия, аритметика, граматика, ботаника, физика,
за движението на небеснитѣ тѣла, какъ е създалъ
Богъ човѣка, какъ послѣдниятъ се е развилъ, — но
сжщественото знание, необходимото словесно млѣко,
тѣ нѣматъ. И знаете ли на какво приличатъ тѣ? Има
анекдотъ за единъ турски мѣдрецъ, който разправялъ,
че знаялъ всичко, каквото ставало на Небето — въ
колко часа ставалъ Господъ, какво правѣлъ, какво
правѣли ангелитѣ. Като разправялъ единъ день това
на султана, послѣдниятъ повикалъ още единъ, като
него, философъ и като искалъ да ги изобличи, че
има нѣща, които не знаятъ, рекълъ имъ: «Желая
да се поразходимъ съ моя параходъ насамъ и да
си поприказваме приятелски». Тръгнали. Като се раз-
говаряли, сложили имъ телсия съ хлѣбъ и млѣко;
султанътъ рекълъ на съпжтницитѣ си да дробятъ
зальци въ млѣкото; като надробили хлѣба, той раз-
бъркалъ зальцитѣ и рекълъ: «Всѣки да изяде своитѣ
зальци», — «Отдѣ да знаемъ кои чии сж?» възразили
философитѣ. — «Ами, като не знаете зальцитѣ, които
вие сами дробите, какъ ще знаете какво става на
Небето?».

Петъръ въ цитуванитѣ стихове по-нататкъ
отправя слушателитѣ си къмъ живия камъкъ. Ние
знаемъ, че има само мъртви камъни, отъ които правятъ
кжщи; ала, както виждате, има и живи камъни. Ако
можете да изгълкувате думата «камъкъ» на духовенъ
езикъ, ще намѣрите, че има друго значение. Подъ
думата «камъкъ» въ духовенъ смисълъ се разбира
завършенъ характеръ, въ който всички сили сж ура-

вновѣсени, процесътъ на развитието върви хармонично, мозъкътъ, дробоветъ, стомахътъ, нервната система сж въ редъ и функциониратъ добръ. Ето защо и Христосъ казва: «Бждете камъкъ, който може да расте и се развива», и на друго мѣсто: «Трѣбва да съградишъ домъ Божественъ» — подразбира — отъ такъвъ камъкъ.

Но да дойда пакъ на думитъ «словесно млѣко». Нѣкои често казватъ: «Искаме да бждемъ духовни». Какво подразбиратъ тѣ подъ това — да-ли да се затворятъ въ себе си, да бждатъ спокойни и да мислятъ и съзърцаватъ? Това не ги прави духовни. Да бждешъ духовенъ ще рече: да бждешъ въ съприкосновение съ окръжаващитъ я условия, съ срѣдата, съ почвата, върху която живѣешъ, и едновременно да знаешъ правилно да реагирашъ на тази почва, срѣда и условия — елементи, които създаватъ живота. Най-високото положение, което може да заеме човѣкъ, то е, когато умътъ, сърцето, душата — всички тия сили — защото тѣ сж сили — сж на своята висота, въ максималното си развитие. Камъкътъ, въ своето естествено състояние, не може да възприеме течно вещество; но, опече ли се въ варница, той служи за бѣлосване. И Господъ, когато иска да бѣлоса Своя домъ, опича камъка, туря малко вода и, като се образува реакция, замазва го съ бѣлото, наричана духовно — чистота и доброта въ живота. Додатъ ли страдания, това ще рече: васъ сж ви пуснали въ пещъта, да се прѣвърнете въ необходимата духовна варь. Има нѣкои твърди камъни, които, и слѣдъ като ги турятъ въ пещъ, не се опичатъ; тѣхъ считатъ съвсѣмъ безполезни, взематъ ги и ги изхвърлятъ на пѣтя.

Сега, когато Петъръ казва «пожелай», иска да изрази този вжтрѣшенъ процесъ на опичане, да се образуватъ въ ума ония висши форми, които чрѣзъ процеса на разрѣдяването ще могатъ да минатъ отъ единъ въ другъ свѣтъ. Имате двѣ мисли въ ума си, които ви безпокоятъ, вземете едната, не я жалете, ами я турете въ варницата, турете отдолу дърва и я опечете. И, като опечете така всѣка мисль отъ хилядитъ, които налитатъ върху васъ, ще бжде сжщо като

да изпечете нѣколко хиляди килограма варь и да я продадете. Съ туй, освѣтъ дѣто ще се отгървете отъ единъ голѣмъ багажъ, който ви тежи, но ще имате и голѣма печалба. Туй, което става въ физическия свѣтъ, става, по аналогия, и въ духовния свѣтъ: всѣки процесъ на физическото поле едноврѣменно е процесъ и на Небето и обратното. Ако разберете правилно това нѣщо, ще знаете, че, когато страдате на земята, на Небето се радватъ; защото, когато ви пекатъ въ варницата, вие, като не разбирате дълбокиѣ причини, казвате: «Изгорѣ ни животътъ!», а на Небето викатъ: «Колко се радваме, че този камъкъ ще се прѣвърне на варъ!» Когато си мислите: «Тѣзи ангели горѣ нѣматъ никакво състрадание къмъ насъ», тѣ отгозарятъ: «Имаме, имаме; ние виждаме, че и вие, като насъ, ставате бѣли и чисти». Та, трѣбва да желаемъ не ония нѣща, които стжстятъ и втвърдяватъ, а ония, които разширяватъ нашиѣ души, умъ, сили и способности.

Но ще зададете въпросъ: «Какъ можемъ да приложимъ това на практика въ живота? Азъ имамъ немирни ученици, непослушни дѣца, какъ ще може да имъ въздѣйствиувамъ?» Или: «Азъ съмъ сзещеникъ, имамъ хора невъзпитани и невѣрующа, които не могатъ да разбератъ философията на живота». Или: «Търговецъ съмъ, моитѣ съдружници и мющери искатъ да ме ограбятъ». Всички се оплакватъ — защо? — защото вашето вжже е тънко и слабо, а искате да вдигнете товаръ отъ 100 кгр.; разбира се, че тогава вжжето ще се скжса, и товарътъ ще падне. Какъ може да се живѣе въ Стария Завѣтъ, а да се прилага Петровото учение? Приятели сте на Моисея, а искате едноврѣменно да бждете приятели и на Христа. Който е приятель на Моисея, не е такъвъ на Христа. Моисей казва: «Не пожелай», но по-нататъкъ не казва какво трѣбва да се прави. Той казва на едно мѣсто: «Да възлюбишъ Господа»; ама какъ ще Го възлюбя, когато не съмъ Го видѣлъ? На друго мѣсто казва: «Да обичашъ своя народъ», а за другитѣ народи друго говори. Говоря за Моисеевия законъ въ широкъ смисълъ. Разбира се, когато Моисей е полагалъ своя

законъ, условията сж били други. Неговиятъ законъ е билъ подготвяне на човѣчеството за Христовото учение. Моисеевиятъ законъ е първото полукълбо на земята, Христовото учение — другото; може да живѣете въ него, когато се освѣтлява отъ слънцето; но, когато то е извънъ слънчевитѣ лъчи, не може да живѣете. И въ съвременния общественъ животъ нашитѣ пожелания произлизатъ отъ приложението на този Моисеевъ законъ. Хората искатъ да сж богати, да сж учени, но, понеже, като възприематъ този законъ, нѣматъ възможность всички да сж богати и учени, ето стълкновение. На физическото поле нѣма условия, всички хора да бждатъ богати и учени; но добри — всички могатъ да бждатъ. Пожелайте добродѣтеля, която не принадлежи на физическия свѣтъ. Въ Индия има хора, които разбиратъ и прилагатъ този законъ дори спрѣмо животнитѣ. Едно животно, колкото свирѣпо и да бжде, ако можете да влѣзете въ контактъ съ него, то ще ви възлюби и ще ви стане прѣданъ приятель, ще изчезне отъ него прѣдразположението да ви пакости, и, щомъ му заповѣдате, то е готово да изпълни вашето желание. И когато Христосъ е казвалъ: «Възлюби врага си», Той е разбиралъ този законъ.

Та, първото нѣщо, което християнството прѣпоръчва за прѣчистване на човѣка, е страданието. Трѣбва твърдитѣ камъни да минатъ прѣзъ варницата, за да могатъ да бѣлосвагъ; суровиятъ хлѣбъ трѣбва да се опече, за да може да се яде; сжщото е и съ човѣка — вие може да влѣзете въ Небето само като опеченъ хлѣбъ; само тогава ще ви сложатъ на трапезата и ще ви разчупятъ. Защо Господъ ви е далъ умъ, сърце, защо ви е далъ очи, уши, езикъ — трѣбва да размислите защо сж тѣ прѣдначени. Азъ нахвърлямъ тия въпроси и ви оставямъ вие да размислите върху тѣхъ. Каззате: «Искамъ да служа на Бога», но не разбирате какъ да служите. Зная хора, които ужъ разбиратъ окултнитѣ закони, но не могатъ да служатъ на Бога. Като ги знаятъ, тѣ трѣбва да умѣятъ и да ги прилагатъ поне за своето собствено развитие. Нѣкои искатъ да имъ кажа много работи, философски

и окултни; може да ви ги нажа, но, първо, азъ искамъ да туримъ основа здрава и върху нея да градимъ, та всѣки камъкъ, който поставяме, да бжде хубаво издѣланъ и на мѣсто турнатъ — на жгъла. Прѣдстои ни велика задача — да оправимъ този свѣтъ. Азъ виждамъ, че туй здѣние, върху което е съграденъ сега животътъ, се събаря, и че единъ день Господъ ще ни повика да градимъ ново. Но ще знаемъ ли да го градимъ, когато ни повика, — ето въпросътъ. За да бждемъ готови, ние отсега трѣбва да се нахранимъ отъ онова млѣко, за което ви говорихъ. Да бждемъ така готови, щото единъ день, когато ни даде Богъ нова дреха, да не я оцапаме. Едни гарджета поискали майка имъ да ги прѣмѣсти въ друго гнѣздо; тя ги попитала: «Ами ще вземете ли съ васъ и оцапанитѣ си задници?» — «И тѣхъ ще вземемъ» — «Не може: ще оцапате и другото гнѣздо». Нѣкои несмислени жени казватъ: «Защо Господъ ме е направилъ жена?» Ето защо: като жена изучавате едно изкуство, което като мъжъ не бихте изучили — изкуството да пригответе млѣкото, съ което трѣбва да отхраните дѣцата си. Вие сте чисто и просто гувернантки на Господа, които отглеждатъ неговитѣ дѣца; ако не изпълните майчината си длъжностъ, Господъ ще ви попита: «Защо ви поставихъ на тая важна длъжностъ? Не трѣбваше такова млѣко да давате на дѣцата си». — «Ама дадохме вече». — «Още еднѣжъ да не давате; инакъ, ще ви уволня». — «Ама искамъ мъжъ да стана». — «Нѣма да станешъ мъжъ; ако продължавашъ да искашъ нѣща, които не заслужавашъ, ако си все така упорита, втория пѣтъ говедо ще станешъ».

Философията на сѣврѣменнитѣ християни не почива на здрава основа. Всѣки сектантъ твърди и проповѣдва: «Това, което проповѣдвамъ, е истинско християнско учение, онова не е»; но никой не може да опрѣдѣли точно, кое е истинското християнско учение. Казваме, че сме вѣнецъ на създанието на свѣта. Да не лъжемъ и себе си и Бога: ние не сме вѣнецъ; вѣнецъ сж само ония, които сж завършили своето развитие; ние, които още крякаме въ блатото,

не сме друго, освѣнъ жаби; ние, които искаме пари и къщи, които сме готови да продадемъ и Господа за тѣхъ, не сме вѣнецъ на създанието, а вѣнецъ на падането, на ада.

Ние сме прѣдъ една дилема. Трѣбва да се попитаме: можемъ ли да вървимъ дълго време по този пътъ? Не можемъ да мръднемъ по-нататкъ: съвременното човѣчество е достигнало оня прѣдѣлъ, дѣто, ако направи още крачка, всичко изгубва. Но една крачка въ обратна посока, една крачка напѣдъ, една крачка нагорѣ — и неговото бъдеще е велико. Та ние вече трѣбва да се замислимъ кждѣ отиваме и да се отречемъ отъ прѣходното, което ни води къмъ падане. Христосъ казва: «Който обича майка си и баща си, трѣбва да се отрече отъ тѣхъ и да Ме послѣдва». И човѣкъ трѣбва вече да каже: «Не искамъ повече досегашното млѣко; по-добрѣ да мрамъ безъ млѣко, отколкото съ такова млѣко, защото смъртъ безъ млѣко е по-добра, отколкото съ покварено млѣко». Трѣбва да се откажемъ отъ всички мамливи нѣща, които покварятъ нашитѣ мисли, и желания, които троватъ нашия животъ, и да потърсимъ и намѣримъ Божествената Истина. Намѣрението ми не е да ви плаша, а да ви свѣрна да помислите вече за себе си. Вземете и се огледайте, вижте какъ изглежда вашето лице, каква краска има то; ако е много червено, показва, че е възбудено, че тѣлото е въ нездравосъстояние; ако е много блѣдо, показва апатия къмъ живота; и едното и другото не е християнско. А ако употребите Христовата храна, за която говори апостолъ Петъръ, ще имате добро разположение, радостъ, веселие, подемъ на вашия духъ, смѣлостъ и рѣшителностъ въ борбата; ако бъдете наситени отъ това живо млѣко, никакви микроби не могатъ вече се загниѣзди въ васъ. Ако имахъ сега малко по-свободно време, щѣхъ да дамъ описание, какъвъ трѣбва да бжде християнинътъ въ пълния смисълъ на думата. Вие имате извѣстни стремежи, искате да бъдете добри, да обичате, но не можете — защо? — защото не знаете какъ да постѣпите. Единъ лѣкарь билъ пови-

канъ отъ една богата мома, болна отъ скука; първото нѣщо, което ѝ прѣпоръчалъ, било упражненіе. — «Какъ, да се упражнявамъ!» — «Ако не се упражнявашъ, бѣдствуашъ да погинешъ». — «Тогава, ще се упражнявамъ; моля, дайте наставленията си» Той дава наставленията, и тя почва да се упражнява, и скуката ѝ минала. Вие седите често съ ржцѣ скръстени или въртите палцитѣ въ една посока, послѣ въ друга: въртѣнето на палцитѣ трѣбва вече да прѣстане и да почнете да се упражнявате — да работите; тогава Господъ ще ви благослови.

Въ тоза отношение трѣбва да работятъ женитѣ, защото Господъ тѣмъ прѣдаде ключа отъ рая — тѣ държатъ ключа на Царството Божие. Петъръ е женско име. Само че женитѣ сж малко по-слабохарактерни и скоро се отказватъ отъ служба. Обича нѣкоя единъ мъжъ, ама, като види другъ, казва: «За този ще се омжжа»; «ако не се омжжа за него, за мене животъ нѣма»; ала като се минатъ 2—3 години, прѣжалва и него и е готова и за другъ да се омжжи. Господъ вече казва на женитѣ: «Вие, които държите ключа на Царството Божие, ако не слѣдзате Мѣитѣ заповѣди, ще ви излждя, да поплачете отъ вѣнъ, да се разкаете и изхвърлите всички ваши грѣхове». Когато не слѣдваме заповѣдитѣ на Христа, ние се отклоняваме отъ Него, ние Го отричаме, мислимъ зло за Него, прѣдаваме Го постоянно на Пилата, на страдания — на ежеднезно приковаване на кръста. И питате защо не се оправи свѣтътъ. Какъ ще се оправи, когато всѣки день ижчимъ своя Господъ? Да прѣстанемъ вече да забиваме гвоздеи въ Неговото тѣло: гвоздеитѣ, които забиваме въ Него, по отражение засѣгатъ насъ. Знаете ли поговорката за онзи рибаръ, който намѣрилъ една безцѣнна риба и искалъ да я поднесе даръ на царя? Вратарьтъ не искалъ да го пусне и, за да го пусне, рибарьтъ му обѣщаль половината печалба. Влѣзълъ, но, когато царьтъ го попиталь: «Какво искашъ за награда», той отговорилъ: «50 тояги». — «Ама какъ така?» рекълъ царьтъ. — «Туй възнаграждение искамъ». Слѣдъ като му ударили 25 тояги, рекълъ: «Имамъ ортакъ —

вратарьтъ Ви — моля, останалитѣ 25 да платите нему». И Христосъ, когато забивате гвоздеи въ Неговото тѣло, казва: «Повикайте ортака ми и ударете нему останалитѣ». Това, което става сега всѣки день, не е друго, освѣнъ останалитѣ тояги — половината възнаграждение, което сме поискали. «Колко страдамъ, ще ми се прѣсне душата!»; ще ви се прѣсне, защото колко гвоздеи сте забили въ Господа! Болни сте — «Да дойде лѣкарьтъ». Истинскиятъ лѣкаръ, който ще ви излѣкува, нѣма да влѣзе въ кжщата, докато продължавате забиването на гвоздеитѣ. Туй, което ви проповѣдвамъ, както виждате, е едно напълно практическо учение, което всѣки може да приложи. Когато ви налети лоша мисль, когато пожелаете нѣщо недобро, турете този твърдъ камъкъ въ пещъта, да се прѣвърне въ варъ, съ която да бѣлосате душата си — да я направите да свѣтне. Така ако се упражнявате, ще видите какъ душата ви ще се озари.

Това е учението, което проповѣдва апостолъ Петъръ. Вие го смѣтате простъ рибаръ, но той е такъвъ рибаръ, който е пекълъ и не е ялъ рибата сурова. Въ какво трѣбва да я опечете и вие? Въ Божествения огнь — Любовта. И когато я опечете така, ще кажете: «Вижъ, каква отлична риба!» Ако не станемъ сътрудници на ония, които живѣятъ на Небето, какво мѣсто ще имаме на онзи свѣтъ? И когато Господъ казва да се самоотречемъ, да изгубимъ своя животъ, Той разбира да го изгубимъ не за свинетѣ, а за ония, които седятъ на по-високо стълпало отъ насъ; само тогава ще спечелимъ. Ще кажете, че този законъ е несъвмѣстимъ съ законитѣ на природата. Съвмѣстимъ е. Ония, които ще изядатъ соковетѣ, ще посѣятъ ново сѣме, и отъ него ново дърво ще израсте и даде плодъ. Слѣдователно, за да можемъ да израстемъ, трѣбва да влѣземъ въ пжтя на развитието. Тогава ангелитѣ ще взематъ участие въ нашата работа. А за да взематъ участие, трѣбва да имъ платимъ нѣщо. За да ни посѣятъ единъ день наново, при по-добри условия на живота, трѣбва още отсега, докато живѣемъ на земята, да приготвимъ наградата.

Ако се хранимъ съ словесно млѣко, ще се приближимъ къмъ тѣхъ и най-сетнѣ къмъ Христа.

Въ това подвизаване искамъ да изчезне отъ васъ всѣки страхъ; който иска да се подвизава въ Христа, не трѣбва да се плаши отъ всѣки процесъ. Опечете вашитѣ съвѣсти въ Божествения огънь, както рибата, която ловите. Рибата — едно отъ двѣтѣ — или трѣбва да се опече, или да се осоли; сѣщото е и съ човѣка: срѣденъ пѣтъ нѣма; инакъ, ще се вмирише. Христосъ, като казва: «Ако солта е обезсолена», разбира, че, ако не сте обсолени, ще бъдете изхвърлени вънъ, когато, инакъ; ще ви турятъ въ кацата. Азъ бихъ прѣдпочелъ да ме опекатъ, а не да ме осолятъ: за свѣта е солта, а за насъ е огънятъ; процесътъ на огъня е по-добъръ, защото той е процесъ на растене — на животъ; осолването е процесъ на съхранение — да се спаси зародишътъ, за да се не развали. Ще рече, вие може да бъдете въ двѣ положения: или въ положението на растене въ Божествената градина, или зародишъ въ Божествения хамбаръ. Направете опитъ върху себе си, но опитъ върху този стихъ, който ви прочетохъ: той има дълбоко значение. Би могло да се напишатъ томове върху туй: какъ да се съгради животътъ, какъ да се възпитаваатъ дѣцата, мъжете, женитѣ, ученицитѣ, обществото и т. н. Всичко е въ този стихъ. Но той трѣбва да се посѣе хубаво — кждѣ? — въ ума. Сварете този стихъ въ Божествената вода, опечете го въ Божествения огънь, и този нагледъ костеливъ стихъ веднага ще се прѣвърне въ храна, чиито сокове можете да възприемете. Ако се нахраните отъ това словесно млѣко, за което говори Петъръ, ще се измѣни и лицето ви, и общественото ви положение. Искамъ да възприемете този Божественъ методъ и да се приготвите за другъ животъ — за Небето.

Туй е, което искамъ тази сутринъ отъ васъ — да пожелаете; досега не сте пожелали, сега искамъ да пожелаете словесното млѣко, да влѣзете въ положителната страна на живота, и тогава, каквото поискате, Господъ ще ви даде.

(Бесѣда, държана на 16. ноемврий 1914 г.)

Стари и нови мѣхове.

„И никой не налива ново вино въ мѣхове ветхи. . . . Но трѣбва да се налива новото вино въ мѣхове нови, и се завардятъ и двѣтъ“. *)

Тази малка притча е класическа по изразъ и съдържание. Христосъ прави велико обобщение на идеитѣ: казва, че никой не бива да налива ново вино въ ветхи мѣхове, защото послѣднитѣ ще се разпукнатъ. Трѣбва ли да вземемъ казаното въ прѣкъ смисълъ? Не. То е вѣрно въ прѣносенъ смисълъ. Прави се аналогия на новото учение съ ново вино и на старитѣ хора съ стари мѣхове. Старото вино, като прѣкипѣло, може да стои въ старъ мѣхъ, но новото, понеже ферментира, ако се налѣе въ старъ мѣхъ, ще го прѣсне. Тази притча съдържа една скрита мисълъ, единъ великъ законъ: че за Божественитѣ идеи, които се влагатъ въ този свѣтъ, потребни сж нови мѣхове, поеластични, да издържатъ напора на ферментацията, т. е. хора, които иматъ умъ и сърце възприемчиви за новата истина. Когато умътъ е ангажиранъ съ стари идеи, мисли, чувства, новото не може да проникне въ него; съ други думи, въ старитѣ форми не може да се очаква да се прояви сила за подвигъ. Младитѣ хора въ това отношение сж щедри; отъ 90-годишнитѣ хора трѣбва да искашъ 90 пѣти, докато дадатъ едно петаче, защото тѣ иматъ природенъ страхъ, чувствуватъ се слаби и неджгави да разполагатъ съ своитѣ сили и срѣдства, както младитѣ. И затова Христосъ казва, че новото вино трѣбва да се налива въ нови мѣхове.

*) Ев. Лука, 5 37—38.

Когато нозото учение се влѣе въ свѣта, поражда реакция у старитѣ — тѣ мислятъ, че не е добро и че ще развали свѣта. При все това, нѣма баща, който иска да му се роди синъ съ стари идеи; всѣки мечтае, синъ му да бжде съзрѣмененъ, да възприеме мислитѣ и идеитѣ на вѣка.

Виното само по себе си прѣдставлява сила. За да се даде потикъ на човѣшката еволюция, трѣбва сила; тази сила не е друго, а човѣшкиятъ духъ, взетъ въ широкъ смисълъ, сила разумна, която работи и гради съобразно съ Божественитѣ закони. Въ цѣлитѣ на Бога е всичко да расте и да се развива; Богъ не обича старитѣ мѣхове; Той ги туря въ долнитѣ изби, както празятъ винаритѣ; ще дойде врѣме, когато ще се намѣрятъ хора да пиятъ и отъ старото вино. Когато възприемете новото учение, вие се лъжете, ако мислите, че то мѣма да ферментира у васъ, че ще останете сжщитѣ човѣци, — това е невъзможно: то е сжщото, като ваятельтъ да работи съ чукъ върху мряморъ, безъ да отчупи нѣкое парче. Много парчета ще отхвъркнатъ налѣво и надѣсно, и старитѣ хора трѣбза да стоятъ малко по-далечко, ако се боятъ да не ги удари нѣкое парче по главата. Не е виноватъ ваятельтъ, а старитѣ хора, ако не се отстранятъ. — „Азъ вая статуя за бждещето поколение“, казва той, „и всѣки трѣбва да се пази“. Може художникътъ да работи съ четка, може да работи съ лжкъ, може да работи съ чукъ — зависи отъ начина, по който той работи; то не е важно, важното е, да-ли работи съгласно съ Божествения редъ на нѣщата. Когато при работата почне търканица, не трѣбва да викаме: „Насъ ни грѣмна главата“: вѣчно спокойствие сжществува на гробищата; който иска да върви напредъ, който се стреми къмъ Бога, който иска да расте въ Божествения животъ, трѣбватъ му работа и борба. Въ този стремежъ седи доброто на индивида, доброто на обществото, доброто на цѣлото човѣчество. Онѣзи, които искатъ да почиватъ, да останатъ съ старитѣ разбирания на живота, не схващатъ активния животъ на новитѣ идеи, изразени чрѣзъ притчата за новото

вино. Знаете ли колко време е трѣбзало на лозовата прѣчка да събере туй вино? И още, знаете ли неговата сила? Най-първо то е сладко, послѣ почва да рѣже и най-послѣ става силно дотолкова, че, ако прѣпиете отъ него, изгубвате нормалното си състояние.

Та, който иска да възприеме новото учение, трѣбва да се освободи отъ старитѣ мѣхове. Ако нѣмате нови мѣхове, стойте надалече; ще дойдатъ други, нови хора, и въ тѣхъ ще се налѣе новото учение. И въ васъ може да се налѣе, но първо трѣбва да продадете старитѣ мѣхове — да се освободите отъ всички желанія и пороци, които ви слѣзатъ въ възприемането на новото учение. Въ Индия има прочути змиеловци, които опитомяватъ и изпращатъ много екземпляри змии въ Европа. За това си служатъ съ каци, дѣто събиратъ змиитѣ отъ най-малки до най-големъ, безопасни до много опасни, и тамъ ги опитомяватъ. Една вечеръ, обаче, по непрѣдпазливостъ, като затваряли кацата, не могли да я затулятъ хубаво; прѣзъ нощта всички змии се измъкнали изъ кацата и се овили около ловеца имъ; сутринята той се събужда и, като вижда какво е станало, не се мръдва, защото едно помръдване ще му коштува животътъ; ималъ присѣтствието на духа да кротува. По едно време идва слугата и се чуди, защо господарътъ му още не излиза навънъ; отваря вратата и вижда, че всички видове змии се озили около него; слугата, обаче, билъ много съобразителенъ: веднага отива, взема единъ голѣмъ котелъ съ сварено млѣко, и го поставя въ стаята; змиитѣ, щомъ подушили млѣкото, отвили се сами отъ господаря му и отишли къмъ млѣкото; индиецътъ станалъ и внимателно пакъ ги затворилъ въ кацата, като си казалъ: «Тази каца трѣбва хубаво да я затварямъ». И вие нѣкой пжтъ ще се намѣрите въ положението на този змиеловецъ, и тогава ще ви трѣбва присѣтствие на духа и млѣко, а това млѣко е разумниятъ животъ.

Христосъ казва: „Не бива да туряте ново вино въ старъ мѣхъ“, защото ще ви разстрои. Ако нѣкой

религиозенъ се разстрои, той е старъ мѣхъ, който не е могълъ да издържи новото вино — новото учение. Не може да се примирятъ двѣ идеи, които се сблъсватъ. Моисеевиятъ законъ казва: зъбъ за зъбъ, и око за око, но, споредъ Христовото учение, законътъ е тъкмо обратенъ — да любимъ враговетъ си; ако ни ударятъ отъ едната страна, да обърнемъ и другата. Това ново учение какъ ще примирите съ старото, ако и него задържите? Моисеевиятъ законъ е за старъ мѣхъ, Христовото учение иска новъ мѣхъ. Споредъ Моисеевия законъ, понеже старитъ хора не сж способни да се борятъ съ новото, искатъ да хванатъ противника и да му изадятъ очитъ, да не може да ги вижда и намѣри, а Христовото учение казва: вашитъ противници може да направите ваши приятели, можете да ги обезоржжите и дори да ги накарате да ви служатъ.

Сега, нека дойдемъ до вътрѣшния психологически смисълъ на Христовитъ думи. Никога не трѣба да мислимъ въ живота, че сме разбрали напълно истината и че вече нѣма какво да учимъ: ще бждемъ такива стари мѣхове, които сж спрѣли своето развитие на земята. „Учени сме“. Ама въ какво седи вашата ученостъ? — „Чели сме много писатели“. Що отъ това? Трѣбва да вникнемъ въ онази философия, която може да изправи живота ни и да ни даде онова щастие, което търсимъ. И другъ пѣтъ съмъ обяснявалъ думата „ШТАСТИЕ“: тази дума отъ кои букви се състои? Буквата Ш — три рѣзки, обърнати нагорѣ, прѣдставятъ човѣшката ржка, която работи. Т-то показва директива или сила, съ която се тика работата. Слѣдъ тия двѣ букви идва А, то е човѣшкиятъ носъ — трѣбва не само работа, но и умъ, да знае какъ да работи. Като вземете буквата С, тя прѣдставя човѣшкото сърце, а като я обърнете нагорѣ, ще стане лодка — това, което се припечелва, ще се складира. При буквата И има едно слизание и възкачване — отгорѣ надолу и обратно; тия два жгъла, като ги турите единъ до другъ, образуватъ диаметритъ на кръга — колелото, което движи колата напредъ. Е-то

показва центъра, за който трѣбва да се държите. И, слѣдователно, вамъ трѣбватъ: ржка, сила, умъ, сърце и цѣль нагорѣ.

Ще приведа единъ анекдотъ изъ българския животъ. У насъ вѣрватъ, че треската, когато идва, е жива. Единъ овчаръ се спрѣлъ на единъ мостъ и слушалъ какво си говорятъ двѣ трески. Едната отъ тѣхъ казала, че ще иде да хване оня овчаръ тамъ въ планината. Втората запитала какъ ще го хване, а другата ѝ отговорила: «Ще влѣза въ първата лъжица на млѣкото, което той ще глѣтне прѣзъ пролѣтѣта». Овчарѣтъ, като чулъ, че става дума зарадъ него, намислилъ да вземе прѣдпазителни мѣрки. Прѣзъ тоя день му умрѣла една овца; той я одира и на правя отъ кожата ѝ мѣхъ. Като дошло опрѣдѣленото врѣме да го хване треската, първата лъжица съ млѣкото, въ ксято влѣзла треската, той я турилъ вътрѣ въ мѣха и го завързалъ. Тогава треската надула мѣха и всѣки день по обѣдъ все го тресѣла. На есеньта овчарѣтъ отвързалъ мѣха и пусналъ треската да си иде. Пакъ се събрали двѣтѣ сестри подъ моста, и едната запитала другата: «Имахъ нещастieto да влѣза въ празния овчи мѣхъ!» И вие, ако искате да си служите съ старитѣ мѣхове, ще приличате на тази треска и, като ви пуснатъ, ще кажете: „Научихме се какъ да тресемъ мѣховетѣ“. Такива хора азъ виждамъ постоянно и, като ги пуснатъ въ живота, казватъ: „Научихме се какъ да тресемъ мѣховетѣ“. Такива сж съврѣменнитѣ догматици, които само мѣхове тресатъ. „Тѣсно ни е“, казватъ. Не, широко имъ е, но храна нѣма до тѣхъ. Въ народното вѣрване, за което туку-що ви говорихъ, има цѣла философия — трѣбва да се вразуми кадията, защото неправилно рѣшава сждбата, да дойде нова сжба на свѣта. Трѣбва да се вложи въ нашитѣ дѣца новото вино, защото то е сила. Майкитѣ, които искатъ да иматъ добри дѣца, трѣбва да сж проникнати отъ нови идеи. Ако сте съ стари, не ви прѣпорѣчвамъ раждане. Какво ще родите? Негодници за живота, каквито има съ хиляди. Свещеното Писание казва: „Плодете се и

множете се“; не казва да раждате недоносчета, а хора по образъ и подобие на Бога. То е новото учение, което Христосъ проповѣдва и което, ако се разбере, ще поправи свѣта. И лозата и соковетъ сж въ насъ; когато единъ день нашето лозе даде грозде, соковетъ на гроздето ще почнатъ да ферментиратъ. То е неумолимъ законъ въ свѣта, и онзи, който мисли да живѣе, безъ да ферментира, не разбира живота. Христосъ на друго мѣсто казва: „Който иска да Ме послѣдва, да вземе кръста си“; новото вино — то е кръстътъ. Кръстътъ е сила за оня, който разбира. Въ свѣта има разни кръстове, и хората се оплакватъ отъ тѣхъ; но Павелъ ето що казва за кръста: „Азъ ще се похваля съ кръста Христовъ“. Оплакватъ се отъ вашитъ страдания и казвате, че сж необикновени, непоносими; но вие приличате на онзи, който се оплаквалъ отъ тежината на своя кръстъ, и ето какво станало съ него. Господъ рекълъ: „Вземете му го“ и го въвелъ въ една голѣма зала и му рекълъ: „Въ тази зала има голѣми и малки, златни, сребърни, желѣзни и каменни кръстове, избери си единъ; човѣкътъ, като избиралъ, намѣрилъ единъ малкъ кръстъ и рекълъ: „Туй кръстче искамъ“ — „Ами че това е кръстътъ, който ти носѣше досега; този кръстъ бѣхъ ти далъ“, рекълъ Господъ. Често ние прѣувеличаваме нашитъ страдания и искаме да измѣнимъ своята сждба; не може да я измѣнимъ, да изхвърлимъ товара, който трѣбва да носимъ. Вие казвате: „Като си поуредя работитъ, азъ и жена ми, па и дѣцата ми, ще тръгнемъ въ новия пѣтъ, и тогава новото вино ще ферментира“. Ако мислите да уредите житейскитъ си работи и тогава да послѣдвате Господа, вие се лъжете. Възпитанието е процесъ, който трѣбва да върви еднозрѣменно за всички — бащата, майката и дѣцата: когато бащата и майката се възпитатъ, ще се възпитатъ и дѣцата.

Ще приеда другъ примѣръ. Разправятъ за Американския проповѣдникъ Муди, че, когато проповѣдвалъ, едно дѣте, което го слушало, попитало баща си: „Татко, защо не пѣешъ“? — „Азъ съмъ

утвърденъ въ вѣрата, вие трѣбва да пѣете. Тия работи сж за васъ, ние старитѣ сме слушали, слушали", отговорилъ той. И дѣтето си казва: „Много добрѣ, че имамъ баща утвърденъ“. Единъ день бащата впрѣгва малъкъ кабриолетъ съ конь и тръгва на пжтъ, но по едно врѣме къмъ върха коньтъ спира, тогава дѣтето казва: „Татко, коньтъ се утвърди“. Щомъ спремъ, ние сме се утвърдили, ние сме старъ мѣхъ, въ който новото вино не може да ферментира. А се готвимъ за Небето, мислимъ да влѣземъ въ рая да живѣемъ ангелски животъ, да разберемъ Божиитѣ истини! Какъ ще ги разберемъ, когато живѣемъ въ тѣзи изби? Затова Христосъ се обръща и казва: „Трѣбватъ нови мѣхове“. Старитѣ човѣци сж стари мѣхове, а младитѣ човѣци сж нови мѣхове; старитѣ човѣци нищо не ги смуцава; но младитѣ кавватъ на старитѣ: „Чакайте и въ васъ да налѣемъ отъ новото вино“. На старитѣ не трѣбва да се дава ново вино: старитѣ сж привършили своята еволюция. Новото вино трѣбва да мине въ артериитѣ и венитѣ на новитѣ човѣци. Въ насъ има борба, има оплаквания, защото старото съ новото вино се борятъ. Христосъ иска да каже: не влагайте новото вино въ себе си, ако не сте готови, затова казва: „Очистете се по-напрѣдъ“: Всѣко учение и всѣка философия може да ни ползува, когато сме чисти. Пластичность въ прогреса, подеъмъ духовенъ — това разбира новото учение. Ако можемъ да погледнемъ, отъ окултно гледище, въ съзнанието на стария човѣкъ, ще видимъ свѣщъ, която мъжделъ; ако погледнемъ новия човѣкъ, ще видимъ, че неговата свѣщъ свѣти ярко. Можемъ да уподобимъ стария човѣкъ на земя, която се освѣтлява отъ мѣсечината, а младия — на земя, която се освѣтлява отъ слънцето. За душевното развитие е необходимо ново вино. Да се попитаме, да-ли го имаме? Онзи, който е пилъ старо вино и не е вкусвалъ сладко, казва: „Старото е по-хубаво“; но виното, щомъ ферментира и се уталожил, стане старо, по-нататъкъ не може да ферментира; то може само да упоява хората, да ги

поразвесели малко, но да ги накара да работятъ, да прогресиратъ — никога. Ако сме нещастни, то е защото нашиятъ живогъ ферментира, виното се прѣвръща въ кисело или рѣзнякъ, не е вече сладко. Наблюдавалъ съмъ българигѣ, когато излизатъ отъ черква и отиватъ въ кръчмата да пиятъ, първо се събератъ двама по двама: «Дайте една половница отъ старото вино — наздраве!» пиятъ по 1—2 чашки; послѣ се събератъ трима-четирма продължаватъ да пиятъ, и разговорътъ става по-оживенъ, цѣлата кръчма почне да говори; по едно врѣме се вдига шумъ, и, като видишъ, започнали нѣкого да биятъ. Защо го биятъ? Не си е сградилъ на нивата плетъ — въ кръчмата трѣбва да го набиятъ, за да си сгради плетъ! Това не е само въ кръчмата: посѣтите борситѣ, дѣто ставатъ търговски операции, ще кажете, че всички хора тамъ сж луди. Даже една жена, която посѣтила борсата, казала на мъжа си: «Защо ме доведе въ тази лудница, азъ искамъ да ме заведешъ при благородни хора — въ борсата». Щомъ почнатъ да се каратъ и дѣлятъ въ кжщи, виното е почнало да ферментира — като не могатъ да създадатъ ново нѣщо, искатъ да обсебятъ чуждото; сжщо както майка, която не може да ражда, взема чуждо дѣте. Прочее, за новото вино, което ще ни даде новъ живогъ, което ще ни научи какъ да живѣемъ и работимъ, какъ да създаваме силни отношения между насъ, нужни сж нови мѣхове. Това е Христовото учение. Казватъ, че то не било приложимо. Приложимо е. Я спрете се на день по петъ минути и мислете върху него. Вземете тази притча, прочетете я и спирайте се на день по петъ минути, да помислювате върху новото вино, ще видите какви резултати ще има. Спрете се петъ минути и мислете за Бога, за добритѣ хора на земята, които безспирно работятъ; за добритѣ майки, които отгледватъ съ търпѣние своигѣ дѣца; за добритѣ бащи, които се грижатъ за сѣмейстаата си — ще видите какъвъ процесъ ще произведе това ново вино. Жената казва: „Омжжихъ се, но мъжъ ми не струва“. Е, кой ви накара да вземете старъ мѣхъ? Знаете ли, че съ това приличате

на онзи, който въ турско време открадналъ магарето и казалъ на сждията: „Азъ бѣхъ на крушата и паднахъ на магарето, и то ме отнесе“? Кажете си: „Менѣ ми трѣбва ново вино“ и въ идеитѣ, и въ сърцето, и въ свѣта. Станалъ 60—80 годишенъ, ще се жени и дѣца ще има! Разбирамъ, има изключения, както Авраамъ роди на стари години; ама той бѣше съ нови идеи, не бѣше остарѣлъ: сегашнитѣ на 40 години остарѣватъ — „да сж живи дѣцата ни, свърши се съ насъ!“ Ти си тогава старъ мѣхъ, трѣбва да те турнатъ въ избата; ти си лѣнивецъ, който не иска да разбере волята Божия. Трѣбва да кажешъ: „Господи, разбрахъ Те, сега искамъ да работя за Тебе“, както работи единъ юноша. Долу вашата старостъ, турете вашитѣ стари мѣхове настрана, махнете ги надалечъ! Хора съ стари мѣхове и старо вино не сж за Царството Божие. Не искамъ тѣ да излѣятъ старото си вино, но искамъ новото да турятъ въ нови мѣхове. Когато схванатъ тази Божествена мисль, тя ще ги подигне съ своята сила. Чудятъ се какъ да възпитатъ хората. Методътъ е много лесенъ. Когато лодка въ морето се пробие, поставятъ въ дупката запушалка; ако не турятъ запушалка, лодката потъва. Вижете вашата лодка, да-ли не е пробита, запушете я, тогава ще бждете въ безопасност. Нѣкой день сте недоволни — имате дупка въ лодката, пукнатъ ви е мѣхътъ; нищо добро не ви очаква, ако не запушите дупката. Има моменти, когато човѣкъ трѣбва да бжде строго послушенъ, както онова дѣте на единъ машинистъ, чиято кжца била до желѣзницата: дѣтето си играло, и когато експресътъ приближилъ, извикали му отдалече: „Лѣгай!“, дѣтето послушало, легнало и така се спасило. Нѣкой пжтъ ви казватъ: „Лѣгай!“ — „Ама защо“? — Лѣгай, не питай защо — когато мине експресътъ, ще видишъ защо. Има моменти опасни, когато трѣбва да колѣничимъ, и, като мине опасността, да благодаримъ на Богу.

Ама нѣкой казва: „Не искамъ да се приспособя къмъ условията, не искамъ да бжда еластиченъ“. Ще

се приспособишъ. Дъждътъ нѣма да съобразява, да-ли си облѣченъ или не; слънцето сжщо — да-ли можешъ да понесешъ неговата свѣтлина, а трѣбва ти да се приспособишъ къмъ всички промѣни, да си готовъ да ги понесешъ. Дъждътъ и слънцето много добрѣ си вършатъ работата. Нека слънцето грѣе, нека се вълнува морето, нека се пукнатъ старитѣ мѣхове — това да не ви смущава, защото Господь е рѣшилъ да прѣсне старитѣ мѣхове и да налѣе новото вино въ нови мѣхове. Ако хора съ стари идеи и мисли искатъ да живѣятъ при новитѣ условия, горко се лъжатъ. Такава е сждбата, такъвъ е Божественитѣ законъ. Господь иска да се подмладите, да се прѣродите. „Какъ ще се прѣродимъ“, питатъ нѣкои. Ще се прѣродите, ще се образува форма нова, въ която ще вложите вашия животъ, форма реална, не мечта. Ако бихте разбирали закона, подъ който сега живѣете, можехте да се подмладите. Какъ може да бжде това? Когато научите закона, ще се обновите вътрѣшно въ душата си. Когато говоримъ за възкресение, разбирамъ ония форми, съ които Господь работи въ насъ. Трѣбва да приготвимъ новитѣ мѣхове; тогава ще каже Господь: „Донесете ги, за да туримъ въ тѣхъ ново вино“. Питатъ нѣкои: „Какво прави Господь сега съ свѣта?“ Нози мѣхове приготвува, ново вино твори. И затуй казва Христосъ: „Отецъ Мой, работи и Азъ работя за васъ“. И ние трѣбва да бждемъ готови не да развалимъ тия мѣхове, защото много лесно нѣщо е да се развали умътъ и сърцето на човѣка, но много мжчно е да се поправи. Нека види Господь, че сте заработили. Вие се питате, защо този животъ е такъвъ. Въ очитѣ на мнозина виждамъ, че сж упоени отъ старо вино, махмурлии сж, прѣпили сж. Трѣбва да изтрѣзнѣятъ, трѣбва радостъ да пълни сърцата ви, защото този свѣтъ е създаденъ за васъ, съ всички условия за развитието ви. „Ама война, нещастия“. Ничего! както казаатъ руситѣ. — „Ама се губи свѣтъ“. — Ничего! нищо не се губи. Ще се разрушатъ, може-би, хиляди кжщи, стари мѣхове, но ще се създадатъ нови. Сега Господь влива новото

вино въ нови мѣхове. Само опияненитѣ се биятъ; мъже и жени, ако се биятъ опиянени сж. Дѣто има ново вино, има музика, пѣние, спогаждане. Това е Христовото учение. Четете Евангелието и вложете въ себе си това учение, мислете по петъ минути на день за вѣчния животъ, за Бога, за добритѣ хора, за добритѣ майки и бащи, за добритѣ приятели; мислете за нѣщо благородно, и то ще ви подигне. Тогава ще разберете по-дълбокитѣ работи. О, какви работи има да учите! Но прѣдварително трѣбва да се пригответе за туй разбиране. „Какъвъ ще бжде бждниятъ животъ?“ — Отличенъ — туй което не сте видѣли, чували и сънували. Какъ ще види човѣкъ хубоститѣ на свѣта, когато спи? Вашитѣ спящи души трѣбва да се пробудятъ; трѣбва да турите котела съ млѣкото; за да приберете злинитѣ. Бждете носители на новото вино, на новото учение; проповѣдвайте радость, веселие въ свѣта и, когато страдате кажете, че страдате, защото не сте изпълнили Божия законъ.

Често казваме, че условията създаватъ живота. Но и човѣкъ създава условията. Разправялъ съмъ ви вече за единъ английски лордъ, който тръгналъ съ своята дъщеря и своя слуга на пжтешествие, и за станалото съ тѣхъ корабокрушение. Та въ свѣта можете да бждете и господарь и слуга. Имате знание, какъ да приложите Божественитѣ закони — вие сте господарь; не знаете какъ да ги приложите — вие сте слуга. Който иска да господарува, трѣбва да се проникне отъ новото учение: то носи разгадката на живота. Този лордъ, ако не бѣше попадналъ на пустия островъ, не щѣше да знае какъ да култивира живота; тамъ той е научилъ това изкуство. Въ живота може да изпаднемъ въ нещастие, нѣкой да ни стане господарь; нека се научимъ да слугуваме, и Господь ще ни изведе изъ пустия островъ. Благодарете на Провидѣнието, че сте попаднали на острова да се научите какъ да обработвате житото, т. е. живота. Досега не сте научили какъ да култивирате ума и сърцето си

и вследствие на това има гладъ и недоволство въ васъ. Ядете по 4—5 пжти, затлъстявате и пъшкате, такова затлъстяване има и въ ума ви. А тази тлъстина трѣбва да се прѣобърне на енергия. Забѣлѣзали сте, че хора които работятъ усилено умствено, които се подвизаватъ духовно, никога не затлъстватъ. Наберете ли масъ, турете я въ автомобила на духовния животъ и вървете, къмъ реализиране на благородни ваши мечти. Тамъ е вашето благо.

(Бесѣда, държана на 12. юлий 1915 г.)

Свобода на Духа.

„Дѣто е Духътъ Господенъ, тамъ е свобода“. *)

И тъй, условие за свободата е Духътъ. Подъ думата „свобода“ разбираме единъ свободенъ животъ, разбираме вътрѣшния смисълъ на нѣщата, тѣхнитѣ отношения — отношенията на мислитѣ, желанията и волевитѣ побуждения, които се проявяватъ въ свѣта. Дѣто има жива душа, тамъ има и дѣижение, което пѣкъ е резултатъ на волята. Но това движение може да върви въ опредѣлена посока, а може да върви и въ разни посоки. Въ Новия Завѣтъ се говори: „Дѣто е Духътъ Господенъ, тамъ е свобода“, и на друго мѣсто: „Синъ Божи ще ви освободи“. Синътъ и Духътъ сж едно и сжщо нѣщо; Синътъ е проявление на Бащата и Майката; интелигентността на Сина е изразъ на интелигентността на Бащата и Майката, както слънчевата свѣтлина е изразъ на вътрѣшното състояние на слънцето: по нея познаваме слънцето. Какъ можемъ да познаемъ човѣка? По свѣтлината на неговитѣ мисли, желания и дѣйствия.

Говоря за свободата на Духа, понеже у религиознитѣ хора има една опасностъ: нѣкой, като стане религиозенъ, става дваждъ по-лошъ, отколкото свѣтскитѣ хора. Нѣкой пѣтъ мене не ме радва, дѣто хората сж религиозни. Подъ думата „религиозенъ“ разбирамъ човѣкъ, свързанъ за нѣщо, както сж свързани съ вжже крава, конь и други животни. Свързанъ за кжцата — и то е религия; свързанъ за нѣкоя политическа партия или за нѣкое философско учение — и то е религия; да, религиозно учение, но какво?

*) II. Коринт., 3: 17.

Коего свързва свободата на човѣка или обществото. Ако си свързанъ съ едно учение, което те понижава, което ти отнема свободата, то е отживѣла религия, старъ мѣхъ, а всички, които търсятъ тази свобода — смисъла на живота, както наричатъ съврѣменнитѣ философи туй висше съзнание, или гражданство, както го наричатъ политическиѣ хора, можете да го наречете още както искате, — иматъ тази разумностъ въ себе си. По какво ще познаятъ, че имате Духа? Ако сте хора разумни и ако съ своитѣ мисли, желання и дѣйствия се отличавате съ силата на своята свобода и всѣкждѣ, кждѣто влѣзете, носите тази благодать.

Подъ думата „свобода“ въ съврѣменния животъ се разбира свѣтлина. Когато пжтувате вечерно врѣме, не сте свободни, както — когато пжтувате денемъ, по простата причина, че пжтътъ ви не е ясенъ. Тѣй и всички религиозни хора, като се заблуждаватъ, иматъ нѣщо смжтно въ своитѣ понятия. Вие не знаете, какъвъ е Богъ и Господъ, а тукашнитѣ царе и управители вие познавате; както тѣ наказватъ, така и Господъ наказва. Отъ туй схващане се раждатъ тия резултати, които виждаме въ свѣта. А отъ това вжтрѣшно робство трѣбва да се освободимъ. Какъ ще се освободимъ? Трѣбва да стане коренно промѣнение въ устройството на нашия мозъкъ. Вие още не сте изучили това устройство. Всѣка сутринъ се молите и търсите Господа, викате и казвате, че понѣкога Той не ви слуша. Господъ слуша само ония хора, ушитѣ на които сж отворени; глухитѣ Той не слуша и на тѣхъ не гозори. Трѣбва да имате ухо много деликатно, схватливо, отъ малко нѣщо да разбере, какво ви говори Господъ. Той обича да гледа и слуша хора, които се трудятъ, които не се занимаватъ съ празни работи, защото Той не се занимава съ глупави нѣща.

Прослѣдете съврѣменнитѣ религии и ще забѣлѣжите, на каква степенъ на развитие тѣ се намиратъ; въ всѣка религия има извѣстни заблуждения. Ще ви кажа кои сж. Като искаме да разберемъ една религия, ние често излизаме отъ едно общество и влизаме въ друго. Единъ момъкъ поискалъ да потропа

на хорото и взелъ на заемъ чужди ботуши; онзи, обаче, който му ги заелъ, му казалъ срѣдъ хорото: „Слушай, по-малко тропай, не ти ги дадохъ да тропашъ силно“. Другъ се приближилъ и му рекълъ: „Защото те засрами този, азъ ще ти дамъ моитѣ ботуши“. И, като почналъ да играе, взелъ да му вика: „Тропай, приятелю, и да ги скжсашъ, други ще ти дамъ“. Да-ли ще каже „тропай“ или „не тропай“, то е все едно — оня човѣкъ не е вече събоденъ. Да-ли малко си тропалъ или много, то е безразлично: щомъ те засрамятъ, отнета ти е свободата. Прочее, нашиягъ умъ трѣбва да бже освѣтленъ върху истинската свобода.

Христосъ е далъ едно опрѣдѣление на свободата: „Това, което не искашъ да ти правятъ другитѣ, не го прави и ти на тѣхъ“. Това правило трѣбва да бже вжтрѣшенъ нашъ законъ. Трѣбва да говоримъ и вършимъ онова, което дава свобода на другитѣ. Прѣди нѣколко дена дойде при мене една госпожа и ми казва: „Чудя се на съврѣменнитѣ хора: застанатъ да се молятъ, молитвитѣ имъ сж отлични, но, щомъ прѣстанатъ молитвитѣ, почзатъ да се одумватъ: тази видѣла нѣщо, другата не видѣла добръ, на едната това, което видѣла, не било отъ Бога, а отъ дязола, „ти лъжешъ“, „не, ти лъжешъ“; виждаме, че никоя нѣма и не дава на другитѣ свобода. Азъ искамъ да имаме свобода, да служимъ на Господа, не, разбира се, на тѣхния Господъ“. Казахъ на тази госпожа, когато се намѣри пакъ между тѣхъ, да имъ каже това, което на мене каза. Щомъ нѣмате толерантность къмъ хората, не имъ давате свобода, вие не разбирате учението на Христа, вие имате карикатурна прѣдстава за него. Изхвърлете тия карикатури отъ васъ, не си прѣдставяйте по тоя начинъ Бога.

Сега, какво нѣщо е религия? Едноврѣменно наука за формитѣ и наука за Божествената Любовь. Ако изучите едната външна форма, а не и вжтрѣшното ѣ съдържание, ще се заблудите и ще я промѣните тъй както оная дама, която всѣкой день мѣнява

костюма си. Като живѣе 50—60 години, може да направи 10 20 костюма отъ разни цвѣтове, да тури разни хубави панделки и копчета, но тия дрехи не сж дамата, формата още не е религия. Тия форми сж, наистина, необходими за религията, както костюмитѣ за тѣлото, но тѣ не съставляватъ тѣлото на дамата. Нѣкой близъкъ умре, почватъ хората да казватъ: „Трѣбва да се почерня, не бива да нося бѣла дреха“. Носете такива дрехи, каквито искате, и черни, и бѣли, червени, зелени, сини, пѣстри — всевъзможни, то не е грѣхъ. Само че, когато отидете при нѣкой умрѣлъ, нѣма да носите бѣли дрехи, както, когато улицата е кална, нѣма да обуете бѣли обуца, а такива, каквито изисква сезонътъ. Свѣтскитѣ хора сж много умни, тѣ стоятъ въ моитѣ очи десетъ пѣти погорѣ отъ много религиозни хора. Чрѣзъ свѣтскитѣ хора Господъ е рѣшилъ да оправи свѣта. Политикани и социалисти — тѣ ще оправятъ свѣта, защото тѣ искатъ свобода. Ама ще каже нѣкой: „Какъ тъй, тѣ разрушаватъ“. Когато градите нова кжща, не разрушавате ли старата? Ако не изхвърлите единъ застарѣлъ вашъ възгледъ, нѣма да поникне въ вашия умъ нова мисль. Нѣкои искатъ да дадатъ наука на хората, какъ да мислятъ само „седемъ ката нагорѣ, седемъ ката надолу“, — наука на „молчатъ неразсуждать“, — което е написано вѣнъ отъ това, то е отъ луказаго. Въ врѣмето на Моисея, въ Стария Завѣтъ какво бѣше написано? Това е отъ Бога, другото е отъ лукаваго. Други казватъ, че тѣхното е отъ Бога, а онова отъ лукаваго. Това значи да бждешъ „крѣпкъ заднимъ умомъ“. За дадено учение трѣбва да сждимъ по неговитѣ резултати: може ли да се приложи въ обществения животъ и да даде добри резултати, то е добро; не може ли, то не е добро. Трѣбва да приложимъ свободата на Духа; задайте си този въпросъ: свободни ли сте, имате ли този Духъ въ себе си? Когато Духътъ дойде. Той ще произведе свѣтлина и въ ума ви и въ сърцето ви. Това е признакътъ. Щомъ почнете да ограничавате духа на човѣка, какъ той трѣбва да мисли, чувствува

и дѣйствава, веднага ще ви остави, както, когато учителят дойде въ класъ и иска да прѣдаде урока: ако ученицитѣ шумятъ, той си излиза. Тогава ще дойдатъ, разбира се, тѣхнитѣ бащи и настойници и ще ги набиятъ, защото не слушатъ учителя. И тъй, Моисей бѣ настойникъ на евреитѣ, дойде да ги набие и да ги пита: „Слушате ли вашия учитель?“ И сега, когато казвате: „Защо ни сполетѣ това наказание“, азъ ви отговарямъ: „Защото не сте слѣждали Духа, трѣбваше да го слушате“.

Да обяснимъ думата „свобода“. Ако намѣрите вързанъ човѣкъ за ржцѣтъ и краката и седнете да го утѣшавате: „Добъръ е Господъ, ще те развърже“, когато вие можете да го развържете сами, питамъ: проповѣдвате ли учение на свободата? Не! Извадете ножчето си, разрѣжете връвта и го отгървете. А вие какво правите? Завръзвате го още по-силно, да не избѣга. Трѣбва да се развързватъ хората. И когато Христосъ казва: „Идете и проповѣдвайте“, Той подразбира именно тоза развързване. И тази свобода трѣбва да бѣде чисто вътрѣшна. Всички енерзирания и недоразумѣния между хората се дължатъ на липсата на свобода. Ако е работа за енервиране, колко повече трѣбва да се енервира Господъ, Който е създалъ този свѣтъ, и вижда какво върши свѣтътъ. Ако Господъ се гнѣви, то е добръ, но, ако азъ се гнѣвя, каква полза? Никаква. Но и Господъ гнѣвил се? Господъ не се гнѣви. Въ Стария Завѣтъ се казва, наистина, „гнѣвъ Божи“, но това трѣбва да се разбира въ вътрѣшенъ смисълъ. Че не се гнѣви Господъ, се вижда отъ фразата на Христа: „Защо Ме наричате «учителю благи»,“ благъ е само единъ Богъ“. Който е благъ, не може да се гнѣзи. Пророци — хора сж писали, че Господъ се гнѣви; азъ оспорвамъ това; я да ми каже нѣкой, дѣ е казалъ Господъ самъ, че се гнѣви. На едно мѣсто Иеремия казва: „Господи, излъгалъ Си ме, излъгахъ се“; какъ ще съгласите това противорѣчие? — Това е заблуждение. Не трѣбва да вкарваме въ ума си такива заблуждения за Господа. Може да признаемъ,

че тѣ сж наши схващания. А правото е да кажемъ: „Дѣто е Духътъ Господенъ, тамъ е свобода“ — това което наистина е казалъ Богъ. Любовта не може да се пробуди безъ свободата; докато човѣкъ е слѣпъ, не може да го обичагъ. Никой не обича оногова, който мжчи. Това, което носи разрушение, не може да носи свобода. Молимъ се на Господа, и въ молитвата нѣкой отъ насъ сгрѣшилъ, другиятъ го бутне — това не е свобода, това е актьорство. Долу тия маски! Да се смушквате, когато стоите прѣдъ Господа, това не е молитва. Човѣкъ, когато се моли, трѣбва да забрави околната срѣда, да се уедини, да влѣзе въ своята тайна стаичка, въ своята душа, нищо външно не трѣбва да го смуцава. Всички вие, които ме слушате тука, не сте свободни: азъ виждамъ, какъ сте вързани за единъ колецъ, други за два, три, десетъ колци. И мога да ви го докажа десетъ пѣти и сега дори, не само теоретически, но и практически.

Понеже се готвите за единъ свѣтъ на свобода — Царството на Христа и Царството Божие е царство на свободата — съ тия стари форми, съ остарѣли мѣхове не можете да влѣзете въ него, едва ще можете да припарите до неговитѣ врата. Не ви сѣдя, че сте заблудени, но ви показвамъ пѣтя, понеже търсите свободата. Причината на вашето робство не е жената, нито пѣкъ мжжътъ — причината знаемъ — робството дойде, като ядоха и двамата отъ оная покзарена ябълка.

Ако искаме да разберемъ Христа, нашиятъ духъ трѣбва да бжде свободенъ. Въ еврейския езикъ има двѣ думи: едната „руха“, която показва висшето проявление на Бога, а другата „нефешъ“, която показва нисшето състояние на душата. Вземете едно дѣте, което още не е развито; то почва да плаче и да си кривчи лицето и съ своя плачъ налага волята си на майка си; най-послѣ майката му даде цицка, и то ѝ казва: „Ето така трѣбва да ме слушашъ“, и майката постоянно изпълнява волята на дѣтето. Това дѣте защо ти е пратено: ти ли да се подчинявашъ или

то? Ако си духъ свободенъ, трѣбва да научишъ от ношенията на нѣщата.

Какъ можемъ да добиемъ тази вжтрѣшна свобода? Често и въ молитвитѣ и въ събранията има добра и лоша страна. Когато двама се събиратъ, трѣбва да сж на единъ и сжщъ уровень, за да става обмѣна на магнетически сили; иначе, се раждатъ спорове, понеже въ всички хора духътъ на свободата прѣобладава, и тѣ нѣматъ еднакво въззрѣние; затова и въ християнството е даденъ процесътъ на очистването, прѣди да се отиде при Господа. Първото нѣщо е — да се утаите въ себе си. Какъ става това утаяване? Прѣди да се молишъ купно съ хората, моли се самъ, защото, когато влѣзешъ между хората, трѣбва да бждешъ до нѣйдѣ готовъ. Най-напрѣдъ трѣбва да се молишъ самъ, послѣ съ двама, трима и т. н. И всички трѣбва да съзѣрцаватъ. Духътъ ще дойде само да ви даде извѣстни уроци. И когато Божествениятъ Духъ дойде и влѣзе въ двѣ души, веднага ще установи за тѣхъ миръ и разбиране. Когато единъ говори, другъ внимателно ще слуша и ще намира удоволствие въ говора на събесѣдника си. А когато не намира това удоволствие, той си казва: „Твоитѣ глупости ще слушамъ, ти ще ме учишъ! Тамъ не е вече Духътъ, тамъ е дяволътъ. Събирането и моленето — и то не става по заповѣдь, а по разположение на духа: ако духътъ иска, ще се моли, ако не, ще мълчи. И първото нѣщо е — да даваме тази свобода и да имаме търпѣние да слушаме, когато нѣхой говори, като че Господъ говори. Ако влѣзете въ нѣкое религиозно общество и станете по-нервози, нищо не сте спечелили, напротивъ, сте изгубили. Много лѣкари и хора знаятъ, какъ човѣкъ е устроенъ; знаятъ физиологията отлично; знаятъ кои храни сж полезни и кои врѣдителни за хората, а каратъ живота по старому. Казватъ, че пушенето на тютюна е лошо, пѣкъ самитѣ тѣ пушатъ; че пиенето на винце врѣди, а сами пиятъ; че яденето на месо врѣди, пѣкъ сами ядатъ. Иматъ знание, но, когато дойде да го прилагатъ, да градятъ, не вършатъ това, което гозорятъ и проповѣдватъ.

Дѣ е, тогава, свободата на духа имъ? А Христосъ иска тази свобода. Нѣкои искатъ свободата само за себе си, а другитѣ да имъ се подчиняватъ. Може други отъ страхъ да се подчинятъ, но тамъ нѣма любовь. Ще приведа за това единъ анекдотъ. Единъ български абаджия нѣкога билъ повиканъ отъ една богата фамилия да скрои и ушие на младоженца потури и салтамарка; надигналъ своитѣ ножици и напрѣстникъ, взелъ съ себе си слугата си и отишълъ. Било къмъ обѣдъ. Опекли му една кокошка, но майсторътъ, за да изеде цѣлата, казалъ, че слугата му не ялъ кокошка, а ялъ бобъ. Слугата, прѣдъ когото господарътъ казалъ това, рекълъ, че ще си отмъсти. И подиръ обѣдъ казалъ на домакинитѣ насамъ: „Моятъ господаръ по нѣкой пжтъ е смахнатъ: ако вземе да се обръща насамъ-нататъкъ, да знаете, че е полудѣлъ“. Прѣди да почне господарътъ му работа, той скривъ напрѣстника му. По едно врѣме господарътъ му взелъ да се върти, да търси напрѣстника си; домакинитѣ, като видѣли това, нахвърлили се отгорѣ му и го вързали. На отиване слугата се обърналъ къмъ господаря си: „Твоятъ слуга кокошка не яде, бобъ яде, а?“ Не казвайте, че вашиятъ слуга кокошка не яде, защото единъ день, когато почнете да търсите напрѣстника си, ще ви направи да ви вържатъ.

Първото нѣщо въ нашитѣ отношения къмъ другитѣ е взаимно почитание. Забѣлѣзалъ съмъ въ моитѣ наблюдения, че нѣкои искатъ да се учатъ и идватъ първоначално съ страхопочитание, а подиръ почнатъ да говорятъ: „Ние знаемъ повече отъ него“, и се разпуснатъ. Като ония млади булки, които първо стоятъ хрисимо и се срамуватъ; мине ли, обаче, единъ мѣсець, отварятъ ей такива уста и развалятъ кжщата. Въ черкза, докато сж булки, стоятъ мирно, но, вѣнчаегъ ли се, като-че добиватъ граждански права и си показватъ истинскитѣ образи. Тѣ втори пжтъ пакъ ще се омжжатъ, но онзи, който еднѣжъ се е оженилъ за тѣхъ, втори пжтъ нѣма да се ожени. Не трѣбва да огорчаваме Бога съ нарушение на Неговия Духъ

за свободата, и когато нѣкой ни прѣдизвиква. Виждамъ, какви мисли по отражение ставатъ въ мене и въ васъ — цѣлъ теветеръ кривизни сж се образували, както рѣзкитѣ на телеграмитѣ. Колко ваши телеграми има написани — цѣлъ снопъ. Тамъ е показано, колко сте свободни. Единъ день тия телеграми ще се прѣдставятъ на Господъ, когато отидете на онзи свѣтъ. Всичко въ свѣта е ясно, нищо не може да се скрие прѣдъ Окоето на Господа. И това не ви говоря, за да ви плаша, не! Богъ въ Своего битие е Духъ, Който иска всѣкога да поучава и поправя, а не да наказва и отмъщава Туй, което забѣлѣзваме въ свѣта като страдание и наказание, то е само по отношение на формата. И ако въ това отношение често ни наказва Богъ, то е, за да ни освободи отъ робството. Ако речете да освободите една овца отъ устата на вѣлка, нѣма ли тя да пострада, докато я извадите?

Свобода, жтрѣшенъ миръ ще принесатъ спокойствие и радость и ще подигнатъ нависоко нашия Духъ.

Сега пакъ върху религията. Тази религия, съ която искаме да служимъ на Бога, въ какво седи? Христосъ казва на едно мѣсто: Огладнѣхъ, и не ми дадохте да ямъ; ожаднѣхъ, и не ме напоихте; страненъ ѡѣхъ, и не ме прибрахте; голъ бѣхъ, и не ме облѣкохте; боленъ и въ тъмница бѣхъ, и не ме посѣтихте“. (Мат. 25: 42—43). Ето затова ще сѣди Господъ свѣта. Вие може да се молите десетъ пѣти на день, като старитѣ фарисеи по улицитѣ; вие може да заприличате на оная майка, която е била почнала да се моли, че ѡ прѣгорява яденето. Знаете ли какво нѣщо е психическо пиянство? То не е религия. Мома, която често обича да се срѣща съ нѣкой момъкъ, не че печели нѣщо, а усѣща нѣкаква приятность, но тази приятность, туй гждаличкане не показва, че е божествено настроена. Тя харчи напразно енергия. Когато Богъ се приближи къмъ насъ, ще усѣтимъ, че Неговото дѣйствие е не единъ мигъ, а дълго врѣме. И туй разположение ще го усѣтимъ въ душата — тайно. Когато нѣкои хора се каратъ, азъ отивамъ

при тях, но не имъ казвамъ да млъкнатъ, защото азъ трѣбва първомъ да млъкна: като се каратъ двѣма, азъ да отида, нѣма да имъ помогна. Не имъ проповѣдвамъ моралъ, а се спра и се помоля за тяхъ на Господа. Въ Варна прѣди 30—40 години имаше единъ попъ Ганчо, — «орманъ-папазъ» го наричаха, — той често укоряваше ония, които го опопили; вижда, че единъ гагаузинъ бие жена си, взелъ единъ камшикъ и почналъ да бие мъжа, за да отгърве жената, но и двамата, мъжътъ и жената, веднага се нахвърлили върху него, а жената рекла: „Какво право имашъ ти да биешъ мъжа ми, ние сами ще се разправимъ и ще си уредимъ работата“. И сетнѣ попътъ казва: „Що ми трѣбваше да отгървамъ жената отъ мъжа“. И вие, като попъ Ганчо, може да влизате да уреждате хорскитѣ работи. Не влизайте. Можете да влѣзете само, когато двамата, мъжътъ и жената, ви повикатъ да ги разправите. Покажете имъ закона за свободата и какъ да уреждатъ отношенията си.

И тъй, религията трѣбва да носи на хората свобода, миръ и радостъ. Ако се подигнатъ старовременнитѣ гонения, свѣтътъ нѣма да се оправи. Колко съмнѣния ще се подигнатъ за външнитѣ форми на религията; ще взематъ да викатъ: „Твоето учение е отъ сатаната“, „ама твоето не е ли отъ дявола?“ Който не е отъ сатаната, трѣбва да служи на човѣчеството безкористно, отъ любовъ къмъ него, и дори да се жертвува за него. Щомъ искате награда, или първо мѣсто, или да оправите свѣта, не изпълнявате закона за свободата, Духътъ не е въ васъ. Трѣбва да бждете послѣдни въ свѣта, за да бждете първи прѣдъ Бога. Станете ли първи въ свѣта, вие сте послѣдни прѣдъ Бога. Това е, което азъ зная. Не искамъ човѣшка слава, прѣдпочитамъ Богъ да мисли добрѣ за мене. Като проповѣдвамъ това, нѣкои отъ васъ не го взематъ за себе си и казватъ: „Азъ не съмъ такъвъ, еди кой-си е такъвъ“ — това е отъ лукаваго. Всѣкой вжтрѣ въ себе си трѣбза да забрави другитѣ какви сж, а да мисли, че той е погрѣшенъ отъ другитѣ. Това е празо. Че сте въ туй

положение — не ви сжда, но, понеже искамъ да излѣзете изъ него, посочвамъ ви начинъ, по който можете да излѣзете. Слѣдвайте духа, който е въ васъ: искате свобода, дайте я на другитѣ; искате любовь и справедливостъ, дайте ги на другитѣ. Подобното подобно привлича — туй е законъ. Ако обичате хората искрено и чистосърдечно, и тѣ ще ви обичатъ; тѣй както се огледвате въ вашето огледало, ако сте красивъ, и то ще покаже отсрѣща красиво лице. И когато срѣщнете нѣкого, не му казвайте: „Азъ те обичамъ“, не говорете за любовь, защото тя се изгубва, тогава въ сжщностъ вие не го обичате. Човѣкъ, който най-много говори за любовь, най-малко я има. Онзи, който най-много говори за свобода на духа, най-малко я има, и най-малко я дава на другитѣ. Ако моитѣ отношения къмъ васъ не сж каквито трѣбва да бждатъ, не е сладката проповѣдь, която звучи като сладка музика, която ще ги направи такива. Музика, която създава благородни пориви, принася полза; оная, която оставя въ човѣка само едни гждаличкания, не принася никаква полза.

И сега вече да прѣстанатъ между васъ тия търкания на „тѣсни“ и „широки“. „тамъ е Духътъ“, „тамъ не е Духътъ“. Който отъ васъ има Духа на сзободата, нему ще дамъ бѣло камъче, дѣто ще напиша името си, и, когато дойде Господъ, ще види написаното. Когато погледна очитѣ ви, знаая духа ви: когато Духътъ влѣзе, очитѣ не сж много тъмни, но не сж и много свѣтли. Може нѣкой пжть очитѣ да лъщатъ, като на нѣкоя змия, но то е нефешъ, желанието да глътне, да изеде нѣкого. Видѣли сте, какъ вечерно врѣме лъщатъ очитѣ на котката — тя търси мишки. Свѣтлина отъ свѣтлина има разлика. Има свѣтлина, която граби, която убива, а има свѣтлина, която оживотворява. Духътъ е чувствителенъ къмъ слабоститѣ на хората и има свойството да влиза въ ония, които сж въ Пжтя.

Като се съберете пакъ, ще се види отъ телеграмитѣ, да-ли ще има мушкания. Такива молитвени събрания Господъ не иска. За да бждатъ всич-

китѣ молитви приети отъ Господа, ще ви дамъ методъ. Ако срѣщнете една неутѣшена, утекчена душа, помолете се на Бога за нея и съ нея; ако срѣщнете бѣденъ, помогнете му. Господъ не иска да се събиратъ богати съ богати, а богати съ сиромаси, учени съ невѣжи. Не е необходимо само да се събирате и да пѣте въ концертъ; идете въ нѣкой концертъ свѣтски — по-добрѣ ще направите. Онази госпожа, за която прѣди малко ви говорихъ, ми каза още, че, като била въ онова молитвено събрание, подиръ половинъ часъ женитѣ почнали да се оглеждатъ и да си шушукатъ: „Тази ни видѣ“; и тя, като забѣлѣжила, че ги стѣснява, излѣзла си. Не казвамъ, че е въ София. Говоримъ, че въ черква и другитѣ хора не се молятъ правилно, — но и ние се молимъ така. Изпждете стария дяволъ, дайте свобода и уважение на другитѣ, молете се тайно въ вашата душа, никой отъ васъ да не говори и одумза другитѣ. Щомъ се събератъ двѣ три жени, почнатъ да говорятъ за нѣкого. Човѣкъ, който одумва хората, психически не може да се развие. Който има тази слабостъ, да я напусне. Дойде ли ъи нѣкой пжтъ на ума да говорите за нѣкого, спрете се, не пущайте дявола да влѣзе, не му ставайте глашатай. Затворете своя телефонъ и не му прѣдавайте мнѣнията му. Дяволътъ никога не казва добри думи, той говори за хората: ти си вагабонтинъ, крадецъ, блудникъ; подмамя ви да му помогнете и си свърши работата, па, когато дойдатъ страданията, чрѣзъ тѣхъ Господъ ви казва: „Други пжтъ да не слушате дявола“. Гнѣвливостъ, завистъ, умраза, подозрѣние, лъжа, всички отрицателни нѣща въ свѣта — това е свойствено на дявола. Изхвърлете този старъ баща навънъ и ще бъдете свободни, ще бъдете съ Господа, Който е всемждъръ, добъръ, справедливъ съобразителенъ и любящъ, Който прощава и помага на страждущитѣ и бѣднитѣ. Ако сто пжти съгрѣшите и се обърнете къмъ Него, Той ще ви прости! Той наказва само дяволитѣ, Той ги е проклелъ и е създалъ за тѣхъ голѣмъ огънь. Тѣй че, който не иска да бжде свѣр-

занъ съ дяволитѣ, трѣбва да бжде милостивъ и съобразителенъ.

Нека отсега нататъкъ започнемъ да прилагаме Христовото учение — не да се показваме на свѣта, че сме религиозни хора: нека нашата набожностъ да бжде скрита въ насъ, а прѣдъ свѣта нека сме, както красивитѣ дами, които излѣзватъ съ покрито лице да не ги изгори слънцето или да не почернѣятъ отъ праха. Скрийте своята красота вътрѣ, не парадирайте съ нея отвънъ. Не разправяйте, колко сте добри, великодушни, готови за благотворителни дѣла, и че по три пѣти на день се молите, за да не станете посмѣшище на свѣта. И Христосъ казва: „Бждете въ свѣта умни като змиитѣ и незлобиви като гължбитѣ“. Свѣтскитѣ хора не сж глупави, а умни. По отношение на висшия животъ тѣ сж по-лоши, но по отношение на ума тѣ сж по-умни, ние сме глупави. Дайте имъ примѣръ за нѣкое добро дѣло, за да ви даватъ и тѣ отъ своя умъ. Сега казватъ, че трѣбва да бждемъ прямолинейни, не трѣбза да бждемъ щедрѣ. Че какъ тогава ще оправимъ свѣта? Като ни погледне нѣкой накриво, ние се разгнѣвимъ; ами колко пѣти ние сме погледнали хората накриво — не си даваме смѣтка за това. Господъ не ни е създалъ съ криви очи, а съ прави. Религиозенъ животъ е именно това — да имаме и да даваме свобода на хората, да извиняваме тѣхнитѣ погрѣшки и да търсимъ всѣка възможность да се сплотимъ духомъ.

Сега, нека речемъ да приложимъ учението и да го пропозѣдваме на другитѣ. Никакво одумване занепрѣдъ. Да се заречемъ прѣзъ цѣла една година да не одумзаме. Направете си тевтеръ и кажете: „Днесъ, слава Богу, за никого не съмъ говорилъ“, турете бѣлѣжка 7; щомъ говорите, турете единица и дръжете прѣзъ цѣлата година смѣтка, колко седморки и колко единици ще си турите, доколко сте успѣли да се сдържате. Гледамъ често нѣкому трепери устата: „И азъ да кажа нѣщо“, „и азъ имамъ думата“, „и азъ зная нѣщо“: започва да говори, започватъ и други, и туку вижъ, че нѣкой стане прѣдметъ на одумване.

Утрѣ пакъ ще започнатъ сжщото нѣщо. Когато нѣкой момъкъ наближава да се жени, залюбватъ го много моми и всички го хвалятъ и се надпрѣварватъ, коя да му припише повече качества: „Баща му, майка му благородни, фамилията имъ много благородна“. Избере ли той вече нѣкоя за жена, всички, които сж го дотогава хвалили, започватъ: „Той е дивакъ, глупакъ, простакъ“. Когато и тѣ трѣбва да кажатъ: „Много добрѣ е направилъ, че е избралъ мома измежду насъ“, ние се радваме». Знаете ли вие, на какво прилича това? Азъ съмъ привеждалъ и други пжтъ една случка за посрѣщането на единъ князь въ единъ голѣмъ европейски градъ: отъ избранитѣ 12 най-красиви жени, които били поканени да гласуватъ, коя да поднесе букетъ на княза, всѣка пуснала бюлетина за себе си. Сега, и вие въ това движение гледате още не напълно подготвени, кой да даде букетъ на Христа — всѣки казва: „Азъ“. Не гласувайте за себе си. И безъ да гласувате, Христосъ знае, кои заслужватъ. Това е Христовото учение: да бждемъ съобразителни, да не говоримъ за другитѣ това, което можемъ да знемъ за тѣхъ. Окултиститѣ казватъ: „Ако искашъ да бждешъ силенъ, не говори за хората, защото въ момента, когато започнешъ да говоришъ, влизашъ въ свръзка съ неговия духъ и се заразявашъ съ лоши мисли“. По-добрѣ е да мислите добро за хората, отколкото лошо, защото, инакъ, себе си поврѣждате. Онзи, когото одумвате, психологически се ползува. На-ли Господъ казва: „Като си богатъ, дай отъ своето; колко имашъ печалба?“ — „Десетъ хиляди“. — „Дай половината“. Когато говоримъ добро за нѣкой човѣкъ, Господъ него хване и му рече: „Колко спечели?“ — „20“. — „Дай половината на оня, който мисли добро за тебе“. Когато говоримъ добро за другитѣ хора, ние печелимъ, а когато говоримъ лошо за хората, тѣ печелятъ. Такъвъ е законътъ. Ако съзнателно го правите тѣ да печелятъ, ще се радвамъ на туй ваше самоотричане. Но тогава пжкъ не се оплаквайте. На-ли сте велики духове? Ако нѣкоя отъ вашитѣ сестри има нѣкой неджгъ, мо-

лете се десетъ пѣти да се отърве тя отъ него, и тогава идете и ѱ кажете благо: »Въ тебе, сестро, има единъ порокъ, но да не ми се сърдишъ, дѣто ти казвамъ“. Тогава ще бждете благословена.

Та, изпждете отъ васъ сега този дяволъ — одумването. Господъ рѣшилъ тая година дяволи да връзва. И никой да не се сърди, когато бжде свързанъ. Ще го впрегнатъ на работа. Както на земеделеца му трѣбватъ волове, за да оре, така и дяволитѣ сж потрѣбни за работа. Или ние ще бждемъ впрегнати, или тѣ. За да ги впрегнете, трѣбва Духътъ да бжде въ васъ, трѣбва да бждете силни и мощни, Азъ пакъ ще говоря върху този въпросъ за свободата на духа. Сега ще направя единъ малъкъ опитъ, да видя, колко сте използвали днешната ми бесѣда. Религиозната свобода трѣбва да бжде абсолютна: Богъ е Богъ на любовта, на свободата. Тогава всѣкой отъ насъ ще намѣри своето мѣсто. И когато оре, и когато копае, и когато върши каквато и да е работа, ще я върши съ благодарностъ. Такъвъ трѣбва да бжде животътъ на земята споредъ свободата на Духа, споредъ свободата, съ която се е отличавалъ и Сократъ. Той бѣше послѣденъ човѣкъ, но много царе се забравиха, а негового име остана. Човѣкъ може да заема много високи длѣжности и пакъ да не бжде благорсденъ. Духътъ изисква да бждемъ и като царе и като послѣдни хора еднакво свободни. То е учението на Христа, което проповѣдвамъ, — да имате и да давате свобода, да имате и да давате свобода и пакъ да имате и да давате свобода: и умствена, и сърдечна, и религиозна, и гражданска, и домашна — свобода навсѣкждѣ.

(Бесѣда, държана на 23. августъ 1915 г.).

Божествениятъ Промисълъ.

„Но и космитъ на главата ви всичкитъ сж изброени И така, не бойте се: вие сте отъ много врабчета по-добри“.*)

Съврѣменнитъ хора трѣбва съ много аргументи, факти и логически заключения да убѣждавашъ, че има Божественъ Промисълъ, Който чрѣзъ извѣстни закони направлява човѣшкия животъ. Всички мисли, желання и дѣйствия се опрѣдѣлятъ отъ извѣстни закони. По нѣкой пжтъ на туй, което се случва въ живота, което е странно за насъ, ние даваме криво тълкуване и вслѣдствие на това сме си образували съ течение на врѣмето и въ редъ поколѣния една чудновата философия, че всичко въ свѣта било произволно, т. е. че нѣмало редъ, поредъкъ, че правото било на силния, на умния, на хитрия и т. н. Има ли нужда да доказвамъ, че това е голѣмо заблуждение?

Като наблюдаваме живота на Христа, виждаме, че Христосъ всѣкога е обръщаль внимание върху малкитъ нѣща. Той казва направо на ученицитъ Си: «Не бойте се: вашиятъ жизогъ е осигуренъ», и имъ привежда примѣръ, че отъ петътъ врабчета нито едно не пада на земята безъ волята на Отца. Защо Христосъ не е взелъ едно врабче, а е взелъ числото петъ? Тукъ има единъ законъ, и всѣки, който се намира въ този законъ на числото петъ, той не пада безъ волята на Отца. Съ второто сравнение Христосъ ни казва: «Вие сте осигурени, космитъ на главата ви всичкитъ сж изброени», — и спира тамъ. Може да си нажемъ: «Каква важность имз, че нашитъ косми сж били изброени?» Именно, тамъ е важното. За да бждатъ прѣброени тия косми отъ Господа, да ги държи Той въ Своята смѣтка, тѣ трѣбва въ себе си

*) Ев. Лука, 12: 7.

да иматъ нѣкакво значение. А знаете ли колко сж тия косми на главата? Мнозина сж ги прѣброявали. Нѣкои хора иматъ 250 хиляди, други 320 хиляди косъма. И за всички тия косми се държи смѣтка отъ Господа, както единъ градинарь държи смѣтка за своитѣ плодни дървета — туря на всѣко дръвче нумеръ. Ние можемъ да изтрѣгнемъ единъ косъмъ отъ главата си и да го хвърлимъ, но този косъмъ извършва извѣстна служба, много голѣма длъжностъ на главата ни. Ако сега се впусна да ви разправямъ за значението на космитѣ, азъ ще се отвлѣка отъ въпроса, но ще дойда на сравнението съ врабчетата, което подразумѣва, че нашиятъ духовенъ животъ е подъ закрилата на Божествения Промисълъ; па и сравнението съ космитѣ на главата подразумѣва, отъ своя страна, че и физическиятъ ни животъ е тъй сжщо подъ закрилата на сжщия Божественъ Промисълъ. Необходимо е да се създаде въ насъ вѣра въ този Промисълъ, защото, само когато вѣрваме въ Него, ние можемъ да се развиваме правилно. Всѣко съмнѣние, което прониква въ умоветѣ ни и въ сърцата ни, че въ свѣта нѣмало Промисълъ, ни отдалечава отъ правилното разбиране реда на нѣщата и ни кара да се стараемъ да си създадемъ другъ редъ и други правила, съобразно съ нѣшитѣ възгледи. Мжжъ и жена, като се оженятъ, мислятъ, че Господъ имъ е турилъ власть; мжжътъ казва: «Ти при майка си си живѣла така, но сега въ моята къща влизашъ подъ новъ законъ. Азъ съмъ малко сприхавъ, честолюбивъ, лесно се докачамъ — да се пазишъ, защото, ако ме обидишъ, ще приложя този строгъ законъ». Жената пъкъ казва на мжжа си: «Азъ съмъ много чувствителна, деликатна, на работа не съмъ научена, да ме не карашъ на тежка работа: ако прѣстѣпишъ този законъ, работитѣ веднага ще се измѣнятъ». Както виждате, всички хора си приготвятъ свои закони. Но какво става въ края на крайщата? Скарватъ се и двамата. Защо? Защото положението, което тѣ сж завзели, е фалшизо въ самитѣ основи. Истинската добра женитба не е нѣщо, което

е направено на земята. Три вида женитби има: едни, които се извършват на Небето, други — на земята, а трети — въ ада; едни извършени отъ Бога, други — отъ хората, а трети — отъ дязола. Когато встъпите въ бракъ, установенъ отъ Бога, той ще донесе любовъ, миръ и радостъ въ дома ви; между мъжа и жената ще има съгласие винаги; лоша дума нѣма да се чуе; тѣ ще прѣкаратъ блаженъ животъ. Когато ви съединятъ хората, то ще бжде само да се усъвършенствувате: ще има между васъ търкане, за да се изгладите, защото два остри камъка брашно не мелятъ. Тази женитба не е Божие творение, а човѣшко; споредъ вашия умъ ще бжде и работата ви. Когато Господъ прави една работа, като всемждъръ, всичко добрѣ нарежда; когато хората уреждатъ нѣщо, ще го наредятъ дотолкова, че все да има търкане, което е необходимо за самоусъвършенствуването, за изглаждането на характера. Когато пъкъ дяволътъ ви жени, тогава въ къщи сигурно ще има раздоръ, развратъ — всичко лошо. Въ всѣки домъ, дѣто има такъвъ животъ, женитбата е станала отъ дявола. Прочее, дайте на всѣко нѣщо неговото точно опредѣление и не смѣсвайте Божиитѣ дѣйствия съ човѣшкитѣ, нито пъкъ съ дяволскитѣ.

За да можемъ да мислимъ правилно и логически, ние трѣбва да разбираме източника на нѣщата. Ако има нѣщо разумно въ днешнитѣ науки, то е това, дѣто тѣ установяватъ, че въ свѣта съществуватъ известни закони, които регулиратъ отношенията на нѣщата, на елементитѣ, на тѣлата; имаме установени закони на физиката, на химията, на човѣшката душа, които закони уреждатъ отношенията на нѣщата. И никой не може да прѣстъпни тия закони, безъ да понесе послѣдствията въ единъ или другъ смисълъ. И така, има три вида хора: едни, които схващатъ нѣщата по божественому, други — по човѣшки и трети — по дяволски; пързото положение е, когато схващаме нѣщата, както сж отредени въ началото отъ Господа; второто е, когато човѣкъ мисли, че Господъ не се мѣси въ всички нѣща и че ние трѣбва

да се намѣсимъ да поизгладимъ тия нѣща; когато Господь направи една работа, ние казваме: «Господь не е могълъ да я доправи; чакай да я корегираме»; третото положение е, когато всѣки самъ иска да стане Господь. Прѣди хиляди години хората сж схващали нѣщата по божественому, но въ упадъка си тѣ сж изгубили това схващане. Па и вие, когато сте въ добро настроение, въ душата си вѣрвате въ Бога; вѣрватъ ли работитѣ ви добрѣ, казвате: «Слава Богу, Господь се грижи за насъ»; но, щомъ дойде нещастие, казвате: «Господь ни забрави». На какво основание твърдите, че Господь ви е забравилъ, че Той е причината на вашитѣ страдания? Господь казва: «Понеже вие ме забравяте, и Азъ ще ви забравя». Ако вие се отдалечите отъ Него, и Той ще се отдалечи отъ васъ. Нѣкои мислятъ, че Богъ, Който е неизмѣненъ, постояненъ въ Своята любовъ, когато почнатъ да се отдалечаватъ отъ Него, Той ще трѣбва и тогава да тръгне подиръ тѣхъ, като майка подиръ своето дѣте, и да вика: «Чакай, синко, не се отдалечавай отъ Мене». Не! Господь седи на Своего мѣсто, и, когато вие казвате: «Господь се отдалечи отъ мене», азъ разбирамъ, че вие сте се отдалечили отъ Него, а не Той отъ васъ. Пжтьтъ на движението на нѣкои хора около Господа е правиленъ, съ незначителни измѣнения: малко се поотдалечи отъ Него, но пакъ се приближи, както е пжтьтъ на земята около слънцето; на други, обаче, пжтьтъ е, като на нѣкоя блуждающа комета: нѣкой пжтъ се приближи твърдѣ много до слънцето, а послѣ съ вѣкове не се приближава. Така и вие, като се отдалечите отъ Господа казвате: «Забрави ни Господь». Азъ ви казвамъ слѣдъ 75 години, като се приближите къмъ Него подобно на Халеевата комета, Господь пакъ ще Си спомни за васъ: зависи отъ орбитата, по която вие се движите около Господа — като наближи пжтьтъ ви до Него, Той пакъ ще Си спомни за васъ. И сега всички вие се движите по извѣстенъ пжтъ, но вие не можете да ме разберете еднакво — защо? — защото всички вие не се движите въ една и сжща орбита

И азъ не ви осяждамъ: азъ гледамъ на нѣщата много обективно, философски. Но ще възразите: «Такъвъ е пътятъ ни». Въпросъ е, да-ли пътятъ ви е такъвъ или вие сте го направили такъвъ. Азъ ви казвамъ, че не е такъвъ пътятъ ви. Между София и Варна има желѣзенъ пътъ, който постоянно се разваля и поглъща голѣми разноси; този пътъ Господъ ли го е направилъ? Ако Господъ бѣше го построилъ, той щѣше да бжде построенъ много умно; но хора сж го направили, и затова сж го направили толкова умно! Ако при постройката на единъ желѣзенъ пътъ вие постѣпите съобразно съ законитѣ на Божествения Промисълъ, никакви нещастия нѣма да ставатъ. Все пакъ техницитѣ иматъ по-добро схващане за нуждитѣ на постройкитѣ, отколкото вѣрующитѣ християни — за живота; тѣ казватъ: ние трѣбва да прѣсмѣтнемъ математически много добръ желѣзницата какви завои и какъвъ наклонъ трѣбва да направи по пътя си, за да се регулира силата на дзижението, защото, ако не се направи това, ще има катастрофа, а християнитѣ си думатъ: «Господъ е добъръ; Той промишлява за насъ; какъвто наклонъ и да направимъ, все едно е». А, като се катурнатъ колата, казватъ: «Не ни вързятъ работитѣ». Не ще ви вървятъ, разбира се, защото глупаво постѣпате; влакътъ ви се катурва, защото не сте взели въ съображение законитѣ на Божествения Промисълъ при установяване завоитѣ на желѣзнитѣ линии.

Ето защо вие духовнитѣ въ нѣкои случаи ще трѣбва да си събирате опитностъ отъ свѣтскитѣ хора, ученици да имъ станете. Не е срамота да бжде човѣкъ ученикъ. А когато дойде до духовнитѣ работи, непознати на свѣтскитѣ хора, тамъ вече послѣднитѣ трѣбва да бждатъ ваши ученици. Всѣкждѣ не може да бждете учители — нѣкждѣ ще бждете учители, нѣкждѣ ученици.

Божествениятъ Промисълъ е строго опрѣдѣлилъ всички нѣща и явления; нищо не е случайно; всички събития, отъ какъвто характеръ и да сж тѣ, — физи-

чески, психически или обществени — се ръководят и напразляват отъ едно висше Сщество, което бди за тѣхния ходъ. Тѣй както поставятъ машинистъ да бди върху машината на трена, защото животътъ на пътниците зависи отъ машиниста, така и нашата земя, която се движи въ пространството, има свой машинистъ, който по нѣкой път туря въ машината повече огънь, по нѣкой път по-малко. Пътътъ и на земята има извѣстни кривини, завои, земята нѣкой път се приближава до нѣкоя по-голяма планета, която ѝ въздѣйствува. Тѣ сж работи далечни, които въ бъдеще ще изучите и разберете. Но сега за Божественія Промисълъ, Който е необходимъ за васъ, ще ви приведа единъ примѣръ — единъ разказъ, който може да вземете за прѣдисторическа легенда, защото събитията, които се разправятъ въ него, сж неимовѣрни, алегорични. Нѣкои отнасятъ този разказъ къмъ времето на Соломона, но тия нѣща, които се споменаватъ въ разказа, се отнасятъ къмъ много по-ранна епоха. Разправятъ, че нѣкога имало единъ много ученъ и уменъ царъ, който разбиралъ езика на всички животни; като събиралъ животните всѣка година на съборъ, той ги училъ, наставлявалъ ги, и въ края на крайщата заключавалъ своята рѣчь съ думигъ: «Оноза, което Господь е направилъ, никой не може да го развали». Въ единъ отъ съборигъ присѣдствували два голѣми орла, наречени «рока»; единъ отъ тѣхъ казалъ: «Азъ мога да разваля онова, що е Господь направилъ». Царътъ казалъ: «Много добрѣ, докажи това фактически», и разпусналъ събора. Въ сжщата година се замъжила дъщерята на другъ единъ царъ, пакъ за царски синъ. Когато ги вѣнчали, и тѣ се връщали отъ храма, радвайки се единъ на другъ, спусналъ се единъ отъ орлитъ, задигналъ невѣстата, отнесълъ я на единъ далеченъ островъ и я свалилъ въ гнѣздото си на едно голѣмо дърво. Младоженецътъ, останалъ самъ безъ другарка, отчаялъ се и тръгналъ да пътува. Качилъ се на единъ корабъ; слѣдъ нѣколко мѣсеца плуване корабътъ се разбилъ, и вълнитъ изхвърлили отчаяния пътникъ на

сжия оня остроъ, на който била отнесена другарката му. Започналъ той да се оплаква на Господа: «Не стига ли ми, Боже, нещастнето, че изгубихъ жена си, ами сега да бжда изхвърленъ на този пусгъ островъ? по-добръ да не бѣхъ се раждалъ!» Жена му, която била въ гнѣздото на сжщото дърво, подъ което младоженецътъ оплаквалъ сждбата си, чула, че плаче човѣкъ, слѣзла и, като видѣла, че е сжиятъ нейнъ мжжъ, скрива го въ гнѣздото. Като наближило врѣмето за слѣдующия съборъ на животнитѣ, дохождатъ двата орла, вдигатъ гнѣздото съ невѣстата и го занасятъ на събора. Царьтъ започналъ изново своята бесѣда и въ края пакъ заключилъ съ думитѣ: «Коего Богъ е направилъ, никой не може да го развали»; тогава орельтъ се обадилъ пакъ: «Азъ развалихъ едно дѣло на Господа». — «Докажи», му рекълъ царьтъ. Орельтъ, като разправилъ историята на сватбата, царьтъ поискалъ да види невѣстата. Орельтъ извикалъ на невѣстата да излѣзе изъ гнѣздото. Но, когато излѣзла тя, съ нея заедно излѣзълъ и младоженикътъ. Орельтъ, като видѣлъ, че онова, което Господъ направилъ, той не можель да развали, прѣсналъ се отъ гнѣвъ. Подъ орела трѣбва да се разбира човѣшкиятъ умъ. Ние казваме по нѣкой пжтъ, че можемъ да развалимъ онова, що Богъ е направилъ, да измѣнимъ формата на нѣщата, но въ края на крайщата нѣщата оставатъ тѣй, както Богъ Ги е наредилъ, а ние, като гордѣливия орель, въ яда си се пукаме.

Сърѣменнитѣ учители на всѣка крачка казватъ: «Опичайте си ума: съ глупости свѣтътъ не върви». Азъ казвамъ: благодарете на глупавитѣ, защото Господъ заради тѣхъ държи свѣта. По-умни духове отъ дяволитѣ въ свѣта нѣма. Влизали ли сте въ тѣхното царство, да видите какъ живѣятъ? Говорите за човѣшка интелигентность, но, ако слѣзете при тия паднали духове, ще намѣрите понятия и за физика, и за химия, и за душевни проявления — много знания да излъжатъ, да измаматъ, да направятъ всичко. Ала тѣхнитѣ знания не може да внесатъ редъ и

поредъкъ въ нѣщата, защото не почиватъ върху ония елементи, които могатъ да циментиратъ живота. Знанията трѣбва да се циментиратъ чрѣзъ Божествената Любовь. Слѣдователно, когато нѣкой говори за знания и за факти, питамъ: имашъ ли циментъ да циментирашъ тия работи? Ако имашъ този циментъ, дѣйствително имашъ божествени знания; но, ако имашъ голи факти, безъ циментъ, тѣ не може да бждатъ въ услуга. Азъ ви питамъ: ако вие съберете 200 хиляди или милионъ овчи влакна и не знаете какъ да ги съедините, какво ще ви ползватъ тѣ? Само когато ги изпредете и изгъчете по опрѣдѣленъ начинъ, може да си скроите дрехи и да се облѣчете. По сжщия законъ, когато можемъ да циментираме вжтрѣ въ себе си нашитѣ мисли, нашитѣ желання чрѣзъ този божественъ циментъ, Божествениятъ Промисълъ, ние ще можемъ да скроимъ дреха, съ която да облѣчемъ своята вжтрѣшна голота. Прачее, необходимъ ни е този Промисълъ, за да можемъ да живѣемъ и да се развиваме. И затова Христосъ казва: «Не бойте се» и пита защо петъгѣ врабчета не падатъ. Вие имате цифрата петъ и другадѣ петъ чувства, петъ прѣста; то е емблемата на човѣка на земята. Числото петъ прѣдставлява човѣка — умния, мждрия човѣкъ — и казва, че този мждъръ човѣкъ не пада дотогава, докогато не сгрѣши. Дската сте умни и изпълнявате волята Божия, вие нѣма да паднете; въ деня, обаче, въ който сгрѣшите, Господъ ще позволи едно отъ тия врабчета да падне на земята, а щомъ падне, ще почнатъ да падатъ и космитѣ ви отъ главата, което ще рече: ще почне да се разрушава вашиятъ животъ.

И тъй, имайте винаги прѣдъ видъ, че Божиятъ Промисълъ бди върху васъ дотогава, докогато вие вървите неуклонно по Неговитѣ закони; отдалечите ли се отъ Него, вашиятъ животъ почва да се разпада. Обърнете се пакъ къмъ слънцето на този Промисълъ, за да почне растенето наново.

(Бесѣда, държана на 24. май 1915 г.).

И с т и н а т а.

„Истината ще ви направи свободни“.*)

Пилатъ зададе въпросъ на Христа; «Що е истина?» Ето единъ дълбокъ философски въпросъ. Лесно е да се зададе, но мъчно е да му се отговори. Истината въ себе си е нѣщо конкретно, реално, неизмѣняемо — вѣчна свѣтлина, вѣчна мъдростъ, вѣчна любовъ, вѣчна правда, вѣченъ животъ. Но самото пъкъ туй опрѣдѣление изисква да установимъ по-конкретно, какво нѣщо е истината. Ще се спра на мисълта: Истината е, която дава свобода. Свободата е стремежъ на човѣшкия умъ, сърце, душа, духъ; свободата — това е животътъ; а животътъ е прѣдначенъ да търсимъ истината и да я търсимъ не както Толстой разправя въ своята книга: «Моето обръщане». Той говори тамъ за единъ свой сънъ, който ясно характеризира неговото душевно състояние прѣди обръщането му. «Намирамъ се, казва Толстой — прѣдавамъ вкратцѣ неговия разказъ — насънѣ легналъ на легло, нито ми е много удобно, нито пъкъ ми е приятно; мърдамъ се да видя, какво е това легло, отъ какво е то направено — отъ желѣзо или отъ дърво; забѣлѣзвамъ по едно врѣме, че пръчкитѣ на леглото откъмъ главата и краката ми започватъ една по една да падатъ; най-послѣ остава подъ кръста ми само една пръчка. Въ това врѣме единъ гласъ извиква: «Не се мърдай повече, ни съ главата, ни съ краката — пази равновѣсие!» И виждамъ отдолу подъ себе си единъ голѣмъ стълпъ и бездѣнна пропастъ». Често има философи, които лежатъ на гърба си и изслѣд-

*) Ев. Иоанъ, 8: 32.

ватъ Божествения свѣтъ, но само една пръчка остава подъ кръста имъ, и Господь имъ казва: «Пази равновѣсие!» И вие щомъ изговорите «Равновѣсие!», катастрофата е избѣгната. Когато изслѣдвате истината, трѣбва да стоите изправени на краката, а не да лежите на гърбъ; само умрѣлитъ лежатъ така. Вземамъ думата умрѣлъ въ прѣносенъ смисълъ — човѣкъ ограниченъ, който не мисли. Трѣбва да бждете обърнати къмъ изтокъ, та, като се зададе Христосъ, да Го посрѣщнете. Мнозина постъпватъ като Толстой, но Христосъ имъ казва: «Равновѣсие!»

«Истината ще ви направи свободни». Истината е реална, тя е сжщинскитъ животъ. Да не мислите, че е нѣщо въображаемо. Тя е свѣтъ, който има своята красота, своитъ краски, тонове, музика — свѣтъ, който е сжществуваелъ и ще сжществува винаги. Христосъ казва: «Който разбира този свѣтъ, тия закони и сили, той ще бжде свободенъ». И още: «Азъ за това се родихъ — да свидѣтелствувамъ за Истината». И тогава Пилатъ Го попиталъ: «Що е истина?» Съврѣменнитъ хора иматъ странни понятия за Господа. Господь — това е Истината. Когато единъ день вие се почувствувате радостни и весели и започнете да пѣете, ето че Истината — живиятъ Господь — е въ васъ. Помислите добро, направите добро дѣло — Господь е въ васъ. Истината — тя е движение, потикъ. И когато Христосъ казва: «Азъ съмъ Пжтьтъ», подразбира, че човѣкъ трѣбва да има движение, да не стои на едно мѣсто, като нѣкое вързано животно. Въ този свѣтъ нѣщата сж строго математически опрѣдѣлени, нѣма нищо непрѣдвидѣно, случайно; вашиятъ животъ, вашитъ страдания, мъки, изтезания — всичко туй е прѣдвидѣно. Тъ сж плюсь и минусъ. Въ истината влизатъ четиритъ аритметически дѣйствия: събиране и изваждане, умножение и дѣление. Който има много, събира; който има малко, и той събира; само че събирането тукъ е различно. Имате двѣ хиляди лева, но съ минусъ или съ плюсь — да давате или да вземате. Това ще опрѣдѣли отношението. Ако кажете: «Азъ имамъ двѣ хиляди години» и турите ми-

нусъ, подразбирамъ, че въ миналото вие сте живѣли двѣ хиляди години пороченъ животъ. Ако кажете: «Двѣ хиляди години плюсъ», подразбирамъ, че сте живѣли животъ отличенъ и, слѣдователно, сте наистина богатъ.

Христосъ казва: «Истината ще ви направи свободни». Свободата е необходимостъ за мъжа и жената; върху нея почива цѣлиятъ общественъ строй. Всѣки се стреми къмъ свобода и има право да живѣе свободно; но тази свобода ще му се даде дотолкова, доколкото той може да използва благата на Истината. Страданията на единъ народъ сж необходими за послѣдния, както за отдѣлната личност. Мъченията и изтезанията сж наши изобрѣтения. Мъжътъ ви взема заплата, да кажемъ, 50 лева, които едва стигатъ да изкарате мѣсеца: «Ама идва, казвате, Великденъ; нѣма за козунаци — захаръта и яйцата сж скъпи, нѣма за обуца, за шапка трѣбватъ 50—70 лева, защо да нѣмаме 150—200 лева?» За да има миръ, оставете козунацитѣ за догодина — не е само единъ Великденъ на тоя свѣтъ. «Не, сега!» Ама Господъ е отпусналъ само 50 лева, задоволете се съ това, което има, не разваляйте Великдена. Жената въ това отношение трѣбза да даде свобода на мъжа, и мъжътъ — на жената. Долу козунацитѣ! Ето това е свободата, а сжщо и истината. И затуй Писанието казва: «Бждете на всичко благодарни». Да не мислите, че Богъ не ви е далъ богатство; далъ го е, всинца сте богати, но трѣбва да го издирите.

Въ схващането на Божественитѣ наредби трѣбва да имаме вътрѣшна свобода, да не бждемъ прѣдвзети. Истината е независима отъ вашитѣ и моитѣ схващания; да-ли ще мислите по единъ или другъ начинъ, да-ли се приближавате или отдалечавате отъ нея, вие нѣма да измѣните нейнитѣ отношения, тя винаги ще сжществува, каквато си е, въ този свѣтъ, който е много разумно създаденъ. Видѣлината, която имаме, произтича отъ свѣтлината на Истината. Любовта идва отъ горѣ, отъ Истината, и когато тя завладѣе свѣта, ще ви направи свободни. Любовта има всѣкога стремежъ

къмъ Истината. Красотата е също изразъ на Истината: каквото е красотата по отношение на човѣка, такава е Истината по отношение на Божествения свѣтъ; тя е едното лице на тоя свѣтъ, който е свѣтъ на хармония, на красота. И когато кажете: «Защо сме нещастни», Истината ви отговаря: «Защото сте невѣжи, защото прѣстѣпвате Закона». Зная, едно врѣме въ Варна гагаузкитѣ се влюбваха въ българитѣ и искаха за тѣхъ да се женятъ; гърцитѣ били пияници, а българитѣ приличали на хубави и кротки магаренца. Но това не е разбиране на Истината. Истината е наука: да научимъ, какви трѣбва да бждатъ взаимнитѣ разумни отношения между хората. Докато човѣкъ не доведе своя умъ, своето сърце въ равновѣсие, въ съгласие съ Истината, не може да бжде свободенъ. Само така ще може той да се съедини съ Божествения свѣтъ.

Мнозина питатъ: «Не може ли безъ страдания?» Може. «И безъ мъки и изтезания?» Може, какъ не! Но страданията сж необходими за еволюцията на човѣка. Човѣкъ иска да изучи свѣта, затова непрѣмѣнно страда. А земята е мѣсто на страданията. «Ама, казва, отдѣ да зная?» Защо, прѣди да слѣзешъ, не си питалъ горѣ разумнитѣ същества? Едно врѣме едно малко ангелче, което слушало да приказватъ много за хората, рекло на единъ голѣмъ ангелъ: «Иска ми се много да видя тия хора; я ме заведи на земята да ги видя». Свалилъ го на земята. Ангелчето тогава рекло: «Азъ поискахъ да ме заведешъ при човѣцитѣ, а ти ме заведе въ пѣкъла». — «Но пѣкъльтъ — това сж хората», отговорилъ голѣмиятъ ангелъ. И наистина, пѣкъльтъ — то сме ние. Подъ думата «пѣкло» у насъ разбиратъ кипене, бѣблене отдолу, хващане за гушата, биене братъ съ брата — защо единъ взелъ повече отъ наслѣдството на бащата, а другиятъ — по-малко. «Равенство трѣбва». По-голѣмъ е — нека вземе повече.

Ние на земята имаме тъкмо ония отношения, които Богъ е поставилъ и за които Неговитѣ закони свидѣлствуватъ, и, като ги прилагаме споредъ Исти-

ната, резултатъ тѣхенъ ще бжде свободата. И който иска да изучи Истината, трѣбва да изучи качеството на свободата. Ако ме попитате що е музика въ сжщность, азъ не мога да ви опрѣдѣля; но какво ражда музиката сама по себе си — мога да опрѣдѣля. То е хармония, отношение на тоноветѣ. Седнете прѣдъ едно пиано или какъвъ да е другъ инструментъ, свирете и ще видите що е музика. Но за проявлението на музиката сж необходими три нѣща: първо, идея въ нашия умъ за нѣкоя пѣсенъ; второ, инструментъ, и трето, артистъ. Трѣбва, значи, музикална способностъ вжтрѣ въ ума, ухо чувствително, и тогава единъ артистъ да свири. И ако ме попитате какво нѣщо е учителъ, мога да ви кажа какво произвежда учителътъ. Той дава знания. А научите ли що е знание, ще бждете близо при учителя. Питате що е добродѣтель; по-добрѣ попитайте какво тя ражда? Прѣди да се впуснете да изучавате сжщината, изучете резултатитѣ на нѣщата.

По какво се отличава свободата? По това, че дава широкъ просторъ на дѣйствие. Въ необходимостта имате само единъ пжтъ — вие сте впрегнати. Кошумътъ ви може да бжде златенъ, много хубавъ, но вие трѣбва да вървите само въ една посока — на прѣдъ; спрете ли, камшикътъ ще се стовари на гърба ви. Въ свободата, наопаки, имате изборъ. Имате избора да се качите на единъ планински върхъ, да се качите отвсѣкждѣ, но, когато се търкаляте надолу, вие вървите вече само по една посока. „Ама защо човѣкъ мисли тъй?“ Свободенъ е да мисли. «Ама безбожникъ е». То е врѣменно заблуждение. «Лошъ е». Съзнанието за добро не се е развило у него. «Грѣши». Волята му не е урегулирана. «Еди-коя-си незаконно родила». Уредете отношенията между половетѣ. Азъ считамъ хората свободни. Не сж свободни страхливчѣтъ, и тѣ именно вършатъ прѣстжпления; нѣматъ геройство да поематъ отговорность. Кои хора сж силни въ свѣта? Които сж свободни и които могатъ да понесатъ мъчности и страдания, оплювания, опозорявания — тия нѣща сж изпитания и, който ги понесе,

върши геройство. Страданията сж дадени да се изпита кой е герой и кой страхливецъ. Който не иска да страда, който иска нагогово да му шетатъ, минаватъ го въ каталога на страхливцитѣ. Страдате ли — вие сте герой. Я кажете, българскиятъ народъ кой величае — ония ли страхливци, които въ турско врѣме прѣдаваха народа, или пъкъ ония, които сж страдали за тоя народъ? А колко повече ще бждатъ възвеличени ония, които страдатъ за Истината! Принципътъ е сжщиятъ. Затуй науката за Истината е наука за обществения животъ. Истината прави хората всѣкога свободни. Ония, които умиратъ за другитѣ, правятъ хората събодни. Ако не бѣше умрѣлъ Стефанъ, не щѣше да се роди Павелъ. Когато умрѣ Стефанъ, духътъ му се всели въ Павла, и тогава двамата почнаха да работятъ заедно за Господа. Стефанъ научи Павла да страда, да изтърпи три пжти по 39 тояги. Павелъ за това търпѣние е знаменитъ. И знаете ли защо сж били 39 тояги? $3 + 9 = 12$: числото 12 е законътъ за закржгляване еволюцията на всичкитѣ дни отъ човѣшкия животъ. И когото биятъ така на земята, въ другия животъ нѣма вече да го биятъ. Ако питате защо биха Христа, Той ще ви отговори: «Азъ страдахъ, за да сте свободни вие». Когато тукъ, на земята, те удари нѣкой, една нишка, която те държи вързанъ съ своята зла сждба, се скжсва. Ето защо казва Христосъ: «Ако те ударятъ отъ едната страна, обърни и другата». Само силниятъ може да бие, и, когато бие силниятъ, то е благодать. Селянитѣ какво правятъ? Когато искатъ нивата да роди повече, пращатъ овцѣтъ въ нея да я тъпчатъ; за нивитѣ знаятъ този законъ, но за себе си не го знаятъ. Та, най-послѣ, нека ви потъпчатъ малко овцетѣ на свѣта. Христосъ казва: «За това се родихъ». Раждането се разбира тукъ не външно, а вътрѣшно — въ всѣки умъ и всѣко сърце, за да засвидѣтелствува тази Истина. Когато Истината започне да се ражда въ васъ, вие ще захванете да чувствувате свободата. Жена, когато се омжжи, иска да има дѣца, защото тя се прониква отъ Истината, че само така може да спази закона — да на-

слѣди имотъ. И въ духовния свѣтъ е така — нѣмашъ ли Истината, не можешъ да наслѣдишъ Божественото богатство. Значи, трѣбва да се роди Истината въ васъ. Тогава ще имате богатство и по-леко ще прѣкарате своя животъ. Има една легенда за Моисея: когато отивалъ на Синайската планина, видѣлъ единъ овчаръ радостенъ и го попиталъ: «Защо си толкози веселъ?» Овчарътъ му отговорилъ: «Понеже днесъ Господь ще ми дойде на гости, заклахъ едно агне да Го гостя». — «Господь агнета не яде; то е заблуждение на твоя умъ», възразилъ Моисей и си тръгналъ. Обаче, на овчаря станало мжчно; той билъ убитъ духомъ. Като стигналъ Моисей на Синайската планина, забѣлѣзалъ, че Господь е недоволенъ отъ него, дѣто е направилъ голѣма погрѣшка, и той се върналъ при овчаря да му съобщи, че Господь ще му отиде на гости и ще яде отъ неговото агне. Като казалъ на овчаря какво му поржчалъ Господь, взелъ да наблюдава скришомъ какво ще стане. По едно врѣме вижда, че овчарътъ заспалъ спокойно, а отъ небето слиза огънь и изгаря агнето. Става овчарътъ и казва: «Колко съмъ радостенъ, че Господь слѣзе и изяде агнето!» И когато Истината слѣзе въ васъ, нейниятъ огънь, Любовта, ще направи жертвоприношение угодно Богу. Това е реалниятъ свѣтъ на Истината. За нѣкои той е нереаленъ. Но има много, не сж единъ-двама, нито десетина, а съ хиляди по цѣлия свѣтъ, които познаватъ тази Истина. Тя трѣбва да се насажда още дълго врѣме. Виждате колко сж хубави тия цвѣта прѣдъ васъ — жълтички, червенички, синички, и ги откъсвате, но разбрали ли сте смисъла имъ? Казвате: «Туй цвѣте мирише много хубаво». Какво означава тази миризма? Тя показва голѣмата тжга на цвѣтето. Отъ неговата скърбъ се образува нектарътъ, прѣдначенъ за вашия животъ. Има хора, които срѣдъ богатството си казватъ: «Нѣма Господь», но, щомъ изгубятъ богатството си или здравето си или общественото си положение, стегне ги Господь, — започнатъ да миришатъ: «Има Господь». Богатството би убило тѣхния умъ и, Господь като имъ го отнема, тѣ за-

почватъ да гледатъ правилно на нѣщата. Това, което виждате на земята, е нѣщо прѣходно, то не е реално. Млади, красиви момиченца, мине ли извѣстмо врѣме, почнатъ да се бръчкатъ лицата имъ и донѣкога станатъ стари баби; питамъ, дѣ. отидоха ония момиченца, отъ които по-рано толкова много се възхищавахме? Сжщо и съ момцитѣ: дѣ се дѣна тѣхната левентность? Вие още не познавате себе си; когато научите закона на Истината, той ще ви даде власть надъ материята да разбирате нейнитѣ вжтрѣшни съчетания и да усъвършенствувате вашия животъ. То е законътъ на движението — човѣкъ да се видоизмѣнява постоянно и да прѣмине отъ врѣменното къмъ вѣчното, за да разбере неизмѣняемата сжщина на Истината.

Хората казватъ : «Христосъ се роди и проповѣдва Истината». Нека видимъ каква е тази Истина. Христосъ иска да внесе бодрость въ вашия умъ, да ви даде потикъ къмъ една мисль, да влѣзете въ свръзка съ Божествения свѣтъ. Вие всинца сте вѣчно свързани съ Бога. Въ свѣта вие имате приятели, и, ако тия приятели по нѣкой пжтъ се показватъ безчувствени, то е по причина на вашитѣ отношения, дължими на невѣжество. Павелъ казва: «Богъ прѣзираше хорското невѣжество и остави хората да вървятъ въ своя пжтъ, но сега ги вика да се изпълни Законътъ». Какво трѣбва да направи майката, която е повикана сжщо да изпълни Закона? Най-първо трѣбва да роди добри и умни дѣца — това е нейната задача. Нѣкои жени се оплакватъ и казватъ : «Защо съмъ жена?» Кой, тогава, трѣбваше да бжде на тѣхно мѣсто, питамъ азъ. Мжжътъ трѣбва да приготви този материалъ на мисль, воля, характеръ, да прѣдаде, а жената да роди.

Хората търсятъ въ свѣта удобства, но тѣ трѣбва да разбератъ онзи сжщественъ законъ, който сжществува и въ музиката — за минорната и мажорната гама. Господъ е поставилъ нѣкои на минорна гама, турилъ ги е въ бемоль — въ скръбъта, въ тжгата, въ дълбочината на чувствата; други е турилъ на мажор-

ната гама, турилъ ги е въ диезъ, въ плиткостъта на живота, понеже нѣматъ дълбочина на чувствата. Въ единъ танцъ или маршъ какво може човѣкъ да види? Танцуване, маршируване и . . . умора. Въ тжжната пѣсень нѣма да се движите, ще мирувате и ще разсжждате. При минорния тонъ Господъ ви е създалъ да мислите за онзи свѣтъ, а при мажорния — за този свѣтъ. По нѣкой път искате да вземете чужда роль; ама може ли религиозни хора да играятъ? Може да играятъ, но каква игра? Давидъ, като носѣше ковчегъ, скачаше, и жена му казваше: Вижъ, какво се кълчишъ прѣдъ цѣлия израилски народъ! — «Защо да не скачамъ прѣдъ Господа?» и възразява той. Господъ не ни е ограничилъ, Той ни е далъ велика свобода да вършимъ добро и зло; но доброто въ извѣстни отношения може да бжде зло. Ама, ще кажете, какъ може да бжде това? Ето. Мжжъ и жена живѣятъ много добрѣ. Христосъ отъ своя страна казва: «Раздай имането си», мжжътъ, въ желанието си да изпълни учението на Спасителя, иска да раздаде имота си, но жена му му казва: «Какво си полудѣлъ, искашъ жена ти и дѣцата ти да останатъ нещастни ли?» — «Ама азъ искамъ да изпълня Божия законъ». — «Азъ пъкъ не искамъ този законъ. Нѣмашъ право да раздавашъ имота на жена си и на дѣцата си, той е тѣхенъ. Имашъ 100 хиляди лева, раздѣли ги братски, поравно между тебе, жена си и дѣцата си, и само дѣла, който ти се пада, имашъ право да раздадешъ. Съ тѣхни пари нѣмашъ право да правишъ поменъ на Господа. То е Христовиятъ законъ». — «Ама азъ имамъ право». «Нѣмашъ право. Кой ти даде това право? Жена си отдѣ я зема. Не отъ краката, а отъ ребрата ти Господъ ти я е направилъ другаръ, и ти нѣмашъ право да я изтезавашъ». — Това, сега, разбира се, изнася на женитъ, и тѣ си казватъ: «Тѣй, тѣй!» Никога не разглеждайте въпроситъ отъ ваше гледище, а отъ взаимно гледище. Въ всемирния животъ има много възможности; въ сегашния животъ сте мжжъ, но въ другъ може да ви направятъ жена и обратно. Ако въ този животъ напи-

шете: «Никаква свобода на жената не давамъ», въ втория животъ, когато ви направятъ жена, ще изпитате сладостигъ на това законоположение. «Не е хубавъ, ще речешъ тогава, този законъ». — Ама ти си, който по-рано го написа. Мжже, поставете добри закони, защото втори пътъ, като жени, ще бъдете подъ тѣхната сила. Разбира се, не само мжжътъ пише закони, но и жената пише такива, и сами си създаватъ ограничения едни на други. Много жени, сж написали лоши закони въ своитѣ дъщери и синове, да мразятъ бащата — «баща ви е нехранимайко, вагабонтигъ». Такива закони не пишете, защото Баща ви е само единъ; този мжжъ или тази жена е станала орждие на Божественния духъ, за да се облѣче въ форма една идея, и, когато се оплаквате, вие роптаете противъ Господа. Не бива да измѣнявате основнитѣ черти на въплътената въ формата идея. Въ сѣнкитѣ може нѣщо да промѣните, да ги направите по-свѣтли или по-тъмни, но главното, което олицетворява Божествената идея, трѣбва да остане.

(Бесѣда, държана на 24. априлий 1916 г.).

Марта и Мария.

„А Марта се мълвише за многото слугуване; и застана та рече: Господи, не бръжишъ ли, че сестра ми ме остави сама да слугувамъ? Речи ѱ, прочее, да ми помогне. Отговори Иисусъ и рече ѱ: Марто, Марто, грижишъ се и се мълвишъ за много нѣща; но едно е погрѣбно: а Мария избра добрата частъ, която нѣма да се отнеме отъ нея“. *)

Върху Марта и Мария много се е говорило. Тѣ прѣдставятъ два принципа въ човѣшката душа — активниятъ и пасивниятъ. Въ Марта и Мария ние имаме двѣ жени, два характера противоположни, двѣ състояния на човѣшкото сърце: едното състояние е тихо, спокойно, безмълвно, умъ отправенъ къмъ единъ вѣченъ принципъ, крѣпящъ се на една вѣчна основа; а другото състояние е като на морскитѣ вълни, като на малкитѣ клончета на дърветата — постояненъ кипежъ, постоянно клатушкане. Христосъ, обаче, посочва на Марта кое е сжщественото, като ѱ казва: «Ти се мълвишъ за нѣща, които не сж сжществени, които сж извѣнъ дѣйствителността, но Мария избра нѣщо по-сжществено». Мнозина отъ васъ спадатъ къмъ тия два характера — нѣкоя е Марта, друга Мария. Мариитѣ сж изобщо благородни жени. Тѣ сж добри, иматъ отлично тѣлосложение, лице красиво, погледъ мекъ, чело симетрично, носъ правиленъ, а по сърце тѣ сж меки, нѣжни, отзивчиви къмъ страданията на хората, готови да помагатъ. «Мария» на еврейски значи солена вода. Мария всѣкога посолява свѣта;

*) Ев. Лука, 10: 40—42.

благодарение на нея, той не се разваля, не се вкисва, не гине, и, когато вие имате марийния принципъ у васъ, вашето сърце не се разлага. «Марта» излиза отъ «мара», което значи горчивъ, киселъ, буенъ; тъй че този горчивъ принципъ у васъ постоянно се люти, гнѣви, недоволенъ е, и това той го прави не отъ зла мисль, но защото е единъ принципъ много активенъ, който, откъдѣто мине, иска отворенъ път. Ако е Марта, ще видите, че сутринъ, като стане въ кѣщи, всички слуги сѣ на кракъ, викъ, крѣськъ; вдигне ли метла, всички бѣгатъ на половинъ километъръ; тя казва: «Всичко тукъ трѣбва да бжде въ редъ и поредъкъ». Тази Марта е и въ черкви, и въ училища, и въ сѣдилища — навсѣкѣдъ я има. Тя е необходима: но не давайте прѣвимущество нито на нея, нито на другата — нито на единия, нито на другия принципъ.

Съ тѣзи два принципа ще свържа други два принципа, които формулирамъ така: принципъ на висшето и принципъ на нисшето. Принципътъ, който се олицетворява въ Мария, прѣдставя висшето, което показва какъ да служимъ на Бога, какъ да сме въ хармония съ висшитѣ сѣщества, светиитѣ, ангелитѣ, които знаятъ повече отъ насъ, знаятъ да се подчиняватъ — ще седнемъ тихо и спокойно при нозѣтѣ на Учителя да се учимъ. Ще кажете: «Колко сѣ учители?» — Единъ е Той, единъ Учителъ азъ познавамъ. Той може да има 250000 косми на главата, но това не ще рече, че сѣ 250000 учители. Едно дърво може да има много клончета, но тѣ не сѣ дръвчета. Обаче, въ дървото и клончетата му прониква единъ животъ. Така трѣбва да стои единството въ ума ви. И когато дойде Учителътъ, духътъ, който е въ васъ, били сте мъже или жени, трѣбва да слушате дълбоко въ себе си този гласъ на меката нѣжностъ, на любовта. Любовта не е кисела. Кое въ живота обичате? Да си прѣдставимъ, че всичко въ свѣта е само отъ Марти; задигнали метли, вдигнали прахъ, викове — каква музика ще бжде то? Вървамъ, че кѣщитѣ щѣха да бждатъ добръ наредени, щѣше да има мебели хубави, хубави дрехи, всичко щѣше да

бжде въ редъ и поредъкъ, щѣхме да имаме прѣ-
красни форми, но животъ не щѣше да има. Обратно,
ако бѣха само Марии, тогава всичко щѣше да бжде
солъ, но, ако нѣмаше Марти, какво щѣше да се осо-
лява? Тази Мария има отношение къмъ нѣщо друго,
къмъ нѣкакъвъ другъ принципъ, къмъ нѣкаква друга
основа. Висшиятъ принципъ, Мария, ни показва пътя,
по който трѣбва да служимъ на Бога индивидуално.
Въ това служене ще намѣримъ смисъла на нашия
животъ, и то доколкото разбираме вътрѣшния сми-
сълъ на нашата душа, ще разбираме и другитѣ сж-
щества, които живѣятъ около насъ. Щомъ научимъ
първия, висшия принципъ — да се подчиняваме на
Бога, тогава ще научимъ и другия принципъ — да
се подчиняваме на всички низши елементи — да под-
чинимъ нисшия принципъ у човѣка. И когато съврѣ-
менната наука твърди, че иска да подчини природата,
азъ подразбирамъ, че тя иска да подчини Марта,
която вдига толкова шумъ. Трѣбва да се научимъ да
бждемъ добри господари. Онзи, който не се е нау-
чилъ да се подчинява, да слугува на Бога, не може
да бжде господарь, и всѣки отъ васъ, който иска да
бжде господарь, най-първо трѣбва да научи да бжде
слуга, слуга на Бога, да се подчинява: да научи този
висшъ законъ, да седне, както Мария, при нозѣтъ на
Христа. И казва Христосъ: «Тази добра частъ на
Мария нѣма да ѝ се вземе». Ще приведа единъ при-
мѣръ за обяснение на тази идея. Може да е легенда.
Разправятъ за великия цигуларь Паганини, че единъ
день, въ обиколкитѣ си по Европа, дѣто давалъ
концерти, по пътя си въ единъ градъ, забѣлѣзалъ
единъ старъ 60-годишенъ цигуларь, съ ржцѣ трепе-
рящи, съ прѣмрѣжени очи, на земята прѣдъ него
стои копанка. цигулката сжщо, понеже не може да
свири. Паганини се спрѣлъ прѣдъ стария цигуларь,
взелъ цигулката му и, като започналъ да тегли лжка,
мало и голямо се събрало наоколо му. Свирилъ
2—10—20 минути, и всички хора започнали да
тургатъ въ копанката златни и сребърни монети.
Свирилъ, докато копанката се напълнила. Ето тъй

Паганини принесълъ своя даръ на бѣдния старецъ. Бѣдниятъ този старецъ стоялъ при нозѣтъ на Паганини, както Мария при нозѣтъ на Христа, и не е казвалъ: «Чакай да видя какво ще излѣзе, а е слушалъ какъ майсторътъ свирилъ. «Да» казалъ е — «виждамъ сега моя великъ учитель, майсторъ на живота». Копанката — това е съсждъ, въ който сж се сипѣли велики добри мисли. Когато и у васъ дойде да засвири този великъ Учитель, вашата копанка ще се напълни съ благородни мисли и желания, и вие нѣма да бждете кекави и немощни, но млади, свѣжи, добри и силни. Азъ бихъ желалъ въ даденъ случай и вие да направите това. Не да посветите цѣлия си животъ на това, защото Христосъ, като похвалява Мария, иска да ни каже: „Азъ не искамъ да ми дадете всичкото си врѣме, а само това, което не знаете какъ да употребите, па колкото малко и да е това врѣме. А другото врѣме, прѣзъ което сте заети, свободни сте, вършете си своитѣ длѣжности въ живота». Великото учение ни най-малко не подразбира да оставимъ другитѣ си длѣжности въ живота; но онзи часъ, който е опрѣдѣленъ за Мария, трѣбва да го дадемъ. Този Панагини не всѣкога се спира, то е рѣдкость. Остава цигулката и си заминава. Така и Христосъ ще се спре нѣкой пжтъ при васъ, въ живота ви, когато сте обрѣменени, отегчени, когато мислите, че ващиятъ животъ нѣма смисълъ, не сте полезни, като-че изкуството, което учите, нѣма цѣна; тогава Той ще се спре и ще посвири съ вашата цигулка. Тамъ е щастието — да чуешъ единъ великъ учитель какъ свири, или да видишъ единъ великъ художникъ какъ рисува. Това учение трѣбва да учимъ — учението да благоговѣемъ прѣдъ Бога и да Му се подчиняваме, въ което подчинение ще научимъ велики добродѣтели. Отъ какво произлизатъ съврѣменнитѣ стълкновения между хората? Отъ това, че хората сж кисели, не сж меки, нѣжни. Ако всички хора бѣха меки, нѣжни, животътъ би билъ щастливъ — вътрѣшно и външно, Ако хората биха се взаимно почитали, ако имаха взаимна отстъпчивость, щѣше

да има велика хармония въ живота. Азъ не ублажавамъ хора, които всѣки день се каратъ единъ съ другъ: тѣ всѣки день роптаятъ противъ Бога. Слушамъ симо роптания: и на учени, и на свещеници, лѣкари, професори, проповѣдници — всички роптаятъ. Свещеници, лѣкари, като имъ даватъ пари, недоволни сж отъ даденото, малко били; Господь на други далъ повече, а на тѣхъ по-малко — това е вече роптание. Ако е овчарь, ще каже, че кошарата му е малка, иска повече — и това е роптание. Учениятъ и той роптае, че малко способности му сж дадени. Кой е виноватъ? Все Господь! Не само за васъ говоря, които сте тукъ, а и за онѣзи, които сж отвънъ — всички роптаятъ. Законътъ на висшето е винаги да блика благодарностъ и обичъ къмъ Бога.

Нѣкои питатъ; «Кждѣ е Господь? какъ да Го намѣримъ?» Господа могатъ да го намѣрятъ и малкиѣ дѣца. 2,000 години вече става какъ философитѣ аргументиратъ да докажатъ дѣ е Господь — на небето ли е, на звѣздитѣ ли е, на земята ли е, или въ човѣшкото сърце. Още Го търсятъ, никой не Го е намѣрилъ. Проповѣдницитѣ казватъ, че е въ човѣшкото сърце; астрономитѣ —, че е въ вселената, като теготение; нѣкои казватъ, че Го има, други казватъ, че Го нѣма. Ще ви прѣдставя една фигура, за да видите на какво се базиратъ вашитѣ философи. Прѣдставете си, че Господь, както слънцето, изгрѣва и залѣзва всѣки 24 часа отъ изтокъ къмъ западъ; прѣдставете си още, когато Господь изгрѣва, вие заспивате и спите, докато Той залѣзе, и когато залѣзе, вие се събуждате и Го търсите цѣла нощъ. Като не Го намѣрите, вие отново заспивате, когато зора пукне, и, като залѣзе, отново цѣла нощъ Го търсите. Минава день, два, мѣсець, година, десетъ години, много време минава, вие все Го търсите и не Го намирате никждѣ. Азъ казвамъ: Измѣнете само отношенията на нѣщата — спете вечеръ, а бждете будни сутринъ, когато изгрѣва слънцето, и ще видите Господа, ще Го намѣрите. Азъ Го виждамъ всѣки день, спя вечеръ, а сутринъ, като пукне зора, ставамъ да Го по-

срѣщамъ. Ето философията на живота. Господь като слънце изгрѣва. А какво правятъ сегашнитѣ хора нощемъ? По концерти, балове, театри, а когато Господь изгрѣва, спятъ. Аристократи, отъ благородното добро утро! Всички хора, които спятъ сутринь и деня, сж отъ културата на бухалитѣ. Ето защо тѣ страдатъ. А тази нощна култура трѣбва да се замѣсти съ дневната култура. Щомъ се пукне зора, ще станешъ, ще се изправишъ и ще чакашъ най-малко $\frac{1}{2}$ часъ, Господь слѣдъ това ще се покаже на твоето лице, ще почерпишъ отъ Него сила, енергия, здраве и прѣзъ цѣлия день ще бждешъ бодъръ и силенъ да се боришъ. Нѣкои философи пъкъ казватъ: «Господь е аристократъ, Той не приема всички, трѣбва да се облѣчемъ прѣдъ Него». Азъ ще ви прѣдставя друга фигура за възражение: когато слънцето изгрѣва, всички животни, и добри, и лоши, и красиви, и грозни, всички излизатъ съ своята прѣмѣна, каквато иматъ. Господь огрѣва всички: и змиитѣ, и гущеритѣ, и комаритѣ, и всички гадове, които правятъ толкова злини. Той не имъ казва: «Ти трѣбва да се скриешъ въ дупката си». По сжщия начинъ явете се и вие прѣдъ Бога и напечете се. Това е смисълътъ на живота. Ние не страдаме отъ това, че на земята има много змии: тѣхното число е опрѣдѣлено, тѣ сж на мѣстото си, но, когато станатъ два пѣти повече, отколкото трѣбва, непрѣмѣнно ще се унищожи излишното число. Когато вълцитѣ сж опрѣдѣлено число, тѣ сж на мѣстото си, но, когато се намножатъ, излишното пакъ число трѣбва да се унищожи. И тѣй, ако не впрегнете всѣка мисль и всѣко желание вжтрѣ въ себе си, т. е., ако не сте се научили да служите на Бога, тази мисль, това желание ще ви заповѣдава. И тогава, по сжщия законъ, както вие се противите на Бога, така и вашитѣ желания и мисли ще ви противодѣйствуватъ. Това, което ви говоря, ако може да го приложите въ живота си, ще видите, колко ефикасно е.

Нѣкои казватъ: «Да възпитаеме свѣта, хората». Въ този смисль азъ не вѣрвамъ въ възпитанието, защото всички хора сж индивидуални клѣтки на Бо-

жествения организъмъ, на Божественото тѣло, та всѣки отдѣлно трѣбва да възпита самъ себе си. Азъ не мога да ви заповѣдвамъ: то би значило да светотатствувамъ — да лъжа Бога. Азъ не искамъ да заповѣдвамъ. Защо? Защото тѣзи хора сж господни, нѣмамъ право да заповѣдвамъ и злоупотрѣбявамъ съ чуждитѣ нѣща; имамъ право да бжда господарь само на моитѣ мисли и желанія; на тѣхъ мога да заповѣдвамъ; но на всичко, което е извънъ мене, ще трѣбва да слугувамъ. Така и вие трѣбва да правите.¹

Тогава ние ще слѣземъ къмъ низшитѣ елементи — къмъ неразумното. Какво казва Библията въ първата глава? Богъ създаде небето въ първия день, а послѣ — земята. Небето, разбирамъ, Мария, а земята — Марта. Земята била неустроена, значи, кисела. Ученитѣ хора казватъ, че, когато тази Марта се явила, около нея имало буря, ураганъ, огънь, издигане на пара, и тогава Богъ казалъ на Марта: «Марто, Марто, много шумъ вдигашъ, прогресътъ не е тамъ; Мария избра добрата частъ — погледни начорѣ». Земята, Марта, погледнала нагорѣ и започнала да се върти около себе си и около слънцето. Така се образувалъ животъ около нея, обравували се много сжщества и най-послѣ човѣкътъ. Като свършилъ Господъ работата Си, казалъ: «Всичко около Марта е добрѣ». И стана день първи, а слѣдъ това дойде день втори до седми. Сега, нѣкои отъ васъ сж Марта — вдигатъ шумъ, отъ сърцето и отъ ума имъ излизатъ пламъци. Нѣма Марта езера, ни рѣки, и великиятъ Учителъ казва: «Марто, Марто, не се смущавай, само едно е необходимо, Небето, разумното, великото въ свѣта, погледни нагорѣ, то е, което ще ти даде смисълъ». Когато и вие повдигнете погледа си, веднага вашиятъ духъ ще почне да се движи правилно около своя центъръ, и вие ще намѣрите смисъла на живота. Да имашъ смисълъ въ живота, то значи да имашъ центъръ, около който да се движишъ, който центъръ всѣки день да изпраща необходимото и нужното зарадъ тебъ.

И тъй, Богъ е създахъ едноврѣменно въ насъ и Мария и Марта — тѣ сж двата полюса на човѣшката душа. Азъ бихъ могълъ да ви обясня нѣкога вжтрѣшния смисълъ на тѣзи два принципа, които дѣйствуватъ въ свѣта. Но отъ многото казано, знанието, когато се натрупа и не се прилага, образува извѣстни утайки, и хората почватъ да се смущаватъ, кое да вършатъ. Единъ ученикъ отъ едно евангелско училище при единъ урокъ по българска граматика, която малко разбиралъ, като дошълъ учительтъ, за да се оправдае, казалъ: «По български езикъ има много граматики, отъ Икономовъ, Григоровъ и др., по коя да уча?» Еднѣжъ, дважъ, най-послѣ учительтъ му отговорилъ: «Слушай, приятелю, какво говори граматиката на Икономовъ, на Григоровъ, азъ не искамъ да зная, ти ще учишъ по моята». Като дойде Господъ, казвате Му: «Има философи, като Кантъ, Шопенхауеръ, Толстой, които еди-какво-си казватъ, но има прогиворѣчие въ тѣхъ, какво да слѣдваме?» Господъ ще ви рече: «Ще слѣдвате това, което Азъ ви казвамъ». И когато искате да слѣдвате Божествената Истина, трѣбва да се вдълбочите въ вашата душа; тогава ще разберете живота въ другъ смисълъ. Въ васъ ще се образуватъ други способности, ще видите, че около васъ има други същества, много по-велики, които творятъ, и ще кажете: „Колко сме били слѣпи!“ Питамъ васъ, които разсжждавате: „Ако бѣхте въ положението на една мравка и ако единъ философъ стжпѣше върху васъ и ви смачка, какво щѣхте да мислите за неговитѣ крака?“ Щѣхте да кажете: „Една канара падна върху насъ и ни смачка“; а тази канара съставлява малка частица отъ този гигантъ. Нѣкой день казвате: „Сждбата ме прѣслѣдва, гони“. А това не е нищо друго, освѣнъ кракътъ на нѣкой великъ философъ, който ви е настжпилъ. Не трѣбва да се изпрѣчвате на пжтя на философитѣ, на ученитѣ хора: тѣ нѣма да се спратъ зарадъ васъ; тѣ вървятъ по своя пжть, и ако се изпрѣчите, кракътъ на философа ще ви смаже. Когато ми се оплаквате, ще ви кажа: Не ви

е мѣстото на този философски пжтъ, вие сте нравки, други пжтеки си изберете. Ето философията на живота. Като гледамъ нещастieto на единъ човѣкъ, поглеждамъ нагорѣ и виждамъ единъ гигантъ, който го е настжпилъ и смазалъ.

И така, Господь е направилъ свѣта, всички свѣтове. Има въ млѣчния пжтъ 18.000.000 слънца, и всѣко едно отъ тѣхъ се движи по своя опрѣдѣленъ пжтъ, и между слънце и слънце има по 25 билиона километра разстояние, за да не стане сблъсване. Господь е начерталъ тия пжтища. И около вашия животъ Той е начерталъ извѣстенъ пжтъ, извѣстно пространство и ви казва: „Никога да не прѣминете границата на вашето царство“. Вие искате да направите договоръ съ други нѣкои царства; мжжетѣ и женитѣ отъ двѣ царства направиха договоръ, за да обравуватъ едно царство, и се скараха. Защо се каратъ? Нека всѣки царува въ своето царство. „Ела, казва нѣкой, да си туримъ паритѣ на едно мѣсто и да си ги пазимъ“. Всѣки да си държи паритѣ въ своята кесия. Никому не повѣрвайте паритѣ си. На земята, комуто и да ги повѣрите, ще ви ги задигне. Затова казва Христосъ: „Внесете богатството си горѣ“. Горѣ, горѣ! Това е истинскиятъ смисълъ на живота, И тѣй, ние сме криви за това, че искаме да изопачимъ живота си, който Богъ е наредилъ. Азъ зная, нѣкои хора мразятъ нѣкого и го носятъ навсѣкждѣ съ себе си. Оставете го, дръжте само Бога: Той е, Който осветява, Него пуснете въ своята светая свѣтихъ. Днешнитѣ хора сж многобожни: иматъ богове на труда, на славата, на силата и имъ кадятъ темянъ. Вземете вашия чукъ и всички тѣзи идоли изхвърлете вънъ или ги строшете; седнете слѣдъ това при нозѣтъ на вашия Учителъ и вие ще разберете вжтрѣшния, дълбокия смисълъ на вашия животъ. Това е, което Христосъ иска да каже — че доброто, което Мария има, нѣма да ѝ се отнеме. Ти се тревожишъ за много работи, казвашъ: туй имамъ, онуй имамъ; ти си господарь на тѣзи нѣща, вземи ги и ги изхвърли. Азъ съмъ забѣлѣзалъ, нѣкои господари, сед-

нали на столъ, като мене сега, и запозѣдватъ. Иска да му се подаде нѣщо, което и той самъ може да си вземе, дрънка звънеца — дрънн! Никой не се явява. Вика единъ пжтъ, вика дза пжти и най-послѣ ще излѣзе да се кара. А бе приятелю, стани, вдигни си самъ това нѣщо, може да си го направишъ самъ. Обущата му сж на петъ крачки отъ него — дрънн! да дойде слугинята да му ги донесе.. Ще вика и ще се сърди. Вземи си ги самъ, защото спокойствието и мирътъ, които имашъ, струзатъ повече, отколкото това, че слугинята не е донесла наврѣме обущата. Може и самъ да го направишъ; вземи си обущата, а послѣ дай единъ моралъ на слугинята да идва наврѣме. Това е, което Господъ изисква, защото тази слугиня не е слугиня на васъ, а е нѣкому другому слугиня. Нѣкой пжтъ азъ ви казвамъ, че съмъ слуга, но не на васъ, не на хората азъ съмъ слуга, а на Бога. Въ града Лондонъ, единъ баптистъ проповѣдникъ отива при другъ проповѣдникъ, на име Спърджънъ и, за да си даде по-голѣма важностъ, написва на картичката си: „Единъ твой братъ во Христа те чака вънъ да те види“. Спърджънъ написва на другата страна на картичката: „Кажете му, че сега имамъ работа съ Господаря му“. Дойде ли нѣкой отвънъ и ти каже: „Твой братъ въ Христа те чака вънъ“, ти му кажи, че се разговаряшъ съ Господаря му. И тази слугиня, която ти си викалъ отвънъ за обущата, тя имала работа съ Господаря си, и ако ти нарушишъ нейното спокойствие, Господарьтъ ѝ ще те хване за ухото. Това е най-великата философия, която съврѣменнитѣ хора трѣбза да изучатъ. Слуги трѣбва да бждемъ на Бога! Когато научимъ този великъ законъ, отношенията между насъ ще дойдатъ въ нормалния си пжтъ. Азъ слѣдя хората: разположенъ ли си, всички хора ти сж приятни; неразположенъ ли си, станалъ ли си несприятелно, излѣзълъ ли си съ краката навънъ, прѣзъ цѣлия день хората сж ти криви. Това състояние може да продължи седмица, мѣсець; него ние наричаме нова философия — песимизъмъ, а хората — песимисти. За да оправдаете негова недостатъкъ,

казвате: „Той е песимистъ“ — споредъ думитѣ на Шопенхауера. Всички сте философи. Българитѣ стоятъ по-високо даже и отъ Шопенхауера: у всички има тази отсѣнка на песимизъмъ; българинътъ скоро се обезсърчава, отчайва, и тогава дохожда философията на Шопенхауера — дохожда Марта. Азъ казвамъ само едно: Ти си длъженъ да се подчинишъ на Бога, не Му слугувашъ, и затова всички тѣзи нѣща сж те сполетѣли. Никаква друга сждба нѣма въ свѣта, и въ деня, когато ти се подчинишъ на Бога, на сждбата си, всички други ще ти се подчинятъ.

Това е учението за Мария и Марта. Мария — това е Небето, Марта — земята. Мария — това е висшето въ сърцето, Марта — низшето въ сърцето. Мария — то е висшето въ ума, теософитѣ го наричатъ висши манахъ, Марта — то е низшиятъ манахъ и т. н. Вие, като отидете въ вашитѣ домове — азъ ги виждамъ, тѣ сж величествени — тогава кажете си: „Ела Марто, ела Марио, вие сте двѣ добри сестри. Христосъ, Той е висшиятъ Духъ, висшиятъ Принципъ. Ако Мария отговорѣше на Марта, трѣбваше да каже: „Чакай малко да послушамъ, послѣ ще ти помогна“. Христосъ говорѣше, затова Мария нищо не работѣше. Като се върнете сега въ къщи, ако се разсърдите, развикате, ще кажете: „Марто, знаешъ ли какво казва Учителътъ? Ти трѣбва да се подчинявашъ“. Мария трѣбва да бжда благородна, деликатна, да говори сестрински да ѝ каже; „Чакай малко, сестро, азъ послѣ ще ти бжда въ услуга“. Така трѣбва да говори Мария. И когато сестра ѝ говори страснато, тя да каже: „Колко хубаво, колко приятно говоришъ!“ защото между благородното и неблагородното има извѣстна хармония, между любовта и умразата има сродство. Азъ ги знаа и двѣтъ тия сестри. Но, който влѣзе между тѣхъ, тѣ отъ обичъ го задушватъ. Задушватъ го, а, като умре, казватъ: „Какво направихме!“ Но любовта казва: „Хайде да го възкрѣсимъ! Умразата казва: „Азъ ще го зароя“. — „Добрѣ“ казва любовта. Турятъ му прѣстъ, но послѣ дохожда любовта отгорѣ и като го напече, хопъ, из-

кочи — възкръсява го. Умразата и любовта постоянно работятъ въ свѣта, а вие имате толкова лошо мнѣние за умразата, за завистъта. Тѣ сж змии, гущери, но приятни въ нѣкои случаи. Какъвъ би билъ свѣтътъ безъ гущери, змии, мушички и т. н.? Покажете такъвъ свѣтъ. Дѣ е вашиятъ по-добъръ? Не, тъй, както е направенъ този свѣтъ, е великъ по своитѣ замисли, великъ по своитѣ изражения. А това, отъ което се постоянно оплаквате, то е дисхармонията, която е вжтрѣ въ васъ, то е Марта, неустроената земя; този шумъ, който постоянно вилнѣе въ насъ, той именно нарушава тази хармония. Духъ Божи трѣбва да слѣзе и да си каже думата. И тъй, Духътъ е слѣзълъ и заповѣдва. Той работи. Имайте вѣра нопрѣодолима въ този великъ принципъ, който живѣе въ Мария; имайте вѣра и въ принципа, който живѣе въ Марта; имайте вѣра въ Христа, защото Христосъ, Който седи върху тѣхъ, ги съединява. Съединете и вие тѣзи три: вашиятъ духъ, вашата Мария и вашата Марта, и започнете новата година съ това. Азъ не довършвамъ, оставямъ една голѣма междина между всичко казано, за да видя какъ ще рѣшите ребуса. Азъ съмъ ясновидецъ, и като гледамъ на вашето бждеще, виждамъ какъ едни ставатъ, други падатъ, виждамъ какъ едни вървятъ по пжтя, а други криволятъ; но всички въ края на крайщата ще бждатъ добръ, само че ще има клатушкане и закъснѣване. Когато се качатъ на нѣкой голѣмъ параходъ въ океана, нѣкои отъ клатушкането на парахода повръщатъ, а други — не. Колко сж интересни тѣзи аристократи въ океана: въ първия день напети, облѣчени, украсени съ прѣстени, гердани, всички весели, доволни; но, като се залюлѣе параходътъ, всички ставатъ замислени, като философи, като-че слушатъ нѣкоя важна проповѣдь. Втория день започватъ да усѣщатъ въ корема нѣкакво разстройство, почва яденето на лимони, лѣгане по пода и повръщане. Но, като излѣзатъ на суша, — „Какъ минахте океана?“ — „Благополучно“. Ох-о-о! Този океанъ отъ земята до Небето докато го минете, колко пжти ще повръ-

шате! Ще кажете: „Много мъчна работа е!“ Но, като излезете на суша, ще имате отличен апетитъ, защото много хубаво ще бждете прѣчистени. Тази Марта въ океана вдига голѣмъ шумъ наоколо си, разтрѣсва параходи, създава викоуе, плачъ, но, щомъ излезете на брѣга, щомъ дойде Мария, вие казвате: „Слава Богу, минахме благополучно“. Не бойте се, бждете винаги при вашия великъ Учителъ, за да може да разрѣшите въпроса на живота. Много сложни задачи имате въ живота: възпитание на дѣцата, отношения на мъжа и жената единъ къмъ други, отношения къмъ обществото, отношения къмъ човѣчеството. Много задължения имате. Какъ ще ги завършите? Нѣкои мислятъ, че, като станатъ християни, нѣматъ задължения. Не! тъкмо обратното, християнинътъ има повече и трѣбва да изпълни много добръ своитѣ задължения, и, когато завършва деня, трѣбва да усѣща велико спокойствие, че е свършилъ оноуа, което е трѣбвало да свърши, а което не е направилъ, да го тури въ програмата си за другия денъ. Единъ денъ ще бждете Марта, другъ денъ — Мария, а когато бждете при нозѣтъ на вашия Учителъ, тогава нека и Марта и Мария, всички да утихнатъ, за единъ часъ всичко да утихне.

Тамъ е учението и мисълта, която Христосъ прокарва. Научете се да служите на Висшето, за да бждете господари на низшею.

(Бесѣда, държана на 14. януарий 1917 г.).

Растете въ благодать!

„Но растете въ благодатъта и въ
познанието на Господа нашего и Спаса
Христа *)

Растенето е процесъ на развитие. Кое трѣбва да расте? Често казватъ: трѣбва да расте ябълка, дърво, клончета, листа, цвѣтове — трѣбва да растатъ и да се развиватъ. Но въ цитувания стихъ се подразбира, че трѣбва да расте човѣшката душа. Човѣшката душа да расте, а човѣшкиятъ духъ да достигне познанието на благодатъта. Коя благодать? — Божията. Думата „благодать“ е обширна, тя подразбира условията, въ които човѣкъ трѣбва да живѣе горѣ на Небето и долу на земята. Земята, за която често се говори въ священнитѣ книги, е толкова голѣма, че на нея може да живѣятъ безброй много хора. Въ Писанието тя е наречена „Обѣтована“. Вие се стремите именно къмъ тази земя, която Богъ е създалъ първоначално. Тази земя, на която вие живѣете, е толкова малка, микроскопична, че, сравнена по голѣмина, тя не съставя даже островъ, напр., като Критъ. Павелъ и Петъръ казватъ, че небесата ще се разгорятъ, и земята ще мине прѣзъ огънь. Мнозина тълкуватъ огъня като разрушителенъ елементъ; той, наистина, разрушава, но сжщеврѣменно и гради. Огънятъ, който е слѣзълъ отгорѣ, отъ слънцето, той е съградилъ нашата земя, той е съградилъ вашитѣ тѣла; този огънь е вложилъ мисли и желания вътрѣ въ васъ. Безъ огънь всичко се смразява. Значи, думата растежъ подразбира и огънь. Огънятъ, който разрушава, е

*) II. Петрово послание, 3:18

грубиятъ огънь. Въ съврѣменната наука сж правени такива опити: ако се подложи човѣкъ на електричество отъ 2—3000 волта, той умира, и затова на нѣкои мѣста, когато искатъ да екзекутиратъ нѣкого, подлагатъ го на такъвъ силенъ токъ. Обаче, ако се прѣкара прѣзъ човѣка 10—50000 волта електричество, всички болести у него изчезватъ, лицето му става свѣжо, съ една дума, човѣкъ се напълно подмладява. Споредъ съврѣменнитѣ понятия на логиката, при този огънь човѣкъ би трѣбвало да изгори. Огънятъ, който разрушава човѣка — това сж неговитѣ страсти. Тѣ разрушаватъ едновременно тѣлото и душата. Нѣма ли човѣкъ страсти, ще рече: не се грѣе на разрушителенъ огънь. Павелъ, като казва „растете“, подразбира дѣйствието подъ влиянието на Божествения огънь — тѣзи 10—50000 волта, които, като минатъ, ще прѣчистятъ и обновятъ хората.

Думата „познание“ иска да каже: да се разбератъ законитѣ, споредъ които този растежъ може да стане. А растежътъ е двоякъ — и нагорѣ и надолу. Когато се оглеждате въ огледало, вие имате отражение; ако нѣкой ви запита, по какви закони става това отражение, лесно ще отговорите — има отражение; но азъ бихъ желалъ да знаая онзи основенъ законъ, който образува това отражение. Физикитѣ обясняватъ механическата страна на прѣдмета, тъй както и астрономитѣ обясняватъ механическата страна на вселената, напр., какво било слънцето, какви били елементитѣ му, каква била температурата му и т. н.; но какво въ дѣйствителностъ е слънцето, това е една тайна. Отъ земята ние можемъ да прѣдполагаме и едното, и другото, но, когато човѣкъ стане духозенъ, той ще бжде въ състояние да провѣри истината за това растене, за което Павелъ говори. Искашъ да знаешъ, има ли животъ горѣ на мѣсечината или не, има ли вода или не, ще вземешъ торбичката си и билетъ, и въ нѣколко часа ще може да провѣришъ тази истина. Така може да се отиде и до слънцето, да се провѣри какво е то. А сега ние изучаваме нѣщата само чрѣзъ отражение, тъй както то става, но отраженията не сж всѣкога

вѣрни. Въ едно отражение има външна и вътрѣшна страна; вие имате само външната, а вътрѣшната за васъ е скрита. „Познавамъ този човѣкъ“. Познавате неговата сѣнка. — Казвате: „Неговитѣ очи сж черни“. Това е неговата сѣнка. — „Бѣла му е брадата“. Това е сѣнка. — „Красивъ е“. Всичко е сѣнка. Този човѣкъ, който ви се вижда денемъ красивъ, вечеръ е черенъ. Ако въ известно отношение се измѣни свѣтиликътъ, ще се измѣни и свѣтлината на човѣка. Това е растене на сѣнкитѣ, защото и сѣнкитѣ растатъ; една сѣнка може да се намали и да се изгуби; напр., сутринъ, като изгрѣва слънцето, сѣнката е по-голѣма, а къмъ обѣдъ сѣнката съвсѣмъ се смалява, а като залѣзе слънцето, съвсѣмъ изчезва. Азъ ви правя тази аналогия, защото сте хора на сѣнкитѣ — изучавате нѣщата на кинематографа. Ако ви говоря другояче, вие ще кажете: „Докажи това нѣщо“. Но, за да ви го докажа, ще трѣбва да ви взема билетъ, да дойдете съ мене, да отидемъ на слънцето, на мѣсеца. Вие сте хора на сѣнкитѣ, вие сте сжщества фиктивни, а не реални. Слѣдъ 50 години вие сами ще видите, че сте фиктивни. Дѣ ще бждете тогава? За да не бждете сѣнки, вие трѣбва да минете отъ врѣменното къмъ вѣчното; да потърсите Бога — подразбирамъ да търсите свѣтлина и топлина. И тази свѣтлина ще внесе въ васъ онзи идеалъ, за който копнѣете. Човѣкъ се ражда малко дѣтенце, става голѣмъ — все е недозоленъ; иска да се ожени, търси хубава мома, мисли, докато я намѣри, но, като я намѣри, пакъ е недоволенъ — била зла, като змия. Слѣдъ това искатъ дѣца, иматъ ги, но се оказва, че и тѣ били лоши; надѣватъ се на дѣцата, дано тѣ, като се оженятъ, да се оправятъ, но и отъ тове нищо не излиза. И тъй, животътъ на съврѣменнитѣ хора е само въ сѣнкитѣ. А въ сѣнкитѣ нѣма никаква реалностъ. То е единъ приятенъ животъ, но въ него нѣма никакъвъ растежъ, нѣма никакъвъ Божественъ процесъ. И тъй, подъ думата „растене“ подразбирамъ: Духътъ да расте и се развива — само реалното, неизмѣнното. Може да ставатъ милиони, вѣчни промѣни въ

тази субстанция, която е вложена въ насъ, тя се измѣня сама по себе си. Това е великъ, Божественъ законъ. Нѣкой пжтъ ви се навѣва люша мисль — това е сѣнка. Казвате: „Азъ мразя нѣкого, напр., мразя Ивана“. Какъ може да го мразишъ, като не го познавашъ? Сжщо, какъ можешъ да искашъ пари отъ човѣка, ако никога не си му давалъ? Сѣнкитѣ въ свѣта сжществуватъ само по една необходимостъ, да може битието на нѣщата да изпъкне. Колкото повече сѣнки имаме въ свѣта, толкова повече нашиятъ умъ ще изпъкне и ще бжде основа за познаване на нѣщата, защото безъ сѣнки знание не може да сжществувъ. Вие казвате, че страдате — това е една сѣнка, за да изучите себе си. Умирате — това е една сѣнка, за да изучите условията на новия животъ. Слѣдователно, растежътъ е причина на всички промѣни, които сега ставатъ и вжтрѣ и вънка. И тѣй, като разберемъ живота, ние ще дойдемъ до самата реалностъ, т. е. да провѣримъ нѣщата. Когато едно учение е съгласно съ самата реалностъ на битието, или е съгласно съ законитѣ, които Богъ е вложилъ въ свѣта, всѣкога може да се направи опитъ. Дойде единъ лѣкаръ и казва: „Азъ имамъ едно лѣкарство, което може да лѣкува тази болестъ“; ако това лѣкарство е истинско, трѣбва, щомъ се даде, да излѣкува болния; ако то не стане, то не е лѣкарство, и този лѣкаръ заблуждава. Дойде единъ човѣкъ и каже: „Азъ имамъ едно учение, и, като го приемете, ще се подигнете“. Ако ви подигне, то е истинско.

И тѣй, растенето е единъ процесъ, необходимъ за съграждане на нашето духовно тѣло. Физическото тѣло е необходимо, като една скеля отвънъ — ако то се не подигне, духовното тѣло не може сжщо да се подигне. И най-напрѣдъ е направенъ физическиятъ свѣтъ, като една скеля, а духовниятъ свѣтъ постоянно се съгражда и устройва. Има въ Писанието стихове, които казватъ, че първоначално е било създадено Небето, а то е Божествениятъ свѣтъ; послѣ е създадена земята — физическиятъ свѣтъ. Земята не е била още устроена, Господъ и до днесъ я строи. Той съ-

здаде свѣта въ шесть дни, въ шестия направи човѣка, а въ седмия си почина. Сега пакъ е на работа. Мойсей казва: „Господь си почина“. Христосъ казва: „Отецъ Ми работи“, и сега Той е още на работа. Почивката на Бога е да излѣзе огъ Своето битие, да разгледа отъ тамъ всичко, което е създалъ, и послѣ пакъ се връща да продължи работата. Сегашната Му работа носи съ себе си огънь. Той казва: „На този свѣтъ не му достига огънь“. Като дойде този огънь, ще дойде растенето и познанието въ благодатъта. Когато говоря за свѣта, азъ разбирамъ всѣкога човѣка. За васъ свѣтътъ е толкова познатъ, колкото имате съотношение съ него. Всички елементи отъ външния свѣтъ въ природата сж свързани съ вашето тѣло и вашия умъ, и всички промѣни, които ставатъ съ васъ, нѣкое неразположение което става въ вашия духъ, зависи отъ промѣна въ природата. Единъ вълкъ като не яде 3—4 дни, седмица, изгладнѣе и моли Господа за храна; долавяте неговата мисълъ, че този вълкъ страда, страдате и вие заедно съ него. Та, всички нѣща сж свързани: и радоститѣ, и скърбитѣ еднакво ги прѣживѣвате. Нѣкой казва: „Не мога да търпя този човѣкъ“. Ще го търпишъ защото той е частъ отъ тебе. Ако го съсипишъ, ще съсипишъ и себе си. Прочее, въ този растене подразбирамъ растене на нашето духовно тѣло отъ което ние съставяваме единица въ тази Божествена хармония. Казвате: „Свѣтътъ не е устроенъ още“. Не е устроенъ но, за да се устрои, ще трѣбза да се работи, а ние сме фабричитѣ, които трѣбва да работятъ; ние възприемаме и обработваме материалитѣ и ги даваме на Господа. Изядешъ нѣкоя кокошка, овца, агне, — това съставлява частица отъ тебе, и всичко отива да съгради свѣта. Единъ день всички страдания ще се оправдаятъ отъ това гледище. Всички въ свѣта сме страдали, но затова пъкъ ще живѣемъ всички заедно. Нѣкога ще видите, че и бубулечкитѣ сж ваши братя. Когато бубулечка ви ухапе и смучи отъ васъ кръвъ, тя казва: „Азъ трѣбва да направя това нѣщо за съграждане на тази кжща“. Всички същества иматъ съзнателенъ

и несъзнателенъ процесъ. Съзнателниятъ процесъ е толкова силно развитъ, че вие въ краткъ периодъ трѣбва да израстете, както житото прѣзъ мѣсецъ май, и въ краткъ периодъ трѣбва да завържете, защото растенето има прѣдъ видъ цвѣта, а цвѣтътъ има прѣдъ видъ плода. Растенето е животъ, въ него се проявява цвѣтѣнето, врѣзването и узрѣването. Безъ цвѣтъ нѣма плодъ и узрѣване. Цвѣтишъ ли? — , Не . — Нѣма да се проявишъ И въ хората, както въ цвѣтята, само тогава има проявление, когато тѣ цвѣнатъ и завържатъ плодъ. Любовта се проявява само когато растенията цвѣтятъ; така е у хората. Когато има цвѣтѣне на физическото поле, има физическо узрѣване, физическа любовъ; когато мине този процесъ, има духовно цвѣтѣне и узрѣване въ човѣка. Човѣкъ трѣбва да цвѣне най-малко седемъ пѣти, т. е. да завърже най-малко седемъ плодъ; трѣбва да цвѣне едновременно въ седемъ свѣтове, а това цвѣтѣне става послѣдователно. И тѣй, когато у васъ цвѣтѣнето въ физическото поле изгуби смисълъ, вие ще трѣбва да прѣнесете това цвѣтѣне горѣ. Защо умираме? Умирането не е нищо друго освѣнъ отиване въ по високъ свѣтъ на растежъ. Когато нѣмате условия за растење, вие умираете, а когато има условия, вие се раждате. Онѣзи, които не сж запознати съ дълбокия смисълъ на живота, намиратъ, че въ цвѣтѣнето на клонетѣ и растенето на коренитѣ има известно противорѣчие. Когато водата отъ единъ изворъ излиза, нѣма ли тази вода да се прѣсне по всички посоки? Вземете едно въздухообразно тѣло; въ едно гърне имате водни пари, като отворите това гърче, нѣма ли паритѣ да се прѣснатъ по всички посоки едновременно? значи, животътъ, който е излѣзълъ отъ центъра праща корени надолу. Но тѣ сж вечерно врѣме нагорѣ, а клонищата надолу. Науката казва, че денемъ ние сме съ главата нагорѣ, а вечеръ когато земята се обърне сме съ краката нагорѣ. Така е и съ дървото: въ 24 часа най-напрѣдъ клонетѣ сж обърнати нагорѣ, а по-послѣ коренитѣ сж нагорѣ. Ще кажете: , Ние сме нагорѣ'. Човѣкъ е двойно дърво: има ко-

рени горѣ, които означаватъ Божествения свѣтъ, има корени долу въ стомаха, които означаватъ физическия свѣтъ. Когато земята се обърне, вие се обръщате съ краката си къмъ Бога тогава коренитѣ на вашия стомахъ сж къмъ Бога Тѣй че на всѣки 24 часа и краката, и главата ви се обръщатъ къмъ Бога. Главата и краката иматъ еднакво значение прѣдъ Бога, защото, ако влѣзете въ духовния свѣтъ, основа на нѣщата — това сж краката; върху тѣхъ почиватъ нѣщата. Казватъ нѣкои: „Защо ми сж краката?“ Защо ви е основа? — За да съградите вашата кжща. Следователно, тѣ сж почва, върху която градите вашата кжща, и почва, върху която вашето битие може да расте.

Сега, въ това растене ние трѣбва да обичаме всички хора въ себе си, живи и умрѣли, които иматъ отражение и живѣятъ вътрѣ въ насъ. Вие имате единъ Иванъ вътрѣ и единъ вънъ; имате единъ ангелъ вътрѣ и единъ отвънъ; имате единъ дяволъ отвътрѣ и единъ отвънъ — и Небето, и земята едновременно живѣятъ въ вашата душа. У васъ има добри и лоши духове, които се спогаждатъ. Нѣкои хора, които мразятъ лошитѣ духове, казватъ, че има споръ между тѣхъ и ангелитѣ, и мислятъ, че тѣ се каратъ. Спорътъ е само, когато ние се намѣсимъ, а иначе между тѣхъ има равновѣсие. Щомъ се ние намѣсимъ, има борба. Когато има споръ между два духа, вие ги само слушайте. Спорътъ е разговоръ между тѣхъ. На ученицитѣ не е позволено да се мѣсятъ въ работитѣ на учителя. А лошитѣ и добритѣ духове сж велики учители. Нѣмате право да сждите, вие трѣбва само да слушате. Законътъ е такъвъ. Ако се намѣсите въ тая работа, ще ви биятъ; ще ви кажатъ: „Слушай, ти си едно бебе, не трѣбва да се мѣсишъ, а да слушашъ“. Често нѣкои се оплакватъ, че ги нападнали лоши духове; но азъ имъ казвамъ: Тѣзи лоши духове не искатъ да знаятъ нищо за васъ, тѣ не искатъ да знаятъ за вашето сжществуване; тѣ подъ сѣнката на вашето дърво само сж се спрѣли да разговарятъ, а вие сте ги подслушали. Вие сте бебета, още не сте се родили. „Казватъ ми лошитѣ духове

това и онова да направя“. Тѣ не го казватъ на тебе, а на себе си, и ти си казвашъ: „Чакай да го направя“. Затова апостолъ Павелъ казва: „Растете въ благодатта Христова, за да познавате духоветѣ“. Досега свѣтътъ все закланания отправя къмъ злитѣ духове, църквата съ Василиевитѣ молитви все закланания изпраща къмъ тѣхъ, а тѣ все пакъ си съществуватъ. Затова казва Христосъ: „Не противи се злomu“. Лошитѣ духове си иматъ своя работа; когато си я вършатъ, оставете ги — нека си я вършатъ. Слушалъ съмъ нѣкои християни да се каратъ често помежду си: „Ти си невѣжа, азъ зная всичко, азъ съмъ свършилъ университетъ“. Ако си свършилъ университетъ и си научилъ нѣщо, ти ще мълчишъ, защото въ мълчанието има разговоръ, то е сила, растене. Който не знае да мълчи, той нѣма никакво знание — знае само да яде бой. Мълчанието, наистина, е растежъ: така растатъ и растенията; тѣ мълчатъ, само вечеръ се чува нѣкакво слабо пукане — тѣ си тихо шепнатъ. А не като хората — направятъ нѣкакво добро, цѣлъ свѣтъ ще ги чуе. Тѣй е и съ кокошката: снесе едно яйце, заку, кудяка — всички я чуятъ. Какво отъ това, че е снесла яйце? То ъ е дългъ. И въпросъ е още, дали тя го снесе, или ъ го снесоха. Когато единъ осель го натоварятъ съ драгоцѣнности, той прѣнася товара и казва: „Азъ ги прѣнесохъ“. Ние трѣбва да знаемъ, че въ свѣта сме служители на Бога. Нѣкой казва: „Човѣкъ има свободна воля“. Само който живѣе въ този същестеенъ, неизмѣненъ свѣтъ, дѣто Богъ живѣе; който служи на Бога и разбира Неговитѣ закони и повелѣния, само той е свободенъ, само той може да има свободна воля.

Ние трѣбва да намѣримъ врѣме да ускоримъ този растежъ, за който говоря, т. е. съграждането на нашето тѣло. Често давате причини за неслушане, като казвате: „За това нѣма врѣме, за онова нѣма врѣме“. Единъ английски проповѣдникъ посѣтилъ едно бѣдно момче метачъ и го запиталъ: „Идва ли нѣкой да те посѣщава?“ — „Да“, Гладстонъ“ — „Кой? — „Английскиятъ държавникъ?“ — „Чудно

нѣщо“, си казва проповѣдникътъ, „при многото си работа, която той има, ималъ врѣме да посѣщава този бѣденъ метачъ!“ Защо? Кой живѣе вътрѣ въ този метачъ? Гладстонъ съзнава, че въ него живѣе нѣкой неговъ братъ, и казва: „Трѣбва да го посѣтя“. Сегашнитѣ хора, като се подигнатъ малко, не познаватъ дори баща си и майка си, като мислятъ, че тѣхното положение и величие ще се накърни. Нѣма по-големо величие отъ това — да познаваме своитѣ длѣжности. Най-великата черта у Бога състои въ това, че, като е заетъ съ толкова много и велики работи, винаги намѣрва врѣме, като Гладстона, да посѣти нѣкоя грѣшна душа. Господъ всѣкога намира по нѣколко минути свободни да посѣти нѣкого, да остави една добра мисль, да даде Своята помощъ. И когато всички се нахвърлятъ отгорѣ ви, както често комаритѣ се нахвърлятъ върху човѣка, Господъ се явява и казва: „Не бой се, Азъ съмъ тукъ, Азъ съмъ съ тебе, Азъ ще ти помогна“. А когато Господъ направи това, казвайте Му: „Дай ни сила да растемъ — да се освободимъ отъ прѣходнитѣ нѣща, да познаемъ Твоята воля“, а не казвайте: „Тѣ се нахвърлиха върху мене, ама ще видятъ“. Често четемъ Господнята молитва: „Да бжде волята Твоя“. Ти не познавашъ името Божие, царството Божие, а искашъ да изпълнишъ волята Божия. Човѣкъ, който не познава името Божие, не може да изпълни волята Божия. Ти ще приличашъ на онази майка, която прави ризи и гащички за дѣца, които нѣма още на свѣга. Въ този процесъ — търсене името Божие, царството Божие и волята Божия — ще дойде царството Небесно. Трѣбва да имаме доблестъта на онзи руски царъ, за когото Толстой разказва една легенда. Убийството на Петра I., въ което билъ замѣсенъ и Александъръ I, възбудило съвѣстогризене и помрачило душата на послѣдния, който нийдѣ не намиралъ покой. Блѣсъкътъ на трона и суетнитѣ удоволствия не могли да го развлѣкатъ и успокоятъ. Той все повече и повече се затварялъ въ себе си и най-сетнѣ рѣшилъ да абдикира и заживѣе въ Таганрогъ, като обикновенъ гражданинъ. Еднѣжъ,

като се разхождалъ изънъ този градъ, видѣлъ, че се трупатъ много хора около войници, наредени по пжтя въ двѣ редици, безъ орѣжие, а съ тояжки. По едно врѣме докарали старъ войникъ, вързали му ржцѣтъ за дрѣжката на една пушка, смѣкнали му ризата и, при биенето на барабанъ, подложили го на страшното наказание „минаване прѣзъ прѣчки“. Александъръ се вгледалъ въ лицето на нещастния войникъ и билъ поразенъ отъ чудната прилика между войника и него. Попиталъ за вината на войника; казали му, че послѣдниятъ, като се научилъ, че баща му въ село билъ на умирање, поискалъ позволение да отиде да го види за послѣденъ пжтъ, и, като му отказали, опиталъ се да избѣга; арестуванъ, сполучилъ да избѣга пакъ, но го хванали изнозо и за това второ бѣгство го осѣдили да мине между войниците подъ ударитѣ на 8.000 прѣчки. Това наказание означавало сигурна смъртъ. Александъръ, като слушалъ глухия шумъ на прѣчкитѣ, смѣсенъ съ воплитѣ на нещастника, който скоро изнемогналъ и мѣкналъ, ужасъ го обзель — „Боже мой!“ помислилъ си той, „поискалъ да види баща си, да му цѣлува ржка и да изпроси послѣдна бащина благословия, и само за това тѣй жестоко го мжчатъ, и то въ мое име!“ Сравнилъ своето поведение спрѣмо баща си съ онова на войника спрѣмо своя и видѣлъ колко низко той стои прѣдъ войника, и горко заплакалъ. Като се освѣдомилъ отъ лѣкаря, че войникътъ не ще живѣе слѣдъ нанесенитѣ му 4.000 удара, нагласилъ съ лѣкаря, войникътъ да бжде скришно облѣченъ съ неговитѣ дрехи и отнесенъ въ неговата квартира, а той съ облѣклото на войника се подложилъ на останалитѣ 4.000 удара, които издържалъ, понеже войницитѣ, които мислили, че е изнемощѣлиятъ войникъ, отъ пробудено съжаление, удряли по-слабо. Прѣоблѣчениятъ въ императоровитѣ дрехи войникъ, отнесенъ въ квартирата на Александра, наистина, се поминалъ, а приликата му съ послѣдния послужила да се обяви официално, че императорътъ се поминалъ, когато въ сжщность той се изгубилъ и се прѣдалъ на богуугодни дѣла. И Толстой заврѣшва

разказа за смъртта на Александра съ слѣднитѣ думи: „Какъвъ тържественъ моментъ трѣбва да е била неговата смъртъ! Какво висше освобождение на душата!“ Азъ питамъ: колко отъ моитѣ любезни слушатели биха били готови да понесатъ поне десетъ удара? И ние имаме претенции, готвимъ се за Небето!

Ето какъвъ е вътрѣшниятъ смисълъ на растенето — човѣкъ да разпознае сѣнkitѣ отъ самитѣ нѣща, да освободи своята душа, като понесе всички страдания. И когато крушата и ябълката растатъ, тѣ растатъ само по една причина — да дадатъ мѣсто на единъ плодъ, който ще завърже ново сжщество. И вие сжщо сте пошли тукъ на земята да дадете животъ другиму. Нѣкои искатъ да се женятъ и на-родятъ дѣца. Защо? Ще ви кажа защо. Искатъ да се оженятъ, защото сж вече уморени, не могатъ да вършатъ друга работа; като се оженятъ, ще имъ се роди синъ или дъщеря, които ще довършатъ тѣхната работа. Нѣкой казва: „Азъ не искамъ да се жена“. Ще рече, ти си силенъ. Но, не можешъ ли да свършишъ самъ работата си, трѣбва да се оженишъ. Да не мислите, че това е алегория, това е една истина. „Развитие“ подразбирамъ работа, която Богъ ни е прѣдалъ и която или трѣбва да свършимъ, или да дадемъ мѣстото си на други да я свършатъ. Ето защо хората на земята се раждатъ и прѣвъплѣтяватъ — слизатъ и възлизатъ. Единъ день, като кажешъ, че си се уморилъ, ще те пита Господъ: „Искашъ ли да отстѣпишъ твоео мѣсто на брата си, — той да свърши твоята работа?“ Това е. Тѣзи познания сж елементарни; въ бждеще вие ще научите нѣщо повече. Богъ е вече започналъ прѣустройството на свѣта. Въ тази епоха на растене ние се намираме при най-благоприятни условия, при дѣйствието на Божественя огънь, и въ този Божественъ огънь потвърдитѣ вещества ще се стопятъ, материята ще се прѣфини, и Господъ ще образува съ нея свѣтъ съ други порядки. Онѣзи, които не ще завършатъ своето развитие, Господъ ще изпрати на друго мѣсто. По-

гиване въ свѣта нѣма, има само лишаване отъ длъжностъ, отъ работата, която не вършимъ. Въ нашитѣ училища, въ извѣстенъ класъ, ще те задържатъ 2—3 години, докато го минешъ; сжщото е и за самия животъ. Желателно е тази мисль да стане централна въ вашия умъ. Не е важно каква работа вършишъ: математикъ ли си, химикъ ли си, докторъ ли си, това сж сѣнки, форми въ живота; сжщественото е: осветявашъ ли името Божие, влагашъ ли волята Божия въ душата си? Човѣкъ, който иска да бжде силенъ, трѣбва да държи тѣзи нѣща отпрѣдъ: името Божие, което е най-висшето благо, царството Божие — по отношение на човѣшката душа, и волята Божия — по отношение на земния животъ. Духовниятъ свѣтъ има връзка съ физическия: човѣкъ едновременно е сжщество духовно и физическо. Тѣзи два елемента сжществуватъ едновременно, има една връзка между единия и другия, която и съединява и управлява, а тя е душата, която е полудуховна и полуматериална. Това състояние вие никога не може да измѣните. Подъ думитѣ „физическа материя“ разбирамъ свѣта на формитѣ, необходимъ за проявата и битието на нѣщата; подъ „духовенъ свѣтъ“ подразбирамъ онѣзи сили, които работятъ за създаване на тѣзи форми; а подъ „душа“ разбирамъ условията, които подгатвятъ съграждането на тѣзи форми. Слѣдователно, безъ форми животътъ не може да се прояви. Всѣка душа трѣбва да има тѣло въ свѣта, за да се прояви като индивидъ, единица. Тя трѣбва да има тѣло, за да я посети Господъ. Безъ кжща може ли да повикате гости? Когато човѣкъ иска да се ожени, най-напрѣдъ трѣбва да си направи кжща, тъй както птицитѣ, прѣди да снесатъ, си приготвятъ гнѣзда. „Втасахме я!“ Ще си рекатъ, ония, които нѣматъ кжщи. Да не схванете думитѣ ми буквално. Азъ разбирамъ да си имате кжща въ духовния свѣтъ. Въ Небето безъ такава кжща нѣма да ви приематъ; трѣбва да имате такава. „Растене“ — подразбирамъ да имате въ тази кжща: градина, плодни дървета и цвѣтя, които да я красятъ. За да растете, трѣбва да забравите вашитѣ сѣнки, вашитѣ не-

доразумѣния. Всички нѣща, които сега съществуватъ въ свѣта, сж сѣнки — като заспите дълтъгъ сънь, всичко ще изчезне: и Франция, и Англия, и Германия ще изчезнатъ изъ вашия умъ; нѣма да има никакви войни, ще забравите и за захаръ и за оризъ; ще забравите вашитѣ дългове — всичко ще забравите, защото всичко това сж сѣнки. За да познавашъ човѣка въ сжщинския смисълъ, трѣбва да го любишъ; само който люби, той познава хората. Но ще каже нѣкой: „Азъ любя, но страдамъ, страхувамъ се“. Щомъ се страхувашъ, нѣма любовъ. Любовта не търпи страхъ при съществуването си. Всички противорѣчия въ едно или друго направление създаватъ неприятностъ. Човѣшкиятъ духъ безъ мжнотии въ свѣта не може да се развива. Това учение трѣбва да се проповѣдва на сегашнитѣ, на културнитѣ хора. Само тогава домоветѣ ви ще се освободятъ отъ страдания, които въ сжщностъ сж фиктивни. Има магнетизатори, които, като хипнотизиратъ нѣкого, теглятъ прѣдъ него линия и му кажатъ, че, щомъ дойде до тамъ, ще срѣщне стѣна, и хипнотизираниятъ, дѣйствително, не може да я прѣмине, когато пъкъ вие не виждате тамъ никаква стѣна. Духне ли магнетизаторътъ, тази стѣна изчезва. Сега дяволътъ е издигналъ такава стѣна въ умоветѣ на хората, — просто една линия, и вие виждате много мжнотии, които въ сжщностъ сж сѣнки, а не дѣйствителностъ. Нѣма нищо невъзможно въ свѣта — всичко е възможно. „Какъ е възможно всичко?“ ще попита нѣкой. Напр., ако съмъ гладувалъ нѣколко дни и се помоля на Бога за парче хлѣбъ, Той ще ми даде; ако Му поискамъ 7—8 самуна, нѣма да ми ги даде. Казвамъ ви вѣрни нѣща, които вие сами можете да опитате, да проверите. Трѣбва да се откажете отъ лакомия, да не искате повече отъ онова, което ви трѣбва. Напр.: имате едно кило захаръ, задоволете се съ него и не искайте 2—3 и повече кила. Може ли всички хора да бждатъ едновременно милионери? Както растенето на едно дърво има прѣдѣлъ, така е и съ човѣка на физическото поле: като стигне човѣкъ на една височина до 21. си година, започва да расте

вече не тѣлото му, но неговиятъ умъ, душа и духъ. Това сж велики нѣща, и, когато ви се отворятъ очитѣ, ще ги разберете. Нѣкой пжтъ трѣбва да се помоли нѣкой на Бога, да ви отвори очитѣ, тъй както едно врѣме направи единъ отъ израйлскитѣ пророци — Елисей. Сирийскиятъ царь изпратилъ противъ Елисея прѣзъ една нощъ голѣмо войнство, да го улозятъ и доведатъ при него. Слугата на Елисея, на сутриньта, като видѣлъ войнството, уплашилъ се и казалъ: „Какво ще правимъ сега, господарю?“ — „Не бой се, защото повече сж онѣзи, които сж съ насъ, отколкото тѣзи, които сж съ тѣхъ“. Помолилъ се Елисей и рекълъ: „Господи, отвори, моля Ти се, очитѣ на слугата ми, за да види“. Отворилъ Господь очитѣ на слугата, и видѣлъ той гората пълна съ коне и колесници около Елисея. Когато дошли къмъ него Сирийцитѣ, Елисей се помолилъ Господу и рекълъ: „Порази, Господи, тѣзи хора съ слѣпота“. Завелъ ги слѣдъ това Елисей въ Самария и рекълъ: „Отвори, Господи, очитѣ на тѣзи да прогледнатъ“. Отворилъ Господь очитѣ имъ, и се видѣли всрѣдъ Самария, при израйлския царь, Като ги видѣлъ израйлскиятъ царь казалъ на Елисея: „Да ги поразя ли Отче мой?“ А той рекълъ: „Не ги поразявай! Нахрани ги и ги изпрати при господаря имъ“. А ние, съврѣменнитѣ хора, казваме: „Какво лице стане съ насъ?“ Които сж съ насъ сж повече, отколкото онѣзи които сж противъ насъ. Кси сж противъ насъ? Нашитѣ мисли, нашитѣ сѣнки, които ние създаваме отъ години. Кажете си: „Тѣзи мисли, тѣзи вълци и мечки, азъ самъ съмъ си ги създалъ — не се боя отъ тѣхъ“. Нѣкои казватъ че сж силни въ вѣрата; бихте видѣли колко е силна тѣхната вѣра, ако биха ги турили при мечки или вълци, въ нѣкоя менажерия. Щомъ се страхувашъ, щомъ се съблазнявашъ, щомъ мразишъ — Господь не е съ тебе. Юнаци трѣбва да бждатъ християнитѣ, юнаци се искатъ за този свѣтъ. Трѣбва да понасяме твърдо всички нещастия и да кажемъ: „Да се свети името Божие и да дойде благодатъта Божия“. Ще речете: „Измрѣха толкова хора“. Въ моитѣ очи тѣ не сж

измръли, а възкръсватъ. Азъ бихъ желалъ съ тѣхъ да отида — славно нѣщо е да отидешъ на Небето! Нѣкои хора се боятъ отъ смъртта. Обичатъ Господа, но, когато дойде смъртта, търсятъ лѣкари. Господъ не е съ тѣхъ. Наближи ли смъртта, кажете: „Ида, Господи, приготи ми тамъ друга работа“. Всички, които ме слушате днесъ, искамъ да не сте страхливи. Влѣзте между вашитѣ лѣвове, тигри, змии и ги погладете; докато не се научите да гладите змията и милвате крокодилитѣ Господъ не е съ васъ. Вземете за примѣръ Даниила, който бѣше между лѣвоветѣ; той не пострада отъ тѣхъ, а си каза: „Господъ, Който е съ мене, ще укроти лѣвоветѣ“. Азъ бихъ желалъ и вие да повикате Господа, когато бждете между вашитѣ лѣвове, да затвори устата имъ. Бждете по-рѣшителни, а не малодушни.

Друго. Трѣбва да се проповѣдва навсѣкждѣ равенство и братство, но не само нагледъ, а и въ дѣйствиелностъ. Хората на науката и великиѣ хора трѣбва да дадатъ примѣръ, какъ трѣбва да се живѣе. Химикъ ли си, астрономъ ли си, сѣдия ли си, свещеникъ ли си — впрегни всички свои сили за благо на човѣчеството. Не сме далечъ — огънятъ иде: сгорещаване голѣмо ще бжде. Но не бойте се: онѣзи, които сж съ насъ, сж повече, отколкото тѣзи, които сж противъ насъ. Нека всички знаятъ, че Господъ иде въ свѣта да тури редъ, законностъ, справедливостъ. И вие, мъже и жени, които Богъ ви е кръстилъ съ тѣзи хубави имена, ще се подчините на новия редъ. По хубаво име отъ „мжжъ“ и „жена“ нѣма въ свѣта. Но сега и мъже, и жени се оплакватъ отъ своето положение. Мжжетѣ казватъ: „Горко намъ, мъже, дѣто сме се родили такива, да ходимъ на война!“ Женитѣ пъкъ казватъ: „Горко намъ, дѣто сме се родили жени, да раждаме!“ Не е горко никому; напротивъ, благословение голѣмо е, че сте се родили такива, че сте опрѣдѣлени за такава работа. Подайте си само ръка вътрѣшно. „Какъ да се помиримъ?“ ще рече нѣкой. — Не говори нищо за него, вътрѣ въ душата си се примири съ всички свои братя, свои

подданици, които имашъ, призови Господа да се освети името Му и да се прослави Духътъ вътрѣ въ тебе, и поискай да пораснешъ, за да може да изпълнишъ това, което Богъ е опрѣдѣлилъ за тебе. Нѣма да умрете, отсега нататкъ идватъ добри условия и наука за васъ: ще изучавате астрономията, математиката и пр. Нѣкои казватъ: „Математиката е много лесна наука до число десетъ“. Но колко милиони съотношения има между тѣзи десетъ числа! Нѣкои казватъ: Да бждемъ добри — то е 1; да бждемъ справедливи — то е 2; да бждемъ любящи — то е 3; да бждемъ мъдри — то е 4; да бждемъ истинолюбиви — то е 5. До петъ сме стигнали. Хайде да бждемъ добри и справедливи — то е 1 и 2; хайде да бждемъ добри, справедливи и любящи — то е 1 и 2 и 3; хайде да бждемъ мъдри — то е 1 и 2 и 3 и 4; туй не е никаква наука. При едното трѣбва да разберемъ закона на едното, почвата, елементитѣ; трѣбва да употребимъ химията, да видимъ какво расте въ едното, и после ще кажемъ: въ него растатъ: ябълки, череши, грозде, жито, оризъ, зеле, моркови и др. Въ това едно ще се намѣрятъ колко елементи сж потребни за ябълкитѣ, за крушитѣ. И въ нашия умъ може да си кажемъ: „Да бждемъ добри“. Но, за да бждемъ добри, трѣбва да работимъ. Справедливи да сме — може, но ще трѣбва да работимъ. Добро, справедливостъ, мъдростъ — всичко иде отгорѣ. Казвате: „Искаме да бждемъ добри“. Елате при мене, азъ ще ви науча, ще ви кажа какъ да бждете добри. Ще взема единъ гвоздей, ще го нагорещя, той ще стане добъръ. Дѣ е огнището? — То е вътрѣ въ вашето сърце. Вземете огъня, духалото, вжглища, турете гвоздеа — вашитѣ мисли — и ги сгорешете. Това е процесътъ, по който трѣбва да работимъ въ себе си. Християнството въ този смисълъ е алхимическа наука. Вие ме слушате и си казвате: „Менѣ ми е тежко, мъчно ми е“! Защо? Защото сте затворили прозорцитѣ и не пущате Божествената свѣтлина прѣзъ тѣхъ. Господъ живѣе но не сте Му отворили прозорцитѣ да влѣзе. Нѣкой път Той може да ви плѣсне, кажете: „Боже, бла

годаря, че си ме посѣтилъ“. Тълкувайте плѣсницата на мжжа си така. Защо брулите орѣха? За да паднатъ орѣхитѣ. Така и Господь дохожда и пита: „Имашъ ли плодъ да ми дадешъ?“ Като те плѣсне нѣкой братъ, вземи го, напой го, нахрани го — нахрани го съ новото учение. Ако го научишъ на това ново учение, той ще вземе полека съ ржка да кжса орѣхитѣ, а иначе той ще ги брули съ камъни. Така е днесъ навсѣкждѣ: мжже, жени, учители, ученици, свещеници, проповѣдници — всички се брулятъ съ камъни. Сегашнитѣ страдания сж най-великото благословение. Азъ благодаря на Ёога за много нѣща; благодаря че Той е Царь, а пѣкъ азъ съмъ слуга. Като е Той Царь, — това е най-голѣмото благо, както за мене, тѣй и за другитѣ. Сега вие сте слуги, но, ако искате да сте въ бждеще истински царе, царици, приложете Божественото учение. Всѣка сутринъ, като станете, кажете си: „Боже, благодаря Ти, че съмъ останалъ живъ, за да мога да Ти служа и днесъ“. Какъ ставате сутринъ вие? Нѣкой стане съ лицето, другъ съ гърба си нагорѣ. Внимавайте какъ вашитѣ дѣца ставатъ сутринъ. Никога не ставайте вие и тѣ съ гърба си нагорѣ! Каква трѣбва да е първата ви мисль, като станете? Кажете: „Благослови, Господи, душата ми, благодаря Ти, че съмъ станалъ днесъ, за да свърша работата си, както трѣбва, дѣто и да е, и да мога да израсна толкова, колкото трѣбва“. Това е първото основно учение. А какво правите вие? Ако нѣкой отъ васъ е учителъ, казва: „Ехъ, днесъ имамъ да поправамъ 40—50 тетрадки!“ Ако е сждия, казва: „Днесъ имамъ толкова дѣла“. Проповѣдникъ ако е, ще каже: „Ехъ, днесъ проповѣдь ще трѣбва да се държи, нищо не съмъ приготвилъ!“ Майка ако е, ще каже: „Тѣзи дѣца какво сж се разплакали?“ Господь не е при тѣхъ, и работата имъ прѣзъ цѣлия день не върви добрѣ. Духнете и кажете: „Хууу, очисти ме, Боже, отъ лошитѣ мисли, благослови душата ми“. Опитайте това нѣщо. Нѣкои казватъ: „Богъ е билъ толкова милостивъ, че кръвта Си пролѣ за насъ, заковаха Го“. Какъ бѣ закованъ? Съ главата нагорѣ. Затова, като

ставате сутринъ трѣбва да ставате съ главата нагорѣ, а не надолу. И когато излизате, да се покажете съ главата къмъ Господа, не съ краката си да излѣзете. Азъ бихъ ви обяснилъ по-подробно това, но нѣма време сега. Съ главата си да излѣзешъ и да благодаришъ въ душата си на Бога. Тогава всички свѣтли духове ще те заобиколятъ, ще добиешъ сила, мъдростъ и ще възрастешъ. Господъ е, който възраства нѣщата. Азъ ви говоря сега това защо? Господъ е, Който върши работитѣ чрѣзъ хората. Нѣкой пжтъ, азъ като ви говоря, казвате: „Господинъ Джновъ тъй казва“. Туй, което азъ говоря, това сж го казали отгорѣ, това го говори цѣлото Небе. Повтарямъ, че Господъ иде чрѣзъ огънь да очисти земята, да съблѣче старитѣ дрипи на хората, да имъ даде нови тѣла, да внесе любовь въ сърцата имъ, да подигне умоветѣ имъ, да отстрани отъ тѣхъ всѣка злоба, умраза. Това възвѣства Божественото учение въ новата епоха. Сутринъ, като станете, направете опитъ и кажете: „Благодаря Ти, Боже, за голѣмата благодать, която имашъ къмъ насъ. Ние Те познаваме, че си добъръ, всемилостивъ, всеистиненъ и всемждъръ“. Повтаряйте това всѣки день въ продължение на единъ мѣсецъ и елате при мене, ще видите каква ще бжде температурата на душата ви тогава. Това е всичката тайна. Ако го повтаряте десетъ мѣсеца, ще бжде още по-добъръ. Това е а-то, началото. Едно време, когато бѣхъ на вашитѣ години, когато учехъ тази наука, като ставахъ, тъй започвахъ: „Благодаря Ти, Боже, за всичко, което си ми далъ и си ме научилъ“. И вие започнете така. Това е велико учение. Ако не започнете съ него, вие ще бждете въ вѣчна тъмнина, вѣченъ мракъ на около си. Ако го приложите, и Господъ, и ангелитѣ, и светиитѣ — всички ще ви се усмихнатъ и ще ви помогнатъ да станете синове Божии. Да понесете 4.000 удара на вашия гърбъ и, когато дойде Христосъ, да каже: „Нека Той отиде на моето мѣсто — Азъ ще понеса останалитѣ“. Въ прѣносенъ смисълъ разбирамъ това и така ви говоря. Разнесете това учение на народа. Само така, а не по другъ начинъ, всѣки на-

родъ ще може да се издигне. Който иска да опита, нека приложи това учение и ще види резултатитѣ. То е една положителна наука. Всѣки народъ, всѣко общество, всѣки домъ, който работи така, ще бжде благословенъ. Това е благовѣстието, което прѣди 2.000 години Христосъ донесе за обновление на човѣчеството.

Който има уши да слуша, нека слуша.

(Бесѣда, държана на 7. януарий 1917 г. н. ст.)

Дѣцата.

„Истина ви казвамъ: ако се не обърнете и бждете, като дѣцата, нѣма да влѣзете въ Царството Небесно“

За да обясни, кой може да влѣзе въ Царството Небесно, Христосъ взема една обикновена форма, понятна за всички, която съществува отъ създаването на свѣта, — дѣцата. Това, което радва домоветъ, което радва свѣта, то сж дѣцата. Домъ безъ дѣца — това е пустиня безъ изворъ, безъ трѣва. Защо човѣкъ трѣбва да стане като малко дѣте, та да стигне Небето? Въ Христовитѣ думи подъ «дѣте» се крие по-дълбокъ смисълъ, отколкото ние разбираме подъ тази дума; Христосъ не казва: ще влѣзешъ въ Царството Божие, ако си нѣкой скжпоцѣненъ камѣкъ, поставенъ на короната на нѣкой царь, ако си нѣкой милионеръ, а казва: «Ако не станешъ, като дѣте, нѣма да влѣзешъ въ Царството Небесно» — Той влага тукъ идеята на смяляване.

Дѣтетото е символъ на едно пасивно състояние, или, тъй да се каже, то прѣдставя потенциална енергия, енергия въ спяще състояние. Но тази енергия не е въ бездѣйствие, защото вътрѣ въ нея сж складирани всички условия за нейното развитие; тя е едноврѣменно въ потенциално и кинетическо състояние. Потенциалната енергия се прѣвръща въ кинетическа и обратно. Кинетическата енергия има по-голяма сила

*) Ев. Матей, 18:3.

на активностъ, но нейнитѣ размѣри сж по-малки, когато пъкъ потенциалната енергия има размѣри на безгранично развитие. Разликата между дѣтето и възрастния човѣкъ е сжщата: възрастниятъ човѣкъ е по-малко активенъ и има по-малки размѣри на развитие, отколкото дѣтето. Въ идеята на дѣтето има и другъ смисълъ. Ако дързото не се обърне въ малка сѣмка и не се посади наново въ почвата, не може да започне своето ново развитие. Развитието на дърветата става по два начина: едни се развиватъ, никнатъ чрѣзъ сѣмена, а други — чрѣзъ издѣнки, присадки. Има голѣма разлика между растение, което се развива чрѣзъ присадка, и онова, което се развива чрѣзъ сѣмка. Когато растението е отъ сѣмка, то съдържа по-голѣма сила отъ онова, което е излѣзло отъ издѣнка. Христосъ казва: «Ако не се обърнете на сѣме въ живота, нѣма да влѣзете въ Царството Божие», защото тамъ се прѣсаждатъ не дървета, а само сѣмки. Господъ нѣма нужда отъ стари хора, въ Царството Божие нѣма стари хора. Думата „старъ“ е синонимна съ човѣкъ безсиленъ; а младитѣ, дѣцата, тѣ сж синонимни съ думата „богати“, по умъ и по сърце. Така тълкувамъ и азъ: ако нѣмате ума и сърцето, сир. невинността и чистотата на дѣте въ себе си, вие не може да влѣзете въ Царството Божие, защото условията, при които трѣбва да растете, изискватъ, вашиятъ умъ и вашето сърце да съдържатъ Божествения животъ въ себе си. Едно отъ най-голѣмитѣ заблуждения въ съврѣменнитѣ духовни движения е това — да мислимъ, че сме голѣми; у всѣкиго отъ васъ, у самитѣ дѣца даже, които сж едва на петъ години, има идеята за голѣмство. Често съмъ срѣщалъ дѣца на 5—6 години, у които се е зародила мисълта, че сж голѣми, че сж грамадна сила и че могатъ много нѣщо да направятъ. Срѣщалъ съмъ и религиозни дѣца, които мислятъ, че сж много голѣми: „Не ме закачайте“. казватъ тѣ, „че, като махна съ прѣста, всичко мога да направя“. Такива дѣца, като ги накарате да вдигнатъ нѣкой чувалъ, не могатъ. Защо не могатъ да го дигнатъ? Само защото мислятъ, че

сж голѣми, когато въ дѣйствителность не сж. Ако м-слѣха, че сж малки, тѣ щѣха да могатъ да го дигнатъ. Това можете да го провѣрите. Останете вжтрѣ въ себе си въ положението на дѣте, вложете въ ума си една мисль — ако не се тревожите, тя ще има десетъ пѣти по-голѣма активна сила, отколкото, ако се постоянно тревожите. Когато се изправите прѣдъ ключа на електрическа лампа, какво се изисква отъ васъ? Само да завъртите ключа. И тази сила, която ще употребите, е много малка. Свѣтътъ е тѣй устроенъ отъ Бога, че ви прашагъ само да завъртите този ключъ. А какво правятъ мнозина? Спиратъ се прѣдъ ключа и започватъ да философствуватъ. Така никаква свѣтлина нѣма да блѣсне. Не ви трѣбва никакво философствуване тукъ — едно движение на ржката, и свѣтлината — условие за да може да четете — ще блѣсне. Сжщиятъ законъ е и сутринъ, когато се събудите — завъртзате вашия ключъ и казвате „виждамъ“. И душата, като влѣзе въ човѣшкото тѣло, и тя има ключъ и, като го завърти, казва: „Виждамъ слънцето“. Ако забравите да завъртите вашия ключъ, вие ще бждете въ тъмнота, сир. умътъ ви ще бжде смжтенъ, неспособенъ за работа. Нѣкоя сутринъ ставате и забравяте да завъртите ключа на вашето сърце, на вашия умъ, и цѣль день животътъ ви е въ безпорядкъ, начирате, че нѣма никакъвъ смисль въ него и т. н. Азъ казвамъ: вие сте въ положението на дѣте съ голѣми идеи, което, като мисли за голѣми работи, забравя да иззърши най-малкото — да отвори малкия ключъ, отъ който иде свѣтлината въ свѣта. Постоянно срѣщамъ хора съ незавъртени ключове, съ голѣми идеи, мечтаятъ за много кжщи и кжщи съ много етажи, а сж слѣпи. Не ви трѣбватъ тѣзи кжщи, първо завъртете ключа, а слѣдъ това си направете кжщи. Станете дѣте на послушанието; само тогава Богъ ще загозори, и вие ще разберете отношенията, които сжществуватъ между Бога и васъ. Съврѣменнитѣ хора сж изгубили отношенията си къмъ Бога; мислятъ, че сж свободни, че иматъ право да вършатъ това или онова, че иматъ право да критикуватъ дори Бога. Азъ

питамъ такъвъ човѣкъ: Като стана тази сутринь, завъртъ ли ключа? — „Не съмъ“. — Да се върнешъ въ къщи да завъртишъ ключа, защото, иначе, прѣзъ цѣлия день ще бждешъ въ тъмнота и не разположение на духа; животътъ дотогава нѣма да има смисълъ за тебе. Този сжщиятъ законъ е и въ отношенията на хората — завъртъль си ключа, всички те обичатъ; забравиль си да завъртишъ ключа, всичко върви въ дисхармония; голѣмъ човѣкъ, голѣмо величие си, никой нѣма да те обича. Никой не обича хора, които много искатъ. Законътъ на Небето има символъ въ дѣцата — въ тѣхното безкористие. Да носишъ много на гърба си и да имашъ малко въ стомаха си, сж двѣ различни нѣща. Ако носишъ 100 кгр. жито на гърба си и $\frac{1}{2}$ кгр. жито въ стомаха си, дѣ ще бжде силата? Съврѣменнитѣ икономисти, които товарятъ държавата съ голѣми дългове, вършатъ това, защото не разбиратъ Божествения законъ. Бихъ желалъ по-добрѣ да дадатъ всѣкому $\frac{1}{2}$ кгр. жито въ стомаха, отколкото 100 кгр. на гърба. За прѣдпочитане е 100 гр. знание въ мозъка, отколкото 100 кгр. товаръ на гърба. Може да има нѣкой 100 тома книги, но 50-тѣ гр. знание въ мозъка, като потенциална и кинетическа енергия, струватъ повече отколкото това, което е извънъ него.

И тѣй, подъ думата „дѣте“ Христосъ разбира особено вътрѣшно състояние, да бждемъ въ съгласие, въ връзка съ духовния свѣтъ, съ всички сили, съ всички сжщества. Започнешъ ли да мислишъ, че си нѣкое велико сжщество, изгубвашъ тѣзи връзки. Когато единъ великъ ангелъ отъ небето, който е живѣлъ милиони и милиарди години, който има въ себе си опитност повече, отколкото цѣлото човѣчество, на когото историята е много по-велика, отколкото на цѣлия човѣшки родъ, рѣши да слѣзе на земята и да се въплъти, той ще вземе формата на дѣтенце, ще се смири; оттамъ той ще започне своето развитие, за да разбере величието на Бога. Затова питаха Христа: „Може ли старъ човѣкъ да влѣзе въ Царството Божие?“, „И ангелъ да е, и Богъ да е, не

може. Всѣки, който иска да влѣзе, трѣбва да се смири — да стане като дѣте. Всички вие, които ме слушате тукъ, искате да влѣзете въ Царството Божие, каквито сте си. Не, казвамъ; никога това не е било и нѣма да бѣде. Ако не добиете вжтрѣ въ себе си свойствата на дѣтето, а именно пластичность на ума и на сърцето, нѣма да влѣзете въ Царството Божие, нѣма да разберете вжтрѣшния смисълъ на живота. Но вие сте много близо до Царството Божие. Междината, която дѣли този свѣтъ отъ онзи, е една стомилионна частъ отъ милиметра — само толкоза е разстоянието отъ единия до другия свѣтъ. Когато човѣкъ трѣгне въ пѣтя на развитието, той се движи много бавно. Всички, гледамъ, които трѣгватъ въ духовния пѣтъ, трѣгватъ, като голѣмитѣ хора, а не като дѣцата. Ако човѣкъ започва да върви съ голѣми крачки, той нѣма да постигне цѣльта си. Видите ли човѣкъ да излиза отъ къщи и да бѣга, той нѣма да постигне нищо. Но, ако трѣгне полека и постепенно ускорява хода си, той ще постигне цѣльта си: той е въ положението на дѣте. Христосъ казва: „Не започвайте работитѣ си съ бързане; движете се като малкитѣ дѣца, — постоянно вързете и ускорявайте хода си съ 2, 3, 4, 5 и 6 и тогава ще намѣрите смисълъ въ вашия животъ“. Докато сте въ положението на малки дѣца, нѣма да дойде никаква болестъ, а щомъ сте въ положение на стари, ще ви нападнагъ всички болести. Който е смутенъ, той е старъ; който има тежестъ на сърцето, той е старъ. Станете младъ. Казвашъ: „Тежко ми е на душата“. — Старъ си. — „Какво да правя?“ — Стани младъ. — „Какъ?“ — Не мисли за велики работи въ свѣта. Тури само $\frac{1}{2}$ кгр. хлѣбъ въ стомаха си, 100 гр. знание въ мозъка си и 5 гр. въ сърцето си, — това ти е достатъчно. Моми, когато ги любягъ 10—15 момци, започватъ да се кокорягъ, да се надигатъ и ставатъ нещастни. Прѣди нѣколко години бѣ убита въ София една мома отъ своя годеникъ, защото му изневѣрила. — Защо любите двама? Единъ Ви бѣше достатъченъ. Всѣка мисълъ си има своето мѣсто. Ако

не любите нѣкого, не го лъжете, кажете му истината, и той ще си намѣри друга. И въ религиозно отношение хората страдатъ отъ сжщата любовъ. Казватъ: „Да любимъ“; но знаете ли какъ се изразява любовта? Човѣкъ, който желае много, прави грѣхъ, а който направи грѣхъ — страда. Който грѣши, е лошъ човѣкъ, но, който грѣши и не се разкайва, е по-лошъ; който грѣши и не се разкайва, нито се моли, е още по-лошъ, а такъвъ, който не се разкайва и се моли, е лицемеръ, а лицемерътъ е най-лошъ човѣкъ въ свѣта. Има въ свѣта двѣ лъжи, два вида грѣхове, — като казвате, че любите нѣкого, а го лъжете, постъпвате, като крокодилитѣ: тѣ, когато обичатъ нѣкого, облѣятъ го съ сълзитѣ си, за да стане по-гладъкъ, та да могатъ по-лесно да го глътнатъ. Не такава любовъ трѣбва, а любовта на малкитѣ дѣца. Малко дай, но отъ сърце го дай. Ако мъже и жени бѣха приложили тази философия въ живота, домоветѣ и обществата щѣха да се измѣнятъ на добро. Бащи, майки, дѣца, учители, свещеници, сѣдии, всички за велики идеи мислятъ, велики хора сж на този свѣтъ, по-велики отъ тѣхъ нѣма. И питате ме, защо страда свѣтътъ? Страда отъ „велики“ хора и идеи. «Отличенъ проповѣдникъ е», казватъ, „в е л и к и идеи проповѣдва“. Да, отъ „велики“ идеи страдаме всички. Езреитѣ, и тѣ имаха велики идеи, богати да станатъ, възгордѣха се отъ това, че сж избраниятъ народъ, 33.000 обѣщания иматъ отъ Бога, но Христосъ имъ показа, че величието на единъ човѣкъ сѣди въ това — да стане малъкъ като дѣте: само тогава Богъ ще бжде на негова страна. Не съмъ видѣлъ досега нито една майка да носи въ утробата си нѣкой старъ дѣдо, ако ще би да ѝ заплатятъ и милиони. А едно малко дѣте всѣки го носи, безъ да му платятъ нѣщо. Защо? Защото то носи въ себе си велики блага. Всѣка Божествена идея, колкото малка и да е, като влѣзе, тя носи миръ, радостъ, величие, ето защо всѣки може да носи малкитѣ дѣца.

Нѣкои отъ васъ мислятъ, че великитѣ идеи раждатъ щастие въ свѣта. За пояснение на тази мисль, ще ви разкажа една легенда. Единъ осиромашель германски принцъ искалъ да се ожени за една красавица; но тя му казала: „Азъ съмъ жена съ голѣми претенции, ще ми построишъ великолѣпенъ палатъ, и, каквото ми се доще, ще трѣбва да ми го набавишъ; ако се съгласявашъ на всичко това, ще те взема; готовъ ли си?“ — „Готовъ съмъ на всичко, защото съ тебе ще бъда щастливъ“, отговорилъ принцътъ. Оженилъ се той и тръгналъ да търси богатства, чрѣзъ окултизма, да търси духове; намѣрилъ принца на гномитѣ и му казалъ: „Оженихъ се за една много вискателна жена, и ми трѣбватъ много пари, ще можешъ ли да ми послужишъ?“. — „Мога, но съ едно условие: за всѣка косия пари ти ще ми давашъ по десетъ косъма отъ главата си“. — „Достатъчно имамъ, ще ти дамъ повече“. — „Не! само по десетъ ми трѣбватъ; всѣки пѣтъ, като дойдешъ, по една торба злато ще вземешъ“. — „Е, осигурихме се“, рекълъ си той, дойде най-послѣ денътъ на щастieto въ моя домъ. Започва той недѣля слѣдъ недѣля, мѣсець слѣдъ мѣсець да посѣщава принца на гномитѣ, взема пари — дава косми. Минаватъ се година, двѣ, три, главата му оголѣва. Отива пакъ да вземе пари, но нѣма вече косми. „Да ти дамъ друго нѣщо“, му казалъ той. — „Не, косми, косми ми трѣбватъ“. Само тогава той разбралъ, че въ тѣзи косми се крие човѣшкиятъ характеръ. Малкитѣ нагледъ нѣща той е пожертвувалъ ужъ за по-голѣми. Всѣки косъмъ е благородна мисль, пожертвувана за нищо и никакво. Ако имате въ продължение на десетъ години такъвъ стремежъ, вие жертвувате всичко благородно отъ себе си и оставате една гола пустиня. Тогава вие се прѣвръщате на старо голѣмо сухо дърво, което е символъ на пропадналъ човѣшки характеръ. Да не се сбиждаме отъ истината. Азъ зная, че мнозина се обиждатъ, когато имъ се каже истината. Но, всѣкой, който се обижда отъ истината, Богъ го счита за старъ човѣкъ. Такъвъ е законътъ прѣдъ Бога: Господъ досега никакъ

не се е обиждалъ. Нѣма друго сжщество, което да е прѣнесло по-голъми поругания отъ Бога, но Той никога не Си е даже вѣждитѣ навжсвалъ. Тихо и спокойно гледа Той и казва: „Тѣзи дѣца ще разбератъ закона; сега трупатъ грѣхове, и затова ще носятъ този товаръ“. — „Тежко, много е тежко, сиромашия, какво ще правимъ?“ — „Ще работите“. — „Другояче не може ли?“ — „Не може, ще работите“. — „Голѣми сме“. — „Ще се смалите — ще станете дѣца“. Като се върнете дома, опитайте се да станете дѣца и ще видите какъ ще се подмладите. Остарѣли сте — защо? — Защото носите свѣта на гърба си. Когато сте въ единъ параходъ, който се клатушка, и се страхувате, каква полза имате отъ страхуването? Стойте спокойно, имайте довѣрието на едно дѣте. Този, който е на правилъ парахода, ще се погрижи за васъ. Параходътъ ще се поклатушка и най-послѣ ще спре. Гръмъ има, буря има, не се бойте. Птицитѣ, които сж въ небесното пространство, сжщо се клатушкатъ, но тѣ разбиратъ много по-добрѣ този законъ, отколкото вие. Ще ме извините за всичко това. Ако сте стари, ще се обиждате, ако сте млади — ще ви поздравя. Когато говоря истината, никой да се не докача. Който е тръгналъ босъ прѣзъ нѣкое каменисто мѣсто, ще му кажа: обуй си царвули, защото ще ти се наранятъ краката и срѣдъ пжтя ще се принудишъ да се върнешъ; царвулитѣ ще те спасятъ. Ако е нѣкоя дама, тя би прѣдпочела да се нарани, но безъ царвули да е, за да може нейниятъ любезенъ да я хареса. Опасно е да ходите боси. Дѣцата сж всѣкога обути. Вижте и пеперудитѣ, тия малки дѣца на Господа, каква отлична прѣмѣна иматъ: нѣкоя земна царица да би я имала, щѣше да се счете най-щастлива. Тѣзи пеперудки, макаръ и да живѣятъ мимолѣтно, Господъ добрѣ ги облича. Защо Господъ ги облича така? Защото сж дѣца. А защо Господъ дава нещастия на хората? Защото сж стари. Защо Господъ дава благословение на нѣкои? Защото сж малки дѣца. Майката прощава на дѣцата си много грѣшки, но, ако мжжътъ ѝ направи грѣшка, ще каже: „Този дѣртлякъ не го ща

вече“. Така и Небето прощава всички грѣхове на малкитѣ дѣца; но къмъ старитѣ то е строго и казва: „Скоро вѣнъ!“ Тогава, какво се заражда въ насъ? Недоволство, отчаяние и умраза спрѣмо живота, понеже срѣщаме съпротивление и неблагоприятни условия за нашето развитие. За да бждемъ обичани отъ Бога и отъ хората, единственото нѣщо е да възприемемъ вжтрѣ въ себе си тази Божествена идея — да бждемъ малки прѣдъ Бога, да имаме умъ и сърце отзивчиви. Любовта има степени въ своята сила: стоишъ при нѣкоя печка на разстояние два метра отъ нея — усѣщашъ много приятна топлина, но, ако поставишъ ржката си отгорѣ на нея, ще те изгори. Старитѣ хора сж нажежени печки — по нѣкой пжтъ изгарятъ. Тѣ сж обикновено користолюбиви. Не мислете, че говоря за васъ — азъ говоря за ония стари хора, за които гозори и Писанието. Старъ човѣкъ е онзи, който има мисълта, че е голѣмъ, великъ, и отъ тачѣвъ човѣкъ именно трѣбва да се пазимъ. Това е проповѣдвалъ Христосъ, когато е казалъ: „Да станете, като малки дѣца“. Като изслѣдвате природата, ще видите, че най-скжпоцѣннитѣ работи не сж голѣми. Напр., брилянтътъ — едно врѣме, веществото, което го е образувало, е било въздухообразно, газъ, който е заемалъ голѣмо пространство и е трѣбвало да се сгжсти; Господъ го е сгжстилъ, прѣзърналъ го е въ твърдо тѣло, но като сжщеврѣменно е намалилъ обема му; станалъ е малъкъ по обемъ, но скжпъ по цѣна. Знаете ли колко енергия, колко материя е пресирана въ единъ атомъ? По сжщия начинъ, по сжщия законъ и ние трѣбва да се смалимъ, да станемъ малки, като дѣца, защото великъ е само Богъ, и, за да бждемъ като Него, трѣбва да научимъ изкуството на прѣходнитѣ нѣща въ битието, стадитѣ на прѣходния животъ, защо малкитѣ нѣща минаватъ отъ малки къмъ голѣми. Едно узрѣло зрънце, колкото малко и да е, щомъ падне на почва и има условия за своето развитие, израсте въ голѣмо дърво, но единъ листъ, единъ гнилъ плодъ, колкото и да е голѣмъ, падне ли на почвата, изсѣхва.

Това е смисълът на Христовите думи. Той е говорил едно време за хората на просвѣтления въкъ, за васъ — за онѣзи, които могат да го разбератъ, които могат да приложатъ Неговото учение; за онѣзи, които не Го разбиратъ, които не могат да приложатъ Неговите мисли, Той не говори. Когато нѣкой великъ музикантъ свири, той свири за онѣзи, които иматъ ухо да го слушатъ; когато нѣкой ваятель извае статуя, той я прѣдлага на онѣзи, които я разбиратъ и оцѣняватъ; когато нѣкой писателъ напише книга, тя има значение за онѣзи, които я разбиратъ. Господь е направилъ свѣта и е написалъ Своя законъ за онѣзи, които Го разбиратъ. Онѣзи, които не Го разбиратъ, ще носятъ товара на гърба си и ще бждатъ „велики хора“. Едно време, когато Богъ е създавалъ свѣта, духовете, които сж слѣзли на земята, сж искали да бждатъ голѣми, велики; затова тѣ сж имали грамадни тѣла и затова сж били създадени и грамадни животни. Ако грамадните животни бѣха останали на земята, щѣха да я оголятъ и опустошатъ — да изпоядатъ всичко. Господь е трѣбвало да учи тѣзи въплътени духове, че не трѣбза да иматъ грамадни тѣла, защото величието на едно същество не седи въ грамадното тѣло. Една идея е велика, не когато е голѣма по обемъ, но когато носи нѣщо, което е велико за развитието на другите. Ако посадите единъ орѣхъ, слѣдъ 10—20 години той ще бжде грамаденъ; но, като умре, той ще дойде пакъ въ първоначалното си състояние. Говоря ви да станете, като малките дѣца, и да направите опитъ съ това.

Внесете тази Христова идея въ ума си, и поставайте се да бждете малки прѣдъ Бога. Прѣдставете си, че сега започвате вашия животъ въ Царството Божие. Вие може да мислите, че сте видни, знатни хора; но колко велики царе, колко знатни хора е имало едно време, за които сега н поменъ нѣма. Ние се заблуждаваме: мислимъ, че хората, които ни заобикалятъ, сж много видни, знатни, но при едно нещастие познава се, колко сме знатни. Въ едно село, варненско, имаше прѣди 40—50 години единъ чор-

бѣдѣйски синѣ, много знатенѣ; цѣлото село гозорѣше за него; като кажеха: „Петранѣ чорбаджията“, всички го знаеха; всѣка седмица събираше хора за гуляй, закаляше ягне, и веселбитѣ се продължаваха дълго врѣме. Случи се, че го постигна нещастие, отъ което той изгуби и стана послѣденѣ бѣднякъ — всички започнаха да го изоставятъ и да го подтикватъ. Този „Петранѣ чорбаджи“ си мислѣще, че е знатенѣ човѣкъ. Що е знатенѣ човѣкъ? То е мѣртвъвъ волѣ като умре, нѣхвърлятъ се псета върху него. И тогава пакъ говорятъ за него, но, докато го изядатъ; слѣдъ това нѣма нищо вече да се говори. Хората говорятъ „хау-хау“, докато има какво да ядатъ, какво да имъ дадешъ; като умрешъ и не остане нищо отъ тебе, прѣставатъ да говорятъ за тебе. Това сѣ нещастията на нашия външенѣ животъ. Отвънѣ ние сме много красиви, но важна е другата красота — на сърцето и ума, затова чистете сърцето и ума си и не се лъжете съ „хау-хау“. Станете малки дѣца, за да влѣзете въ Царството Божие — да наслѣдите новия животъ. Хората на земята сѣ мѣртви, изпояждатъ ги псета, гарвани и орли, защото сѣ „велики“. Като прочетете Откровението“, ще видите, че Господъ вика всички орли и имъ казва: „Елате, вие малки, да си вземете своя дѣлъ, елате да се наситите отъ плѣтъта на юнаци, войводи — все велики хора“. Какво означава това? Когато нѣкой голѣмъ джбъ изгние и се прѣобърне на прѣстъ, Господъ изпраща малки сѣменца, трѣви и имъ казва: „Вземете си дѣла отъ този джбъ, защото едно врѣме той прѣчеше на вашето развитие“. Затова Христосъ казва: „Ако не станете малки дѣца, нѣма да влѣзете въ Царството Божие, Богъ нѣма да вземе вашата страна“. При новитѣ условия, при които живѣете, трѣбва да турите новъ моралъ, нови религиозни принципи, които да сѣ по-силни отколкото сегашнитѣ. Тѣзи принципи, съ които досега сте си служили, сѣ слаби, не могатъ да издържатъ. Имате едно вжже, което дига 10 кгр., но вие искате то да дигне 100 кгр.; какво трѣбва да направите? — Ще го направите десетъ пѣти по-яко. Вжжето е моралътъ

— вие трѣбва да го направите десетъ пѣти по-силенъ отъ по-раншния, за да издържи новитѣ условия. Затова именно, по закона на нѣщата, ние трѣбва да измѣнимъ нашитѣ мировъззрѣния. И най-лошиятъ човѣкъ, ако стане малко дѣте, ще се измѣни, и вие ще го залюбите. Между трѣва и джбъ не може да има борба, но между два джба всѣкога ще има такава. Посадете ги единъ до другъ, ще видите борбата между тѣхъ — кой да стане по-високъ, да види слънчевитѣ лъчи. Който излѣзе отгоръ, той ще успѣе, а който остане отдолу, ще каже: „Азъ останахъ малъкъ“. Малъкъ, но съ голѣми идеи! Не че си станалъ малъкъ, а ще чакашъ, докато ти дойде редътъ, и ще кажешъ: „Азъ ще ти стана синъ, жълждъ“, а другиятъ ще ти отговори: „Азъ съмъ ти баща“. — „Е, татко, азъ ти благодаря за грижитѣ които ще имашъ къмъ мене“. И този жълждъ единъ день ще стане голѣмъ и ще размѣни ролята си съ баща си. Христосъ изисква, щото всѣки отъ насъ да стане единъ видъ дърво и върху това дърво да има плодъ, сѣмка, върху която ще се положи Царството Божие. Ще кажете: „Тѣзи нѣща сж отвлѣчени“. Не, вложете тази мисль: „Азъ искамъ да стана малко Божествено дѣте, затова помогни ми, Боже, да реализирамъ тази си мисль“. Мислете върху тази мисль 12 мѣсеца и ще видите, какъ ще се измѣни животътъ ви. Но не трѣбете за това нѣщо: азъ виждамъ, че сте малки. Когато нѣкой голѣмъ букъ дойде и каже: „Азъ съмъ малъкъ“, той не говори истината. Когато нѣкой богатъ каже, че нѣма пари, то е, защото се бои да не го обератъ. Когато нѣкой бѣденъ каже, че има пари, и той лъже. Нека всѣки казва правото. Имайте вѣра въ този великъ Божественъ законъ на това дѣте, и Господъ ще бжде съ васъ. Ако Богъ ви кредитира, Той ще ви направи велики. Но, ако сами се правите велики, вие сте въ положението на единъ лъжливъ търговецъ, който говори, че има пари, а въ сжщностъ нѣма.

Това е дълбокиятъ смисль на този стихъ; „Да станете малки дѣца“. Не искамъ да остане у васъ мисльта: „Нема ние нищо не сме?“ Осгазете тази

мисълъ настрана. Какво сте били досега, не е толкова важно, какво ще бъдете отсега нататъкъ — това е важно. Знае се какви сж били хората досега — да спи зло подъ камъкъ. Да бъдемъ малки Божествени дѣца — ето бждещиятъ идеалъ. Желалъ бихъ да бъдете дѣца на Бога, да използвате великитѣ блага, които Царството Божие ви дава. Желалъ бихъ всички да сте умни, щастливи, добри; казвамъ ви, както виждате, начина, какъ да бъдете такива. Ще речете: „Какъ да гледаме ей на тази малка капка?“ Не се смущавайте, тя ще порасне: дъждътъ не завалява изеднѣжъ, а капка по капка, сетнѣ се усилва; но тѣзи малки капки принасятъ полза на свѣта. Малкитѣ дѣца не знаятъ що е страхъ, бабитѣ имъ ги плащатъ: „Караконджо ще те изяде“. Сжщо и слугинитѣ, за да се любятъ съ нѣкого отвънъ, плащатъ дѣцата съ караконджо, за да ги накаратъ да заспятъ. Майкитѣ, за да отидатъ на балъ, сжщо залѣгватъ и сплащватъ дѣцата си съ нѣщо. Долу вашитѣ караконджовци, не лъжете малкитѣ дѣца, не лъжете и себе си! Бждете откровени спрѣмо себе си и спрѣмо другитѣ — само по този начинъ ще се подмладите и разхубаѣте. Щомъ Божествената идея дойде въ васъ, всичко ще се измѣни — и устни, и вѣжди, всичко. Въ Европа има дегизиране на устни, за да станатъ по-червени, защото червенината показва богатство и чиста кръвъ; нека тя дойде по единъ естественъ начинъ. Да бъдемъ малки дѣца, значи да прѣстанемъ да лѣжемъ Бога. Нѣкой не вѣрва въ Бога — може да има сериозна причина за това невѣрие. Нѣкой казва: „Нѣма Богъ“ — не си завъртѣлъ ключа, ще кажа азъ. „Животътъ нѣма смисълъ“ — не си завъртѣлъ ключа. „Ама хората сж лоши“ — не си завъртѣлъ ключа. Ключътъ на малкото дѣте е вътрѣ. И по-хубава, по-велика идея отъ тая нѣма. Нѣкои искатъ да знаятъ кой е Христосъ? Думитѣ, които Той е казалъ, това е Христосъ; може ли да ви ползватъ тия думи, да станете щастливи, това е Христосъ. Силата на живота не е въ буквата, а въ духа. Азъ съмъ внимателенъ, съобразявамъ се съ Божествената истина: говоря ви-

наги това, което е вѣрно. Не трѣбва да играемъ ролята на онзи Сократовъ ученикъ, който, за да се покаже смиренъ, отишълъ единъ день при учителя си съ съдрани гащи; учителятъ му, обаче, му казалъ: „Твоята гордостъ се вижда и прѣзъ съдранитѣ ти гащи“. Ние трѣбва да сме внимателни, и, както виждате, азъ спрѣмо вашитѣ сърца съмъ внимателенъ, никога не съмъ казалъ това, което не е вѣрно. Всѣко нѣщо, което ви казвамъ, е истина, може да го провѣрите. Ако нѣмате резултатъ, азъ ще се спретна заедно съ васъ. Кажете си само: „Тази година искамъ да бжда малко Божествено дѣте“.

Съ тази идея ще ви пратя да си идете — да бждете малки Божествени дѣца. Бихъ желалъ всички българи да бждатъ малки Божествени дѣца, всички европейски държави да бждатъ такива дѣца: тогава ще дойде истинскиятъ, Божествениятъ миръ въ свѣта.

(Бесѣда, дѣжана на 11. февруарий 1917 г.)

Блаженитѣ.

„Блажени гоненитѣ заради правдата, защото е тѣхно Царството Небесно“. *)

Ще взема отъ този стихъ думата „блажени“. Христосъ не казва: Блажени сж онѣзи, които иматъ много пари, които иматъ много кѣщи, които сж много учени, които сж силни на деня, но казва: „Блажени сж онѣзи, които сж гонени заради правдата“. Думата „гоня“ има добро и лошо значение. Ако човѣкъ не бжде гоненъ, нѣма да прогресира: трѣбва да има движение въ свѣта. Когато единъ българинъ иска да овършее своето гумно, своето жито, той гони конетѣ си. Тази гонитба защо е? За да може да се озършеятъ снопето. Всички нѣща въ живота иматъ смисълъ. Онѣзи, които разбиратъ вътрѣшния смисълъ на живота, нѣма защо да се спъватъ отъ противорѣчията, които съществуватъ въ свѣта. Всички тия противорѣчия сж изразъ на една велика истина, която има двѣ страни, двѣ лица: страдания и радости; страданията — това сж тъмната страна на тоя животъ: а радоститѣ сж най-възвишенитѣ нѣща, свѣтлата страна на живота. Всичко туй е съобразно съ законитѣ на природата. Земята си мѣни лицето въ продължение на 24 часа: едната страна е свѣтла, а другата — тъмна. Следователно, въ 24 часа на вашия животъ вие ще бждете тъмни и свѣтли, ще страдате и ще бждете радостни. Туй е неизмѣненъ законъ, който, обаче, нѣма нищо общо съ грѣха. Нѣкой пжтъ грѣхътъ се прѣплита съ страданието, но тѣзи двѣ нѣща не бива да се свързватъ.

*) Ев. Мат., 5: 10.

Страданието е единъ великъ законъ. Нѣма човѣкъ, който да не е страдалъ и да не страда. Дори Богъ страда заедно съ насъ. Никой не страда повече отъ Него. Когато нѣкой каже, че страда, азъ казвамъ: ти едва си започналъ съ тази наука. Не е лошо да страда човѣкъ. Съ тѣзи чувства, съ които може да изпитате най-приятнитѣ нѣща въ свѣта, ще изпитате и най-неприятнитѣ. Когато вашето око е разстроено, не е въ хармония съ свѣтлината, ще изпитате най-неприятни усѣщания отъ свѣтлината; но, когато вашето око е нагласено въ хармония съ нея, то ще изпита най-приятнитѣ чувства. Слѣдователно, когато въ васъ се яви нѣкоя дисхармония, това показва, че вие сте разгласени. Само чрезъ страдания може да се нагласявате. Онѣзи, които свирятъ на китара, често настроятъ китарата си за извѣстни пѣсни; ще рече, вършатъ извѣстно нагласяване. Страданието, и то е извѣстно нагласяване — трѣбва да се промѣни гамата отъ мажорна въ минорна или въ хроматическа. Въ хора, които се стремятъ къмъ благородното, този стремежъ е свързанъ съ страдание. Страданието и радостта сж два противоположни полюса въ живота. Всѣки, който иска да се развива, трѣбва непрѣмѣнно да страда: страданията сж врата, необходимо условие за радостта. Не искате ли да страдате, нѣма да имате радости въ живота. Радостъ и скѣрбъ сж двѣ дѣщери на Бога. „На кой Богъ?“ — ще запитате. — На Онзи, Който е изявенъ на човѣчеството. Вие ще кажете: „Богъ има ли дѣщери?“ — Има, Той има дѣщери и синове тукъ на земята и горѣ на Небето. Думитѣ „братъ и сестра“ сж Божествени идеи, тѣ сж много по-велики понятия отъ онѣзи, които ние схващаме и разбираме. Нашето братство и сестринство се е издигнало само една педя. Когато на нѣкого нѣкой братъ вземе една педя земя отъ неговата нива, скарватъ се, и братството се разваля. Вземете лѣкари, търговци, учители, свещеници, проповѣдници и др. — само до една педя е достигнало братството. Ето съвременниятъ общественъ растежъ, до който сме дошли въ схващане на братството.

Христосъ се обръща и казва: „Блажени сте, когато ви гонятъ за правдата“. Ще кажете: „Защо да ме гонятъ?“ Азъ пъкъ питамъ: защо да не ви гонятъ? Често се казва, че мътната вода е много по-приятна за почвата, отколкото бистрата: тя, като мине прѣзъ почвата, оставя извѣстни утайки, отъ които растенията се ползватъ. Така, р. Нилъ всѣка година нанася милиони тонове черноземъ, отъ който стариятъ Египетъ е произвеждалъ грамадни количества жито. Страданието е сжщо онази Божествена утайка, която слиза отъ висотитѣ и, като се утаи въ вашитѣ полета, оторява ги, и Богъ казва: «Сѣйте сега», и отъ тѣзи ваши утайки — грѣхове, недоразумѣния — ще излѣзе най-добъръ хлѣбъ, и вие ще кажете доврѣме: «Слава Богу! много хубаво е било всичко това». Ако нѣма страдания, нѣма да има и хлѣбъ. Христосъ казва: «Азъ съмъ живиятъ хлѣбъ». И дѣйствително, Той е живъ хлѣбъ, защото всѣки день Го ядатъ хората.

«Блажени сте, когато ви изгонятъ и когато върху васъ рекатъ всѣка зла рѣчь на лъжа заради Мене». Ако кажатъ за васъ зла рѣчь, когато я заслужвате, то не е похвала: щомъ сте виновати и ви осжждатъ, заслужвате го. На правдина, за права Бога трѣбва да страдате. Сега мнозина страдатъ за крива бога. Азъ питамъ: ако Христосъ днесъ би дошълъ, какво учение би далъ на свѣта? Всички хора искатъ да сж щастливи, блажени, да иматъ добри мъже, добри жени, добри дѣца, но отдѣ ще вземете всички тѣзи добри мъже, добри жени, добри дѣца? Посадете най-хубавото жито въ пѣсѣка, то ще стане хилаво. Турете торъ на този пѣсѣкъ, слѣдъ врѣме житото ще започне да се подобрява. Азъ разбирамъ този законъ вжтрѣшно. Какво става вънъ въ свѣта? Тамъ всичко си върви нормално: става каквото трѣбва да стане.

Апостолъ Павелъ казва на едно мѣсто: «Всички живѣятъ и се движатъ вжтрѣ въ Бога». Ако се движите и живѣете вжтрѣ въ Бога, отъ какво се плашите? Стойте вжтрѣ въ една лодка въ мо-

рето, дигне се буря, и вие се уплашите; питамъ: дѣ е вашата вѣра? — «Ще потънемъ». Ако сте грѣшници, ще потънете. Ако приличате на злато, сребро, желѣзо, ще потънете. Но, ако сте една лека перушинка, ще останете на повърхността, а другитѣ ще потънатъ, защото носятъ голѣмъ товаръ — горко на тѣхъ! Слѣдователно, недѣйте товѣри умоветѣ си никога съ такива мисли, които да ви обрѣменияватъ. Не е важно какво мислятъ хората за васъ, важно е какво Господъ мисли — Той, Който е живъ. Господъ е навсѣкждѣ, дѣто има разумни същества. Той не е въ мъртвитѣ, не е и въ грѣшнитѣ. Подъ думата „Богъ“ азъ разбирамъ приятнитѣ чувства, мисли, които усѣщате, изпитвате въ себе си — вашето съзнание да разберете Бога. Той живѣе въ насъ и има сила да ни възкрѣси. Ако Господъ не е въ сѣръзка съ мене, ако Той не може да ме оживѣва, защо ми е този Господъ и каква полза, че имало нѣкакъвъ Господъ? Затова казва Христосъ на едно мѣсто въ Писанието: «Ако думитѣ Ми прѣбждатъ въ васъ и вие прѣбждете въ Мене, всичко, каквото попросите, ще ви се даде, ще оживѣе». Христосъ казва, че Той е живо Слово — «Думитѣ, които Азъ ви говоря, тѣ сж вжтрѣ въ васъ, тѣ сж живи». Ето защо, Христовото учение, което е вжтрѣ въ насъ, само по себе си има сила.

«Радвайте се и веселете се, защото е голѣма на Небеса вашата заплата». Това значи, че такива ги чака бждещъ животъ. Кое подразбира бждещъ животъ? Нѣкои мислятъ, че, като умратъ, ще отидатъ въ другъ свѣтъ. Не, нѣма да отидете въ другъ свѣтъ, но просто ще прѣминете отъ едно състояние въ друго, както става съ бубата. Бубата, като стои на листа и го чопли, мисли, че това е нейниятъ свѣтъ, но, като се прѣвърне въ пеперуда, получава крилца и почва да посѣщава цвѣтята и измѣня своитѣ възгледи за свѣта. И ние, докато чоплимъ листата на материалния животъ, сме червеи; но, като минемъ прѣзъ пашкула и станемъ души, облѣчени съ хубави дрехи, ще схванемъ живота въ по-висо-

кото му проявление. Безъ да се обиждаме, мнозина сега сж гжсеници, т. е. тѣ сж въ положението на една гжсеница. Казватъ: «Трѣбватъ бѣли пари за черни дни» — гжсеница сте. «Трѣбва кжща за черни дни» — гжсеница сте, защото на гжсеницата е необходимъ този листъ. Питамъ: ако гжсеницата стане пеперуда, за какво ъ сж тѣзи листа? Като почнете да се издигате, ще кажете на братята си: «Азъ оставямъ тѣзи листа на васъ — подарявамъ ви ги». Затова Христосъ казва: «Това, което не ти е потрѣбно, дай го на другитѣ, които сж въ твоето положение — нека тѣ да се ползватъ». Христовото учение е, наистина, за всички, но не всички хора сж еднакво готови да го схванатъ и приложатъ; то може да се приложи само споредъ степенъта на развитието на всѣки човѣкъ отдѣлно. Ще рече, трѣбва да съизгемъ своето положение. Ония, които сж назадъ или напредъ, не трѣбва да ги осаждаме, нито да имъ завиждаме: единъ день всички ще минемъ по този пжтъ доброволно или по необходимостъ. Ако не вършеете доброволно, Господъ ще дойде съ камшикъ, ще ви върже, като конь на вършачка, и ще овършеете гумното, и първия, и втория день и т. н., съ години. Като ви питатъ: «Защо сте станали коне?» ще отговорите: «Да вършеемъ житото». Гледамъ, мнозина отъ съврѣменнитѣ хора вършеятъ на Божественото гумно. Като гледамъ нѣкой конь, че вършее, казвамъ: той върши добръ работата си. Питамъ и азъ себе си: върша ли и азъ добръ своята работа? Ако искатъ съврѣменнитѣ хора да разбиратъ добръ Христовото учение, трѣбва да се въдвори Божествената хармония между тѣхъ. Може ли да опитате, доколко сте блажени? Може. Хората постоянно се оплакватъ и казватъ: «Азъ съмъ най-нещастенъ!» Отговарямъ: ти си най-блаженъ, защото Христосъ казва: «Блажени нещастнитѣ». — Боледувашъ; що е болестъ? Признакъ, че Божествениятъ животъ работи върху тебе и иска да те възкръси. Имашъ мжнотии въ своето развитие, не можешъ да разрѣшишъ нѣкой въпросъ — Божествената мисль иска да те подигне, да те

освѣтли. Стѣга ти се сърцето — Божествениятъ животъ работи, иска да омекчи твоето сърце. Господъ работи вътрѣ въ насъ. Съврѣменнитѣ хора приличатъ на онѣзи дѣца, които обичатъ да дигатъ прахъ изъ училищнитѣ стаи. Като влѣзе учителътъ, вижда прахъ навсѣкждѣ и започва да киха. И азъ виждамъ навсѣкждѣ кихане: учители, проповѣдници, майки, бащи — всички кихатъ. Защо? Прахъ има. Отворете прозорцитѣ, провѣтрѣйте стаятъ, измийте пода, ще прѣстане това кихане. Гледай стаята ти да е изчистена, тогава нѣма да има кихане. Кихане — значи, има прахъ, подозрѣние, съмнѣние. Въ свѣта трѣбва да има свѣтлина, за да се разбере смисълътъ на живота. Питамъ ви: вие отъ колко време сте на земята, прѣди 200 години дѣ бѣхте? Баща ви и вие прѣди 400 години дѣ бѣхте? Вие, баща ви, дѣло ви, прадѣдо ви, баба ви, прабаба ви прѣди 1000 години дѣ бѣхте? Ще кажете: «Не ни трѣбва да знаемъ това». Не ви трѣбва, но, когато дѣдо ви остави наследство, какъ ходите по банкитѣ да го търсите, да научите всичко за наследството! Защо? Защото има да наследите нѣщо. Но, ако дѣдо ви е направилъ дългъ, вие се правите, че не го познавате, защото, иначе, ще плащате зарадъ него. Това не е кавалерство. Не си кавалеръ — значи, не можешъ да яздишъ на конь, не можешъ да управлявашъ своя умъ, не си способенъ да управлявашъ своята мисль, не си уменъ човѣкъ. Христосъ казва: «Блажени сж онѣзи, които разбиратъ така смисъла на живота». Богатството е скрито въ нашия мозѣкъ, въ нашата мисль, въ нашето сърце. Нѣкой богатъ момѣкъ се влюбва въ нѣкая бѣдна мома; тя може да е бѣдна, но има богатство скрито въ нея. То е изразено въ нейното лице. Има хиляди примѣри, когато царе и други знатни и богати мъже сж се влюбвали въ бѣдни момичета, които по този начинъ сж се издигали; но тѣ иматъ едно вътрѣшно богатство, което Богъ е вложилъ въ тѣхъ. Когато човѣкъ е добродѣтеленъ, справедливъ, когато у него има Божествена любовъ, мъдрость, истина — всички тѣзи

нѣща живо изпѣкватъ въ него. Азъ съмъ срѣщалъ Добродѣтеля, разговарялъ съмъ се съ нея; какви блага бликатъ отъ нея! Знаете ли каква красива дъщеря е тя на Бога? Азъ съмъ срѣщалъ и Божествената Правда; тя е много красива, но строга, не прощава погрѣшкитѣ. Но ще ѝ кажете: «Азъ съмъ слабъ». Слабъ или силенъ, ти не трѣбва да прѣстѣпвашъ заповѣдта на твоя Баща. А Любовта — тя е много хубава и нѣжна: тя не вижда хорскитѣ погрѣшки. Прѣдъ нея каквото и да направишъ, даже и най-лошото, тя ще те цѣлуне, поглади, очисти, прѣоблѣче и ще те заведе у дома си. Мжже и жени трѣбва да се любятъ. Нѣкои казватъ: «Жена ми не ме люби». Не си намѣрилъ онази, която те люби. Твоята жена на зѣмта е сѣнка на Любовта. Жената казва: «Ще го взема, ще се оженя за него, защото е богатъ, има 10.000 лева приходъ, и кжща». Тази жена взема, но не дава, тя не може да направи мжжа си щастливъ. Мжжътъ казва: «Азъ се оженихъ за нея, защото е богата, макаръ и да е грозна». И този мжжъ не може да направи жена си щастлива, защото всѣко учение, което взема, а не дава, не може да прави хората щастливи. Въ основата на християнското учение е самопожертвуването. Има два вида жертви: или самъ ще се пожертвувашъ, или ще те пожертвуватъ. Напр., на Георгьовъ-денъ защо колятъ агнета? Турятъ имъ вѣнецъ, осветяватъ ги и постѣ ги колятъ. Защо даватъ тази жертва? За ядене. Има духове въ свѣта, които и на васъ единъ денъ ще ви турятъ вѣнецъ, ще ви поставятъ на жертвеника, ще ви заколятъ — ще умрете. Ще кажатъ: «Еди-кой си умрѣлъ»; но азъ казвамъ: той не е умрѣлъ, живъ е. И вие ще бждете единъ денъ на трапезата на смъртта, и тамъ ще ви изядатъ. Ще кажатъ: «Колко е хубаво, добръ угоено, това тѣло, ами мускулитѣ, сърцето, дробоветѣ му, охъ!» Хората умираатъ, защото има месоядство. Господъ учи хората и духоветѣ да не ядатъ месо. Когато прѣстанатъ да ядатъ месо, нѣма да има смъртъ на свѣта. Месото на грѣшнитѣ е много крѣхко; така е и съ всички

долнокачествени дрехи; дреха, която е направена отъ хубави нишки, е здрава, не се съдира. Месото на праведнитѣ е здраво, жилаво, и затова не го ядатъ; за праведнитѣ нѣма смъртъ.

Това Божествено учение ще създаде у насъ здрави мисли, здравъ умъ, здраво сърце. Есѣки, който се опита да погълне и унищожи една добра мисль, едно Божествено желание, той самъ ще се унищожи. Такавъ човѣкъ ще дойде въ положението на крокодилъ, който поглъща малкитѣ жабчета. Въ р. Нилъ има малки жабчета, които крокодилитѣ често поглъщатъ; крокодилтъ си отвори устата, жабото, като скача, попада вътрѣ въ устата му, и, като е малко, той го гълта цѣло, обаче, като влѣзе въ корема на крокодила, жабото иска да излѣзе навънъ и, за да си пробие пътъ, лека-полека прояжда корема му и излиза; тогава коремтъ на крокодила се напълва съ вода, той обръща гърбъ и умира. Нѣкои хора се оплакватъ и казватъ: «Изядоха ме». Ако Богъ е съ васъ, нека се опитатъ да ви изядатъ, тѣ ще платятъ скжто за това. Ако човѣкъ има вѣра, не трѣбва да се страхува отъ нищо; живиятъ Господъ е съ него.

Духътъ на Бога слиза вече отгорѣ, както свѣтлината. Иде Той и велика видѣлина носи съ Себе Си, огънь и животъ, който ще прѣчисти свѣта. Съврѣменнитѣ хора ще опитатъ тия нѣща, ще бждатъ свидѣтели на въ дворяването Царството Божие на земята. Съ слизането Си Богъ ще съедини хората, и злобата постепенно ще изчезне. Всички недоразумѣния произлизатъ отъ недовѣрие и подозрѣние единъ къмъ другъ. Ще ви приведа примѣръ за студа, вѣтъра и слънцето, които искали да направятъ опитъ съ единъ овчаръ, кой отъ тѣхъ ще успѣе да му снее кожата. Започналъ студътъ, разразилъ се въ най-силна форма, дърво и камъкъ се пукали, и казалъ: «Азъ сега ще му снема кожата». Овчарътъ, обаче, като видѣлъ голѣмъ студъ, загърналъ се здраво въ кожата си и закрачилъ бързо за дома. Не успѣлъ студътъ съ опита си. Започналъ вѣтърътъ: засвирилъ той отъ всички страни, изкоренявалъ дървета, замиталъ всичко по пътя си, но

кожуха на овчаря не можалъ да сзали, даже овчарьтъ по-добрь се увилъ. Слънцето най-послѣ рекло: «Вие направихте вашия опитъ, сега и азъ на свой редъ ще направя своя». Усмихвало се слънцето благо и весело, изпратило то всичката своя любовь, започналъ овчарьтъ малко по малко да се стоплюва, докато се силно сгорещилъ, и свалилъ кожуха си.

Проповѣдватъ се два вида учение: на студа и на вѣтъра; но сега остави учението на любовта — то ще свали кожуха. Нѣкои ще попитатъ: «Ти какво мислишъ?» — Погледни ме въ очитѣ и ще видишъ какво мисля. Като ви срѣщна, не питамъ, какво мислите, азъ знаая какво мислите — мислите за нѣкоя къща 2—3 етажъ, съ повече мебелирани стаи, мислите да се ожените, да имате дѣца и т. н. Срѣщамъ нѣкой ученъ; какви мисли виждамъ у него? Прави изслѣдвания. Срѣщамъ нѣкого, който мисли да краде. Всичко, що мисли, е изписано на лицето му. Господь е отворилъ вече книгата, и всичко ясно се вижда. Ако Христосъ рѣши да сжди свѣта, веднага ще издаде присждата; ще каже: «Споредъ еди-кой-си членъ отъ Божия Законъ, за това и това, което сте направили, тази ви е заслугата». Но друга е сега мисията на Христа: Той призовава човѣчеството на трѣзвенъ животъ. Не трѣбза да мислимъ, че сме много свети — това искамъ да кажа. Светията трѣбва да бжде отличенъ човѣкъ, да знае да слугува, да има здраво тѣло, здравъ мозъкъ, да има здрави крака, ржцѣ, мускули, да нѣма нищо въ ржцѣтъ си, т. е. да не е богатъ, да не е и сиромѣхъ, обаче, да бжде въ положението на Толстоя — да раздава, да помага на бѣдни. Такъвъ е истинскиятъ светия. На Небето Господь класифицира светиитѣ на голѣми и малки. Онѣзи, за които е най-много говорено, които сж най-много страдали и сж изнесли достойно всичко, тѣ сж сзетии. Защо днесъ хората почитатъ Христа? Защото Той изплати всички дългове на хората, понесе всички тѣхни грѣхове. Ако Христосъ не бѣше пострадалъ, ако не бѣше далъ нищо отъ Себе Си за хората, Той щѣше да бжде обикновенъ човѣкъ. Всѣки трѣбва да слугува на Бога и да

знае, че има свое мѣсто на земята. Ще кажете: «Апостолъ Павелъ е билъ великъ човѣкъ, еди-кой-си е билъ сжщо великъ човѣкъ». Ако вие изпълните своята роля на земята добръ, и вие ще бъдете единъ день великъ човѣкъ. Една жена, която е живѣла 20 години съ своя мъжъ и е носила неговия тежъкъ яремъ, готвила му е, и той я е малтретиралъ, а тя всичко е понасяла съ търпѣние, ще бъде светица. Така е и съ мъжа: единъ мъжъ, ако понася търпѣливо всички неспогоди, прѣдизвиквани отъ жена му, ако тя го малтретира, той ще бъде другъ светия. Такива мъже и жени на Небето ще бъдатъ светиин. Виждамъ всѣки день тукъ на земята жени, окичени съ разни диаманти, огърлици, живѣятъ охолно, безгрижно; на онзи свѣтъ тѣ ще бъдатъ бѣдни — съ окжсани дрехи. Единъ день вие ще се намѣрите въ положението на онази богата и скжперница госпожа, която имала слуга, който, макаръ да получавалъ 60 л., раздавалъ всичкитѣ си пари на бѣднитѣ. Тя често му казвала: «Не бивай толкова глупавъ, не си раздавай паритѣ, защото ще ти трѣбватъ за черни дни». Една вечеръ госпожата сънувала живъ сънь; вижда единъ много хубавъ палатъ, мряморна постройка — отличенъ. «Чий е този палатъ?» пита тя. — «На твоя слуга». — «Ами такъвъ бѣднякъ отдѣ има толкова пари да си построи този разкошенъ палатъ?» — «Всичко, каквото има той, го изпраща, за да си съгради на онзи свѣтъ палатъ». По-нагатъкъ тя вижда една малка колибка: «Ами тази колибка чия е?» — «Твоя е» и отговорили. Вие можете да сте много голѣми личности на този свѣтъ, но на онзи свѣтъ Господъ ще ви сжди по дѣлата и ще ви отдаде заслуженото. Не трѣбва да се заблуждаваме, но трѣбва да знаемъ истината, да поставимъ една рѣзка граница между Божественото и човѣшкото. Вие казвате, че разбирате думата «любовъ»; не! не я разбирате. Не само думата «любовъ» не разбирате, но не разбирате правдата, истината, мъдростъта. Когато влѣза въ една къща и видя разгнѣвена жена, това мъдростъ ли е? Когато се изговори думата «мъдростъ», трѣбва да настѣпи извѣстна про-

мѣна въ състоянието. Трѣбза да се разбира смисълътъ на всѣка дума. Ако влѣзете въ единъ театъръ, дѣто има хиляди души и извикате; «Пожаръ, пожаръ!» всички ще се втурнатъ да бѣгатъ навънъ, ще се внесе суматоха, всички ще изпитатъ ужаса на приближаващата се смъртъ. Това е, защото всички разбиратъ смисъла на тази дума. Но, ако нѣкой дойде между тѣхъ и каже думата «любовъ», всички ще се спогледатъ, ще се изсмѣятъ и ще взематъ този човѣкъ за смахнатъ; ще кажатъ: «Какво иска да каже този човѣкъ съ тази дума?» Това показва, че не разбиратъ дълбокото значение на думата «любовъ», защото, иначе, и тя би трѣбвало да произведе сѣщия ефектъ, както думата «пожаръ», само че въ обратенъ смисълъ. Ако видя човѣкъ натъженъ и изрека думата «любовъ», трѣбва всички страдания и недоволства у него да изчезнатъ, той трѣбва да се зарадва и засияе като ангелъ, да се прѣвърне отъ червей въ пеперуда. Ние често казваме: «Господи Боже!» но и тѣзи думи не разбираме. Азъ рѣдко произнасямъ Божието име въ душата си: само когато имамъ голѣмъ товаръ, тогава го произнасямъ, и цѣлиятъ товаръ ми се смѣква надолу. За мене тази дума съдържа всичко. Азъ замѣнямъ тази дума на български съ думата «мога». Никога не казвайте: «Слабъ съмъ», а «мога». На едно мѣсто въ Писаніето се казва: «Всичко мога чрѣзъ Христа». Турете настрана всичко друго, а вземете Христа. Вие ще разберете Христа, ще разберете Бога, само чрѣзъ думата «мога». Не се смущавамъ отъ тъмнината, когато се обръща земята прѣзъ денонощието: това си е въ реда на нѣщата. Когато на нѣкой човѣкъ е тъмно въ ума, казвамъ: неговото слънце е запѣзло, въ ума му има тъмнина, затова нека си легне, да си почине и да не се безпокои — слѣдъ 12 часа слънцето ще изгрѣе за него, ще дойде неговиятъ Господъ. Тогава ще дойде въ него любовта, и той ще почне да разбира дълбокия смисълъ на живота. Така е училъ Христосъ по-рано, така учи и сега. Всички чакатъ да дойде Христосъ отъ Небето — единъ пѣтъ е слѣзълъ.

Той нѣма да слѣзе втори пжтъ на земята въ безчестие. Богъ слѣзе отначало на земята, когато я създаде, когато направи свѣта; Той и до днесъ работи върху свѣта. Ще стои Той тукъ дотогава, докогато всичко уреди, и ще се върне на Небето заедно съ всички Свои чада. Този Богъ е и работи заедно съ насъ. Той ще ни събере и ще образува онова дърво на живота, на което ние ще съставляваме коренчета, клончета, листа и плодове; всѣки листъ ще бжде за изцѣление, и всѣки плодъ — жива храна. Тогава ние ще бждемъ едно съ Господа, тъй както всѣка клѣтка, всѣко коренче, всѣко клонче и всѣки листъ съставляватъ части отъ дървото.

«Блажени сте, когато ви гонятъ». Блажени сте, защото тогава вие се движите напредъ, защото работата, която вършите, е за добро на човѣчеството, и голѣма ще бжде вашата заплата на Небесата. Когато те срѣщне нѣкой и ти каже: «Лошъ си» — право ти е казалъ; стани добъръ; «Грозенъ си» — приво ти е казалъ човѣкътъ, стани красивъ; «Злобенъ си» — право ти е казалъ, стани благъ. Колко пжти за мене хората говорятъ какви ли не думи, и, ако бихъ обръщаль внимание на всичко казано, щѣха да ми опадатъ всички косми отъ главата. Казвамъ си: прави сж тѣзи хора, азъ съмъ опасенъ човѣкъ. Защо? Азъ съмъ огледало, и, като ме срѣщне нѣкой, огледа се въ мене и казва: «Ти си вагабонтинъ» — Право казвашъ. — «Ти си шмекеръ» — Право казвашъ. Огледай се и се оправи. Хората приличатъ на онзи американски проповѣдникъ, който полудѣлъ и единъ день, като се огледалъ въ огледалото, не се позналъ и казалъ: «Ти трѣбва да се покаешъ, иначе, Господъ ще те прати въ пъкѣла». И менъ ми е приятно да се оглеждамъ въ хората; и азъ искамъ, като срѣщна нѣкой добъръ човѣкъ, да се огледамъ въ него, да видя какъвъ съмъ, затова и азъ се оглеждамъ. Трѣбва да има два вида огледала: едни, въ които ние да се оглеждаме, и такива, нашитѣ, въ които други да се оглеждатъ; само така ще изправятъ хората грѣшките си. Горко на онзи народъ, общество,

църква, които нѣматъ огледала! Съврѣменнитѣ лѣкари, и тѣ употрѣбаватъ въ практиката си огледала. Напр., когато прѣглеждатъ гърло, да-ли има нѣкака болестъ, употрѣбаватъ огледало. Христозото учение, и то носи огледало да се разбере дълбокиятъ смисълъ на страданията, — че тѣ сж необходими за нашето щастие и блаженство въ бждния животъ. Страданията сж най голѣмото благо, което Богъ изпраща на хората. Ето що казва Христосъ: «Когато нѣкой отъ васъ страда, е много отегченъ, нека дойде при Мене, Азъ ще окупя неговитѣ страдания, като му дамъ нѣщо друго: ще направимъ обмѣна на чисто братски начала». И тѣй, Христосъ слиза на земята — въ слава, за да отнеме този товаръ на хорага, и затова казва: «Възложете си тозара на Господа». Ще направите една обмѣна: Господъ ще вземе вашитѣ страдания, а въ замѣна ще ви даде радости. Като е слѣзълъ на земята, Той е искалъ да ви направи щастливи. Но, за да бждете щастливи, трѣбва да бждете умни, мждри. Произнасянето на думата «мждрость» да става само, когато не можете да разясните нѣкой труденъ въпросъ. Произнесете думата «мждрость» и постойте 10 минути, слѣдъ това ще настѣпи извѣстно прояснение. Ще приличате като на нѣкой слѣпецъ, когато проглежда и вижда красотитѣ на свѣта; той тогава казва: «Виждамъ всичко въ свѣта хубаво и разбирамъ, колко е великъ Господъ!» И ние трѣбва да благодаримъ Богу, че е създалъ този свѣтъ, че е създалъ домъ, братя, сестри, майки, бащи, жени, дѣца, па и нещастия покрѣй това — за всичко трѣбва да Му благодаримъ. Онѣзи, които сж тръгнали въ Христовия пжтъ, трѣбва да благодарятъ на Бога за всичко. Като благодаримъ на Бога, тогава всички ще се разберемъ, и, като произнесемъ думата „любовъ“, тжжни ли сме, веднага ще почувствуваме радость, топлина, която ще се разлѣе по тѣлото ни, и нашитѣ вкоченясали членове ще започнатъ да се рзамръдватъ, и ще видимъ, наистина, ангели да слизатъ отгорѣ. Това значи да станешъ ясновидецъ. Нѣкои чакатъ, като умратъ, тогава да видятъ всичко, — да станатъ яснозидци.

Не чакайте да умрете, а, докато живѣете, да възкрѣснете въ Господа. Не казвайте: «Като умра», а: «Каго си промѣня дрехитѣ, като се обърна отъ червей въ пашкуль и отъ пашкуль въ пеперуда». Вие казвате: «Ще умра, ще ме заровятъ въ черния гробъ, и, като ме нападнатъ червеитѣ, какво ще стане съ мене?» Червеитѣ — то сж вашитѣ по-малки братя. Ще дойдатъ тѣ и ще кажатъ: «Я да ви повкусимъ малко; Христосъ бѣше за васъ живъ хлѣбъ, а еие ще бждете за насъ жива храна». Но чозѣцитѣ не сж въ гробоветѣ, това да не ви плаши, азъ не ги виждамъ въ гробищата. Пакъ ще ви повторя: има два вида хора — едни живи-мъртви, каквито срѣщаме всѣки день изъ София, а другитѣ мъртви-живи. Христосъ казва: «Блажени мъртвитѣ-живи, които умрѣха за Господа», а никждѣ не е казано: «Блажени живитѣ-мъртви». Послѣднитѣ сж гжсеници. Мъртвитѣ-живи сж пеперуди и сж безопасни, не ядатъ листата на дърветата, понеже листата сж необходими. Когато въ вашия животъ влѣзе нѣкоя мисль, която ви разрушава, тя е една гжсеница, изпждете я навънъ. А когато влѣзе мисль, която ви подига, тя е една красива пеперуда, задрѣжете я. Слѣдователно, всѣки день изхвърляйте навънъ мислитѣ, които изяждагъ листата на вашия животъ. Това е учението на Христа.

Христосъ казва: «Блажени сте, когато ви гонятъ, защото голѣма е вашата заплата на Небеса». Ще ви обясня дълбокия смисль на тѣзи думи: като посѣете едно житно зрънце, то започва да гние, нападатъ го много врагове — микроби, но, щомъ излѣзе нагорѣ, къмъ свѣтлината, огрѣе го слънцето, враговетѣ му се разбѣгватъ. Слѣдователно, и васъ трѣбва да ви гонятъ, за да излѣзете нагорѣ. Христосъ, като казва: «Блажени гоненитѣ», подразбира, че блажени сж онѣзи, които израсватъ, пуцатъ коренчета, листа, цвѣтове, плодове, защото голѣма е тѣхната заплата, когато дойде Господъ и намѣри узрѣлитѣ плодове. Има ли смисль това учение? Има. Това значи да бждешъ гоненъ за Христа. Ако ме гонятъ, и азъ нѣ-

мамъ никакъвъ плодъ, заслужвамъ да бжда гоненъ. Ако бжда гоненъ, за да дамъ плодъ на Бога, и имамъ такъвъ, това гонене има смисълъ на растене. То ще даде необходимия импулсъ, потикъ. Като мислимъ така, ще влѣземъ въ правия смисълъ да разберемъ защо живѣемъ тукъ на земята. Затова трѣбза да се молимъ за всички хора. Писанието казва: «Благославяйте, не кълнете, казвайте истината направо въ лицето, като на братъ, на приятель, никого не одумвайте»: одумването е повръщане отъ стомаха, устата пъкъ е създадена не за повръщане, а за сладкитѣ слова на любовта. Това е учението, което носятъ светиитѣ отгорѣ; това е учението, което праведниците отъ хиляди години проповѣдватъ на свѣта; това е учението на малкитѣ ангели, които слизатъ на земята. Като дойде Христосъ, и Той сжщото учение ще донесе; бѣлиятъ конь, на който Той иде, е символъ на Неговото свѣтло учение: Блажени онѣзи, които сж познали Господа, които сж израснали и сж се развили, които иматъ коренчета, клончета, листа плодове, защото Господъ ще ги посѣти и възнагради.

Азъ бихъ желалъ всинца да сте въ това положение — блажени да сте, да намѣри Господъ плодъ въ вашата градина, да Го поканите да гостува въ дома ви — вашето сърце. Тогава Той ще ви даде духа на новото учение.

Блажени сте, когато ви посѣщава Господъ; голѣма е вашата заплата на Небеса.

(Бесѣда, държана на 4. февруарий 1917 г.).

УЧИТЕЛИТЪ.

„Но вие не се наричайте учители, защото единъ е вашиятъ учителъ — Христосъ; всинца вие сте братя“.*)

Христосъ схваща тия думи малко по-другояче, отколкото обществото. Отъ чисто органическо гледище свѣтътъ има нѣколко института, които сж божествени, напр., бащата и майката, домътъ. Тѣ сж първитѣ институти на земята: по-благородно и по-свѣтло учрѣждение отъ дома нѣма, и по-високо отъ званието на баща и майка пакъ нѣма. Истина, има мно о бащи и майки на земята, но тѣ сж въ сжщностъ пастроци и мащехи. По отношение на органическия свѣтъ бащата и майката играятъ важна роль: тѣ съ кръвта си прѣдаватъ на дѣцата си качества на своитѣ души. Възпитанието на дѣцата се обуславя отъ качества, които майката влага въ дѣтето още въ крѣхката му възраст. Подъ думата «крѣвъ» подразбирамъ не обикновената крѣвъ, а оная крѣвъ, която въ всички случки на живота остава неизмѣнна, една и сжща. Нѣма да се спирамъ сега да обяснявамъ разликата между тази двойка крѣвъ; едно само мога да кажа — че тя не е оная прѣходна измѣняема крѣвъ, но другата, която, като есенция розово масло, излиза надъ розовата вода и която собствено има сжщинска цѣна. Благороднитѣ зародиши, които майката влага въ кръвта на дѣтето, сж цѣнна есенция, която отсетнѣ се разлива и разнася благоуханно у окръжаващитѣ това вече порасло дѣте. Отподирѣ нищо не може да се вложи и посѣе въ човѣка. Туй, което съврѣмен-

*) Ев. Матей, 23: 8.

нитъ хора наричатъ «възпитание», то е просто дресиране. При майчиното възпитание процесътъ е въ корена; тамъ той образува и видоизмѣня ума и сърцето; при дресирането имате само една външна полировка. Може да дресирате маймума, може да дресирате гълъбъ, но, щомъ пакъ ги поставите въ естественото имъ положение, тѣ ще заживѣятъ първия си животъ. Въ американскитѣ Съединени-щати сж правили опити: правителството е отпущало грамадни суми за възпитанието на мѣстнитѣ индийци; нѣкои отъ тѣзи индийци сж сзършили разни колегии и университети, но, върнатъ ли се при своя народъ, забравятъ това, що сж учили, и пакъ подивѣватъ. Само ако нѣкой отъ тѣхъ се обърне и усвои коренно християнството, въ него става промѣна.

Такова е положението на учителя по отношение на духовния животъ. Да бждешъ учитель, то значи да родишъ нѣкого. Христосъ не казза: «Не учителствувай», но: «Не вземай званието учитель», званието на болна майка, защото такава майка какво дѣте ще роди, освѣнъ хилаво? Ако майката има извѣстни органически умствени и душевни слабости, дѣтето не ще прави изключение. Съврѣменниятъ учитель може ли да научи учеництѣ си, напр., какъ се съединява кислородътъ съ водорода, когато самъ не разбира свойствата на тия елементи? Той може да прави опити, обаче тия елементи не му се подчиняватъ, защото той още не е тѣхенъ господаръ. Другъ може да учи за въртѣнето на тѣлата горѣ въ пространството, но попитайте го да ви опрѣдѣли математически съ единъ метъръ, а не съ стотини хиляди метра или километра обикалянето на тия тѣла около слънцето, не ще може да ви установи точно. И азъ мога да правя такива изчисления, но тѣ не ще бждатъ точни. Да бжде разницата съ нѣколко сантиметра или милиметра, разбирамъ, но съ нѣколко километра и стотини хиляди километра, това не разбирамъ. Това сж вече хипотези, прѣдположения. Вие често се спирате и казвате: «Защо нѣкои нѣща не се случиха така и така?» Ако вие правите погрѣшни изчисления, кой ви е кривъ? Въ

живота всинца грѣшатъ. Вие искате да строите кжща; ще позикате архитектъ, да ви направи плана и изчисленията за количеството на потребнитѣ камъни, дървета, желѣза, гвоздеи, пѣсъкъ, варъ и т. н.; ще купите тия материяли; обаче, ако не направите необходимитѣ точни съчетания, вашата постройка ще се събори, и вие ще пострадате подѣ нейнитѣ развалини.

Ще обясня моята мисль съ единъ анекдотъ изъ българския животъ. Това се е случило нѣщо около 40—50-тѣ години. Нѣкой българинъ изъ южната частъ на Балканския-полуостровъ, татъкъ кждѣ Солунъ, ходилъ съ баща си да работи градинарство; станалъ 20 години и нищо не спечелилъ отъ него; дотегналъ му мотиката, и рекълъ да подири нѣкой другъ ходенъ нему занаятъ; настанява се по едно врѣме на работа у единъ абаджия и казва си: «Ето лесенъ занаятъ: ще седя и прибадамъ». Следъ една седмица идва въ дюкяна единъ турски бей, вика господаря му да вземе аршина и ножицитѣ да му скрои гащи отъ сукно, и ей такива — бирбучуклия; обаче, господарьтъ не билъ разположенъ и праща чирака, който вече училъ една седмица, като му казва: «Иди, азъ ще дойда подиръ тебе». Чиракътъ отива съ бея, чакалъ часъ, два, майсторьтъ не идва. Тогава бейтъ се обърналъ къмъ чирака: «Както те виждамъ, ти си голѣмъ, трѣбва да знаешъ занаята; може ли да ми скроишъ гащи?» Калфата отговаря «Мога». Бейтъ иззажда единъ голѣмъ топъ сукно и казва: «Искамъ да ми скроишъ гащи бирбучуклия». Захваща чиракътъ, крои отъ тукъ, отъ тамъ; вижда бейтъ, че това, което чиракътъ крои, не прилича на бирбучуклия гащи и му казва: «Гащи не станаха, скрой ми поне една салтамарка». Чиракътъ захваща отъ тукъ, отъ тамъ, мѣри, крои; турчиньтъ гледа, че и салтамарка не става; «Ще ми скроишъ баре една тютюнева кисия и, ако не я скроишъ, ще те набия», рекълъ най-послѣ. Та и отъ васъ мнозина едва сж седѣли една седмица при майсторъ, взематъ ножицитѣ и аршина, като този българинъ, и сж готови да кроятъ — учители да бждатъ. Христосъ казва: «Не бивайте такива учители».

За да бъде нѣкой учитель, трѣбва да има положително знание, само единъ начинъ на разбиране, да нѣма изключения. Съ едно срѣдство да лѣкувате и същевременно съ него да убивате, това не значи, че имате положително знание. Ако съ единъ ножъ вие правите операция, изрѣзвате на човѣка болното месо и съ същия инструментъ му прѣрѣзвате гръцмуля, не може да кажете, че на мѣсто сте употребили вашия ножъ; то е вече вършене на прѣстѣпление. Ама нѣкои ще рекатъ: «Ние не сме направили такова нѣщо». О, колко учители зная, които сж прѣрѣзали гръцмуля на своитѣ ученици; на колцина тѣ сж отрѣзали и краката, ржцѣтъ, ушитѣ! — въ морално отношение разбирамъ. Господъ не е поставилъ тѣзи хора за учители, тѣ сж самозвани такива. Въ всѣка църква има такива учители, които сж седѣли като споменатия българинъ, само една седмица въ училището и сж трѣгнали да проповѣдватъ.

Сега, какво трѣбва да подразбирате подъ думата «учитель»? Тази дума има отношение къмъ чисто духовния свѣтъ. Не е учителствуване да учишъ хората, какъ да градятъ църкви, какъ да посѣватъ цвѣтя, зеле; това не е учителствуване. Доброто учителствуване подразбира единъ актъ на висше самосъзнание — трѣбва да се извърши единъ чисто духовенъ процесъ, между учителя и ученика трѣбва да има едно пълно съзнание върху задачата, която има да изпълнятъ, да съществува една обмѣна, каквато съществува между майката и отгледваното отъ нея дѣте; учителятъ да прѣдаде извѣстни истини, и ученикътъ да ги използва както трѣбва. Ще ви приведа за обяснение другъ примѣръ. Разправятъ за единъ англичанинъ, ходилъ на ловъ въ Индия, че, когато завивалъ по една пжтека, усѣтилъ единъ силенъ ударъ на лѣвата ржка, ударъ нанесенъ отъ една тигрица. Тя се задоволила само да му счупи лѣвата ржка, за да не стрѣля съ пушката, която била окачена на дѣсната. Задига го и го отнася въ лѣговището си при своитѣ малки 3—4 тигърчета; слага го, натиска му главата и му казва: «Ще кротувашъ, защото ще обучавамъ малкитѣ си». Кара

тигърчетата да се опитват да го давят; тѣ обикалят наоколо му, но ги е страх да се приближат. Ловецът по едно време рекъл да повдигне главата си, да види какво става; но тигрицата пакъ му натиснала главата и повторила: «Казахъ ти да кротувашъ: уча малкитѣ си». Та, както виждате, и тигрицата била учителка. Ловецът се избавилъ по нѣкакъвъ начинъ, но казвалъ, че най-тежко му било, когато му натискали главата, за да могат да го давят малкитѣ. Да събаря всѣки може. Учителствуването, обаче, разбира човѣкъ, който може да научи да се tradi въ ума и сърцето, който разбира дълбокия смисълъ на елементитѣ, които могат да обновяватъ, да съградятъ ново духовно жилище, духовно тѣло, съ което, както казва Писанието, единъ день ще възкрѣснете. Господъ чака да се съгради това тѣло.

Какъ се раждатъ дѣца? Тѣ, за да живѣятъ, трѣбват да се родятъ на деветия мѣсецъ, въ извѣстни случаи — на седмия мѣсецъ, но никакъ не произволно — който мѣсецъ иска родителътъ. Такъвъ е законътъ — трѣбва да се изпълни деветмѣсечниятъ периодъ, необходимъ за сформирание на тѣлото. И какъ започва сформирането му? Най-първо се образуватъ крайнитѣ удове — краката, ржцѣтъ, че послѣ мозъкътъ, стомахътъ и най-послѣ бѣлитѣ дробове, и, щомъ се образуватъ послѣднитѣ, започва се дишането и слѣдъ това, ако не се роди, дѣтето може да умре. Значи, природата не създава най-първо бѣлитѣ дробове, а крайнитѣ съчленения — краката и ржцѣтъ. По сжщия начинъ се сформирватъ у васъ висшитѣ работи. Човѣшкиятъ духъ въ утробата на майката сжщо учи; той не седи въ спяще състояние, а взема участие съ духа на майката, двамата работятъ, за да създадатъ тѣлото. По сжщия законъ ученикътъ и учителътъ трѣбва да работятъ едновременно двама съ помощта на духа. Затова казва Христосъ: «Единъ е вашиятъ учителъ». И защо хората обичатъ Христа? Защото Той е далъ нѣщо на свѣта — «Дадохъ животъ на онѣзи, които го нѣматъ, за да иматъ този животъ прѣзвѣчно». Искате да станете учители, ще ви по-

питама: какво сте готови да дадете на оногова, когото искате да учите? Ако нѣкого сте учили, и слѣдъ това той е станалъ по-лошъ, азъ разбирама, че на нищо не сте го научили. Въ съврѣменнитѣ християни и въ църквитѣ владѣе голѣма слабостъ да учителствуватъ. Не е лошъ самъ по себе си този стремежъ, но трѣбва да се знаятъ законитѣ на учителствуването. Обикновенитѣ закони изискватъ отъ учителитѣ извѣстенъ цензъ, извѣстенъ изпитъ прѣдъ комисия, и слѣдъ туй излиза заповѣдъ за назначение, сир. за официално встъпване въ длъжностъ; и въ духовния свѣтъ е сжщото — човѣкъ трѣбва да чака, докато Божествениятъ Духъ го осѣни и улъти. Онзи, който не е осѣненъ отъ Духъ Божи, нѣма право да учителствува, защото ще прѣстѣпи Божествения законъ. Когато схванемъ дълбокия смисълъ на тия Христози думи, които иматъ вжтрѣшенъ и външенъ изразъ (сега азъ говоря за вжтрѣшното християнство — за онова, което може да ни свърже съ всички области на невидимия свѣтъ), тогава ще разберемъ смисъла на учителствуването. Искашъ да бждешъ учителъ, питама те: кждѣ си училъ, кое училище си свършилъ? — «Ама азъ съмъ челъ библията, зная евангелието». — Не е достатъчно. — «Ама зная Християнската вѣра». — Не е достатъчно. — «Ама азъ съмъ отъ еди-коя църква». — Ти училъ ли си на Небето — въ онова висше заведение, дѣто се учатъ ангелитѣ? Разбирашъ ли вжтрѣшнитѣ закони на природата — какъ е устроенъ човѣкътъ, неговиятъ умъ и неговото сърце, какво е отношението на неговата душа къмъ неговия духъ? — «Челъ съмъ за тия работи». — Какво? — «Душата тукъ е едно понятие отвлѣчено, една идея на съчетание». — Отъ какво е съчетана? Човѣшкиятъ умъ билъ съчетание на способности; ами какъ се съчетаваатъ тия нѣща? Мисли, че знае нѣщо. Не е такава съчетание, приятелю. То е дѣйствително съчетание, но не на отдѣлни части. И поради тази тъмнота, която имаме, ние говоримъ тъй неразбрано за ума и сърцето, безъ да знаемъ да кажемъ, на кое мѣсто е сърцето. То има три мѣста, едното — физическото — вие знаете кждѣ е; но

където е сърцето на вашите чувства и на вашия ум? Срещате един човек и казвате, че е лош; защо е лош? Преди години един биволъ в Америка полудѣлъ формено и изпоплашилъ всички хора наоколо; помислили да го убиятъ, обаче, намѣрило се едно момче, което чело мисли на животните, то турило ржка на главата на бивола и го попитало: «Какво ти е»? — «На задната част на крака ми е влѣзълъ трънъ, той ме мъчи». Извадили тръна отъ крака му и биволътъ се укротилъ. Единъ день вие сжщо пощурѣвате, седнатъ хората да ви поливатъ съ вода; казвамъ: на задната част на крака ви има трънъ, извадете го и работата ще се свърши, никакви маркучи не трѣбватъ. Учени хора, професори, доктори колко сж смѣшни, когато разправятъ, какъ се е поврѣдилъ умътъ на човека и опрѣдѣлятъ диагнозата — «има такава и такава зараза, трѣбва да се направи операция». Азъ не виждамъ нищо друго, освѣнъ малко сгорещаване на мозъка. Преди 4—5 мѣсеца дойдоха да ми кажатъ, че синътъ на единъ лѣкаръ заболѣлъ първо отъ хрема, която отсетнѣ се усложнила, и най-послѣ лѣкарътъ констатиралъ, че имало нагнояване на мозъка и че трѣбва да се направи операция. Казахъ: «Не трѣбва никаква операция, 99 на сто дѣтето ще умре, ако му направите операция, иначе ще се излѣкува». Отиватъ, направятъ операция и синътъ умира. Операцията, разбира се, за лѣкаритѣ бѣ «сполучлива». Казвамъ, че и въ духовно отношение хората правятъ операции — изрѣзватъ извѣстни части, за да се излѣкуватъ; но това не е лѣкуване. Съвременнитѣ хора казватъ, че, за да се поправи нѣкой, трѣбва да бжде нахоканъ: «Ти си вагабонтиъ, крадецъ, такъвъ, онакъвъ»; не трѣбва да се бие, както по-рано; мислите ли, че съ тия ваши з.уци, които ще влѣзатъ въ ухото му, вие ще го промѣните? Ни най-малко. Законътъ е другъ — за да възпитате другиго, първо трѣбва да възпитате себе си. Лошъ ли си, всички наоколо ти сж лоши. Една майка, която зачене и почне да се нервирва и злослови, азъ мога да ѝ прѣдскажа послѣдствията и да опиша напълно

характера и сждбата на младенеца, какво ще стане въ бъдеще съ него. Майка, която се нервира, не бива да мисли, че дѣтето, което ще роди, ще бжде светия, да я гледа на старини; то единъ день ще си отмъсти и ще ѝ рече: «По-добръ би било да не си ме раждала». Сжщо тѣй и ученикътъ ще каже на учителя: «По-добръ да не си ме училъ». Учителъ въ пълния смисълъ на думата трѣбза да бжде чистъ, като кристална вода, образецъ въ всичко; въ него не трѣбва да има нито сѣнка отъ колѣбание, двоумѣние и невѣрие. Христосъ, като дава това указание, иска да ни посочи голѣмата опасностъ, на която се излагаме, и голѣмата отговорностъ, която поемаме прѣдъ Него за осакатяването на нѣкои души. Всѣка майка, всѣки учителъ, които не знаятъ да възпитавагъ, ще бждатъ наказани.

Сега, възгледитѣ, които съврѣменнитѣ хора иматъ за Божиитѣ закони, за Небето, за ангелитѣ, сж смѣтни и погрѣшни; тѣ нѣматъ никаква прѣдстава за тия закони и за Небето. Небето, на първо мѣсто, е организирано твърдѣ умно и знае какво прави, а между ангелитѣ и човѣцитѣ има извѣстни съотношения тѣй, както между насъ и растенията и животнитѣ. Понеже не знаемъ какъ да възпитаваме, ние стоварваме съ нашия остенъ и съ нашата тояга 40—50 удара върху животното, съ което оремъ нивата, и съ това мислимъ, че изпълняваме своя дългъ. Господь казва: «Тебе нѣкой день ще те науча какъ се управляватъ волове и какъ се оре нива». Нѣкои мислятъ, че Господь не може да деградира, не може да повръща хората назадъ. Ако Той е прѣвърналъ нѣкои ангели на змии и на животни съ рога, може да направи да ви израстятъ и копита. Той може да ви прѣвърне и на ангели и на дяволи; може да измѣни и вашата форма. И понеже въ свѣта сж важни формитѣ — тѣ регулирватъ нашия животъ — ние трѣбва да обърнемъ особено внимание на тѣхъ. Ако азъ ви съградя една нехигиенична къща, не остава никакъвъ прозорецъ на южната страна, а остава такива само на сѣверната страна, и при това я съградя дълбоко въ земята, вие, слѣдъ

като живѣете въ нея 6—7 години, знаете ли какъ ще се почувствувате? По нѣколко лѣкари ще започнатъ да влизатъ и излизатъ отъ кжщата ви. Сжщо и ония учители, които ви казватъ, че не трѣбва да имате прозорци къмъ духовния свѣтъ, сж първокласни лъжци. Тамъ е слънцето на живота. Азъ бихъ даже казалъ, че и покризитѣ ви трѣбва да бждатъ стъклени, за да ви огрѣва отгорѣ слънцето. Ако вие имате така направени свѣтли кжщи, вашитѣ форми ще бждатъ видоизмѣнени, и вие ще станете много красиви. Върху това, което ви проповѣдвамъ, мога да направя, па и вие можете да направите, олитъ, и въ 4—5 години ще видите, какви ще бждатъ резултатитѣ. Азъ не уча, че трѣбва да бѣгате отъ живота. Този свѣтъ, споредъ моето схващане, е много добъръ, и хората сж много добри, само намирамъ, че въ петата на крака иматъ по единъ трънъ. Че това е тѣй, апостолъ Павелъ го казва и моли Бога да му извади тръна. Този трънъ може да бжде и на друго мѣсто, но повечето бива на петата на крака, понеже съ краката сме приковани къмъ този смѣтъ. Трѣбва да научимъ да изваждаме този трънъ научно, защото християнството, по моето схващане, е дълбока наука. Една мома иска да се ожени за единъ момъкъ; гледа го красивъ, приличенъ човѣкъ; пита: „Може ли да ме храни“. — „Получава 4—500 лева мѣсечно“. — „А. може. Какво е свършилъ“. — „Еди-какво“. — „Хубаво“. Ама тия нѣща не сж още сжществени: този мжжъ утрѣ може да бжде уволненъ и тия 4—500 лева доходъ да изчезнатъ; ако жената разбира, тя трѣбва да пита и да наблюдава за сърцето ѝ ума м, да бжде ясновидка, да влѣзе въ неговата кжща, да обиколи неговитѣ стаи, неговата библиотека, книгитѣ какъ сж наредени, да навиди неговата готзѣрница, неговата градина, да посѣти градинчата на неговата любовъ, на неговото милосърдие, на неговата справедливостъ, какви цвѣтя е посадилъ; да обходи и да види, какъ е наредено, и, ако всичко е въ изправностъ, може да каже: „Вижъ, оженвамъ се за този мжжъ“ — то е истинска женидба. Сжщото трѣбва да направи и мжжътъ. Мнозина искатъ

да размѣнятъ положението си, разискватъ въпроса, кой да бжде мъжъ и кой да бжде жена, защо Богъ е направилъ мъжа така, а жената иначе. Какво лошо отъ това? Едно врѣме и женитѣ и мъжетѣ сж раждали, но отсетнѣ мъжътъ е изгубилъ способността да ражда и остана жената да върши това. Библията казва: «Авраамъ роди Исаака», а не казва, че Сара е родила. Когато мъжътъ е раждалъ, свѣтътъ е билъ въ отлично положение, а когато той прѣстана да ражда, свѣтътъ се развали. Мъжътъ трѣбва да роди — да бжде добъръ учителъ. Майката може да роди дѣте, тя може да вложи въ душата му всички благородни качества, но, ако учителътъ не умѣе да култивира тия благородни качества, нищо добро нѣма да излѣзе; значи, иска се учителътъ да ражда. Учителътъ не трѣбва да прилича на онзи попъ, който, като не билъ въ нормално състояние, при кръщаване на дѣцата, подържалъ едно дѣте въ купеля повечко врѣме, и то умрѣло, а той казалъ: «Дайте друго: това не можа да се кръсти». Когато кръщавате, като учители, вашиятъ умъ трѣбва да бжде на мѣстото си. Туй кръщение подразбира да внесете въ дѣтето, което учите, Божествения Духъ. Свещеникътъ, като учителъ, трѣбва да знае Божественитѣ закони. «Ама така писала църквата». Да окжпешъ дѣтето въ вода, това не е кръщение. Съврѣменнитѣ попове, учители и сждии сж професионалисти, работятъ за пари, за 300—500 или 1.000 лева, които имъ плащатъ. Въ Америка имъ плащатъ повече — 3.000 долара, сир. 15.000 лева. Споредъ схващане на истинското Христово учение, тѣ не сж служители на Бога, а обикновени работници. Първото нѣщо, което трѣбва да направи духовниятъ учителъ, то е да разкрие на ученика невидимия свѣтъ, както майката, когато зачне, казва на дѣтето: «Почакай деветъ мѣсеца, ще те въведа въ новъ за тебе свѣтъ и ще ти покажа чудесата му; сега не бива да мърдашъ и скачашъ». Слѣдъ деветъ мѣсеца, като роди дѣтето, тя му става първата учителка, а други учители ще подемагъ отсетнѣ възпитанието на дѣтето оттамъ, докждѣто е дошла майката. Тя напуца своята работа,

понеже дѣтето влиза въ нова областъ, дѣто трѣбва да има новъ учитель — туй което Евангелието казва: да се роди човѣкъ втори пѣтъ.

Моята бесѣда иска да ви потикне да помислите повече върху себе си; да се не заражда у васъ желание да бъдете учители, понеже човѣкъ страда отъ голѣмо невѣжество. Но седнете като търговцитѣ, вижте съ какво разполагате вѣ. вашата вътрѣшна каса, имате ли нѣкой познатъ на Небето, отправили ли сте нѣкому тамъ писмо. «Вѣрваме въ Христа»; но познавате ли Го? Познавате ли Павла, познавате ли Петра? «Ама църквата казва, че не могло да се съобщаваме съ онзи свѣтъ, че това било грѣшно». Туй е велико невѣжество. Да се съобщавате съ духоветѣ на ада може, а съ Небето е грѣшно! Да установите съобщение съ дявола — това е на мѣсто, а да се съобщавате съ светиитѣ, да се разговаряте съ тѣхъ — не бива да ги смуцавате! Тогава, защо смуцавате и дявола? Каква е тази логика? То е учение, което не почива на никакви закони. Както знаа азъ, старитѣ християни сж имали прѣки съобщения съ Небето, тѣ сж се разговаряли съ Бога, съ светиитѣ, и затова сж умирали съ такава готовность и самопожертвуване. Не сж били като сегашнитѣ — «чакай да умра, че тогава да видя». Нищо нѣма да видишъ. Като се събори кжщата отгорѣ ти, какво ще видишъ? Ще чакашъ, докато те изровятъ.

Христосъ описва на своитѣ ученици лъжливитѣ учители, които, облѣчени въ мантии съ широки поли, сж проповѣдвали, а въ сжщность сж заблуждавали прозелититѣ, и той ги укорява за това. Сжщото туй нѣщо важи и за нашего врѣме. Ако дойде Христосъ сега, пакъ сжщото ще каже: Той не Си е промѣнитъ ума. Христосъ мълчи, но, когато заговори и каже истината, ще ни заболи много дълбоко. Ще вдигне, и ще видимъ всички заблуждения.

Ще ви приведа два примѣра изъ грѣцката история. Двама художника, скулптори, се състезавали, кой разбира по-добрѣ изкуството и се завзели всѣки отъ тѣхъ да докаже кой е по-добъръ скулпторъ.

Единиятъ напразилъ гроздъ толкова изкусно, толкова приличенъ на природенъ, че заблудилъ птицитѣ, и тѣ се спуснади да го кълватъ. Другиятъ изаялъ една красива жена и метналъ каменния вуаль толкова изкусно, че, като дошълъ другиятъ художникъ, рекълъ му: «Вдигни вуала, за да видя статуята». Значи, първиятъ художникъ измамилъ птицитѣ, а вториятъ — майстора на птицитѣ. Питамъ сега и васъ: кого искате да подражавате — птицитѣ или майстора? Азъ бихъ прѣдпочелъ втория. Искате да обсебите цѣлия свѣтъ, но какъ ще го обсебите безъ необходимото за това знание? Тѣзи знания трѣбва да почиватъ на духовна основа. Знанията въ духовния свѣтъ сж като котелъ пълненъ съ пара — тѣ иматъ сила. Въ духовния свѣтъ знанията иматъ такова отношение, както физическитѣ сили. Вие лжтувате изъ софийскитѣ улици, трамваитѣ се движатъ насамъ-натагъкъ, но отгорѣ на тѣхния покривъ има пѣртъ, който щомъ се изплъзне отъ жицата — проводникъ на електричеството — трамваятъ веднага спира. Значи, трѣбва да има извѣстенъ контактъ, прѣзъ който да мине електричеството и да тури колата въ движение. Вашитѣ учители турили ли сж пѣрта на тази жица, съединили ли сж ви съ тока? Механизмътъ на човѣшката кола може да е отличенъ и въ изправностъ, но, щомъ пѣртътъ е изплъзнатъ и не съединява колата съ тока, нѣма никакво движение на прѣдъ. Хората търсятъ причината на спиране движението другадѣ, когато тя може да се отстрани, като се хване вжженцето и се намѣсти пѣртътъ; тогава ватманътъ ще завърти апарата, ще потече електричеството, и колата ще трѣгне. За да може вашитѣ мисли да дѣйствуватъ — понеже сж сила двигателна — трѣбва да се съедините съ духовния свѣтъ. Подъ думата «способностъ» разбирамъ формата, въ която е ограничена извѣстна сила, която дѣйства въ духовния свѣтъ. Когато формата се разглоби или развали, силата не може да се прояви. Въ централния нашъ мозъкъ има сблзсти, кждѣто сж вложени извѣстни способности, а тия способности сж съединени съ силитѣ въ духовния свѣтъ и работятъ. Ако

вашият път не е на мястото си, тези сили не работят. Освѣтъ това, изискват се и други условия — релси да има, ватманът да разбира своето изкуство; изискват се много съчетания. И вие, като единъ господарь, трѣбва често да обхождате своята държава, да видите всички работници на мястото ли сж, какъ извършватъ своята работа. Често осаждайте упраздяющитѣ, че не управляватъ добръ. Ами у васъ управлението какъ е? Казвате този или онзи не билъ толкози уменъ, ами вие вътрѣ какви сте? Вашитѣ сжждения ще бждатъ дотолкова вѣрни, доколкото вие сте изправни вътрѣшно въ себе си. Ние казваме за дяденъ човѣкъ, че е добъръ; въ какво, обаче, състои неговата доброта? Поение съ насъ се отнася учтиво. Това ни най-малко не значи доброта. Утрѣ, като ни посприше неучтиво, ще кажемъ «лошъ». Добъръ човѣкъ е всѣкога добъръ, лошъ — всѣкога лошъ. Не може единъ денъ да бжде светия, а утрѣ посѣденъ вагабонтиъ. То е немислимо. Казвате, че лошиятъ човѣкъ може да се покае? Знаете ли колко хиляди години се изискватъ за това? Едно дѣте, като се роди, изеднѣжъ ли става прѣфесоръ? Ще се учи най-малко 12 години и неговото съзнание постепенно ще се развива. Когато се изучи вътрѣшниятъ духовенъ свѣтъ, ще се разбератъ законитѣ на християнството. То има за цѣль да управи свѣта, да управи семействата, да тури хармония между мъжъ и жена, братъ и сестра, господарь и слуга. Съврѣменниятъ свѣтъ страда не че човѣкъ е лошо да бжде слуга, но отъ това, че не умѣе да бжде добъръ господарь. Д-ръ Мирковичъ казваше така: «Не искамъ да бжда втори пътъ богатъ, искамъ да бжда слуга при нѣкой господарь». Вие искате да бждете господари, да имате милиони левове; о, тогава вие ще бждете най-нещастнитѣ хора, ще бждете затворници, оградени въ въцитѣ пари. Единъ милионъ лева на гърба ви — то е тежъкъ товаръ. Блажавате такива хора и некате да отнемете отъ тѣхния товаръ, да го турите на вашия грѣбъ. Това не е разбрано учение. Нема ще се сравните съ онзи оселъ, натоваренъ съ икони — когато

всички почнали да се кланятъ на иконитѣ, то взело да рита, като помислило, че на него се кланятъ? Ако хората ви почитатъ и ублажаватъ, то е за кръстоветѣ и иконитѣ, които носите. А какви сж тѣзи кръстове? Дѣтродѣтелитѣ. Благодарете на Бога, че ви ги е турилъ на гърба.

Христосъ се обръща къмъ своитѣ ученици и имъ казва: «Не се наричайте учители». Ама нѣкой ще рече: «Азъ го обърнахъ къмъ Господа». Хубаво, ако си го научилъ, Господъ ще те благослови; но, ако си го родилъ сакатъ, ако си счупилъ ума и сърцето му, какво ще каже Господъ? Ще има сждба на Небето — ще отговаряшъ. Всички вие тукъ колко хора сте осакатили въ този свѣтъ! На онзи саѣтъ тѣ ще се явятъ кой съ куцъ кракъ, кой съ изкълчена ржка, ще се събератъ всички ваши питомци и ще кажатъ на Господа, какви учители сте били. Фактически така ще бжде. И тогава Господъ ще каже: «Глобявамъ този учителъ съ десетъ хиляди таланта, затворете го въ тъмницата, докато изплати глобата». Господъ никога не се шегува. Той е благъ, добъръ, справедливъ, но и сериозно строгъ; ще хване такива незвани учители и ще имъ наложи глоба десетъ хиляди таланта и ще прибави: «Затворете го въ тъмницата, да научи изкуството, какъ се прѣподава». И като изплатите дългъ си — като понесете всички страдания — слѣдъ врѣме ще станете много учени и добри учители. А знаете ли колко хиляди години ще минатъ за това? Така се учатъ сега падналитѣ ангели и хората.

Казваме сега ужъ църквата не върви добръ; нека ѝ покажемъ добъръ примѣръ. Искамъ да имате силата да можете да видоизмѣните нѣщата. Вижте, Моисей хваналъ тоягата, и тя се прѣвърнала на змия; уплашилъ се, и Господъ му казалъ: «Дръжъ опашката», и, като хваналъ змията за опашката, тя се прѣвърнала пакъ на тояга. «Ама», ще кажете, «той е билъ Моисей». Нищо. И той се е училъ, но се е училъ при най-великитѣ учители на Египетъ. Той не бѣше глупавъ, защото Господъ никога не избира за водачи на човѣчеството или на единъ народъ глупави

хора. Учителъ е дълго време и е миналъ известна школа. И виждате колко чудеса е направилъ прѣдъ Фараона. Моисей имаше двѣ желанія — да стане учителъ и същевременно избавителъ на евреитѣ. Първо, той си каза: «Тази работа не е за мене» и отиде въ уединение — 40 години да пасе овце, за да изкупи грѣховетѣ на убийството, и знаете ли какво правѣше? Прѣдаде се на дълбоки размишления, понеже бѣше посветенъ въ всички тайни на Египетъ. За едно убийство трѣбваше да учи 40 години. И въ това време той имаше второ посвещение. Питамъ: вие колко години сте пасли овце? Да бждете овчари то е велика работа, то е да бждете учители. Познали ли сте вашия учителъ. Баща ви, майка ви, дѣдо ви дѣхъ хиляди години сж били християни, но познали ли сж Христа? Ако сте го познали, кажете пропуска, който ви е далъ, също както военнитѣ, за да ви пропуснатъ, искатъ да имъ кажете пропуска. Какъвъ е вашиятъ пропускъ, вашата лозинка? Учениитѣ хора трѣбва да иматъ нѣкакъвъ девизъ; а какъвъ трѣбва да бжде нашиятъ девизъ? Да служимъ на Христа. Какъ ще му служимъ? Да се учимъ. Какъ да се учимъ? Приятелю ли сте на училището? Да обикаляте отвънъ училището то е едно нѣщо, да сте вжтрѣ въ него е друго нѣщо. Кждѣ ви сж училищнитѣ книжки, училищнитѣ свидетелства? Нѣмате свидетелство, пъкъ учители искате да ставате! Същото е и съ нѣкои свещеници и владици — и тѣ го нѣматъ. И въ такива лъжи като живѣемъ, искаме да дойде Царството Божие! Царството Божие идва сега и разкрива всички кални нѣща на човѣчеството. Заели се сега чрѣзъ война народитѣ да защищаватъ своята кауза; защищавайте Царството Божие на справедливостъ! Всѣки народъ трѣбва да има толкоза, колкото заслужва; тъй и всѣки човѣкъ. Задъйте си сериозно въпроса: познавате ли Христа? Не искамъ сега отговоръ; ако можете да дадете отговора до една година, то ще бжде за васъ едно благословение. Може да кажете «Видѣхме Христа». Павелъ Го видѣ — «Савле, Савле, защо Ме гонишъ?» А той рече: «Кой Си Ти, Господи» — чулъ Господа.

Вие чули ли сте вашия Учителъ? Когато вдигнете скандалъ въ нѣкое религиозно общество или въ Божия храмъ, не гоните ли, като Савла, Христа? Тогазъ и на васъ ще каже както нему: «Сявле, Сявле, защо ме гонишъ?» и «не ти е лесно да риташъ срѣщу остенъ». Павелъ съзна своята грѣшка, и Господь каза: «Понеже това, което направи, направи го въ незнание, ще те изпратя при езичниците, да научишъ урока», и го биха три пѣти по 39 удара. Така бие Господь само възрастнитѣ; Той никога не бие дѣцата. 33 години — годинитѣ на Христа — като ви ударятъ по 39, ще се издигнете. Трѣбва да се прѣтърпятъ тия удари. Желѣзарьтъ, когато иска отъ желѣзото да направи нѣкой ножъ или другъ инструментъ, също слага тия удари. Вие сте на наковалнята, Господь ви кове отгорѣ. Той въ сжщностъ не ви бие, а казва: «Отъ този материалъ искамъ да направя ножъ, рало или писалка». Ако сте отъ лошитѣ хора, ще направи отъ васъ ножъ, да копите лошитѣ хора, ако сте отъ подобритѣ, ще направи перо, да ви държи въ ржка нѣкой писателъ. Перото, съ което пише писателътъ, има по-голъма интелигентностъ, отколкото ралото, съ което оратъ земята. Ще кажете, че въ желѣзото нѣма никаква интелигентностъ. И то се уморява. Вземете бръснача; като се наточи, слѣдъ извѣстна работа и той се уморява — изхабява. Всѣко нѣщо се уморява. Единъ англичанинъ правилъ опити, че и машинитѣ — всичко се уморява. Машината, като се умори, почва да издава извѣстенъ новъ звукъ, и машинистътъ казва: «Машината вече трѣбва да си почине». И въ човѣка по сжщия законъ изстава сжщата реакция — уморява се и иска да си почине. Великиятъ учителъ казва: въ такива случаи да се остави вашиятъ мозъкъ да си почине една седмица и слѣдъ това той пакъ ще почне да работи. Всѣко нѣщо иска своето врѣме на работа и на почивка. Разгледайте какъ се развиватъ растенията и какъ се излупватъ гжсеницитѣ, и ще разберете закона. Вашата мисль може да има форма на гжсеница или на пеперуда. Човѣкъ, за да успѣе въ свѣта, трѣбва да има само една идея. Това е вѣрно

и невѣрно. Трѣбва да има и повече идеи, но всички тѣ трѣбва да бждатъ благородни. На очигѣ на конетѣ турятъ капаци, за да гледатъ само напрѣдъ, да не се плашатъ отъ странични влияния, и човѣкъ по-добрѣ е да има такива капаци, устременъ къмъ една само идея, благородна. Ако не можешъ да имашъ много благородни идеи, имай поне една; нея дръжъ, като прицѣлна точка, която може да те издигне и да те избави. Казваме: «Христосъ ни избави»; нѣщо повече, Той ни изкупи. Ала изкуплението има и своята лоша страна, защото лошъ човѣкъ, когато иска да използва облагитѣ, които му сж дадени, всѣкога може да изкара криво заключение за нѣщата. Знанията не трѣбва да се повѣрjаватъ въ невѣжи рждѣ. Говоря за прѣбраждането — каква опасностъ има за ония, които криво го тълкуватъ. Напр. гжсеницата, която има стотина крака и лази по дърветата, може да каже: «Менѣ не ми трѣбаа никаква философия, доста ми е единъ листъ, като го намѣря, ще го изямъ и свършено»; обаче, единъ день тя се обвива въ пашкулъ и се излупва на пеперуда и вече казва: «Менѣ сега листъ не ми е достатъченъ, трѣбватъ ми цвѣтя, да забия своя хоботъ и да изсмуча соковетѣ, аромата имъ». За да влѣзете въ духовния свѣтъ, трѣбва да съблѣчете тази кожа, въ която сте обвити, както гжсеницата. Не съблѣчете ли я, въ духовния свѣтъ ще заемате пространството само на единъ листъ и ще разбирате духовния свѣтъ, колкото го разбира гжсеницата. Азъ искамъ да влѣзете въ духовния свѣтъ, но питамъ: излупени ли сте? Когато влѣзете въ духовния свѣтъ, ще разберете смисъла на единъ волъ, на единъ оселъ, на единъ вълкъ, на единъ гължбъ, на една лисица и т. н.: въ всѣка форма, която сжществува въ физическия свѣтъ, е вложена една велика идея, и този, който разгатне тази идея, ще разбере значението на нѣщата въ свѣта. Ама вълкътъ има зжби. Нищо не значи. Ако таралежътъ има бодли, тѣ сж създадени не за друго, а отъ стратегически съображения — да може да се защити отъ змията или отъ друго нѣкое сжщество, което иска да му напакости. Той хване

змията за опашката, почне полєка да я яде, и додѣто да я глѣтне вѣрди се съ тѣя бодили. Слѣдъ вѣрме и този таралежъ ще се измѣни. «Какъ може да се измѣни» — ще попитате. Знаете ли и вие каква форма имате въ духовния свѣтъ? Въ библията има единъ стихъ, въ който Господъ нарича Якова червь. Ама ще кажете, че това е въ прѣносенъ смисълъ. И Христосъ нарича своитѣ послѣдователи овце. Знаете ли, какво значи това? Овце — това сѣ всички ония души, въ които живѣятъ духоветѣ и, както овцетѣ въ този свѣтъ ни даватъ млѣко и вълна, по сѣщия законъ душитѣ даватъ на човѣка необходимитѣ млѣко и вълна. Опитайте туй учение. Защо сте на този свѣтъ? Турете ума въ дѣйствие. Най-първото нѣщо, което трѣбва да научите, то е да изчезне всѣко съмнѣние, да дойдете въ съприкосновение съ духовния свѣтъ и, ако може да го проектирате, вашитѣ приятели веднага ще ви се явятъ на помощъ. Какво е вашето огнище? Ако го направите много горещо, сир. ако има тази сила, каквато има горницата, може да изпечете каквато мисълъ искате. Ако вашето сърце нѣма потрѣбната горещина, то ще падне. Отъ сърцето зависи, колко далече да прѣпратите вашата молба. «Азъ се молихъ»; но азъ виждамъ, че молитвата ви стои само двѣ педи надъ главата ви. Ще се помолите 5—10—100 пѣти отъ дълбочината на сърцето си, докато успѣете да пратите прошението си до Господа. И когато то дойде въ Неговитѣ уши, Той ще отговори. Какво ще отговори на прошение, което не е дошло до Него? Когато се молите, трѣбва да се съсрѣдоточите, да забравите всичко, което е около васъ; трѣбва да се прѣнесете дотамъ, щото нищо, освѣнъ молитвата, да не минава прѣзъ вашия умъ. Питамъ сега: топло ли е огнището на вашето сърце и на вашия умъ, да пратятъ молитвитѣ си нагорѣ? Ама имало около васъ немирни дѣца. Господъ ги е пратилъ на земята да се възпитатъ, понеже и на Небето не сѣ живѣли мирно; деградирали ги е. Господъ не иска хора, които вдигатъ шумъ на Небето. Тѣ ще научатъ да оратъ, да копаятъ, обуца да правятъ и слѣдъ вѣрме, когато научатъ урока,

може да станатъ и царски синове. Прѣди да влѣзете въ Небето, ще минете прѣдъ изпитна комисия, която ще ви зададе въпроси, какви сж вашитѣ чувства и идеи, какво е вашето милосърдие, вашата любовъ къмъ ближния и къмъ Бога и много още въпроси. Защото сега Христосъ иде, и ще се отворятъ, както е казано, книгитѣ на живота, и ще бждатъ сждени хората, да ли заслужаватъ или не да минатъ въ единъ класъ по-горѣ или да влѣзатъ въ Небето. Ще се даде всѣкому това, за което е достоенъ.

Затуй Христосъ се обръща къмъ васъ и ви казва : «Единъ е вашиятъ учителъ — Христосъ». Отъ всинца ви искамъ да запомните този Учителъ, Който е дошълъ прѣди двѣ хиляди години, да ви изкупи отъ грѣха. И вие още Го търсите! Записалъ ли е Христосъ Името Си въ вашата душа, въ вашето сърце поне единъ пжтъ? Ако Го е записалъ, ублажавамъ ви; ако не Го е записалъ, постарайте се да Го срѣщнете и да Го помолите да Го запише. И когато запише Името Си, да не тръгнете да трѣбите и да се хвалите : «Христосъ записа Името Си въ нашата книжка», не! То ви е потрѣбно не за тукъ, а за Небето; когато отидете тамъ, ангелитѣ ще ви спратъ и ще ви попитатъ : «Я извадете тевтерчето си» и, ако Господъ се е разписалъ въ него, ще ви кажатъ : «Свободни сте да влѣзете». Тогава и Христосъ, и светитѣ, и вашитѣ голѣми и малки братя ще ви посрѣщнатъ съ вѣйки и голѣма радостъ ще бжде, че сте дошли. Въ Питагоровото училище нѣкога е имало правило, когато приемали нѣкой ученикъ, първата година да го подлагатъ на най-голѣми подигравки и, ако е могълъ да изтърпи подигравкитѣ, приемали сж го. И Христосъ е пратилъ сега нѣкои на земята да ви подиграватъ — «иска да стане светия, хлопа му дъската, смахнатъ е, малко лудъ е, цѣло говедѣ е» — това е Питагоровата система за приемане на ученици. Ако може да издържите тѣзи подигравки, знайте, че сте издържали изпита. И тогава ще бждете приети. Ако ли пъкъ се разгорещите отъ нападкитѣ и кажете «азъ ли — чакай!» вие сте изгубенъ. «Мжжътъ ми е лошъ»; отдѣ знаете, че той не е

нарочно поставенъ отъ комисията да ви изпита? Прѣтърпете една година, издръжте изпита, и тогава Господь ще каже на мъжа: «Нѣма вече да подигравашъ и врѣдишъ на жена си», и ще видите, какъ той ще стане кроткъ, като агне. Но само тогава — когато прѣтърпите и когато каже Христосъ. Запомнете това учение, азъ ви говоря за външната негова страна; то сж мисли нахвърлени, колкото да може да различите лъжливото отъ благородното. Когато влѣзе въ васъ Христовото учение, то ще ви подигне, вие ще познаете хората, ще виждате тѣхнитѣ души. Често се срѣщатъ двама и се питатъ: «Азъ съмъ християнинъ, ти вървашъ ли въ Христа?». Ако сте християни, нѣма защо да се питате: самото пита.не показва, че въ него нѣма никакво християнство. Никога нѣма да питамъ, какво е дадено цѣте — като го помириша; ще зная, дали е роза или карамфилъ. Носътъ ми е на мѣстото си. Ако обонянieto ми е затжпено, парализирано, или съмъ слѣпъ и не виждамъ, тогава може да попитамъ, но, ако всички мои сѣтива сж здрави, азъ, само като видя или помириша цвѣтето, по външната обвивка или по аромата му, ще позная, какво е. Тѣй и всѣка душа се изявява чрѣзъ своитѣ външни страни — чрѣзъ постжпкитѣ. Азъ ви виждамъ отвжтрѣ като карамфили, ама нѣкои още неразцвѣтли. Имате пѣпки, нѣкои обѣщаватъ да се развиятъ въ бждеще. Не искамъ само да цвѣтите, но и да завържете и узрѣете. Ангелитѣ идватъ като пчелитѣ, ще оплодотворятъ цвѣтоветѣ въ душитѣ. Ако цвѣнете, вие сте вече въ общение съ тѣхъ. Каква дълбока наука е това, а колко работи има още да узнаете! Трѣбва да ви дамъ десетъ лекции; но да ви разправамъ тия работи, които сж много уморителни, вие ще кажете, че не е интересно, и ще заспите. И прави сте, защото не сте още готови за това. Ще дойде врѣме, когато ще бждете готови. Напр., ако вземете да ядете медъ и прѣядете, ще ви се втрѣсне. Защо? Защото сте се прѣситили. Дружете съ нѣкой добъръ човѣкъ, черпите постоянно отъ него, по едно врѣме речете: «Да се махне отъ мене, не мога да го гледамъ».

Вамъ трѣбваше да ви се даде толкова медъ и да дружите съ човѣка дотолкова, колкото да не ви се втрѣсне. Тѣй сжщо и вие не давайте много отъ вашия медъ, достатъчно е по една лъжичка, а не цѣла паница, за да се не втрѣсне на гостенина; защото и българската поговорка казва: «Прѣкаленъ светецъ и Богу не е драгъ». Вие четете и четете и се سباбичасвате. Прочетете само единъ стихъ, спрете се върху него и разсжждавайте. «Богъ е любовь» — разсждете, въ какво отношение е любовь, и почувствувайте тази любовь въ себе си. Тя не трѣбва да бжде, както когато изадемъ ябълка или котката нѣкоя мишка. Да ви любя — това значи да влѣза въ васъ; да ме любите — това значи да бждете въ мене вжтрѣ. Когато имате образа на единъ приятель, вие го тургате на видно мѣсто. Нашето сърце прѣдставя астрѣлния свѣтъ, умътъ — чисто духовния свѣтъ. Ако вашиятъ умъ може да се повдигне на дадена висота — ето ви духовниятъ свѣтъ. Туй, което става въ мозъкъ, то е отражение на духовния свѣтъ; всѣка мисль е форма въ духовния свѣтъ — разбирамъ, всѣка благородна мисль. И мислитѣ се различаватъ по форма и съдържание. Когато дойде нѣкоя благородна мисль, тя произвежда радостъ и веселие. И когато издигнете ума си и сърцето си къмъ Христа, Той ще ви хване за ржката и ще ви въведе въ Божествената градина; ще ви заведе при извора на Любовьта, да вкусите отъ нея; опитно ще вкусите нѣщата. По-щатливъ моментъ отъ този за васъ нѣма да има. И когато влѣзете, нѣма да кажете: «И мжжъ ми да влѣзе», не; всѣки самъ трѣбва да влѣзе; не трѣбва да се ходатайствува за другъ. У всѣки трѣбва да има дълбоко желание самъ да влѣзе. Ако е способенъ, ще му съдѣйствувате да влѣзе и той, но неспособнитѣ, неджгавитѣ трѣбва да стоятъ вънъ, докато се излѣкуватъ. Този свѣтъ е за неджгавитѣ хора. Ония, които трѣбва да влѣзатъ въ училището, трѣбва да бждатъ чисти: чистота въ мислитѣ и въ желанията е необходима. Сжщо необходимо е и пълно безкористие. По-нататкъ, самоотричане. То е високата степенъ; то е да издържите

изпита. Сега, първото нѣщо, което се изисква отъ васъ, то е чистота въ мисли и желанія и непоколѣбима вѣра, че, каквото е казалъ Господь, то ще бжде. Когато туряшъ Господа отпрѣдъ на нѣкоя работа, нѣма защо да се питашъ, да-ли ще успѣешъ. Може да бждешъ учителъ, сѣдия, свещеникъ, земеделецъ, ако изпълнявашъ своята длъжностъ, нѣма сила въ свѣта, която да ти попрѣчи. Ще имате много прѣпятствия, мжнотии и изпитания, но тѣ сж необходими за вашето растене. Страданията, които сж пратени, тѣ сж благословение.

Сега ви оставямъ съ тази мисль: да познаете вашия учителъ — Христосъ. Когато познаете вашия Истински Баща, тогава и ангелитѣ и свѣтътъ ще бждатъ ваши братя, и не единъ и двама, а съ хиляди. Съ хиляди години ще ви развеждатъ изъ своето жилище на Небето. Тамъ има много приятни работи, дълги разходки, образцови училища, нови слънца, нови сщества и колко още нѣща! И тогава ще кажете: «Сега разбираме дълбокия смисль на живота, защо трѣбва да се живѣе». То ще стане, когато имате само единъ учителъ; имате ли много, нищо нѣма да научите. Едно дѣте не може да има двѣ майки, тъй и единъ човѣкъ не може да има повече отъ единъ истински учителъ. Ако речете, че имате двама, ще кажа: «И мене и Бога лъжете». Една майка има на физическото поле, на духовния свѣтъ — единъ Учителъ, на божествения — единъ Баща, който е Господь. Всичко трима сж. На земята единъ, между ангелитѣ е Учителтъ, а между боговетѣ е Богъ. Когато минете прѣзъ тия трима, тогава всѣки отъ васъ ще разбере дълбокия смисль, вътрѣшната страна на сегашния животъ, и съ радостъ и пѣсни ще понасяте всички страдания; нѣма за васъ да има мжка въ живота, и работитѣ между мжжетѣ и женитѣ, между родителитѣ и дѣцата и между всички народи ще се оправятъ. Тогава нѣма да има и питането: «Какво ще стане съ българския народъ?» Нека всички българи се обърнатъ къмъ Бога, азъ имъ гарантирамъ, че всичко ще бжде въ редъ. Но, ако носятъ сегашнитѣ главч, по

39 тояги ще ядатъ. Тъй е писано въ Божествената книга. Ама Русия била такава-онакава ; и тя, ако слѣдва Господа, ще бжде благословена, ако не го слѣдва, ще яде 39 тояги. Сжщото е и съ Германия, съ Франция, съ Англия, съ всички — Господъ всички бие наредъ, на общо основание. Всички тукъ на земята трѣбва да изпълнимъ волята на нашия Учителъ, на нашия Баща. Азъ вѣрвамъ, че у васъ има всичкото желание да я изпълните ; виждамъ, че сте обърнали сега новъ листъ и, като блудния синъ, казвате : «Татко, прости, съгрѣшихме, изядохме и изпихме това, което ни даде, отсега нататъкъ нѣма да правимъ това, приеми ни, като слуги, въ дома Си». Бждете увѣрени, че Баща ви ще заличи всичко, ще ви облѣче, ще заколи най-тлъстото теле и ще ви нагости, и ще има въ дома му веселие, защото Неговото блудно дѣте се е завърнало. Ще му тури на пръста новъ пръстенъ, ще го благослови и ще каже : «Хайде, синко, на училище — иди се учи наново!».

(Бесѣда, държана на 7. декемврий 1914 г.)

